

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ Ε'
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ **ΕΚΔΟΣΕΩΝ** **ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ** **1973**

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Ε/Δ = 7

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

ΔΩΡΕΑ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Γ. ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΥ — Θ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ
Δ. ΔΟΥΚΑ — Δ. ΔΕΛΗΠΕΤΡΟΥ
Ν. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

Αναγνωστικόν Ε' Δημοτικού

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΛΛΑΣ

21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1973

002
4ΛΕ
ΕΤ2Α
76

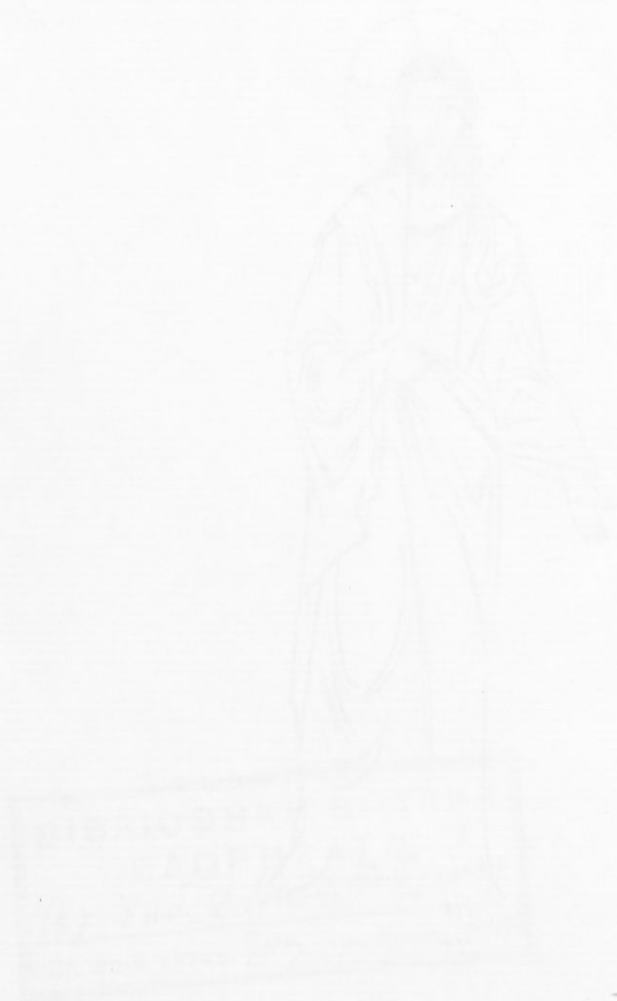
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ
ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ

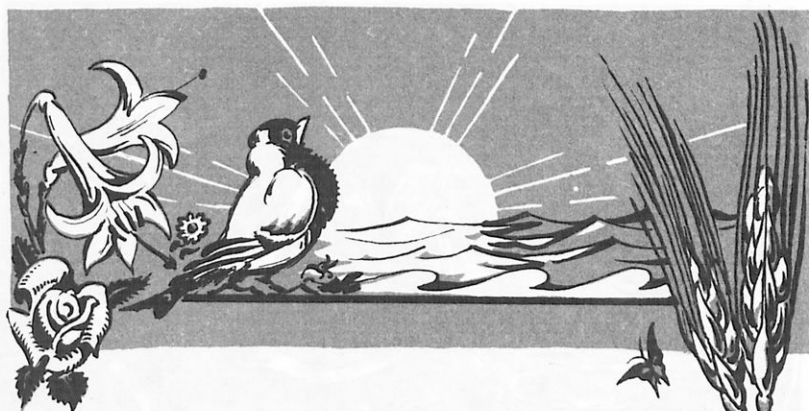
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ
ΕΔΩΡΗΣΑΤΟ
Όργ. Ξεκ. Διδασκ. Βιβλίου
αύξ. αριθ. εισαγ. *709* του έτους 1974

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Α'. ΑΠΟ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

1. ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΕΟΝ

Σὲ νοιώθω στῆς ζωῆς τὸ κάθε βῆμα,
στὴν ἀνθοστόλιστη τοῦ Ἀπρίλη γῆ,
μέσ' στ' ἀφρογάλανο τὸ κύμα,
μέσ' στὴ ροδολουσμένη αὐγή.

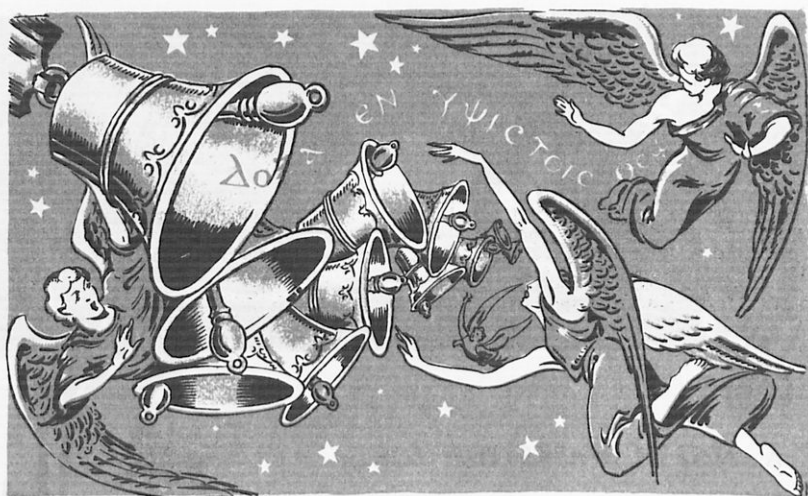
Σὲ νοιώθω στὶς νυκτερινές μου ὥρες,
ὅταν τῶν ἄστρον τὰ μυστήρια μελετῶ,
ὅταν μέσ' στὶς οὐράνιες τίς χῶρες
τὸν φωτεινό Σου θρόνο ἀναζητῶ.

Σὲ κάθ' ἐπίσημη στὸ σπίτι μας ἡμέρα,
ἢ σὲ γιορτὲς ἢ σὲ χαρὲς
ἢ σὲ σκηνὲς τοῦ πένθους θλιβερές,
Σὲ νοιώθομε ἀνάμεσά μας σὰν πατέρα.

«Ἐμπρὸς στὸ ἄπειρο»

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

2. ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Εημέρωσαν Χριστούγεννα. Οί ἐκκλησιές σημαίνουν,
κουνιούνται τὰ καμπαναριά καὶ οἱ φωνές, πού βγαίνουν
ἀπ' τὸ βαθύ, τὸ διάπλατο κάθε καμπάνας στόμα,
μοιάζουν χερουβικούς ψαλμούς, σὰν ἀπ' οὐράνιο δῶμα.
Χιλιάδες τὰ Χριστούγεννα τὰ τραγουδοῦν Ἀγγέλοι
καὶ κάθε ἀχτίδα ἀπὸ ψηλά, πού κάθε ἀστέρι στέλλει,
μοιάζει ἀγγελικὴ ματιά. Θρησκεία! Γλυκιὰ μάννα!
Τί ὁμορφὴ δίνεις ἐσὺ λαλιὰ καὶ στὴν καμπάνα
καὶ πόσο ἐκεῖνη ἡ λαλιὰ σαλεύει στὴν καρδιά μας!
Πόσες ἐκεῖνος ὁ Σταυρὸς ἀπ' τὰ καμπαναριά μας,
στὴν ἀντηλιάδα χύνοντας τόσες χρυσές ἀχτίδες,
χύνει βαθιά μας στὴν ψυχὴ γλυκιές χρυσές ἐλπίδες!

«Ὁ Καλόγερος τῆς Κλεισούρας»

Κώστας Κρυστάλλης

3. ΤΟ ΘΑΥΜΑ

Ὁ Ἀλῆ ἀγὰς, σταλμένος στὰ πάνω χωριά γιὰ τὴν ἀπο-
γραφὴ τῶν ὑπηκόων, κλείστηκε μέρες ἀπὸ τὰ χιόνια καὶ δὲν
μποροῦσε νὰ γυρίσῃ στὰ Γιάννενα. Ἀναγκάστηκε λοιπὸν νὰ
μείνῃ στὸ χωριό, ὥσπου νὰ φτειάσῃ ὁ καιρὸς.

— Μὴ στενοχωριέσαι, ἀγά μου, τοῦ ἔλεγε ὁ Πρόεδρος. Θὰ κόψη ὁ καιρὸς, τί θὰ κάμη; Κάθησε νὰ κάνωμε μαζί Χριστούγεννα, μιὰ πού βρέθηκες ἐδῶ.

Ὁ Ἀλῆς ἦταν καλόκαρδος καὶ βολικὸς ἄνθρωπος. Θὰ μποροῦσε, ἂν ἤθελε, νὰ διατάξῃ νὰ τοῦ βράσουν κότες καὶ νὰ τοῦ σφάξουν καὶ ἀρνί. Ἀλλά, μιὰ καὶ οἱ χριστιανοὶ νήστευαν, ἀρκέστηκε καὶ αὐτὸς στὰ νηστήσιμα φαγητὰ μαζί μὲ τὴν οἰκογένεια τοῦ Προέδρου.

Παραμονὴ τοῦ Χριστοῦ. Οἱ ἐτοιμασίες γιὰ τὴ μεγάλη γιορτὴ ἔδιναν κι ἔπαιρναν. Οἱ γυναῖκες μπαινόβγαιναν ἀνασκουμπωμένες. Ἄλλες ζύμωναν, ἄλλες καθάριζαν τὰ σπῆτια, ἄλλες ἐπλαθαν τὶς πίτες. Ἐπάνω ἀπὸ τοὺς φούρνους ἓνα γλυκὸ μοσχομύριστο σύννεφο ἀνέβαινε βιαστικὰ μὲ τὸν ἀέρα στὸν οὐρανό.

Ὁ Ἀλῆς πῆρε καὶ αὐτὸς μέρος στὶς ἐτοιμασίες. Ὅχι, γιατί δὲν εἶχε πῶς νὰ περάσῃ τὴν ὥρα του, ἀλλὰ γιατί τοῦ ἄρεσε νὰ παίρνῃ καὶ αὐτὸς μέρος στὶς ἐτοιμασίες. Νὰ μὴν εἶναι σὰν ξένος.

Ἐσφαζαν μὲ τὸν Πρόεδρο τὶς κότες, ἔκοψαν τὰ λουκάνικα, ἀνακατώθηκαν μὲ τὶς γυναῖκες, εἶπαν παροιμίες καὶ ἀστεῖα.

Ἡ Βάβω τότε, πού καθόταν κοντὰ στὸ ἀναμμένο τζάκι, εἶπε πολλὲς ἱστορίες γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴ Γέννησι. Εἶπε γιὰ τὴ φάτνη, γιὰ τὰ βόδια πού ζέσταναν μὲ τὴν ἀνάσα τους τὸ βρέφος, γιὰ τὸ ἀστέρι πού ὠδηγοῦσε τοὺς Μάγους. Βεβαίωσε πὼς κάθε χρόνο τέτοια μέρα βγαίνει πάλι τὸ ἴδιο ἐκεῖνο ἀστέρι καὶ σ' ἐκεῖνον πού ἔχει πίστι καὶ καλὴ καρδιά ὁ Θεὸς δίνει ὅ,τι καὶ ἂν ζητήσῃ τὴν ὥρα ἐκείνη. Εἶπε καὶ γιὰ τοὺς βοσκούς πού εἶδαν τὴ λάμπη καὶ ἄκουσαν τ' ἀγγελούδια νὰ φέλνουν μὲ οὐράνια μελωδία τὸ «Δόξα ἐν ὑψίστοις...».

Ἀκουγε ὁ Ἀλῆς καὶ πότε γελοῦσε ἀπὸ μέσα του, πότε

θαύμαζε μὲ τοῦτο πού πίστευαν οἱ Χριστιανοὶ μὲ ὅλη τους τὴν ψυχή.

Κοντὰ στὸ ἀναμμένο τζάκι λαγοκοιμήθηκε ὅλη ἡ οἰκογένεια, ὥς τὴν ὥρα πού χτύπησαν οἱ καμπάνες.

— Θὰ ἔρθω κι ἐγὼ στὴν ἐκκλησιά σας! εἶπε ὁ μουσαφίρης.

— Μετὰ χαρᾶς, Ἀλῆ ἀφέντη! τοῦ ἀπάντησαν γελαστοί.

Τιμὴ καὶ καμάρι τὸ εἶχαν οἱ Χριστιανοὶ νὰ ἔρχονται ἀλλόθρησκοι καὶ νὰ ἐκκλησιάζονται μαζί τους. Ἡ θρησκεία τους δὲν εἶχε τίποτε, πού θὰ ἤθελαν νὰ τὸ ἔχουν κρυμμένο. "Ὅλοι νὰ ἔρθουν, ὅλοι ν' ἀκούσουν! Καί, ἂν εἶναι δυνατόν, νὰ τοὺς φωτίζῃ ὁ Μεγαλοδύναμος καὶ νὰ πιστέψουν ὅλοι:

Ἔβαλαν τὰ γιορτινά τους καὶ ξεκίνησαν.

Ὁ οὐρανὸς ἦταν κατακάθαρος. Ἀποβραδὶς ὁ βοριάς κρατοῦσε κάτι μεγάλα πυκνὰ πούπουλα καὶ τὸν καθάρισε ἀπὸ ἄκρη σὲ ἄκρη. Μάδησε ὅλα τὰ πουλιά τῆς γῆς τόσες ἡμέρες πού φυσοῦσε καὶ μὲ τὰ φτερά τους σκούπισε σφιχτὰ τὸν οὐρανό. Ὑστερα ὁ ἀέρας, ὅταν τελείωσε αὐτὴ ἡ δουλειά, κατὰ τὰ μεσάνυχτα, τρύπωσε στὴ σπηλιά του, πίσω ἀπὸ τὰ μεγάλα βουνά, καὶ ἀποκοιμήθηκε εὐχαριστημένος.

Τ' ἀστέρια λαμποκοποῦσαν χρυσαφένια. Ποιὸ νὰ εἶναι ἐκεῖνο πού στάθηκε πάνω ἀπὸ τὴ φάτνη; Ποιὰ στιγμή θ' ἀνοίξῃ ὁ οὐρανός, γιὰ νὰ τὸ φανερώσῃ; Φωσφόριζαν ἐπάνω στὸν οὐράνιο θόλο μυριάδες καὶ ἀνοιγόκλειναν τὸ φῶς τους σὰν κεράκια πού παίρνει τὴ φλόγα τους ἀνάλαφρο ἀεράκι.

Γύρω τὰ ψηλῶματα ἦταν ὁλόασπρα, σὰν νὰ κατέβηκαν τ' ἀγγελούδια, ὅπως ἐκείνη τὴ νύχτα πού φανερώθηκαν στοὺς βοσκούς. Γοργοπετοῦσαν ἀπὸ ψήλωμα σὲ ψήλωμα καὶ ἀπὸ καρδιά σὲ καρδιά καὶ ἀνακατώθηκαν ἀπόψε μὲ τοὺς ἀνθρώπους...

Τραβοῦσαν ὅλοι τὸν ἴδιο δρόμο κι ἔτσι μπῆκαν ὅλοι μα-

ζι στή μικρή ἐκκλησία, καὶ οἱ Χριστιανοὶ καὶ τ' ἀγγελάκια καὶ ὁ Ἀλῆς...

Ζέσθη καὶ φῶτα καὶ ὁμορφιά πού ἦταν ἐκεῖ μέσα!

Ἐκεῖ τὸν δέχτηκαν μὲ τιμές, ἔτσι σὰν Ἀρχὴ τοῦ τόπου νὰ εἰποῦμε.

Παραμέρισαν οἱ πιστοί, γιὰ νὰ περάσῃ ὁ ἄπιστος καὶ νὰ προχωρήσῃ ὡς τὴν Ὁραία Πύλη. Ἐκεῖ στάθηκε ψηλόκορμος καὶ ἴσιος μὲ τὸ φέσι στὰ χέρια. Ἦταν καὶ ὁμορφος νέος ὁ Ἀλῆς, γεροδεμένος, μὲ ὁλόμαυρα μάτια καὶ σγουρὰ μαλλιά.

Ἀντίκρου τοῦ ἦταν ἡ εἰκόνα τῆς Γεννήσεως. Μιὰ μητέρα σκυμμένη κρατοῦσε ἓνα μωρὸ καὶ δίπλα τὰ βόδια τὸ ζέσταιναν μὲ τὴν ἀνάσα τους. Κάρφωσε τὰ μάτια πάνω της. Πρώτῃ φορὰ πρόσεξε τὴν εἰκόνα. Ἔτσι θὰ ἦταν καὶ ἡ μανούλα του, πού δὲν τὴ γνώρισε καὶ τὸν ἄφησε ὀρφανό, ἓνα τόσο δὲ βρέφος... Κάτι βούρκωσε μέσα του καὶ δὲν μπορούσε νὰ τὸ ἀποδιώξῃ. Γιατί, ὅπως ἔβλεπε τὴν Παναγία, ὁ νοῦς του πήγαινε στὴ μάννα του.

Τ' ἀσημένια καντήλια ἔριχναν χρυσὲς ἀνταύγειες. Τὰ στεφάνια τῶν ἁγίων ἔλαμπαν ἀκτινωτά. Ὁ ἱερέας μὲ τὰ χρυσὰ ἄμφια ἔψελνε τὸ «Χριστὸς γεννᾶται» καὶ μὲ τὸ λιβανιστήριο λιβάνιζε τίς εἰκόνες, τὸ ἐκκλησίασμα καὶ τὸν Τοῦρκο μαζί.

Ὁ Ἀλῆς στεκόταν μαγεμένος. Θέλησε γιὰ μιὰ στιγμή νὰ ἐπικαλεσθῇ τὸν δικό του Θεό: («Ἀλλάχ...»), ψιθύρισε. Ὅμως ἐκεῖνος δὲν τὸν ἄκουσε. Μονάχα ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν ἀπόψε τοῦ πλημμύριζε τὴν καρδιά. Αὐτὸς ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν, πού καταδέχτηκε νὰ γεννηθῇ μέσα σὲ μιὰ φάτνη! Καὶ τὰ βόδια Τὸν ζέσταναν... Καὶ οἱ φτωχοὶ βοσκοὶ εἶδαν τ' ἀγγελοῦδια καὶ Τὸν προσκύνησαν πρῶτοι... Πόσο κοντὰ στοὺς ἀνθρώπους ἦρθε αὐτὸς ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν! Πόσο ἀπλὰ καὶ ταπεινὰ ἦρθε πλάι τους. Ἄλλο πράγμα ἦταν αὐτὸ πού

ἐνοιώθε ἀπόψε. Παρακαλοῦσε νὰ μὴ σωθῇ ἡ λειτουργία. Νὰ μὴν ξυπνήσῃ ἀπὸ αὐτῇ τῇ γλυκιᾷ ἔκστασι τῆς ψυχῆς!...

Τελείωσαν ὅλα τὰ τροπάρια. Ἐφτασαν στὸ «Νῦν καὶ αἰεῖ...» καὶ ὁ κόσμος ἦταν ἕτοιμος νὰ φύγῃ, ὅταν ἔγινε τὸ θαῦμα!

Ὁ Τοῦρκος μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι πλησίασε στὴν Ὠραία Πύλη. Γονάτισε καὶ φίλησε τὸ πετραχήλι τοῦ παπᾶ καὶ δήλωσε πὼς θέλει νὰ γίνῃ Χριστιανός. Παρακάλεσε μάλιστα νὰ τὸν βαπτίσῃ τὴν ἴδια στιγμή, ἂν μποροῦσε.

Δακρυσμένος ὁ σεβάσμιος γέροντας σήκωσε τὰ μάτια πρὸς τὸν Παντοκράτορα:

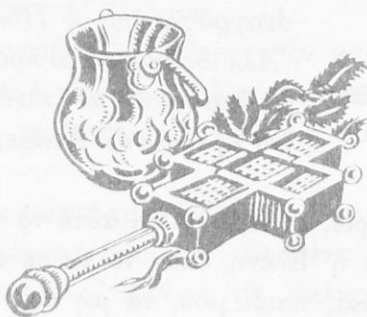
Μέγας εἶσαι, Κύριε...

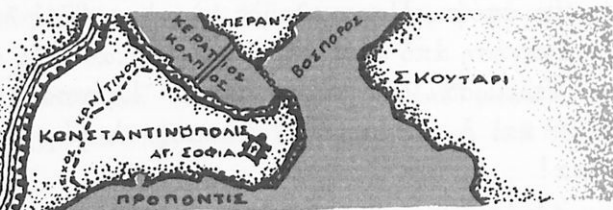
Στὰ μάτια του ὁ Παντοδύναμος εἶχε χαμηλώσει ἀπὸ τὸν θόλο τῆς ἐκκλησιᾶς κι εὐλογοῦσε τὸν νέο πιστό.

Ὅλοι γονάτισαν μὲ συγκίνησι καὶ δέος*.

Τὸ μυστήριο τῆς βαπτίσεως ἔγινε ἐκείνῃ τὴν ὥρα καὶ ὅλοι μαζί ἔδωσαν τ' ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ στὸν νέο ἀδερφό τους...

Χρυσ. Ζιτσαία

4. Ο ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ

Τι ώραῖα λόγια! Τι γλυκιὰ μελω-
δία ἀκούσαμε ἀπόψε! ἔλεγε ἡ Ἑλένη στὴ
μητέρα της τὸ βράδυ τῆς Παρασκευῆς
τῆς πέμπτης ἐβδομάδας τῆς Μεγάλης
Σαρακοστῆς, καθὼς γύριζαν στὸ σπίτι
ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Καί, χωρὶς νὰ τὸ κα-
ταλάβῃ, σιγοφιθύρισε:

Ἄγγελος πρωτοστάτης οὐρανόθεν
ἐπέμφθη εἰπεῖν τῇ Θεοτόκῳ τὸ Χαῖρε.

Δὲν θυμόταν ὅμως τὸ παρακάτω καὶ
ἐξακολούθησε:

Τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τὰ νικητήρια·
ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν, εὐχαριστήρια
ἀναγράφω σοι ἡ Πόλις σου, Θεοτόκε.

Ἄλλ' ὡς ἔχουσα τὸ κράτος ἀπροσμάχητον,
ἐκ παντοίων με κινδύνων ἐλευθέρωσον,
ἵνα κράζω σοι: Χαῖρε, Νύμφη ἀνύμφευτε.

— Δὲν ξέρω, μητέρα, γιατί αὐτὸ τὸ τροπάριο μοῦ ἀρέσει
πολύ, συνέχισε ἡ Ἑλένη, ὅταν τελείωσε τὸ ψάλσιμο.

— Μὰ εἶναι, παιδί μου, νὰ μὴ σοῦ ἀρέσῃ καὶ νὰ μὴ σ'
ἐνθουσιάζῃ ὁ ὕμνος αὐτὸς τῆς Παναγίας μας, ὁ ὁποῖος συνδέ-

εται με μία από τις πιο ένδοξες σελίδες της ιστορίας του Έθνους μας;

—'Αλήθεια, μητέρα, έχει και αυτός, όπως και πολλοί άλλοι εκκλησιαστικοί μας ύμνοι, σχέσι με την ιστορία του Έθνους μας; ρώτησε τώρα η Έλένη επίτηδες, για να κάμει τη μητέρα της να της διηγηθῇ κάτι καινούργιο για τα κατορθώματα των προγόνων μας, τα όποια τόσο τη συγκινούσαν και τη συνήρπαζαν*.

Και η μητέρα, η οποία άφορμή ζητούσε, για ν' άπασχολῇ την κόρη της με ωφέλιμες ιστορίες, άρχισε:

«Πολλές φορές η Κωνσταντινούπολι, παιδί μου, η θαυμαστή πρωτεύουσα της ένδοξης Έλληνικῆς αυτοκρατορίας, αντιμετώπισε μεγάλους και φοβερούς κινδύνους και πολλές φορές χρειάστηκε ν' άγωνιστῇ σκληρά και να χύσει άφθονο τὸ αἷμα τῶν παλληκαριῶν της, για να τοὺς νικήσῃ.

» Μὰ ἐκείνη τὴ φορὰ βρέθηκε χωρὶς πολλοὺς ὑπερασπιστάς και ἡ άγωνία, τὴν ὁποία δοκίμασε ὁ λαὸς μπροστὰ στὴ βάρβαρη ἐπίθεσι τοῦ ἐχθροῦ, δὲν ἦταν λίγη.

» Ἦταν τὴν ἐποχὴ, ποὺ ὁ Ἡράκλειος, ἀφοῦ συνθηκολόγησε με τοὺς βορεινοὺς ἐχθροὺς τοῦ Κράτους, τοὺς Ἀβάρους, κήρυξε τὸν πόλεμο ἐναντίον τῶν Περσῶν και εἶχε πάει μακριά, μέσα στὰ βάθη τῆς Περσίας.

» Ἦθελε νὰ χτυπήσῃ τὸ θηρίο στὴν καρδιά του, μέσα στὴ χώρα του, γιατί ὁ κίνδυνος ἀπὸ αὐτὸ ἦταν μεγάλος. Κίνδυνος τοῦ Ἑθνους, κίνδυνος τοῦ Χριστοῦ, κίνδυνος τοῦ πολιτισμοῦ.

» Οἱ νικηφόρες μάχες τῶν Ἑλλήνων ἀκολουθοῦσαν ἡ μιὰ τὴν ἄλλη και ὁ Πέρσης βασιλιάς Χοσρόης εἶχε βρεθῇ σὲ δύσκολη θέσι. Ἐπρεπε ν' ἀφήσῃ τὴ Χαλκηδόνα, ἀπὸ τὴν ὁποία με τὰ στρατεύματά του πίεζε τὴν πρωτεύουσα, και νὰ

γυρίση στην Περσία. Προσπάθησε όμως στο μεταξύ να πείση τους Ἀβάρους, για να παραβιάσουν τή συμφωνία, τήν ὁποία εἶχαν κάμει με τόν Ἡράκλειο, καί νά ἐπιτεθοῦν ἐναντίον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπό τόν βορρά, πρό παντός τώρα, πού ὁ αὐτοκράτορας με τόν πολὺ στρατὸ ἦταν πολὺ μακριὰ καί δὲν ὑπῆρχε τρόπος νά γυρίση. Καί οἱ Ἀβαροι

χωρίς πολλούς δισταγμούς ἢ ἐπιφυλάξεις δέχτηκαν καὶ παρασπόνδησαν.

»Ἐπετέθησαν λοιπὸν ἐναντίον τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἄρχισαν νὰ καῖνε, ν' ἀρπάζουν, νὰ λεηλατοῦν καὶ νὰ καταστρέφουν τὶς βορεινὲς ἐπαρχίες, προχωρώντας σιγὰ σιγὰ πρὸς τὴν Πόλι, ὥσπου ἔφτασαν ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη τῆς καὶ τὴν πολιορκήσαν.

»Φαντάζεσαι τώρα, Ἑλένη, τὴν ἀγωνία τοῦ πολιορκημένου λαοῦ. Οἱ ἱκανοὶ μαχηταὶ τοῦ ἦταν στὴν Περσία. Καὶ αὐτοὶ ποὺ βρίσκονταν μέσα στὴν Πόλι ἦταν τόσο λίγοι... Καὶ πάλι ὅμως δὲν δέλιασαν. Ἐνίσχυσαν τὴ φρουρὰ τῶν τειχῶν καὶ ἀντέταξαν ἀποτελεσματικὴ ἄμυνα.

»Ἀλλὰ ἡ πολιορκία γινόταν πρὸ στενὴ καὶ ἡ πίεσι στὰ τείχη μεγάλωνε. Μάταια ὁ πατριάρχης Σέργιος καὶ ὁ πρωθυπουργὸς Βῶνος παρακαλοῦσαν τὸν ἀρχηγὸ τῶν Ἀβάρων Χαγᾶνο νὰ δεχτῇ ὅσα δῶρα θελήσῃ νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Πόλι.

»Περήφανος ἐκεῖνος γιὰ τὴν εὐκολη, ὅπως νόμισε, κατάκτησι, ἔδωξε μὲ βάνανυσο τρόπο τοὺς ἀπεσταλμένους μὲ αὐτὰ τ' ἀγέρωχα λόγια:

— Δὲν δέχομαι τίποτε. Νὰ φύγετε ὅλοι ἀπὸ τὴν Πόλι, γιατί δὲν πρόκειται νὰ γλυτώσῃ κανεὶς. Εἶναι ἀδύνατον νὰ σωθῇτε, ἐκτὸς ἂν γίνετε ψάρια καὶ περάσετε τὴ θάλασσα κολυμπώντας ἢ πουλιά καὶ πετάξετε στὸν ἀέρα.

»Κι ἐπανελάβε τὴν ἐπίθεσί του αὐτὴ τὴ φορὰ ἀπὸ ξηρὰ μὲ τὶς περίφημες πολιορκητικὲς μηχανές, τοὺς κινητοὺς πύργους, καὶ ἀπὸ τὴ θάλασσα μὲ ἀναρίθμητα μονόξυλα.

»Ὁ λαὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑποστήριζε τὴν ἄμυνά του. Ἔστρεψε ὅμως τὰ βλέμματα καὶ τὴν ψυχὴ του στὸν Θεό.

»Εκεῖ κοντά στὰ τείχη, στὴν ἐκκλησία τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν, γονατιστοὶ ὅλοι δέονταν μπροστὰ στὴν ἅγια εἰκόνα γιὰ τὴ σωτηρία τῆς Πόλεως. Καί, ὦ! θαῦμα!

»Τὴν ὥς τὴ στιγμή ἐκείνη γαληνεμένη θάλασσα τάραξε τρομερὴ τρικυμία. Τὰ μονόξυλα ἕνα ἕνα ἀναποδογύριζαν καὶ βούλιαζαν. Κι ἡ ψυχὴ τῶν πολιορκημένων διὰ μιᾶς γιγαντώθηκε, ὅσο ποτὲ ἄλλοτε. Ὁρμησαν ἐναντίον τῶν Ἀβάρων ἔξω ἀπὸ τὰ τείχη. Καὶ αὐτοί, φοβισμένοι ἀπὸ τὴ συμφορὰ τῆς θάλασσας καὶ ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητη τροπὴ τῆς καταστάσεως, διαλύθηκαν καὶ ἀναγκάστηκαν νὰ φύγουν. Νὰ φύγουν καὶ νὰ μὴν ξαναγυρῶσουν!

»Καὶ ἀμέσως πολεμιστὰι ἀνδρεῖοι, γέροντες σεβάσμιοι, γυναῖκες εὐσεβεῖς καὶ παιδιὰ χαρούμενα, ὅλοι πλημμυρισμένοι ἀπὸ εὐτυχία, μὲ τὸν Πατριάρχην, ὁ ὁποῖος κρατοῦσε τὴ θαυματουργὸ εἰκόνα μπροστὰ, ξεκίνησαν γιὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας.

»Ὅλη τὴ νύχτα, ὄρθιοι, χωρὶς κανεῖς τοὺς νὰ καθήση, ἔφαλαν στὴν Ὑπέρμαχο Στρατηγὸ νικητῆριους ὕμνους, εὐχαριστίες καὶ δοξολογίες γιὰ τὸ θαῦμα τῆς σωτηρίας τους. Ἐφαλαν τὸν Ἀκάθιστο Ὑμνο, παιδί μου, τὸν ὁποῖον κι ἐμεῖς κάθε χρόνο, σὰν ἀπόψε, ἐπαναλαμβάνομε στὴ μνήμη τῆς προστατρίας μας Παναγίας καὶ τῶν ἀνδρείων ἐκείνων».

Θεόδωρος Γιαννόπουλος

5. ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΣΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑ

Γλυκὸ τοῦ κόσμου στήριγμα, καλή μου Παναγία,
πού ἀκοῦς τὴ δέησι τῶν παιδιῶν, ἀθάνατη Μαρία,
ἄκου καὶ μᾶς, πού ὑψώνομε σ' Ἐσὲ τὴν προσευχή μας,
πού ἀπ' τὴν πιστὴ ψυχὴ μας
βγαίνει γιὰ Σὲ θερμὴ.

Ἔχε, Κυρά, στὴ σκέπη Σου τὴν πικραμένη χήρα,
στὸν πεинаσμένο ἀνοιξε, Σὺ, σπλαγχνικὰ τὴ θύρα,
δῶσε τοῦ σκλάβου, Δέσποινα, ἐλεύθερη πατρίδα,
τοῦ ναύτη τὴν ἐλπίδα,
πού πλέει στὴν ξενιτειά.

Εὐλόγησε τὰ ὀνείρατα τοῦ βρέφους πού κοιμᾶται.
Ὁδήγησε τὰ βήματα τῆς κόρης πού φοβᾶται.
Στείλε δροσιὰ κι ἀνάπαυσι στοῦ ἀρρώστου τὸ κλινάρι,
ἔχε στὴ θεία Σου χάρι
τὰ μαῦρα τὰ φτωχά.

Τὴ μάνα παρηγόρησε, πού 'χει παιδὶ στὰ ξένα,
καὶ χύσε μιὰν ἀκτῖνα Σου γιὰ τὸν τυφλό, Παρθένα.
Κράτα τὸ γάλα ἀμίαντο τοῦ βρέφους πού βυζαίνει,
στρέψε στὴν οἰκουμένη
τὸ βλέμμα σπλαγχνικό.

Εὐλόγησε τὰ δάκρυα, καλὴ μας Παναγία,
ὅπου μὲ πάθος χύνονται μπροστὰ στὴ δυστυχία.
Συγχώρεσε καὶ φώτισε κι ἐκεῖνον πού πλανήθη,
καὶ χύσε του στὰ στήθη
τὴν πίστι τὴ γλυκιά.

Βόηθα καὶ τὴν Ἑλλάδα μας, τὴν ὁμορφὴ Πατρίδα,
πάλι στὸν κόσμο δεῖξε τὴν μὲ σκῆπτρο καὶ χλαμύδα.
Κάμε νὰ σφίξῃ ἐλεύθερα μέσ' στὴ θερμὴ ἀγκαλιά της
τὰ μαῦρα τὰ παιδιὰ της,
πού κλαῖνε στὴ σκλαβιά.

« Ἄπαντα »

Στέφανος Μαρτζώκης

6. ΤΟ ΧΤΙΣΙΜΟ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

(Βυζαντινές παραδόσεις)

Ι. ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΥΡΙΟΥ ΦΡΟΥΡΕΙ ΤΗΝ ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

“Όταν χτιζόταν ή ‘Αγία Σοφία, ένα Σάββατο τὸ μεσημέρι ὁ αὐτοκράτορας Ἰουστινιανὸς κάλεσε τὸν πρωτομάστορα, τοὺς τεχνίτες καὶ τοὺς ἐργάτες σὲ τραπέζι.

‘Ο πρωτομάστορας εἶχε ἓνα παιδὶ δεκατεσσάρων χρόνων, ποὺ τοῦ ἀνέθεσε νὰ φυλάξῃ τὰ ἐργαλεῖα τοῦ ὅση ὥρα θ’ ἀπουσίαζε.

Ἐκεῖ ποὺ καθόταν τὸ παιδὶ κοντὰ στὰ ἐργαλεῖα, νὰ σου ξαφνικά καὶ τοῦ παρουσιάζεται ἓνας ἄρχοντας μὲ λαμπρὰ λευκὰ φορέματα καὶ μὲ πρόσωπο ποὺ ἄστραφτε σὰν ἥλιος. Φαινόταν σὰν ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα κι ἔδειχνε πὼς ἦταν θυμωμένος.

— Γιατὶ οἱ τεχνίτες ἄφησαν τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ καὶ πῆγαν νὰ τρῶνε καὶ νὰ πίνουν; ρώτησε τὸ παιδὶ ὁ ἄγνωστος ἄρχοντας.

— Ἀρχοντά μου, τώρα σὲ λίγο ἔρχονται.

— Πήγαινε καὶ φώναξέ τους νὰ ἔρθουν γρήγορα νὰ ἐργαστοῦν στὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ.

—“Αρχοντά μου, φοβοῦμαι νὰ πάω, νὰ μὴ χαθῇ κανένα ἀπὸ τὰ ἐργαλεῖα τοῦ πατέρα μου.

— Πήγαινε κι ἐγὼ σοῦ ὀρκίζομαι στὴν Ἀγία Σοφία, πὺ χτίζεται τώρα, ὅτι δὲν θὰ φύγω, ὥσπου νὰ ἐπιστρέψης, γιατί μ’ ἔστειλε ὁ Θεὸς νὰ εἶμαι φύλακας ἐδῶ.

Τὸ παιδί ἔτρεξε στὸ βασιλικὸ τραπέζι, γιὰ νὰ εἰπῇ στὸν πατέρα του τὴν ἐντολή, πὺ τοῦ ἔδωσε ὁ ἄγνωστός του ἄρχοντας. Καὶ ὁ πρωτομάστορας ἀνέφερε τὸ γεγονὸς στὸν αὐτοκράτορα.

Παραξενεύτηκε ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ διέταξε ἓναν ἀξιωματικὸ νὰ πάη νὰ ἰδῇ τί συμβαίνει.

Ὁ ἀξιωματικὸς πῆγε ἀμέσως ἐκεῖ, ὅπου ἦταν τὰ ἐργαλεῖα τοῦ πρωτομάστορα, ἀλλὰ κανέναν δὲν βρῆκε νὰ τὰ φυλάη. Καὶ γύρισε καὶ τὸ ἀνέφερε στὸν αὐτοκράτορα.

Κάλεσε τότε ὁ αὐτοκράτορας ὅλους τοὺς ἄρχοντες τοῦ παλατιοῦ καὶ τοὺς ἔδειξε ἓναν ἓναν στὸ παιδί, γιὰ ν’ ἀναγνωρίσῃ καὶ νὰ τοῦ εἰπῇ ποιὸς ἦταν ἐκεῖνος πὺ τὸ ἔστειλε.

— Κανένας ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντές σου δὲν ἦταν, βασιλιά μου, εἶπε τὸ παιδί. Ἐκεῖνος ἦταν μὲ λαμπρὰ λευκὰ φορέματα καὶ μὲ τόσο ὠραῖο καὶ φωτεινὸ πρόσωπο, πὺ δὲν ἔχα ἰδεῖ ἄλλον ὅμοιό του.

Κατάλαβε πιά ὁ Ἰουστινιανὸς τί συμβαίνει καὶ συγκινημένος εἶπε μ’ εὐλάβεια:

— Ἀλήθεια, Ἄγγελος Κυρίου παρουσιάστηκε στὸ παιδί καὶ τοῦ ἔδωσε τὴν ἐντολή. Σὲ εὐχαριστῶ, Παντοδύναμε, πὺ μοῦ φανέρωσες τὴν ἀγάπη Σου καὶ τ’ ὄνομα τῆς ἐκκλησίας. Σὲ εὐχαριστῶ ἀκόμη, πὺ μοῦ ἔστειλες τὸν Ἄγγελό Σου φύλακα τῆς ἐκκλησίας στοὺς αἰῶνες τῶν αἰώνων.

Στὸ παιδί ἔδωσε διαταγὴ νὰ μὴ γυρίσῃ κοντὰ στὸ χτίσιμο. Καὶ κάλεσε τὸν Πατριάρχη, τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς ἄρχοντες νὰ τοὺς συμβουλευτῇ. Ὅλοι συμφώνησαν νὰ μὴν

πάκη ἄλλη φορά τὸ παιδί στήν ἐκκλησία, γιά νά τὸ περιμένη ὁ Ἄγγελος καί νά μένη φύλακὰς της, ὅπως τοῦ ὠρκίστηκε. Κι ἀφοῦ ἔδωσε πολλὰ δῶρα στοῦ παιδί καί τὸ ἔκαμε πολὺ πλούσιο, μὲ τὴ συγκατάθεσι τοῦ πατέρα του τὸ ἔστειλε νά περάσῃ ὅλη τὴ ζωὴ του στὰ Δωδεκάνησα.

2. ΑΓΓΕΛΟΣ ΚΥΡΙΟΥ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ ΧΡΥΣΑΦΙ

Τὸ χτίσιμο τῆς Ἀγίας Σοφίας εἶχε φτάσει ὥς τὸ σημεῖο, ποὺ θὰ γύριζαν τὸν μεγάλο τροῦλο. Τὸ βασιλικὸ ταμεῖο ὅμως εἶχε πιά ἀδειάσει ἀπὸ τοὺς θησαυροὺς του. Καί ὁ Ἰουστινιανός, πολὺ στενοχωρημένος, στεκόταν ἐπάνω σὲ μία σκαλωσιά καί σκεφτόταν πῶς νά ἐξοικονομήσῃ καί ἄλλα πολλὰ χρήματα, ποὺ χρειαζόταν ἡ ἐκκλησία, γιά νά τελειώσῃ.

Ἐκεῖ τοῦ παρουσιάστηκε ἑξαφνα ἓνας λευκοφορεμένος καί μὲ φωτεινὸ πρόσωπο ἄρχοντας καί τὸν ρώτησε:

—Γιατί εἶσαι λυπημένος, Δέσποτά μου;

—Μοῦ ἔχουν τελειώσει τὰ χρήματα καί δὲν ἔχω νά πληρώσω τοὺς μαστόρους σήμερα; ποὺ εἶναι Σάββατο, ἀπάντησε ὁ αὐτοκράτορας.

Καί παρατηροῦσε μὲ ἀπορία τὸν ἄρχοντά, γιατί πρώτη φορά τὸν ἔβλεπε.

—Μὴ λυπᾶσαι γι' αὐτό, Δέσποτα. Αὔριο τὸ πρωὶ στεῖλε μου μερικοὺς ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες μὲ πενήντα ὑπηρέτες καί εἴκοσι μουλάρια, γιά νά σὲ δανείσω ὅσο χρυσάφι χρειάζεσαι. Ἐγὼ θὰ τοὺς περιμένω στὴ Χρυσὴ Πόρτα.

Τόση ἦταν ἡ χαρὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ γιά τὴν ἀνέλπιστη προσφορὰ τοῦ ἄρχοντα, ποὺ τὰ ἔχασε καί οὔτε τ' ὄνομά του ρώτησε νά μάθῃ οὔτε τὸν τόπο του.

Κι ἐκεῖνος ξαφνικά ἐξαφανίστηκε, ὅπως εἶχε ξαφνικά παρουσιαστῇ.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωὶ τέσσερες ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ἄρχοντες μὲ πενήντα ὑπηρέτες καὶ εἴκοσι μουλάρια ἔφτασαν στὴ Χρυσὴ Πόρτα, ὅπου τοὺς περίμενε λευκοφορεμένος καὶ καβάλα σὲ κόκκινο ἄλογο ὁ ἄγνωστος ἄρχοντας. Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τοὺς ὠδήγησε σ' ἓναν τόπο, ὅπου ἀντίκρυσαν καταμαγεμένοι ἓνα τόσο ὠραῖο καὶ πλούσιο παλάτι, ποὺ ποτέ τοὺς δὲν εἶχαν ξαναἰδεῖ. Καί, ὅταν τοὺς ὠδήγησε στὸ ἐσωτερικὸ καὶ μ' ἓνα χρυσὸ κλειδί ἄνοιξε τὸ θησαυροφυλάκιό του, ἔμειναν ἄφωνοι. Ἦταν ἓνα μεγάλο δωμάτιο γεμάτο χρυσὰ νομίσματα.

Τοὺς γέμισε λοιπὸν σαράντα σακκίδια χρυσάφι καὶ τοὺς ἔστειλε πίσω στὸν Ἰουστινιανό, δίνοντάς τοὺς τὴν ἐξῆς παραγγελία: «Νὰ εἰπῇτε στὸν αὐτοκράτορα νὰ χτίσῃ τὴν Ἀγία Σοφία τοῦ Θεοῦ».

Ὅταν ὁ Ἰουστινιανὸς εἶδε τὸν ἀμύθητο πλοῦτο, θαύμασε καὶ ρώτησε τοὺς ἄρχοντες σὲ ποιὸν τόπο πῆγαν καὶ ἂν ἔμαθαν ποιὸς ἦταν ἐκεῖνος ὁ ἄρχοντας. Οἱ ἄρχοντες τοῦ εἶπαν τὸν τόπο, δὲν ἤξεραν ὅμως τ' ὄνομα τοῦ δανειστῆ.

«Ἀσφαλῶς θὰ ἔρθῃ νὰ μοῦ ζητήσῃ κάποιον μεγάλο ἀξίωμα γι' ἀνταμοιβή», σκέφτηκε ὁ αὐτοκράτορας.

Ἀλλ' ὁ ἄγνωστος ἄρχοντας δὲν παρουσιάστηκε πιὰ. Καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς ἔστειλε τοὺς ἴδιους ποὺ ἔφεραν τὸ χρυσάφι, νὰ φέρουν καὶ τὸν ἄρχοντα. Μὰ οὔτε παλάτι οὔτε σπίτι οὔτε δρόμο πατημένο βρῆκαν στὸν ἴδιο τόπο.

Ἐνοιωσε πιὰ τὴν ἀλήθεια ὁ αὐτοκράτορας καὶ εὐχαρίστησε μὲ μεγάλη εὐλάβεια τὸν Θεό. «Τώρα γνῶρισα ὅτι ἔστειλες, Θεέ μου, τὸν Ἀγγελό Σου καὶ μοῦ ἔφερε τὴ μεγάλη δωρεά Σου, γιὰ νὰ χτίσω τὴν ἐκκλησία Σου. Εὐλογημένο νὰ εἶναι τὸ Ἅγιο Ὄνομά Σου».

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

7. ΧΡΟΝΙΑΡΕΣ ΜΕΡΕΣ

Καὶ θά 'ρθοῦν χρονιάρες μέρες: Τὰ Χριστοῦγεννα
μὲ τ' ἀφρόπλαστα χριστόψωμά τους, πρῶτα,
καὶ τ' Ἀι-Βασιλειοῦ μὲ τῶν παιδιῶν τὰ κάλαντα
καὶ μὲ τῶν νερῶν τ' ἀγιάσματα τὰ Φῶτα.

Καὶ ὕστερα τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ Ἀνάστασι,
ποὺ ὁλόχαρο τὸ χωριὸ θὰ τῇ γιορτάσῃ,
τῶν βουνῶν βροντοξυπνώντας τοὺς ἀντίλαλους,
σπέρνοντας λαμπάδων φέγγισμα στὰ δάση.

Καὶ μὲ τὰ λαμπριάτικα καλοκαιριάσματα
στήνοντας χορὸ στὰ ὀλόανθα χαμομήλια,
θ' ἀνεμίζουν κάτω ἀπὸ μηλιᾶς χιονόκλαδα
κόκκινες ποδιές καὶ κίτρινα μαντήλια.

Γεώργιος Δροσίνης

8. ΤΟ ΝΑΥΤΟΠΟΥΛΟ

Με τὸ γλυκὸ φθινόπωρο ἄραξαν γιὰ λίγες ἡμέρες στ' ὄμορφο νησί τὰ καράβια. Καὶ πάλι ἔκαμαν πανιὰ γιὰ τὰ ταξίδια τὰ μακρινὰ. "Ὅλο τὸ νησί στὸ πόδι, ἄλλοι στὸ ἀκρογιάλι καὶ ἄλλοι στὰ λιακωτά. Κουνοῦν τ' ἄσπρα μαντήλια καὶ φωνάζουν:

—Στὸ καλὸ! Στὸ καλὸ!

Τελευταία ἔμεινε ἡ γολέτα τοῦ καπετὰν Παλιούρα, ἡ «Βαγγελίστρα». Οἱ ναῦτες καὶ τὸ ναυτόπουλο εἶναι στὴ θέσι τους, μὰ ὁ καπετάνιος ἄργεϊ. Θέλει ν' ἀκούσῃ λίγο ἀκόμη τὰ βιολιά καὶ νὰ κεράσῃ μιὰ φορὰ ἀκόμη τοὺς φίλους. Τέλος μπαίνει καὶ αὐτὸς καὶ ἡ γολέτα κίνησε.

Τὸ ναυτόπουλο ρίχνει μιὰ ματιὰ σ' ἓνα χαμηλὸ σπιτάκι

πάνω στὸν βράχο. Στὸ λιακωτὸ εἶναι ἡ μάννα του, χήρα μαυροντυμένη, καὶ τὸ μικρό του ἀδερφάκι. Κουνοῦν τὰ μαντήλια τους. Βγάζει καὶ αὐτὸς τὸ μαντήλι του, τοὺς χαιρετᾷ καὶ ρίχνεται γρήγορα στὴ δουλειά· λύνει τὰ πανιά καὶ βοηθᾷ νὰ σηκώσουν τὴν ἄγκυρα.

Τὴν ὥρα ποὺ βασίλευε ὁ ἥλιος, χανόταν σιγὰ σιγὰ καὶ ἡ «Βαγγελίστρα» στὸν ὀρίζοντα. Τὸ ναυτόπουλο, ἀνεβασμένο στὸ ψηλὸ κατάρτι, βλέπει γιὰ τελευταία φορὰ τὸ νησάκι, ποὺ χρυσώνεται ἀπὸ τὸ ἀντιφέγγισμα τοῦ ἡλίου. Ψηλὰ στὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ ἀσπρίζει τὸ ἐκκλησάκι τοῦ προφήτη Ἡλίου. Ἐκεῖ θὰ πηγαίνει τακτικὰ ἡ μάννα του ν' ἀνάβῃ τὰ καντήλια καὶ ν' ἀγναντεύῃ τὴ θάλασσα. Πότε θὰ γυρίσῃ ἡ «Βαγγελίστρα» μὲ τὸν γιό της, ποὺ θὰ φέρῃ τὴν προῖκα νὰ παντρέψῃ τὴν ἀδερφή του!...

Ἦρθε τοῦ Ἀγίου Νικολάου καὶ ἡ «Βαγγελίστρα» δὲν φάνηκε. Οὔτε τὰ Χριστούγεννα οὔτε τὰ Φῶτα, ποὺ βαφτίζονται τὰ νερά. Ἕνα γράμμα ἦρθε γιὰ τὴ μητέρα του τὴ χαροκαμένη. Τῆς γράφει τὸ ναυτόπουλο ἀπὸ τὴν Πόλι πὼς ἐμποδίστηκε, γιατί βρῆκε δουλειά. Νὰ μὴν ἔχῃ ὅμως φόβο, γιατί τὸ καράβι εἶναι καλοτάξιδο καὶ δὲν φοβᾶται τίς φουρτοῦνες. Τώρα θὰ πᾶνε στὴ Μασσαλία καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τὴ Λαμπρή, πρῶτα ὁ Θεός, θὰ εἶναι στὴν ἀγκαλιά της. Ἐκεῖ στὴ Μασσαλία θὰ ψωνίσῃ καὶ τὰ προικιά.

Ξημερώνει τὸ Μεγάλο Σάββατο καὶ ἡ «Βαγγελίστρα» εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ νησί. Μὰ νὰ πιάσῃ στὸ λιμάνι δὲν μπορεῖ. Ὡς ἐδῶ πῆγε πρίμος ὁ καιρός. Τώρα ἄλλαξε κι ἔγινε βοριάς караβοπνίχτης. Βουνὰ εἶναι τὰ κύματα καὶ τὸ καράβι παιχνίδι τῶν κυμάτων. Σχισμένα τὰ πανιά, σπασμένα τὰ κατάρτια· καὶ εἶναι βαθὺ τὸ σκοτάδι καὶ οἱ ξέρες κοντὰ του.

—Γιὰ τὸν Θεό! λέει ὁ καπετάνιος θυμωμένος, ἔξω ἀπὸ τὸ νησί μας καὶ νὰ χαθοῦμε!

—Μάννα μου! συλλογίζεται τὸ ναυτόπουλο. Ἐντὶ νὰ βγάλῃς τὰ μαῦρα, θὰ βάλῃς καὶ ἄλλα γιὰ μένα!...

Οἱ θαλασσινοί, ὅταν νοιώσουν τὸν κίνδυνο, γίνονται ἄλλοι ἄνθρωποι. Ὁ καπετὰν Παλιούρας θύμωσε μὲ τὸν βοριά.

—Αἶ, γιὰ τὸν Θεό! εἶπε πάλι. Ἐξω ἀπὸ τὸ νησί μας νὰ χαθοῦμε!

Ἀποφάσισε νὰ παλέψῃ καὶ νὰ νικήσῃ. Εἶπε στοὺς ναῦτες νὰ πιάσουν τὶς θέσεις τους στὸ κατὰστρομα, πρόσταξε τὸ ναυτόπουλο ν' ἀνεβῇ στὸ κατάρτι καὶ νὰ κοιτάξῃ ἄγρυπνα κι ἐκεῖνος χούφτωσε μὲ τὸ δυνατὸ χέρι του τὸ τιμόνι.

—Μάινά πανιά! πρόσταξε.

Ἰδρωσαν οἱ ναῦτες, γιὰ νὰ κάμουν τὸ θέλημα τοῦ καπετάνιου, ἰδρωσε καὶ ὁ καπετάνιος, γιὰ νὰ ὀρθοπλωρίσῃ τὴ γολέτα στὸν ἄνεμο. Τὸ ναυτόπουλο στὸ ψηλὸ κατάρτι νοιώθει τὸν ἄνεμο νὰ τοῦ βελονιάζῃ τὰ χέρια καὶ πολλὲς φορὲς τὸ κύμα τοῦ μπατσίζει τὸ πρόσωπο. Τὰ μάτια του πονοῦν καὶ δακρύζουν, μὰ ποῦ νὰ τὰ κλείσῃ! Κοιτάζει μέσα στὸ σκοτάδι καὶ φωνάζει κάθε τόσο δυνατὰ:

—Ξέρα δεξιὰ! Ξέρα ἀριστερά μας!

Ἀκούει ὁ καπετάνιος, γυρίζει τὸ τιμόνι καὶ ἡ γολέτα ἀλλάζει τὸν δρόμο της.

Πήγαινε δεξιὰ, ἀριστερά γυρίζει. Πήγαινε ἀριστερά, δεξιὰ ἀργοπλέει.

Ἔτσι παιδεύτηκε γιὰ ὥρες τὸ πλήρωμα. Ἡ γολέτα σὰν πουλάρι ἀπολυμένο στὸν κάμπο γυρίζει ἀδιάκοπα στὴ σκοτεινὴ καὶ ἀργιερμένη θάλασσα. Οἱ ὥρες φαίνονται χρόνος!

Τέλος πῆρε νὰ γλυκοχαράζῃ καὶ φάνηκε σὰν μαῦρος ὄγκος τὸ νησί μπρὸς στὸν σταχτόμαυρο ὀρίζοντα. Ὁ καπετάνιος μάντεψε τὸ πατρικὸ λιμάνι καὶ γύρισε κατὰ ἐκεῖ τὴν πλώρη τῆς «Βαγγελίστρας». Τὴν ὥρα ποὺ ἔβγαιναν οἱ ἐπιτάφιοι ἀπὸ τὶς ἐκκλησίες, ἔμπαινε καὶ ἡ γολέτα στὸ λιμάνι.

—Ἦρθα, μάννα μου! παράγγειλε τὸ ναυτόπουλο, μόλις ἔριξε τὴν ἄγκυρα.

Τὴ νύχτα, στὴν Ἀνάστασι, πῆγε τὸ ναυτόπουλο μὲ τοὺς δικούς του στὴν ἐκκλησία. Ἔφαγαν, ἅμα γύρισαν, καὶ ξάπλωσε νὰ κοιμηθῇ. Ἦταν τόσο κουρασμένο!

Τὸ μεσημέρι ντύθηκε καὶ πῆγε στὴν Ἀγάπη. Ἀντιλαλοῦν τὰ σήμαντρα καὶ σημαίνουν οἱ καμπάνες. Ὅλο τὸ νησι μοσκοβολᾷ σὰν ἐκκλησιάκι.

—Χριστὸς Ἀνέστη!

—Ἀληθῶς Ἀνέστη!

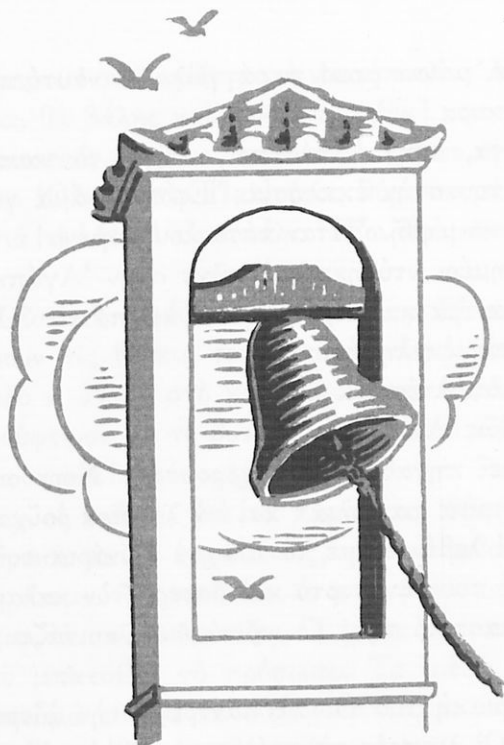
Ἀπὸ ἐκεῖ πηγαίνουν στὸ χοροστάσι. Χορεύουν οἱ λυγερὲς μὲ τὰ κίτρινα φακιόλια* καὶ τὰ λαμπρὰ ροῦχα τους, χορεύουν καὶ οἱ λεβέντες μὲ τὰ πλεχτὰ ζωνάρια τους. Χόρεψε καὶ ἡ ἀδερφή του τὸν συρτὸ καὶ ὕστερα τὸν καλαματιανὸ μὲ τὸν ἀρραβωνιαστικὸ της. Τὸ ναυτόπουλο κοιτάζει καὶ καμαρώνει.

Τὴν Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ πάντρεψε τὴν ἀδερφή του τὸ ναυτόπουλο. Οἱ λυγερὲς τὴ στόλισαν καὶ τὴν τραγούδησαν:

Ἦλιος ἦταν προξενητής,
αὐγερινὸς στεφανωτής.
Χαρὰ στὴ μάννα τοῦ γαμπροῦ
καὶ σ' ὅλο τὸ πεθερικό,
ὅπου θὰ πάρουν τέτοια νιά,
ὁμορφὴ καὶ νοικοκυρά,
χρυσὸ καμάρι τοῦ σπιτιοῦ
βασίλισσα τῆς γειτονιάς.

Ἐπειτα ἦρθε ὁ γαμπρός, πῆγαν στὴν ἐκκλησία καὶ ὁ καπετὰν Παλιούρας ἄλλαξε τὰ στέφανα.

Ἀνδρέας Καρκαβίτσας

9. Η ΜΕΓΑΛΗ ΚΑΜΠΑΝΑ

Εἴμαστε στὰ Πατριαρχεῖα!...

Νά, ἡ κλειστή Πύλη, ὅπου μαρτύρησε ὁ Γρηγόριος ὁ Ε΄!

Καὶ νά, ὁ ταπεινὸς ναὸς τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, ὁ πατριαρχικὸς ναός, ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία!

Ἡ καμπάνα χτυπᾷ γιὰ λίγο θλιβερά, λυπητερά...

Ὡ, νοιώθει καὶ αὐτὴ τὸ διάβα τῶν αἰώνων! Γνωρίζει ὅτι μεγάλο πανηγύρι δὲν θὰ τελεσθῇ στὸν περίφημο ναὸ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων, πὺ γιορτάζεται σήμερα ἡ μνήμη τους, γιὰτὶ δὲν ὑπάρχει πιά!

Ἀρχίζει ἡ ἀκολουθία. Ἐδῶ ὅλα γίνονται μὲ τάξι, ὅμοια καὶ ἀπαρασάλευτα ἐπὶ αἰῶνες. Ἐδῶ ὑμνεῖται ἡ Ἀγία Τριάς μὲ σεμνότητα. Ὅταν ἀρχίσῃ ἡ Θεία Λειτουργία, ἀκοῦς κουδούνισμα ἀργυρόηχο, χρυσόηχο, γοητευτικὸ στὸν νάρθηκα. Μπαίνει ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Καὶ ἐξακολουθεῖ ἡ Θεία Λειτουργία...

Ὁ διάκοσμος τοῦ ναοῦ εἶναι ἀπλός. Ἔχει ὅμως μὴ σειρὰ ἀπὸ ἀρχαῖες τοιχογραφίες ἐπάνω σὲ μουσαμά. Τὶς μετέφεραν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ναοὺς. Ἐπίσης ὑπάρχουν κειμήλια καὶ ἱερὰ λείψανα τῆς περασμένης δόξας. Νά, ὁ περίφημος θρόνος τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ὁ ἱερός του ἄμβωνας, ποὺ πάνω τους κάθονται οἱ αἰῶνες μὲ τὸ ἐθνικὸ μας κλέος*. Εἶναι ἡ εἰκόνα τῆς Παμμακαρίστου χρυσή, γραμμένη μὲ ψηφίδες, σὲ αὐστηρὸ ρυθμό. Μὲ τὶς λαμπρὲς γραμμὲς τῆς καὶ τὰ λαμπρότερα μάτια τῆς μαλακώνει τὴν καρδιά τοῦ προσκυνητοῦ. Καὶ ὅλοι πρῶτα αὐτὴν ἀσπάζονται, μόλις μποῦν στὸν ναό...

Καὶ ἡ λειτουργία ἐξακολουθεῖ...

Σ' εὐχαριστεῖ ἡ αὐστηρὴ ἐκκλησιαστικὴ τάξι, σὲ μαγεύει τὸ ἀντίκρυσμα τοῦ πολυελαίου καὶ τῶν τόσων καντηλιῶν, σὲ γοητεύει ἡ σεμνότητα τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, ὅμοια μὲ γλυκὸ ψίθυρο τῆς μυρωμένης αὔρας τοῦ Βοσπόρου.

Ὡ ! σοῦ ἀρέσει ν' ἀκοῦς τὸν Χερουβικὸ ὕμνο ἀπὸ τοὺς καλλίφωνους ψάλτες τοῦ Πατριαρχείου. Ν' ἀφαιρῆσαι στοὺς ἀετούς, ποὺ χρυσοὶ στολίζουν τὸ τέμπλο. Ἔχουν τὰ φτερά ὀλάνοιχτα σὰν σταυρωμένοι ἐκεῖ ψηλά. Σοῦ ἀρέσει ν' ἀκοῦς τὸ Εὐαγγέλιο ἀπὸ τὸν ἄμβωνα τοῦ Χρυσοστόμου. Καί, ὅταν οἱ ἀριστεροὶ ψάλτες ψέλνουν τὸ «ἀλληλούια», σοῦ ἀρέσει νὰ κοιτάζῃς τοὺς χρυσοὺς ἀετοὺς τῆς Ὡραίας Πύλης, ποὺ ὁ χρόνος μαύρισε, σὰ νὰ φόρεσαν πένθιμα γιὰ τὸ μεγάλο καὶ βαρὺ γονάτισμα τοῦ Γένους!

Μὰ ἀπὸ τ' ὄνειροπόλημα σὲ ξυπνᾷ ἡ μεγάλη καμπάνα.

Ἐπιβλητική, βαρειά, σὰν δραματική φωνὴ μέσα στὰ περασμένα, μὲ κάποια μελαγχολία χτυπᾷ ἡ μαυροπράσινη καμπάνα τοῦ Πατριαρχείου.

Ὁ χαλκὸς τῆς παίρνει ψυχὴ, μεταδίδει ρίγη, λαχτάρα, πανανθρώπινες προσευχές. Ἡ λαλιά τῆς εἶναι ἀπόκοσμη σὰν ἀναστεναγμός. Πόνος, ἀξιοπρέπεια, φωνὴ τῆς ἱστορίας καὶ αἰσθημα γίνονται ἓνα κρᾶμα, μιὰ διαμαρτυρία. Μά, ὅ,τι καὶ ἂν εἶναι, βεβαιώνει τῇ θέλησι μιᾶς ψυχῆς καὶ δὲν θὰ σταματήσει ποτὲ νὰ διαλαλῇ τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας Του.

— Χτύπα, καμπάνα!... Χτύπα ν' ἀκουστῇς στὰ πέρατα τῆς γῆς.

Οἱ ἥχοι τῆς διηγοῦνται ἱστορίες γεμάτες δόξα κι ἐκπολιτιστικὲς ἐξορμήσεις. Ἀπλώνεται οὐράνιο μῆνυμα πάνω ἀπὸ τὰ σπίτια καὶ πέρα ἀπὸ τὰ νερά τ' ἀτάραχα τοῦ Κερατίου, ποὺ τόσα λένε σιγαλά...

Τὰ καμπαναριὰ στὶς τριγύρω ἐκκλησιὰς παίρνουν ἀπὸ τὴν γλυκόφθογγο φωνὴ τῆς θάρρος, γιὰ νὰ στείλουν σ' ἐκείνη ἀντιχαιρετισμό, ἓνα μυστικὸ σκίρτημα ἐλπίδας, ὅτι αὐριο θ' ἀρχίσῃ μιὰ καινούργια μέρα γαλήνης. Συνομιλοῦν οἱ καμπάνες. Ἐχουν καὶ αὐτὲς καρδιά, ὅπως οἱ ἄνθρωποι. Ἡ μεγάλη καμπάνα εἶναι ἀκόμα πιὸ ψηλά. Τὰ σύνορά τῆς ἀπλώνονται στοὺς αἰθέρες, κοντὰ στὸν Θεό...

Ἡ μεγάλη καμπάνα τοῦ Πατριαρχείου χτυπᾷ. Ἐχει τόσο δάκρυ, τόσο πικραμένο ρυθμό, μὰ καὶ τόσο καρτερία.

Εἶναι ποτισμένη μὲ τὴ ζύμη τῆς αἰωνιότητος. Χαιρέτισε ἄρχοντες. Μοιρολόγησε ἀγιασμένους πατριάρχες. Προῦπάντησε φυσιογνωμίες θριάμβων καὶ ἀνθρώπινου μεγαλείου!

Ὁρθρινὰ προσχάλεσε τρανοὺς, ἀδίκημένους, φτωχοὺς καὶ δουλευταὺς σὲ λειτουργίες, ποὺ ὕμνοῦσαν τὶς εὐνοίες τοῦ Θεοῦ κι ἐκλαιγαν τὶς τραγωδίες τῆς φυλῆς.

Ἔδωσε τὸ σύνθημα γιὰ ξυπνήματα. Καὶ μέσα στὸ ἀπαλὸ κύλισμα τῆς φυλῆς τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐνθύμιζε τὸ μοσχολίβα-
νο, ποὺ μοσχοβολοῦσε στὶς ἅγιες εἰκόνες.

Ἡ φωνὴ τῆς ἀγκαλιάζει τὸ μακρινὸ χτῆς καὶ εἰδοποιεῖ
γιὰ τὸ ἐπικίνδυνο αὖριο. Συντροφεύει τὸν ἐφιάλτη τοῦ ρα-
γιαῖ τὶς ἀνατριχιαστικὲς νύχτες καὶ ἀγρυπνᾷ μαζί του στὸ
ὕφαντῆριό τῆς ὑπομονῆς.

Καθὼς χτυπᾷ, παίρνει δυνάμεις ἀπὸ τὰ περασμένα καὶ
φέρνει ὁράματα παρηγοριᾶς. Φέρνει παρελάσεις χλαμυδοφό-
ρων πριγκίπων, ποὺ πορεύονταν μὲ τὶς χρυσοποίκιλες στο-
λές τους στὸ δικαστήριό τῆς ἱστορίας, γιὰ νὰ μιλήσουν κατὰ
τῆς ἀδικίας ποὺ γινόταν σὲ βάρος τῆς ἐλευθερίας, τῆς θρη-
σκείας καὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου.

Ὅ,τι εἶναι μεγάλο δὲν σωπαίνει ποτέ, δὲν χάνεται. Ἡ
καμπάνα τοῦ Πατριαρχείου, καὶ ἂν σωπάσῃ, πάντα θὰ χτυ-
πᾷ. Θ' ἀκούγεται μὲ τοὺς παλμούς τῆς καρδιᾶς μας, μὲ τὴ
φωνή τῆς ἀγάπης μας, μὲ τὴν ὕμνωδιά τῶν ἀγγέλων, μὲ τὴ
λατρεία τῶν ξενιτεμένων παιδιῶν μας σὲ ὅλη τὴ γῆ, μὲ τὴ
φωνή τῆς ἱστορίας καὶ τῆς προσφορᾶς σὲ ὅλους τοὺς λαούς.

Εἶναι ἡ καμπάνα ποὺ ξυπνᾷ τὴ συνείδησι καὶ ὑψώνει
τὴ μελωδικὴ προσευχὴ γιὰ τὴ συναδέλφωσι τῶν λαῶν καὶ
τὴν εἰρήνην τοῦ «σύμπαντος κόσμου».

Ἡ καμπάνα τοῦ Φαναρίου!...

Ἡ γνωστὴ καμπάνα ποὺ μᾶς μιλεῖ μὲ τὰ ἀγνά, τὰ παρ-
θένα χεῖλη τῆς ἀγάπης. Τῆς ἀγάπης ποὺ φωτίζει καὶ σώζει...

Ἄς χτυπήσῃ καὶ πάλι δυνατὴ ν' ἀκουστῇ. Ν' ἀκουστῇ
γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ ἡ φωνὴ τῆς ποὺ ἀνασταίνει...

(Κατὰ Ἀλ. Μωραϊτίδην - Πολ. Φωφίνην)

10. ΛΑ·Ι·ΚΕΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

Ι. ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΧΕΛΙΔΟΝΟΥ (ΑΤΤΙΚΗ)

Εἶναι πολὺς καιρὸς, καμμιά ἑκατοστὴ χρόνια, ποὺ ἤρθε ἔξαφνα στὴν Ἀττικὴ μεγάλο ἐχθρικό στράτευμα. Οἱ ἐχθροὶ προχωροῦσαν καὶ κατὰστρεφαν ὅλα, ἔκαιγαν τὰ σπίτια καὶ τὶς ἐλιές, σκότωναν καὶ ἄρπαζαν ὅ,τι ἔβρισκαν ἐμπρὸς τους.

Οἱ χωριάτες μαζεύτηκαν ὅπως ὅπως, πῆραν ὅ,τι ἄρματα βρῆκαν καὶ παρατάχτηκαν στὴ μία μεριὰ τῆς ρεματιᾶς, ἐκεῖ ὅπου εἶναι σήμερα ἡ ἐκκλησία τῆς Παναγίας. Οἱ ἐχθροὶ ἦταν στὴν ἀντίπερα μεριά, πολὺ περισσότεροι καὶ καλύτερα ἁρματωμένοι, καὶ ἦταν φανερό πὼς θὰ νικοῦσαν.

Ἐξαφνα τότε ἀπὸ τῆ σπηλιά βγαίνει ἓνα χελιδόνι καὶ πετοῦσε ἐκεῖ ὅπου ἦταν παραταγμένοι οἱ Ἕλληνες. Αὐτοὶ πῆραν ἀμέσως θάρρος κι ἐκεῖ ποὺ κατέβαιναν οἱ ἐχθροί, γιὰ νὰ περάσουν τὸ ρέμα, ἔπεσαν ἐπάνω τους, χωρὶς νὰ φοβηθοῦν τὸ πολὺ πλῆθος. Τοὺς τσάκισαν, τοὺς κυνήγησαν καὶ σκότωσαν πάρα πολλούς.

Καὶ γι' αὐτὴ τὴ νίκη ἔχτισαν τὴν ἐκκλησία καὶ εἶδαν ἔπειτα πὼς τὸ νερὸ ποὺ βγαίνει στὴ σπηλιά εἶναι ἁγίασμα καὶ γιατρεύει τὶς ἀσθένειες.

Στὴ Μεσσαρὰ τῆς Κρήτης εἶναι μία ἐκκλησία τοῦ Ἀν-
Νικῆτα. Τώρα καὶ τριακόσια τετρακόσια χρόνια στὸ πανη-
γύρι τοῦ Ἀγίου εἶχαν μαζευτῇ ἐκεῖ ἀποβραδὶς πολλοὶ Χρι-
στιανοί, γιὰ νὰ λειτουργηθοῦν τὸ πρωί. Εἶχαν ἀναμμένες φω-
τιές νὰ περάσουν τὴ νύχτα. Εἶδαν ὅμως τὶς φωτιές κουρσά-
ροι ἀπὸ τὸν γιαιλό, βγῆκαν στὴ στεριά κι ἔχοντας γιὰ σημάδι
τὶς φωτιές πλησίασαν στὸ σκοτάδι κι ἔφτασαν στὴν ἐκ-
κλησία, χωρὶς νὰ τοὺς καταλάβουν.

Ἐκεῖ βρῆκαν ἓνα πλῆθος χριστιανούς, τοὺς ἔκλεισαν μέ-
σα, σφάλισαν τὴν πόρτα καὶ τὰ παράθυρα καὶ περίμεναν νὰ
ξημερώσῃ, γιὰ νὰ μποροῦν καλύτερα νὰ πάρουν τοὺς σκλά-
βους νὰ τοὺς μπαρκάρουν στὸ καράβι τους.

Οἱ Χριστιανοί, σὰν εἶδαν τί ἔπαθαν κι ἐνόησαν πὼς δὲν
μποροῦν νὰ φύγουν, γιὰτὶ ἡ πόρτα ἦταν κλεισμένη καὶ φυ-
λαγμένη, παρακαλοῦσαν ὅλοι τὸν Ἅγιο νὰ τοὺς γλυτώσῃ. Καὶ
ὁ Ἅγιος εἰσάκουσε τοὺς θρήνους καὶ τὶς παρακλήσεις τους.
Τοὺς εἶπε ὁ παπὰς πὼς ὁ Ἅγιος τοῦ ἔδειξε ἓνα δρόμο νὰ
φύγουν, νὰ κάμουν μία μικρὴ τρυπα στὸ πίσω μέρος τῆς σπη-
λιᾶς, ὅπου ἦταν ἡ ἐκκλησία, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ θὰ βγοῦν σὲ ἄλλη
σπηλιά, ποὺ βγαίνει στὴν ἄλλη ράχη τοῦ βουνοῦ.

Ἀπὸ αὐτὴν τὴν τρυπα ἔφυγαν σιγὰ σιγὰ ὅλοι, χωρὶς
οὔτε νὰ τοὺς δοῦν οὔτε νὰ τοὺς ἀκούσουν οἱ κουρσάροι· ἔμεινε
μόνο ἓνα κορίτσι, ποὺ τὸ εἶχε πάρει ὁ ὕπνος σὲ μιὰ ἀγκωνή
τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ πρωί, ποὺ ἀνοιξαν οἱ κουρσάροι τὴν ἐκκλησίᾳ, δὲν βρῆκαν ἄλλον μέσα ἐκτὸς ἀπὸ τὸ κορίτσι. Τὸ πῆραν καὶ τὸ κράτησε ὁ καπετάνιος τοὺς γιὰ σκλάβα του. Ἐμεινε μαζὶ μὲ αὐτὸν ἓνα χρόνο. Ἐπάνω στὸν χρόνο, ἀνήμερα τῇ γιορτῇ τοῦ Ἀγίου Νικήτα, ἐκεῖ ποὺ ἐτοιμαζόταν νὰ δώσῃ τὸ πρωὶ τὸν καφεὶ στὸν ἀφέντη της, θυμῆθηκε τὰ παθήματά της καὶ τὴν πῆραν τὰ κλάματα. Ὁ ἀφέντης της θύμωσε καὶ τὴ μάλωσε πολὺ, ποὺ τόσον καιρὸ δὲν μπορεῖ νὰ ξεχάσῃ τὸ σπίτι της καὶ τὴν οἰκογένειά της. Ἀλλὰ, προτοῦ νὰ τελειώσῃ τὶς φωνές του, τὴν ἔχασε ἀπὸ ἐμπρός του.

Τὴν ἄρπαξε ὁ Ἅγιος Νικήτας καβάλα σὲ ἄλογο μὲ ἄσπρα φτερά καὶ τὴν πῆγε καὶ τὴν ἀπόθεσε στὸ ἴδιο μέρος στὴν ἐκκλησίᾳ, ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου τὴν πῆραν οἱ κουρσάροι. Κι ἐκεῖ, ὅπου πάτησε τὸ ἄλογο τοῦ Ἀγίου στὴν Ἐκκλησίᾳ, φαίνεται ἀκόμη ἡ πεταλιά του στὸν βράχο.

3. Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΪ-ΓΙΩΡΓΙΟΥ (ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ)

Ἀπέξω ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς Καλαμαριᾶς εἶναι μία θέσι, ὅπου ἦταν ἄλλοτε ἐκεῖ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀι - Γιωργιοῦ. Τώρα βρίσκονται μόνο ἀπὸ τὴν ἐκκλησίᾳ ποὺ χάλασε δώδεκα κολόνες μαρμαρένιες. Αὐτὲς τὶς κολόνες πολλοὶ πασάδες τὶς σήκωσαν πολλές φορές ἀπὸ ἐκεῖ καὶ τὶς ἔφεραν μέσα στὴ χώρα, γιὰ νὰ τὶς βάλουν σὲ κανένα κτήριο ποὺ ἔχτιζαν. Ἀλλὰ τὴ νύχτα σηκώνονταν πάντα οἱ κολόνες ἀπὸ ἐκεῖ, ὅπου τὶς πῆγαιναν, καὶ γύριζαν στὴν πρώτη τοὺς θέσι.

Τὸν περασμένο χρόνο τὶς πῆρε πάλι ἓνας καδῆς. Τὴ νύχτα ὅμως εἶδε ἓναν καβαλάρη, ποὺ κρατοῦσε ἓνα κοντάρι μακρὺ, καὶ τὸν φοβέρισε πὼς θὰ τὸν σκοτώσῃ, ἂν δὲν τοῦ ἔβανε ὄρκο πὼς θὰ τὶς πάῃ νὰ τὶς βάλῃ στὴ θέσι τοὺς. Ὁ καδῆς φοβήθηκε καὶ ὠρκίστηκε νὰ κάμῃ ὅ,τι τοῦ παράγγειλε

ὁ καβαλάρης. Καὶ πραγματικὰ τὴν ἄλλη μέρα τὶς πῆγε στὸν τόπο, ἀπὸ ὅπου τὶς εἶχε πάρει.

4. Ο ΑΙ-ΓΙΩΡΓΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ (ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ ΚΑΛΑΜΩΝ)

Ὡς μία ὥρα μακριὰ ἀπὸ τὴ Γιάννιτσα κάτω ἀπὸ τὸ ἐρημωμένο χωριὸ τῆς Ἀρμίτσας εἶναι σὲ μία μικρὴ λάκκα ἓνα ἐξωκκλήσι τοῦ Ἀγίου Γεωργίου, ὅπου γίνεται μεγάλο πανηγύρι. Τώρα ψήνονται σὲ αὐτὸ τὸ πανηγύρι σαράντα ὡς ἑβδομήντα σφαχτά, ἀλλὰ παλαιότερα ἔφταναν πολλὲς φορὲς ἴσαμε τὰ διακόσια.

Μία φορὰ εἶχαν ἀποφασίσει νὰ πάψουν τὸ πανηγύρι, γιατί στὴ μέση τοῦ δρόμου, ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ μοναστήρι τῆς Δίμιοβας, στὸ χεῖλος μιᾶς ρεματιᾶς, ἐκεῖ ποὺ τὸ λένε ἀκόμη τοῦ στοιχειοῦ τὴν τρυπὰ, ἔβγαινε ἓνα στοιχειὸ κι ἔτρωγε κάθε χρόνο, ἀνήμερα τοῦ Ἀι-Γιωργιοῦ, δυὸ πανηγυριῶτες, τὸν μπροστινόν, ὅταν πῆγαιναν, καὶ τὸν πισινόν, ὅταν γύριζαν. Ἀπὸ τὸν φόβο τοῦ στοιχειοῦ οἱ Γιαννιτσαῖοι ἄλλαξαν δρόμο καὶ πῆγαιναν στὸ πανηγύρι ἀπὸ ἓναν ἄλλο ἀνατολικώτερα· ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ δὲν γλύτωναν, γιατί σὲ μιὰ κορυφῇ, ποὺ τὴ λένε γι' αὐτὸ Ἀνεμοβούνι, τοὺς ἄρπαζαν οἱ Ἀνεμοί. Ἀλλά-ξαν καὶ πάλι δρόμο πρὸς τὰ δυτικά, μὰ τὰ ἴδια πάθαιναν κι ἐκεῖ πάνω σ' ἓνα βουνάκι, τὸ Στριγγλοβούνι, ὅπου τοὺς ἔτρωγαν Στρίγγλες. Εἶδαν καὶ ἀπόειδαν, ἀποφασίσαν λοιπὸν νὰ μὴν ξαναπᾶνε νὰ πανηγυρίσουν στὸ ἐξωκκλήσι.

Νὰ ἰδῆς ὅμως τί συνέβη, γιὰ νὰ μὴ χαλάσῃ τὸ πανηγύρι.

Τὴν παραμονὴ εἶδαν στὸν ὕπνο τοὺς ὅλοι οἱ χωριανοὶ παράξενο ὄνειρο. Τοὺς φάνηκε πὼς βρῖσκονταν στὴ λάκκα, ἐκεῖ ὅπου εἶναι τὸ ἐξωκκλήσι, καὶ πὼς βγῆκε τάχα τὸ στοιχειό· ἀλλὰ νὰ σου ἔρχεται ὁ Ἀι-Γιώργης καβαλάρης καὶ τὸ κυνηγάει. Τρέχει ἐκεῖνο μὲ ὀρμὴ νὰ χωθῇ στὴν τρυπὰ του

καὶ γιὰ μιὰ στιγμή θά γλύτωνε, ἀλλὰ ὁ "Ἅγιος σφίγγει τὰ γκέμια τοῦ ἀλόγου του καὶ σηκώνεται αὐτὸ στὰ πισινὰ του πόδια καὶ ρίχνει τὰ μπροστινὰ στὸ ρέμα ἀντίπερα· καὶ μὲ τόση ὀρμὴ πάτησαν σὲ μιὰ πλάκα ἐκεῖ, ποὺ ἔμειναν στὴν πλάκα οἱ βοῦλες τῶν πετάλων καὶ φαίνονται ὥς τὰ σήμερα. Δίνει τότε μιὰ μὲ τὸ κοντάρι του ὁ "Ἅγιος καὶ σκοτώνει τὸ στοιχειὸ καὶ κύλησε καὶ μιὰ πλάκα καὶ σφάλισε τὴν τρῦπα. Γυρίζει λοιπὸν ὁ "Ἅγιος καὶ λέει στοὺς χωρικνοὺς νὰ πᾶνε ἄφοβα στὸ πανηγύρι, γιὰτὶ τὸ βούλωσε τὸ στοιχειό.

Τὸ πρωὶ οἱ Γιαννιτσαῖοι ἔλεγαν ὁ ἓνας στὸν ἄλλο τ' ὄνειρό τους καί, σὰν ἐκατάλαβαν πὼς ὅλοι τὸ ἴδιο εἶδαν, ἀποφάσισαν νὰ πᾶνε νὰ ἐξετάσουν τί συμβαίνει. Παρατήρησαν λοιπὸν πὼς ἦταν σφαλισμένη ἡ τρῦπα (τόρα εἶναι χτισμένη μὲ ἀσβεστότοιχο)· καὶ πῆραν θάρρος καὶ γύρισαν χαρούμενοι στὸ χωριὸ νὰ κάμουν τὶς ἐτοιμασίες τους. Κι ἔκαμαν ἐκείνη τὴ φορὰ τὸ πανηγύρι ἄφοβα καὶ ἀπὸ κάθε ἄλλοτε καλύτερα. Ἀπὸ τότε τὸν Ἅι - Γιώργη τὸν λένε στὴ Γιάννιτσα πεταλωτή, γιὰτὶ βούλωσε τὴν πλάκα μὲ τοῦ ἀλόγου του τὰ πέταλα.

"Ἄλλοι πάλι θέλουν νὰ εἰποῦν πὼς μία βδομάδα, προτοῦ νὰ ῥθῃ ἡ γιορτὴ του, φανερώθηκε ὁ "Ἅγιος στοὺς πρώτους τοῦ χωριοῦ καὶ τοὺς εἶπε νὰ πᾶνε ἄφοβα στὸ πανηγύρι, γιὰτὶ βούλωσε τὸ στοιχειό· καὶ πὼς τάχατε τὴν τρῦπα τὴ σφάλισε μὲ τὴν πλάκα, ποὺ ἔχει ἀκόμῃ τὰ σημάδια τῶν πετάλων.

Συλλογὴ Νικολάου Πολίτου

11. ΥΨΩΝΟΝΤΑΣ ΤΗ ΣΗΜΑΙΑ

Υψώνω τὴ σημαία μου καὶ σκέφτομαι : Τί εἶναι πατρίδα; Εἶναι ἡ δόξα τῶν περασμένων; Ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ πατρίδες χωρὶς ἔνδοξο παρελθόν. Δὲν τὶς ἀγαποῦν λιγώτερο οἱ πολῖτες τους. Εἶναι μιὰ ἰδέα ἀφηρημένη; Ἀλλὰ οἱ ἰδέες μὲ τὸ κύλισμα τῶν αἰώνων κυλοῦν καὶ αὐτές. Ἡ ἀγάπη στὴν πατρίδα μένει. Εἶναι κάποιο ὄνειρο; Τὸ ζήσαμε τ' ὄνειρο. Μαζὶ μὲ αὐτὸ ἦταν συνυφασμένη ἡ ζωὴ μας. Τ' ὄνειρο διαλύθηκε. Καὶ πάλι ἡ πατρίδα μένει. Τί εἶναι αὐτὸ ποὺ ζῇ πάνω ἀπὸ τὴν ἱστορία, πάνω ἀπὸ τὴν ρευστότητα τῶν ἰδεῶν, πάνω ἀπὸ τὴν ἀπατηλότητα τῶν ὁνείρων; Ρωτήστε τὸν ξενιτεμένο νὰ σᾶς τὸ εἰπῇ. Ὁραματίζεται ἓνα κομμάτι γαλανοῦ, τὶς βελόνες τοῦ πύκου, μιὰ συκιά στὸν φράχτη, μιὰ καλύβα, ἓνα σταυρό, ἓνα πανάκι καραβιοῦ, τὸν ἀνθρώσκοντα καπνό... Τὰ ζωντανεύει στὴ φαντασία του καὶ νοσταλγεῖ πατρίδα. Γιατί ἡ πατρίδα δὲν εἶναι μιὰ λέξι, γιὰ νὰ μπορῇ ὅποιος θέλει νὰ σβήνη, δὲν εἶναι εἶδος φιλολογικὸ, ποὺ τὸ προσκυνοῦμε σήμερα καὶ τὸ ἀπαρνιούμεστε αὔριο. Εἶναι ἡ πραγματικότητα: ὁ κάμπος, ἡ θάλασσα, τὸ βουνό, τὸ χῶμα, ὁ βράχος, ὅ,τι ἀγκαλιάζει τὸ μάτι. Πῶς θὰ τὸ ἀγνοήσετε; Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ σύνολο αὐτὸ τῶν ἐμψύχων καὶ ἀψύχων εἶναι ἀγάπη στὴν πατρίδα.

Ἔχει πάρει πολὺ στενὴ ἔννοια ὁ πατριωτισμός. Τὸν εἶδαμε σὰν μιὰ θυσία. Ἀφοῦ ὅμως τὴν πατρίδα τὴν ἀποτελοῦμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι καὶ ὁ κόσμος ποὺ μᾶς περιβάλλει, γιατί νὰ μὴν εἶναι ἐκδήλωσι πατριωτισμοῦ ἢ προσπάθεια γιὰ τὴν τελειοποίησι τοῦ ἑαυτοῦ μας, γιὰ τὴ βελτίωσι τῶν συνθηκῶν

τοῦ βίου μας, γιὰ τὴν ὁμορφιά τοῦ περιβάλλοντός μας; Τὴν ἰδανικὴ πολιτεία θὰ τὴν ἀποτελέσῃ τὸ ἄθροισμα τῶν τελειοποιημένων ἀνθρώπων. Ὁ μόχθος τῶν πολιτῶν, ποὺ τείνει νὰ γλυκάνῃ τοὺς ὅρους τῆς ζωῆς καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ μεγαλύτερο τὸ μερίδιό τοῦ τόπου στ' ἀγαθὰ τῆς ὑπάρξεως, εἶναι καὶ αὐτὸ μιὰ ζωηρὴ ἐκρηξίς πατριωτικοῦ αἰσθήματος. Καὶ τὸ δεντράκι τῆς πλατείας, ὅταν τὸ προστατεύετε ἀπὸ τὴν καταστροφὴ τοῦ ἐχθροῦ, πρᾶξι πατριωτικὴ κάνετε. Ὅπως ἐπιβουλὴ κατὰ τῆς χώρας εἶναι κάθε ἐνέργεια ποὺ θὰ τὴν ἀσχημίσῃ. Ὁ ἐμπρηστής τοῦ δάσους καὶ ὁ ἔμπορος ποὺ στέλνει τὰ σάπια σῦκα του στὸ ἐξωτερικὸ εἶναι ἐχθροὶ τῆς πατρίδας, ὅσο καὶ αὐτὸς ποὺ παρέδωσε τὰ μυστικὰ τῆς στὸν ξένο.

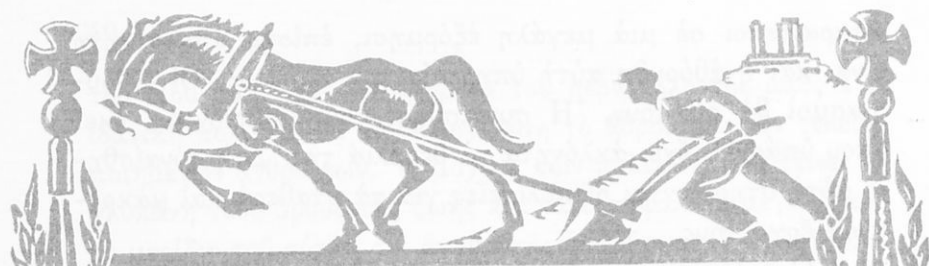
Καλὸς πατριώτης δὲν εἶναι μόνο ἐκεῖνος ποὺ ἔχει νὰ δεῖξῃ πιστοποιητικὰ ἥρωικῆς δράσεως. Θὰ τὸν κρίνετε καὶ στὰ εἰρηνικά του ἔργα, ποὺ εἶναι τὰ μονιμώτερα καὶ τὰ σταθερώτερα. Ἡ ἀγάπη τοῦ ἐργάτη στὴ δουλειά, ἡ ἐντιμότητα τοῦ ἐμπόρου, ἡ εὐσυνειδησία τοῦ ἐπιστήμονα εἶναι πράξεις πατριωτικές, ἀφοῦ εἶναι πράξεις ποὺ ἀνεβάζουν τὸ ἐπίπεδο τῶν ὕλικῶν καὶ τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν τοῦ τόπου. Πατριώτης λαμπρὸς εἶναι καὶ ὁ ἀθόρυβος αὐτὸς ἄνθρωπος, ὁ μέσος Ἕλληνας, ὁ νοικοκυράκος, ποὺ δὲν ἔχει εὐκόλες τίς ἐξάρσεις* οὔτε φτηνοὺς τοὺς ἐνθουσιασμούς, ἀλλὰ ἔκλεισε τὴν πατρίδα στὸ μαγαζάκι καὶ δουλεύει τίμια γιὰ τὴν ἄνεσι τοῦ σπιτιοῦ, γιὰ τὴ χαρὰ τῶν παιδιῶν του. Ἀσήμαντὴ εἶναι ἡ ἱστορία τῶν σχέσεών του μὲ τὴν πατρίδα. Τὴν ὑπηρετήσε, ὅταν τὸν κάλεσε νὰ τὴν ὑπηρετήσῃ. Δὲν μπορῶ νὰ σᾶς βεβαιώσω ἂν εἶναι ἄξιος τῆς δάφνης τοῦ ἥρωα. Θὰ σᾶς βεβαιώσω ὅμως ὅτι κράτησε τὴ θέσι του ἀντρίκια μὲ τὴν ἀντίληψιν τῆς ὑποχρεώσεως τοῦ πολίτη πρὸς τὴν ἀξιοπρέπεια τῆς σημαίας του, ποὺ εἶναι καὶ δική του ἀξιοπρέπεια, μὲ τὴν ἐλπίδα γιὰ ἓνα καλὺτερο αὔριο γι' αὐτὸν καὶ γιὰ τὸν τόπο. Ἄν οἱ ἐνθουσιασμοὶ εἶναι

ἀπαραίτητοι σὲ μιὰ μεγάλη ἐξόρμησι, ἐπίσης ἀπαραίτητη εἶναι καὶ ἡ ἀθόρυβη αὐτὴ ὑπηρεσία τοῦ πλήθους. Οἱ ἐνθουσιασμοὶ θὰ σβήσουν. Ἡ συναίσθησι τοῦ καθήκοντος, ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει, ἔχει ἀκλόνητα τὰ θεμέλιά της. Στὴ συναίσθησι αὐτὴ στηρίζονται οἱ πολῖτεῖς γιὰ τὰ σταθερὰ καὶ μακρόχρονα ἔργα τους.

Ὁ πολίτης ποὺ ἐκδηλώνει μὲ τὸν ἰδρωτὰ του τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν πατρίδα ξέρει νὰ τιμήσῃ καὶ τὸν ἰδρωτὰ τοῦ γείτονά του. Ἀπὸ τὴ δική του προσπάθεια θὰ κρίνῃ τὴν ἀξία τῆς προσπάθειας τῶν ἄλλων καὶ θὰ τὴ σεβαστῇ. Καλὸς πολίτης τῆς χώρας του εἶναι καὶ καλὸς πολίτης τοῦ κόσμου καὶ κομίζει ἀνύποπτος τὸ λιθάρι του γιὰ τὴν προκοπὴ τοῦ συνόλου.

Αὐτὲς τίς σκέψεις κάνω τώρα ποὺ ὑψώνω τὴ σημαία τῆς γιορτῆς. Λάμπει στὸν ἥλιο ὁ Παρθενώνας, ἓνα τσαρούχι περνᾷ κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρο, ἡ φουστανέλα λευκαίνει τὸν δρόμο, ἓνα σπουργιτάκι χτυπᾷ τὸ τακούνι του καὶ περνᾷ γελαστὸ ἀπὸ τὴν ἄσφαλτο, ἓνα ἄλλο κάθῃσε στὰ σύρματα καὶ φλυαρεῖ, ὁ πλανόδιος διαλαλεῖ, ὁ σωφὲρ κορνάρει, ὁ χαρταετὸς καμαρώνει στὸν οὐρανό, γαλανὴ εἶναι ἡ θάλασσα, μύρα φέρνει ἡ πνοὴ τῆς ἀνοιξέως. Βλέπω τὴν πατρίδα μου καὶ τὴ χαιρετῶ.

II. Παλαιολόγος

12. ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

Τί εἶν' ἡ πατρίδα μας; Μὴν εἶν' οἱ κάμποι;
Μὴν εἶναι τ' ἄσπαρτα ψηλὰ βουνά;
Μὴν εἶν' ὁ ἥλιος τῆς πού χρυσολάμπει;
Μὴν εἶναι τ' ἄστρα τῆς τὰ φωτεινά;

Μὴν εἶναι κάθε τῆς ρηχὸ ἀκρογιαλὶ
καὶ κάθε χώρα τῆς μὲ τὰ χωριά,
κάθε νησάκι τῆς πού ἀχνὰ προβάλλει,
κάθε τῆς θάλασσα, κάθε στεριά;

Μὴν εἶναι τάχατε τὰ ἐρειπωμένα
ἀρχαῖα μνημεῖα τῆς, χρυσὴ στολή,
πού ἡ τέχνη ἐφόρεσε, καὶ τὸ καθένα
μιὰ δόξα ἀθάνατη ἀντιλαλεῖ;

Ὅλα πατρίδα μας! Κι αὐτὰ κι ἐκεῖνα,
καὶ κάτι, πού 'χομε μέσ' στὴν καρδιά,
καὶ λάμπει ἀθώρητο σὰν ἡλιοῦ ἀκτῖνα
καὶ κρᾶζει μέσα μας: Ἐμπρὸς παιδιὰ!

Ἰωάννης Πολέμης

13. ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΗΜΕΡΕΣ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

“Όταν νόμισε ό Μωάμεθ πώς τὸ ἡθικὸ τῶν πολιορκημένων εἶχε πιά κλονιστῇ ἀπὸ τὸν ἀδιάκοπο βομβαρδισμό πολλῶν ἡμερῶν, ἔστειλε πάλι γιὰ τελευταία φορὰ τίς προτάσεις του στὸν Κωνσταντῖνο. Τοῦ ζητοῦσε δηλαδὴ νὰ παραδώσῃ τὴν Πόλι. «Τί λές; Φεύγεις ἀπὸ τὴν Πόλι νὰ πᾶς, ὅπου θέλεις, μὲ τοὺς ἄρχοντές σου καὶ μὲ τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ ν’ ἀφήσῃς τὸν λαό, χωρὶς νὰ πάθῃ καμμία βλάβη οὔτε ἀπὸ ἐμᾶς οὔτε ἀπὸ ἐσένα, ἢ ἐπιμένεις στὴν ἀντίστασι, πού θὰ ἔχῃ ἀποτέλεσμα καὶ τὸν δικό σου θάνατο καὶ τὸν θάνατο τῶν ἀρχόντων σου καὶ τὴν καταστροφὴ τῶν ὑπαρχόντων σου καὶ τὴν αἰχμαλωσία καὶ διασπορὰ τῶν κατοίκων;».

Ὁ Κωνσταντῖνος, ἂν κι ἔβλεπε πὼς πολὺ δύσκολα θὰ μπορούσε νὰ ἀποκρούσῃ ὥς τὸ τέλος τὸν χεῖμαρρο τῶν στρατιωτῶν τοῦ σουλτάνου, δὲν δίστασε νὰ δώσῃ τὴν ἀπάντησι, πού ταίριαζε καὶ στὸ δικό του ἀξίωμα καὶ στὴ λαμπρὴ ἱστορία τῆς αὐτοκρατορίας του. Κι ἡ σύγκλητος τῶν ἀρχόντων του ἐνέκρινε τὴν ἀπάντησί του:

«Ἄν θέλῃς νὰ ζήσῃς μαζί μας εἰρηνικά, ὅπως ἔζησαν οἱ πατέρες σου, ἃς εἶναι δοξασμένο τ’ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνοι θεωροῦσαν καὶ τιμοῦσαν τοὺς γονεῖς μου σὰν γονεῖς τους καὶ αὐτὴ τὴν πόλι σὰν πατρίδα τους. Σὲ δύσκολες περιστάσεις σ’ αὐτὴν ἐδῶ τὴν πόλι ἔβρισκαν καταφύγιο. Κράτησε ὅσα φρούρια καὶ ὅση χώρα ἄρπαξες ἀπὸ ἐμᾶς ἄδικα, ὅρισε καὶ τὸν φόρο, πού θὰ σοῦ πληρώνωμε κάθε χρόνο, νὰ εἶναι

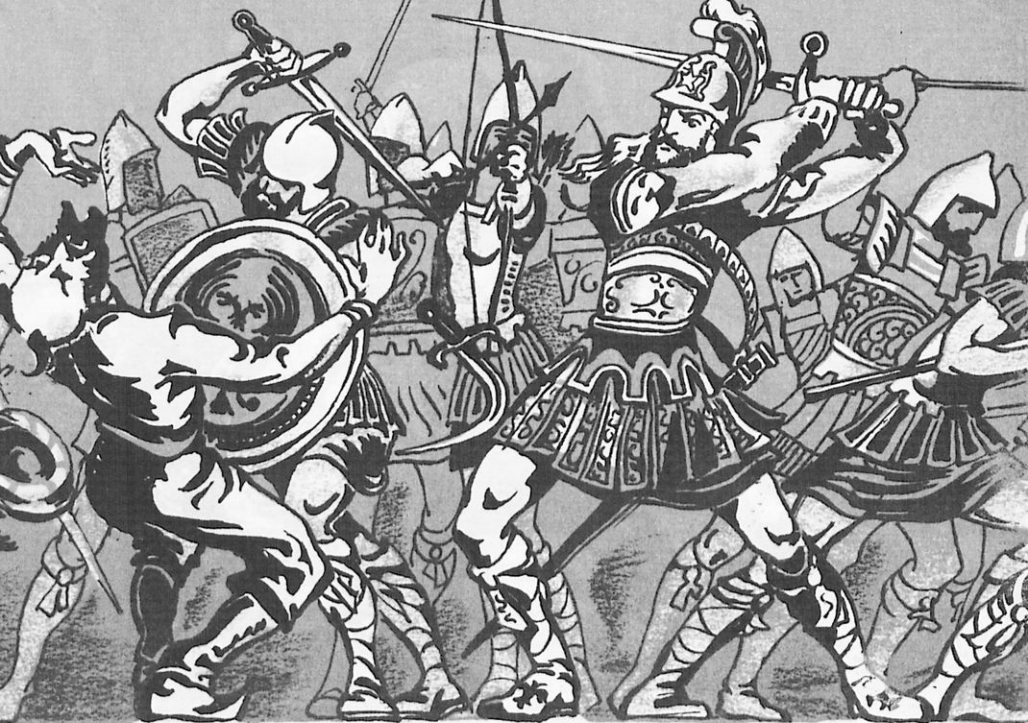
ἀνάλογος μὲ τὰ εἰσοδήματά μας καὶ φύγε εἰρηνικά. Γιατὶ ποῦ ξέρεις ἂν, θαρρώντας πὼς θὰ κερδίσῃς, δὲν βγῇς ζημιωμένος; Τὴν παράδοσι ὅμως τῆς πόλεως οὔτε ἐγὼ τὴ δέχομαι οὔτε κανεῖς ἄλλος ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς, γιατί ὅλοι μαζί μὲ μία ἀπόφασι, ποὺ τὴν πῆρε ὁ καθένας μας μόνος του, θὰ πέσωμε πολεμώντας, χωρὶς νὰ λογαριάσωμε τὴ ζωὴ μας».

Ἀπὸ ἐκείνη τὴ στιγμή οἱ δύο ἀντίπαλοι ἐτοιμάζονται γιὰ τὴν ἀποφασιστικὴ σύγκρουσι.

Ὁ Μωάμεθ διατάζει τριήμερο ἀδιάκοπο κανονιοβολισμό τῶν τειχῶν, γιὰ ν' ἀνοιχτοῦν πολλὰ ρήγματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ μποροῦσαν νὰ περάσουν οἱ στρατιῶτες του. Σ' ἐκεῖνον, ποὺ πρῶτος θ' ἀνέβαινε στὰ τεῖχη, ὑπόσχεται τὴν καλύτερη ἐπαρχία τῆς Εὐρώπῃς καὶ τῆς Ἀσίας. Σὲ ὅλο τὸν στρατό του ἐπιτρέπει τριήμερη λεηλασία. Οἱ δερβίσηδες τριγυρίζουν τὸ στρατόπεδο καὶ ὑπόσχονται ἀκόμη μεγαλύτερες ἀμοιβές τοῦ Προφήτη γιὰ ὅσους θὰ σκοτωθοῦν πολεμώντας.

Μέσα στὴν πόλι, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, οἱ στρατιῶτες μὲ τὴν προσωπικὴ ἐπίβλεψι τοῦ Κωνσταντίνου ξενοχτοῦν, γιὰ νὰ διορθώσουν τὶς καταστροφές τῶν τειχῶν, ποὺ ἔκαναν τὴν ἡμέρα τὰ κανόνια. Καὶ ὁ ἄμαχος πληθυσμὸς μὲ τοὺς ἀρχιερεῖς, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς μοναχοὺς μπροστὰ ἔκαναν λιτανεῖα γύρω στὸν ἐσωτερικὸ περίβολο τῶν τειχῶν, ἔχοντας μαζί τους τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Ὁδηγητρίας. Οἱ ἱεσῖες χιλιάδων λαοῦ: «Κύριε, ἐλέησον! Κύριε, ἐλέησον!» ὑψώνονται πρὸς τὴν Ὑπέρμαχο, ποὺ τόσες φορές εἶχε σώσει τὴν Πόλι.

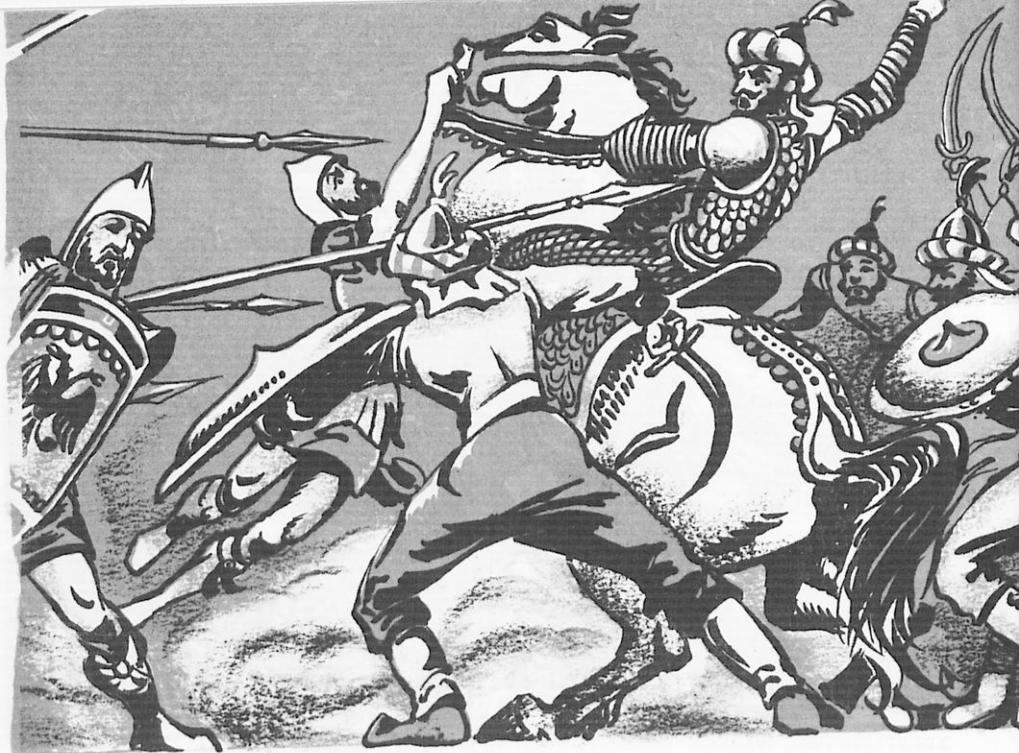
Τὸ ἀπόγευμα τῆς τρίτης ἡμέρας τοῦ ἀδιάκοπου κανονιοβολισμοῦ ὅλα τὰ σημάδια ἔδειχναν πιά πὼς τὴν ἄλλη μέρα, στίς 29 Μαΐου, θὰ γινόταν ἡ ἐπίθεσι. Ὁ Κωνσταντῖνος ἐπιθεώρησε πρῶτα τὰ τεῖχη καὶ ἔδωσε τὶς τελευταῖες ὁδηγίες γιὰ τὴν πρόχειρη ἐπισκευὴ τῶν ρηγμάτων. Καὶ

κατόπιν πῆγε νὰ ἐκτελέσῃ τὰ τελευταῖα καθήκοντα τοῦ αὐτοκράτορα καὶ τοῦ χριστιανοῦ.

Ἀφοῦ συγκέντρωσε ὅλους τοὺς στρατιωτικοὺς καὶ πολιτικοὺς ἀρχηγούς, τοὺς ἀνέπτυξε τῇ μεγάλῃ σημασίᾳ τοῦ ἀγώνα, στὸν ὁποῖον ἔπρεπε ἢ νὰ νικήσουν ἢ νὰ πέσουν ἥρωικά. Ἄλλ' ἀξίζει ν' ἀκούσωμε τὰ ἴδια τὰ λόγια τοῦ θρυλικοῦ αὐτοκράτορα, ὅπως μᾶς τὰ διέσωσε ὁ ὑπουργός του καὶ ἱστοριογράφος Γεώργιος Φραντζῆς.

«Σεῖς, εὐγενέστατοι ἄρχοντες καὶ ἐκλαμπρότατοι δήμαρχοι καὶ στρατηγοὶ καὶ γενναιότατοι συστρατιῶτες κι ὅλος ὁ πιστὸς καὶ τίμιος λαός, γνωρίζετε καλὰ ὅτι ἔφτασε ἡ ὥρα, ποῦ ὁ ἐχθρὸς τῆς πίστεώς μας θέλει νὰ μᾶς ἐπιτεθῇ μὲ ὅλη τὴν πολεμικὴ του τέχνη καὶ μὲ ὅλα τὰ ὅπλα του. Μὲ ὅλη τὴ στρατιωτικὴ του δύναμι θὰ μᾶς ἐξαπολύσῃ ἐπίθεση

και από την ξηρά και από τη θάλασσα, για να μπορέση να
μᾶς κεντήση με τὸ δηλητήριό του σὰν φίδι φαρμακερὸ και
να μᾶς καταπιῇ σὰν λιοντάρι ἀνήμερο.

»Γ' αὐτὸ σᾶς λέω και σᾶς παρακαλῶ να μείνετε ἀκλό-
νητοι με ἀνδρεία και με ἄφοβη ψυχή, ὅπως κάματε πάντοτε
ὡς τώρα, χτυπώντας τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεώς μας. Στὰ
δικά σας χέρια παραδίνω αὐτὴ τὴν πιὸ λαμπρὴ και τὴν πιὸ
περίφημη πόλι, πού εἶναι πατρίδα σας και βασιλίσσα ἀνά-
μεσα στὶς ἄλλες πόλεις.

»Γνωρίζετε καλά, ἀδέρφια, πὼς ὅλοι μαζί ὀφείλομε για
τέσσερα ἀγαθὰ να προτιμήσωμε να σκοτωθοῦμε, παρὰ να
ζοῦμε: Πρῶτο για τὴν πίστι και τὴν εὐσέβειά μας, δεύτερο
για τὴν πατρίδα μας, τρίτο για τὸν βασιλιά και τέταρτο για
τοὺς συγγενεῖς και τοὺς φίλους μας. Λοιπόν, ἀδέρφια, ἂν

οφείλωμε νὰ πολεμοῦμε ὡς τὸν θάνατο γιὰ τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ τέσσερα αὐτὰ ἀγαθὰ, πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ πολεμήσωμε γιὰ ὅλα μαζί, ἀφοῦ τὸ βλέπετε ὁλοφάνερα πὼς κινδυνεύουμε νὰ τὰ χάσωμε καὶ τὰ τέσσερα ἀγαθὰ μας.

» Ἄν ὁ Θεὸς δώσῃ τὴ νίκη στοὺς ἀσεβεῖς γιὰ τὰ δικὰ μας ἁμαρτήματα, κινδυνεύουμε νὰ χάσωμε τὴν πίστι μας τὴν ἀγία, ποὺ μᾶς δώρισε ὁ Χριστὸς μὲ τὸ αἷμα του. Καὶ ἂν κερδίσῃ κανεὶς ὅλο τὸν κόσμον καὶ χάσῃ τὴν ψυχὴ του, ποιό θὰ εἶναι τὸ ὄφελός του; Δεύτερο θὰ χάσωμε τὴν περίφημη πατρίδα μας καὶ τὴν ἐλευθερίαν μας. Τρίτο θὰ χάσωμε τὴ βασιλείαν μας, ποὺ μία φορὰ ἦταν λαμπρὴ, ἀλλὰ τώρα θὰ ταπεινωθῇ καὶ θὰ περιπαιχτῇ καὶ θὰ ἐκμηδενιστῇ ἀπὸ τὸν τύραννον καὶ τὸν ἀσεβῆ. Τέταρτο θὰ χάσωμε τὰ πολυαγαπημένας μας πρόσωπα, τὰ παιδιὰ μας, τί γυναῖκες μας».

Μόλις τελείωσε τὴν ὁμιλίαν τοῦ ὁ Κωνσταντῖνος ξεκίνησε γιὰ τὴν Ἀγία Σοφία, ὅπου προσευχήθηκε γιὰ τελευταία φορὰ καὶ «μετέλαβε τῶν ἀχράντων καὶ θείων μυστηρίων». Ἐξαγνισμένος πιά ἀπὸ τίς ἀνθρώπινες κακίες πῆγε γιὰ τελευταία φορὰ στ' ἀνάκτορα, ὅπου κάλεσε ὅλους τοὺς αὐλικούς, ἀπὸ τοὺς ἀνώτατους τιτλοῦχους ὡς τοὺς ὑπηρετές, καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια ζήτησε ἀπὸ ὅλους συγχώρησι. Ὁ τελευταῖος αὐτοκράτορας τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ, βλέποντας πὼς ἴσως δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα σωτηρίας, ἐτοιμάζεται νὰ πεθάνῃ, ὅπως ταιριάζει σ' ἓναν ἀληθινὸ Ἕλληνα κι ἓναν ἀληθινὸ χριστιανό.

Ἀπὸ τὸ παλάτι φεύγει νύχτα, ὅχι γιὰ ν' ἀναπαυτῇ, ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐπιθεωρήσῃ πάλι τίς φρουρές. Δὲν ἐπρόκειτο πιά νὰ ξανακοιμηθῇ παρὰ μόνο τὸν αἰώνιο ὕπνον τοῦ «μαρμαρωμένου βασιλιᾶ», ἀφοῦ θὰ πολεμοῦσε καὶ θὰ ἔπεφτε στὴν Πύλιν τοῦ Ρωμανοῦ γενναιοῦτος ἀνάμεσα στοὺς γενναίους του.

Ἡ Ἐθνική μας ἱστορία ἔχει πολλοὺς ἥρωες μέσα σὲ τόσους καὶ τόσους ἀγῶνες τριῶν χιλιάδων χρόνων. Λίγοι ὅμως ἔζησαν καὶ ζοῦν ἀκόμη μέσα στὴν ψυχὴ καὶ τοῦ ἀγράμματος Ἑλληνα, τόσο ὠραῖοι καὶ τόσο πολυτραγουδημένοι ὅσο τρεῖς: Ὁ Λεωνίδας, ὁ Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος καὶ ὁ Ἀθανάσιος Διάκος.

Κι οἱ τρεῖς τους δὲν νίκησαν τοὺς ἐχθροὺς, ἀλλὰ καὶ οἱ τρεῖς τους δὲν δίστασαν οὔτε μία στιγμή νὰ θυσιάστουν. Οἱ μυριάδες τῶν ἐχθρῶν πάτησαν τὸ ἱερὸ χῶμα, ποὺ ὑπερασπίζονταν καὶ ὁ Λεωνίδας στὶς Θερμοπύλες καὶ ὁ Κωνσταντῖνος στὴν Πύλη τοῦ Ρωμανοῦ καὶ ὁ Διάκος στὴν Ἀλαμάννα, ἀλλὰ τὸ πάτησαν ποτισμένο ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν νεκρῶν πιά ὑπερασπιστῶν του. Καὶ τὸ αἱματοποτισμένο ἐκεῖνο χῶμα γέννησε τοὺς ἐθνικοὺς μας θρύλους, μὲ τοὺς ὁποίους μορφώθηκαν καὶ μορφώνονται οἱ Ἑλληνικὲς γενεές.

Καὶ στοὺς νεώτερους ἐθνικοὺς μας ἀγῶνες πόσοι καὶ πόσοι Ἕλληνες, ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες, πολέμησαν ἔχοντας ὀλοζώντανο μπροστὰ στὰ μάτια τους τ' ὄραμα τοῦ Λεωνίδα, τοῦ Κωνσταντῖνου Παλαιολόγου καὶ τοῦ Ἀθανασίου Διακού! Καί, ὅταν ἡ συντριπτικὴ ὑπεροχὴ τῶν ἐχθρῶν τοὺς ἀφαίρεσε τὴ νίκη, μὲ τὴν ἀνδρεία καὶ τὴν αὐτοθυσίαν τους κέρδισαν τὸ φωτοστέφανο τοῦ ἐθνικοῦ μάρτυρα. Ἀς θυμηθοῦμε τοὺς λίγους ὑπερασπιστὰς τῶν ὀχυρῶν τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης στὰ 1941.

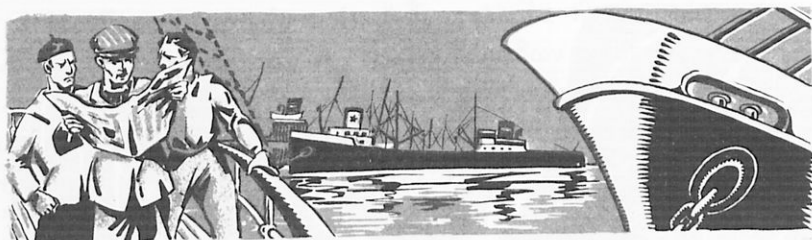
Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

14. ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ

Σημαίνει ὁ Θεός, σημαίνει ἡ γῆ, σημαίνουν τὰ ἐπουράνια
σημαίνει κι ἡ Ἀγία - Σοφία, τὸ μέγα μοναστήρι,
μὲ τετρακόσια σήμαντρα κι ἐξηνταδυὸ καμπάνες.
Κάθε καμπάνα καὶ παπάς, κάθε παπάς καὶ διάκος.
Ψάλλει ζερβὰ ὁ βασιλιάς, δεξιὰ ὁ πατριάρχης,
κι ἀπ' τὴν πολλή τὴν ψαλμουδιὰ ἐσειόντανε οἱ κολόνες.
Νὰ μποῦνε στὸ χερουβικὸ καὶ νὰ ἔβγῃ ὁ βασιλέας,
φωνή τοὺς ἦρθε ἐξ οὐρανοῦ κι ἀπ' ἀρχαγγέλου στόμα:
«Πάψετε τὸ χερουβικὸ κι ἄς χαμηλώσουν τ' ἅγια,
παπάδες, πάρτε τὰ ἱερὰ καὶ σεῖς, κεριά, σβηστῆτε,
γιατὶ εἶναι θέλημα Θεοῦ ἡ Πόλι νὰ τουρκέψῃ.
Μόν' στεῖλτε λόγο στὴ Φραγκιά νὰ ῥθοῦν τρία καράβια:
τὸ ἴνα νὰ πάρῃ τὸ Σταυρὸ καὶ τ' ἄλλο τὸ Εὐαγγέλιο,
τὸ τρίτο τὸ καλύτερο τὴν Ἀγία Τράπεζά μας...».
Ἡ Δέσποινα ταραχτήκε καὶ δάκρυσαν οἱ εἰκόνες.
—Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴν πολυδακρύζῃς,
πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιροὺς, πάλι δικὰ σας εἶναι.

15. ΤΟ ΠΡΩΤΟ «ΟΧΙ»

Στά ξένα

Τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1939 εἶναι ἀραγμένα στὸ μεγάλο λιμάνι τοῦ Μπουένος Ἀυρες, τῆς πρωτεύουσας τῆς Ἀργεντινῆς, ἀρκετὰ ξένα πλοῖα περιμένοντας νὰ φορτώσουν. Ἐξαφνα σὰν βόμβα ἤρθε ἡ τρομερὴ εἰδησι, ποὺ ἀναστάτωσε τὸν κόσμος: Ἡ Γερμανία κήρυξε τὸν πόλεμο...

Τί θὰ γίνουν τώρα τὰ πλοῖα; Θὰ ταξιδέψουν; Καὶ θ' ἀψηφήσουν τὰ ὑποβρύχια, τ' ἀεροπλάνα, τὶς νάρκες, τὶς νηοψίες;

Θὰ μείνουν δεμένα στοὺς μώλους; Πῶς θὰ ζήσουν τὰ πληρώματα; Πῶς θὰ ζήση ἡ πατρίδα χωρὶς τρόφιμα, χωρὶς προιόντα, χωρὶς πρῶτες ὕλεις;

Μὲ τὶς γεμάτες ἀγωνία αὐτὲς σκέψεις ἀποσύρονται πλοῖ-αρχοὶ καὶ ναῦτες, καθένας στὸ πλοῖο του, καὶ ἀναμένουν τὸν πρόξενο νὰ τοὺς δώσῃ ὁδηγίες.

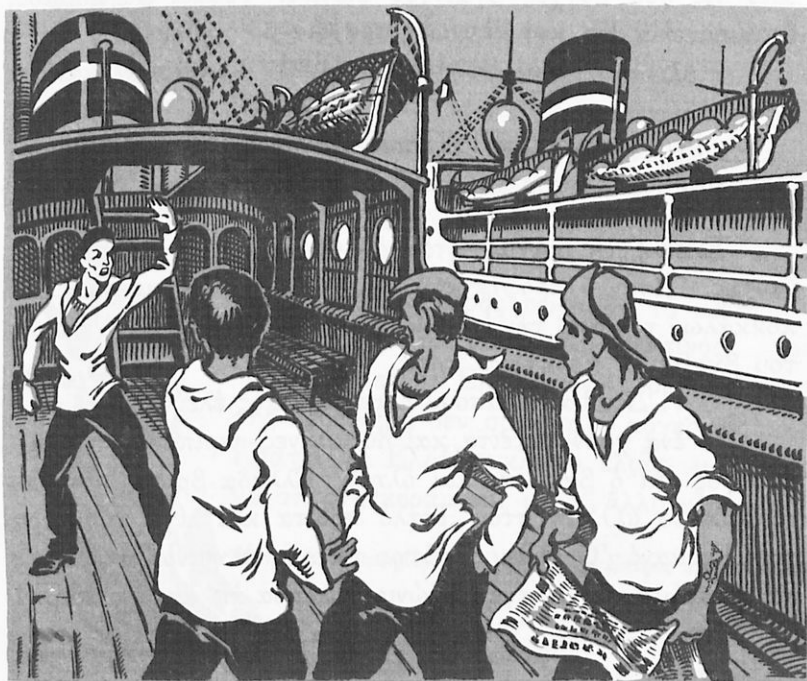
Τὴν ἄλλη μέρα παίρνει κι ὁ δικός μας ὁ πρεσβευτὴς τὸ προσωπικὸ τοῦ προξενείου καὶ τῆς πρεσβείας καὶ ἀνεβαίνει στὰ ἐλληνικὰ πλοῖα. Στὸ πρῶτο, ποὺ ἀνέβηκε, κάλεσε ὅλους, ἀξιωματικούς καὶ ναῦτες, καὶ τοὺς μίλησε.

Μίλησε γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ παιδιὰ της. Τοὺς ἔφερε παράδειγμα τὸν τετραπέρατο ὁμηρικὸ Ὀδυσσεά, γιὰ νὰ δείξῃ τὶς δύο μεγάλες ἀρετὲς τῆς φυλῆς μας: τὴν ἀγάπη πρὸς

τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐξυπνάδα κι ἐφευρετικότητα τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ ἴδιος ὡμολόγησε ὅτι θὰ εἶναι μεγάλες οἱ δυσκολίες, ποὺ θὰ βροῦν οἱ ναυτικοὶ στὰ ταξίδια τους ἐξ αἰτίας τοῦ πολέμου. «Ἀλλὰ τώρα θὰ δείξουμε τὶ ἀξίζουμε, τοὺς εἶπε. Πρέπει νὰ βοηθήσουμε τὴν πατρίδα στὶς δύσκολες στιγμές· δὲν πρέπει νὰ τῆς λείψουν οὔτε τὰ τρόφιμα οὔτε οἱ πρῶτες ὕλες οὔτε τὸ κάθε τι ποὺ χρειάζεται. Καὶ αὐτὸ μόνο ἐσεῖς θὰ τὸ κατορθώσετε, νικώντας μὲ τὸ θάρρος καὶ τὴν ἱκανότητά σας ὅλα τὰ ἐμπόδια καὶ ὅλους τοὺς κινδύνους...».

Τοὺς εὐχήθηκε τέλος καλὴ ἐπιτυχία καὶ ἀποχώρησε, ἐνῶ τὸ πλήρωμα δακρυσμένο χειροκροτοῦσε καὶ ζητωκραύγαζε.

Ὁ Θιακός "Όταν ἔφυγε ὁ πρεσβευτής, ἀναψε ἡ συζήτησι γιὰ τὸν πόλεμο. Καθένας ἔλεγε τὴ γνώμη του καὶ πολλοὶ ὑποστήριζαν, ὅτι θὰ ἦταν δύσκολο νὰ τὰ βγάλουν πέρα οἱ σύμμαχοι μὲ τὴ Γερμανία. Σὲ μιὰ στιγμή ἕνας ναύτης ἀπὸ τὴν Ἰθάκη ρώτησε κάποιο συνάδελφό του:

— Δὲν μοῦ λές, Φίλιππα, ἂν μᾶς ἐπιτεθοῦν κι ἐμᾶς οἱ Γερμανοί, τί θὰ γίνη;

— ᾤ! Ἐμεῖς εἴμαστε μιὰ χούφτα! Τί θέλεις νὰ κάνουμε; Θέλοντας καὶ μὴ θὰ περάσουν σὰν ὁδοστρωτήρας ἀπὸ πάνω μας· ἀπάντησε ἐκεῖνος ἀπὸ μικροψυχία ἢ κάνοντας τὸν μισοκακόμοιρο, γιὰ νὰ πεισμώσῃ τὸν πατριώτη τοῦ Ὀδυσσέα.

Σὰν τὸ λιοντάρι, ποὺ ἔξαφνα βλέπει νὰ τοῦ παίρνουν τὰ μικρά του, ἀγρίεψε ὁ Θιακός. Ἡ ματιά του ἔγινε φοβερή· ἀπὸ τίς δύο κόγχες βγαίνουν φωτιές. Τρέμει σύγκορμος, ἔτοιμος νὰ χυθῇ· καὶ μὲ φωνὴ τραχειὰ βρυχήθηκε:

— Ὅχι! Ὅχι δὲν θὰ περάσουν! Ἄς κοπιᾶσουν καὶ θὰ ἰδοῦμε!

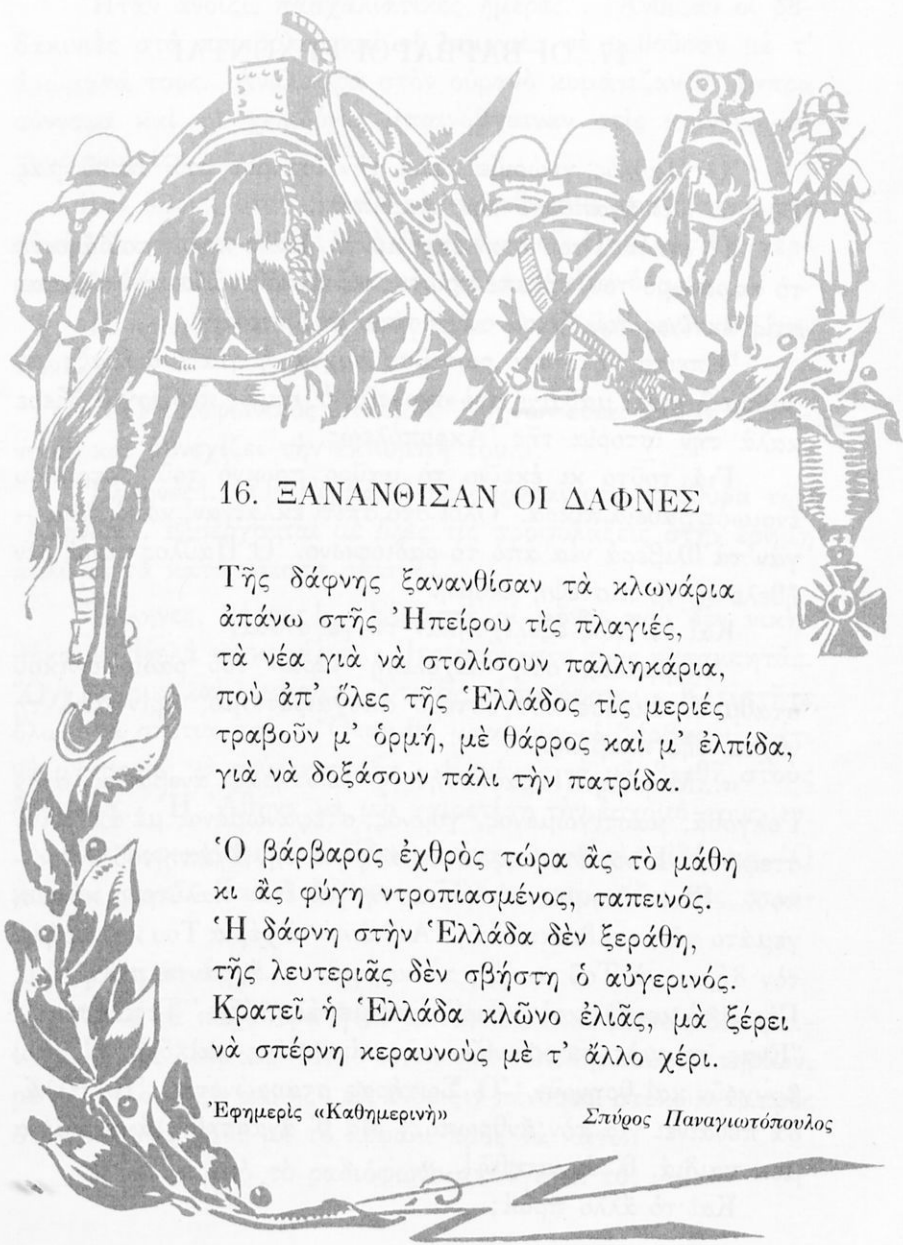
— Γειά σου, Θιακέ! Ζήτω! Ζήτω ἡ Ἑλλάδα! Φώναξαν ὅλοι.

Ἐκείνη τὴ στιγμή ἦταν ἄλλος ἄνθρωπος ὁ ἀπλοῖκός ναύτης. Ἦταν ὁ προφήτης ὁ ποτισμένος ὥς τὸ μελούδι τῶν κοκκάλων του ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς πατρίδας. Ἀπὸ τὸ στόμα του βγαίνει ἡ προσταγή της:

Ὅχι! Δὲν θὰ περάσουν Εἴμαστε λαὸς ἐλεύθερος!

Σὲ ἓνα χρόνο ἔπειτα καὶ δύο μῆνες περίπου ὁ πρωθυπουργὸς καὶ ὁ βασιλιάς καὶ ὅλη ἡ Ἑλλάδα βροντοφώναξαν τὸ δεύτερο «OXI» στὸν Ἰταλὸ πρῶτα καὶ λίγο ἀργότερα στὸν Γερμανό. Ὁ Θιακὸς ναύτης φάνηκε ἀληθινὸς προφήτης. Μὲ τὸ στόμα του μίλαγε ἡ αἰώνια Ἑλλάδα ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη!

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

16. ΞΑΝΑΝΘΙΣΑΝ ΟΙ ΔΑΦΝΕΣ

Τῆς δάφνης ξανανθίσαν τὰ κλωνάρια
ἀπάνω στῆς Ἡπείρου τὶς πλαγιές,
τὰ νέα γιὰ νὰ στολίσουν παλληκάρια,
ποὺ ἀπ' ὅλες τῆς Ἑλλάδος τὶς μεριές
τραβοῦν μ' ὄρμη, μὲ θάρρος καὶ μ' ἐλπίδα,
γιὰ νὰ δοξάσουν πάλι τὴν πατρίδα.

Ὁ βάρβαρος ἐχθρὸς τώρα ἄς τὸ μάθῃ
κι ἄς φύγῃ ντροπιασμένος, ταπεινός.
Ἡ δάφνη στὴν Ἑλλάδα δὲν ξεράθῃ,
τῆς λευτεριᾶς δὲν σβήσῃ ὁ αὐγερινός.
Κρατεῖ ἡ Ἑλλάδα κλῶνο ἐλιᾶς, μὰ ξέρει
νὰ σπέρνῃ κερανοὺς μὲ τ' ἄλλο χέρι.

Ἐφημερὶς «Καθημερινή»

Σπύρος Παναγιωτόπουλος

17. ΟΙ ΒΑΡΒΑΡΟΙ ΕΡΧΟΝΤΑΙ

Ὁ Παῦλος γνώριζε καλὰ τὴν ἱστορία τοῦ Ἱεροῦ μας Βράχου καὶ ἀγαποῦσε τὴν Ἀκρόπολι.

Τὸ σπιτάκι του ἦταν ἐκεῖ κοντά. Κάθε πρωί, ποὺ ἀνοίγε τὸ παράθυρό του, ἔβλεπε πρῶτος τὸν Παρθενῶνα νὰ λούζεται στὶς ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου σὰν ἄσπρο περιστεράκι.

Ἐπειτα, ἢ γιατί ρωτοῦσε συχνὰ ἢ γιατί διάβαζε σὲ βιβλία ἢ γιατί μάθαινε στὸ σχολεῖο, ὁ μικρὸς περίεργος ἤξερε καλὰ τὴν ἱστορία τῆς Ἀκροπόλεως.

Γιὰ τοῦτο κι ἐκεῖνο τὸ μαῦρο πρωινὸ τοῦ Ἀπριλίου ἔνοιωσε βαθεῖα πίκρα. Ὅλοι στὸ σπῖτι ἐκλαιγαν, καθὼς ἄκουγαν τὰ θλιβερὰ νέα ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο. Ὁ Παῦλος ὅμως δὲν ἤθελε νὰ τὸ πιστέψῃ ἀκόμη.

Καὶ νὰ πῶς ἐξελίχτηκαν τὰ γεγονότα:

Ἀποβραδὶς, στὴ «Σχολικὴ Ὠρα» τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ, ἄκουσε τὸν ὕστερο ἀποχαιρετισμὸ, πρὶν ἀπὸ τὴ νύχτα τῆς κλαβιάς:

«...Μεγάλῃ Παρασκευῇ! Ὁ Σωτήρας ἀνεβαίνει στὸν Γολγοθᾶ, μαστιγωμένος, γυμνός, στεφανωμένος μὲ ἀκάνθινο στεφάνι... Εἶναι ἔτοιμος νὰ πεθάνῃ γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ ἀνθρώπου... Εἶναι ἔτοιμος νὰ θυσιαστῇ γιὰ ἕναν καλὺτερο κόσμο, γεμάτο φῶς καὶ δικαιοσύνη. Ἀπλώνει τὰ χέρια Του καὶ ἀφήνει τὸν δῆμιο νὰ Τοῦ μπήξῃ τὰ καρφιά στ' ἄχραντα μέλη Του. Γέρνει τὸ κεφάλι καὶ ψιθυρίζει τὴ μεγάλη λέξι: "Τετέλεσται...". Ἐνας σεισμὸς συγκλονίζει τὴν οἰκουμένη καὶ ὅλοι οἱ λαοὶ βογγοῦν καὶ θρηνοῦν. Ὁ Σωτήρας σταυρώνεται. Ἡ Ἑλλάδα πεθαίνει γιὰ τὸν ἄνθρωπο... Μὰ θ' ἀναστηθῇ, ἀγαπημένα μου παιδιά, θ' ἀναστηθῇ!...».

Καὶ τὸ ἄλλο πρωί;

Ήταν άνοιξι, πασχαλιάτικες ήμέρες... Άνοιζαν οί ρο-
δακινιές στὰ περιβόλια καί οί λεμονιές σέ μεθοῦσαν μέ τ'
άρώματά τους. Άνάλαφρα στόν οὐρανό κυμάτιζαν τ' άσπρα
σύννεφα καί τὰ χελιδόνια μπαινόβγαιναν στίς καινούργιες
τους φωλιές...

Καί όμως, όταν άνοιξε τὸ παραθυράκι του εκείνη τήν
αὐγή, δέν μπῆκε άνοιξι στὸ δωμάτιο τοῦ Παύλου. Τὰ γερ-
μανικά άεροπλάνα λέκιαζαν τὸν γαλανὸ οὐρανὸ μας...

Ἡ πρωινὴ έκπομπὴ άνήγγειλε τήν εἴσοδο τῶν Γερμα-
νῶν:

«Ὁ Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς Ἀθηνῶν εἶναι άκόμη Ἑλλη-
νικὸς καί συνεχίζει τήν έκπομπή του....

Ἑλληνες!... Οἱ Γερμανοὶ βρίσκονται στὰ πρόθυρα τῶν
Ἀθηνῶν... Εἰσέρχονται μέ ὅλες τίς προφυλάξεις στήν ἔρημη
πόλι μέ τὰ κατάκλειστα σπίτια...

Ἑλληνες, θάρρος!... Εἴμαστε οἱ μόνοι ποὺ δέν νικη-
θήκαμε. Ψηλά τὰ κεφάλια... Περιφρονῆστε τοὺς κατακτητάς.
Ὅχι δάκρυα καί λυγμούς... Σταθῆτε ὑπερήφανοι... Κλειστῆτε
ὅλοι στὰ σπίτια σας... Ὅταν θὰ μπαίνουν οἱ βάρβαροι, μάτι
νὰ μὴ βρεθῇ νὰ τοὺς κοιτάξη... Κανένας νὰ μὴ βρεθῇ στοὺς
δρόμους... Ἡ Ἀθῆνα νὰ μὴ χαιρετίσῃ τὸν ἐρχομὸ τους...».

Ὁ έκφωνητὴς μεταδίδει μέ άναφιλητά τίς εἰδήσεις. Ὁ
κόσμος ριγεῖ. Καί ὁ Ἑθνικὸς Ὑμνος σπορπίζει τίς στρο-
φές του...

Ἔτσι κι ἔγινε...

Ὅλα τὰ παράθυρα ἦταν κατάκλειστα... Κανεὶς δέν φαι-
νόταν στοὺς δρόμους. Μόνο οἱ σκοποὶ τῶν δημοσίων κτηρίων,
μέ τὸ ὄπλο «ὕπὸ μάλης» εἰς ἔνδειξιν πένθους, στέκουν ἐμπρὸς
στίς σκοπιές τους μέ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω.

Ἐξαφνα ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο ἀκούγεται τό:

—«Μαύρ' εἶν' ἡ νύχτα στὰ βουνά...».

Κι ἔπειτα :

—«Προσοχή!... Προσοχή!... Ἡ πρωτεύουσα καταλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς κατακτητὰς. Ἐπάνω στὸν ἱερὸ βράχο τῆς Ἀκροπόλεως δὲν θὰ κυματίζει πιά περήφανη καὶ μόνη ἡ Γαλανόλευκη...

Ὁ φρουρὸς τῆς Σημαίας μας, ὅταν πῆρε ἐντολὴ νὰ τὴν κατεβάσῃ, γιὰ ν' ἀνεβῇ ἡ Γερμανικὴ, ἔπεσε στὸ κενὸ καὶ σκοτώθηκε... Ἔτσι ἡ Γαλανόλευκη οὔτε γιὰ μιὰ στιγμή δὲν ὑπεστάλη...».

Καὶ σὲ λίγο:

«Ἐδῶ ἐλεύθεροι ἀκόμη Ἀθῆναι...

Ἕλληνες!... Ὁ Ραδιοφωνικὸς Σταθμὸς σὲ λίγο, ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή, θὰ πάψῃ νὰ εἶναι ἐλληνικὸς... Νὰ μὴν τὸν ἀκοῦτε.

Θάρρος, ἀδέρφια... Ἡ Ἑλλάδα ποτὲ δὲν πεθαίνει...».

Κι ἔπειτα σίγησε!...

Ἀναφιλητά, κλάματα, θρῆνοι...

Ὁ Παῦλος πρόσεξε τότε τὴ μητέρα του, ποὺ ἔκλαιγε κοιτάζοντας πρὸς τ' ἄσπρα μάρμαρα. Κοίταξε καὶ αὐτὸς καὶ εἶδε κάτι παράξενο! Ἐπάνω στὸν Παρθενῶνα κυμάτιζαν τρεῖς σημαῖες. Στὴ μέση ἡ Γερμανικὴ, δίπλα ἡ Ἰταλικὴ καὶ παραπέρα ἡ Ἑλληνικὴ...

Σὰν καταφρονεμένη ἡ Γαλανόλευκη... Ἀγνάντευε τὴ νικημένη Ἰταλικὴ κι ἔστεκε ἀγέρωχη στοῦ ἡλίου τὸ χάδι. Ἦθελε, θαρρεῖς, νὰ τῆς θυμίσῃ πόσες φορὲς τσακίστηκε τὸ κοντάρι της ἀπὸ χέρια ἐλληνικά...

Καὶ ἡ ἄλλη, ἡ Γερμανικὴ, τετράπλατη, κατακόκκινη, αἱματωμένη, μὲ τὸν παράξενο μαῦρο σταυρό, ποὺ δὲν ἔμοιαζε μὲ τὸν Σταυρὸ τοῦ Χριστοῦ μας... Ἦταν ἓνας σταυρὸς ἀγκυλωτός, ἀνακατωμένος σὰν φίδι...

—Πῶς τόλμησαν οἱ βάρβαροι!... ἔλεγε ἡ μητέρα κι ἔκλαιγε. Ἔστησαν τὴ σημαία τους στὴν Ἀκρόπολι, σὰ νὰ μπορῇ κανεὶς νὰ σκλαβώσῃ τὴν Ἀκρόπολι...

—Καὶ τὴν Ἑλλάδα!... εἶπε ὁ Παῦλος αὐθόρμητα, χωρὶς νὰ καταλαβαίνει καλὰ τὴ σημασία αὐτῶν ποὺ ἔλεγε...

Καὶ ἀπὸ τότε ὁ Παῦλος ἔπαψε νὰ κοιτάζῃ πρὸς τὴν Ἀκρόπολι...

Μόνο ὄνειρεύεται πότε θὰ ξαναβρῇ τὸ γλυκὸ λουλούδι τῆς ἐλευθερίας...

...Τότε θὰ κατεβῇ καταρρακωμένος ἀπὸ τὸν ἰστό του ὁ «ἀγκυλωτὸς σταυρός», ποὺ μολύνει μὲ τὴ σκιά του τὰ ἡλιόλουστα μάρμαρα τοῦ Παρθενῶνα.

...Μιὰ νέα πομπὴ Παναθηναίων θὰ ἔρθῃ νὰ προσκυνήσῃ τὰ μάρμαρα τοῦ ναοῦ τῆς Ἀπτέρου Νίκης... Τὰ χέρια θὰ ψηλαφοῦν τὶς στῆλες καὶ τ' ἀγάλματα μήπως ἀπόμεινε πάνω τους κανένα ἔχνος ρύπου ἀπὸ τὸ διάβα τῶν Οὐννων. Καὶ ἡ πρωινὴ δροσιὰ τοῦ ἀττικοῦ αἰθέρα θὰ ἔρθῃ ν' ἀποπλύνῃ καὶ τὰ τελευταῖα ἔχνη τους...

«...Ἀργεῖε νά'λθῃ ἐκεῖνη ἡ μέρα...».

...Τὴν ὄνειρεύτηκε νύχτες καὶ νύχτες ὁ Παῦλος ξάγρυπνος, ἐνῶ ὁ κατακτητὴς ἔσπερνε τὰ πεζοδρόμια μὲ τοὺς ἄταφους νεκροὺς τοῦ λιμοῦ καὶ τοὺς ἥρωες τῆς πολύμορφης κακοπάθειας...

...Ἀχ, πότε θὰ πρασινίσουν οἱ τάφοι, θὰ ξαναχτιστοῦν τὰ καμένα σπίτια, τὰ δέντρα θὰ γεμίσουν πάλι καρπούς, θὰ στεγνώσουν τὰ δάκρυα, θὰ ξαναβρῇ ἡ ζωὴ τὴν ὁμορφιά καὶ τὴ γαλήνη της!...

Καὶ ἦρθε!

Τὸ φθινόπωρο τοῦ 1944 εἶχε τὴ γλύκα καὶ τὴ δροσιὰ του. Οἱ νύχτες σὰν βελούδο ἀπαλὲς κοίμιζαν μὲ χαρούμενα ὄνειρα τὶς ἐλπίδες τῶν σκλάβων.

Ήταν φθινόπωρο, αλλά τὰ κορφοβούνια καὶ τὰ πέλαγα τῆς Ἑλλάδος ἔφερναν ἀνοιξιάτικα μηνύματα. Ὁ Ὀκτώβριος τῆς χρονιᾶς ἐκείνης μύριζε πιὸ μεθυστικά ἀπὸ Ἀπρίλη.

Τὰ χελιδόνια καθυστεροῦσαν τὸν μισεσμό τους, σὰ νὰ ἤθελαν καὶ αὐτὰ νὰ ἰδοῦν πῶς θὰ καθήση ἡ Ἐλευθερία στὸ θρονί της.

Τὴν εἶδε καὶ ὁ Παῦλος νὰ τοῦ χαμογελᾷ ἀνάμεσα σὲ μυριάδες ἑλληνικὲς σημαῖες.

Ἀργά, ἐπίσημα, ἱεροτελεστικά, ἓνα δυνατὸ χέρι ὕψωνε διάπλατη, μοναδική, πιὸ λευκὴ καὶ ἀπὸ τὰ μάρμαρα, πιὸ λαμπρὴ καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιο τῇ Γαλανόλευκῇ!

Ἐλευθερία!...

Οἱ δρόμοι τῆς Ἀθήνας χωρὶς πράσινες στολές. Ὑπνος χωρὶς ἐφιάλτες. Σπίτια δικὰ μας. Ἑλλάδα δική μας. Καὶ Ἀκρόπολι μόνο μὲ Σημαία Ἑλληνική!...

Καὶ αὐτὴ τῇ σημαίᾳ ὁ Παῦλος—καὶ μαζί του ὅλα τὰ Ἑλληνόπουλα—ὠρκίστηκε νὰ μὴν τὴν ἀφήσῃ νὰ κατεβῇ ποτέ!

(Ἑρατισμός: Δ. Κακλαμάνος - Εἰρ. Φωτεινοῦ)

18. Η ΔΟΞΑ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Οἱ Ἕλληνες πολεμισταὶ στὴν Πομπή τῶν Παναθηναίων, φτερωτοὶ καὶ ἀνεμόποδοι μὲ τὴ σμίλη τοῦ Φειδία, νομίζεις πὼς δὲν ἀνηφορίζουν πρὸς τὴν Ἀκρόπολι, παρὰ πὼς βαδίζουν στοχαστικοὶ πρὸς τὴν ἀθανασία. Μὲ τὴ σωματικὴ καὶ πνευματικὴ τους ἄθλησι, μέσα στὴν ἐντέλεια τοῦ κάλλους τους, θαρρεῖς καὶ σέρνουν τὸν χορό, νὰ γίνουν δόξα καὶ φῶς...

Ἔτσι ἀνασταίνω τὴν Ἑλλάδα νὰ ὁδεύῃ μέσα στὴ λατρεία τῆς Οἰκουμένης μὲ τὴν ἀδιάλειπτη προσφορά τῆς στῆν Ἑλευθερία καὶ στὴν Τέχνη, ὅπως οἱ Ἀθηναῖοι ἔφηβοι στὴ ζωφόρο τοῦ Παρθενώνα.

Ἡ Μακεδονία καὶ ἡ Θράκη, ἡ Θεσσαλία καὶ ἡ Ἡπειρος, ἡ Ρούμελη καὶ ὁ Μωριάς, τὰ Νησιά μας ὅλα σὲ κάθε ἐποχὴ βαδίζουν στὴν ἀποθέωσι καὶ στὸν θρίαμβο. Ἐμπρὸς τοὺς, ἀσύγκριτη καὶ ἀπαρομοιάστη, πρώτη σέρνει τὸν χορὸ τῆς Ἑλλάδος ἡ Κρήτη.

Εἴμαστε στὰ βουνὰ τῆς Ἀλβανίας... Τὰ κρυοπαγήματα θερίζουν τὸν στρατό μας. Παντοῦ χιόνι καὶ θάνατος. Ὅμως κανένας δὲν ἔλεγε ὅχι...

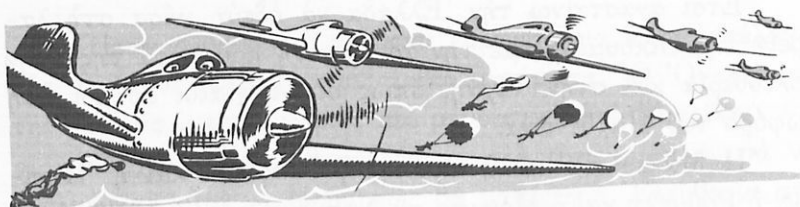
Τότε πρόβαλε ἡ Μεραρχία τῆς Κρήτης. Ἦταν οἱ πολέμισται ἔφηβοι στὴν Πομπή τῶν Παναθηναίων, ποὺ σκαρφάλωναν στὴν Τρεμπεσίνα. Δὲν ἦταν ἓνα ὁποιοδήποτε βουνὸ ἢ Τρεμπεσίνα. Ἦταν ὁ πόλεμος στὴν πιὸ ἀπαίσια μορφή του. Ὅπως ἀναδιπλωνόταν ψηλὰ καταχιόνιστη νὰ ὀρίζῃ τὴν Ἀλβανία, θαρρεῖς καὶ ἦταν τὸ στοιχειὸ τοῦ πολέμου. Καὶ αὐτὸ τὸ στοιχειὸ οἱ Κρητικοὶ τὸ καβάλησαν μὲ τὸ τραγούδι.

— Παιδιά, μᾶς φωνάζουν, ὅταν ἦρθαν νὰ μᾶς ἀντικαταστήσουν, ἀφήσατε καὶ γιὰ μᾶς Ἰταλοὺς;

Ὅμως ὁ πόλεμος ποὺ δίναμε τρεῖς μῆνες συνέχεια, ἦταν τὰ χιόνια τῆς Τρεμπεσίνας. Ἐκεῖ ἡ Κρήτη ἀνέβηκε τραγικὴ καὶ ἀνάπηρη μέσα στὰ κρυοπαγήματα αὐτὸν τὸν ἀργὸ θάνατο. Ἡ Κρήτη δὲν πολέμοῦσε, παρὰ εἶχε καταδικαστῇ, ὅπως ἐμεῖς πρὶν, νὰ νικήσῃ ἓνα στοιχειό. Εἶχε ἀλυσοδεθῇ, ὅπως ὁ Προμηθεὺς, στ' ἀνάπλαγα τῆς Τρεμπεσίνας.

Ἔτσι τὸ τραγούδι ἔγινε σιγὰ σιγὰ παράπονο, τὸ παράπονο ἔγινε κλάμα καὶ τὸ κλάμα ὀργή...

Εἶδα τοὺς Κρητικοὺς νὰ κατηφορίζουν μέσα ἀπὸ τὰ μονοπάτια τῶν βουνῶν, ὅλοι πικραμένοι, μὲ τὸ δάκρυ, τὸν καη-

μό και την όργη...Τά γερμανικά αεροπλάνα κυνηγοῦσαν τόσο, πού ή άντοχή τοῦ ανθρώπου νά λυγίζη, γιά μιά στιγμή νά θέλῃ νά γίνη σκόνῃ...

Νά λυγίζῃ ό άνθρωπος, πού εἶναι καμωμένος ἀπό σάρκα καί ὀστά. "Όχι ὅμως καί ό Κρητικός. "Η τραγωδία δέν εἶχε ἀκόμη ὀλοκληρωθῇ. Μόλις ἄρχιζε ή νέα δοκιμασία. "Επρεπε νά μεσολαβήσῃ ἓνα ἀναστόμιο δόξας γιά τήν "Ελλάδα καί γιά τόν Κόσμο ὀλόκληρο, ή μάχη τῆς Κρήτης.

Οἱ σιδερόφρακτοι βάρβαροι ἦταν ἀποφασισμένοι νά κα-
ταπνίζουν κάθε ἐλεύθερο φρόνημα. Καί φυσικά, ἔπρεπε νά κα-
ταπνίζουν τό γενναῖο νησί, πού στεκόταν ἀντίκρυ τους προ-
κλητικό καί ἀκούρσευτο.

Οἱ Κρητικοί εἶχαν γνωρίσει τό ἀποκρουστικό πρόσωπο τοῦ πολέμου στά χιονισμένα ἀνάπλαγα τῆς Τρεμπεσίνας. Τώ-
ρα εἶδαν τόν πόλεμο νά ξεφυτρώνῃ μέσα ἀπό τά σπλάχνα τῶν οὐρανῶν. Εἶδαν τόν "Ικαρο νά ξαναγυρίζῃ ἐκδικητής, ἀφρισμένος ἀπό ὀργή καί μῖσος: ἓνας Γερμανός ἀλεξιπτωτι-
στής.

Στά πανάγια χώματα τῆς Κρήτης οἱ Αὐστραλοὶ καί οἱ Βρεταννοὶ ἀντιστέκονται σέ μιᾷ ἄνιση ἀναμέτρῃ με τόν γί-
γαντα τοῦ Χιτλερισμοῦ. Αἶμα ξένων καί δικῶν μας παλλη-
καριῶν ἀρδεύει τήν "Αρετή. Εἶχαν καί οἱ ξένοι τό ὑπέρτατο
χρέος νά πολεμοῦν, πατώντας τήν Κρητικὴ γῆ. Καί εἶχαν
τήν ἀνεξάλειπτη τιμὴ νά τοὺς συντροφεύουν ἄντρες, γυναῖκες

γέροι, παιδιά με παλιά τουφέκια και δίκρανα, με τὰ μαχαίρια και τὰ σπαθιά.

Ἀμέτρητοι οἱ μηχανοκίνητοι βάρβαροι, ἀμέτρητος και ὁ λαός μας. Ὅπου βουνὸ και φλάμπουρο και ὅπου σπηλιὰ λημέρι... Ὁ Κρητικὸς σημαδεύει τοὺς οὐρανοὺς, ποὺ βρέχουν τέρατα. Νὰ μὴν κοπᾶζῃ ἡ ὀργή του παρὰ τῇ στιγμῇ ποὺ εἶναι νὰ θάψῃ τὸν σύντροφο τοῦ πολέμου και τοὺς δικούς του...

Ἄν μποροῦσε νὰ ριχτοῦν στὴ μάχη δυὸ Κρητικὲς Μεραρχίες με στοιχειώδη ὅπλισμό, ἡ μάχη τῆς Κρήτης δὲν θὰ ἦταν ἡ πιὸ ἐνδοξη ἥττα τοῦ Πολέμου, ἀλλὰ ἡ ἥττα τοῦ Χιτλερισμοῦ.

Ἀπὸ τὴν 20 Μαΐου 1941 ὥς τὴν εὐλογημένη στιγμῇ τῆς ἀπελευθερώσεως ἀρχίζει ἡ πορεία τῆς Κρήτης, ὅπως σὲ ὅλη τὴν δακρύβρεκτη, τὴν πολυβασανισμένη Γῆ τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Γερμανοὶ σκοτώνουν ἀδιάκριτα ἀπὸ παιδιά ὥς τοὺς γέρους. Χιλιάδες τὰ θύματα. Ὅπου βαδίσῃς, ἓνα σύγχρονο θυσιαστήριο μᾶς ζωντανεύει τὸ Ἀρκάδι. Κρανία ἡρώων ἔχουν ἐναποτεθῇ σὲ θῆκες, προσκύνημα και θαυμασμός ὅλων μας...

Ἄς μὴ βρέξῃ ποτὲ
τὸ σύννεφον, και ὁ ἄνεμος
σκληρὸς ἅς μὴ σκορπίσῃ
τὸ χῶμα τὸ κακάριον
ποὺ σᾶς σκεπάζει.

Ἄς τὸ δροσίσῃ πάντοτε
μὲ τ' ἀργυρά της δάκρυα
ἡ ροδόπεπλος κόρη.
και αὐτοῦ ἅς ξεφυτρώνουν
αἰώνια τ' ἄνθη...

«...Ἐδῶ ὑπῆρξε κάποτε ἡ Κάνδανος», ἔγραψαν οἱ Οὔννοι,

ὅταν ξεθεμέλιωσαν τὸ χωριό. Φυσικά, πίστευαν ὅτι ἔγραφαν μάθημα Ἱστορίας στὴν Κρήτη οἱ Χιτλερικοί.

Τώρα ὁ καθεὶς ποὺ ἀντικρύζει τὴν ἐπιγραφή νοιώθει ζεστά τὰ δάκρυά του νὰ τὸν πλημμυρίζουν. Καὶ ὁλόγυρα κάποια ἄλλα γράμματα, φλογισμένα γράμματα, μὲ τὸ αἷμα αὐτῶν ποὺ ἔπεσαν, συνθέτουν τὴν ἀληθινὴ ὄψι τῆς Ἱστορίας μὲ κάποια ἄλλη φράσι: «Ἐδῶ ἀκούμπησε κάποτε ἡ Ἐλευθερία...».

Θρονιασμένη ἡ Ἐλευθερία στὸν Ψήλορειτῆ, ἀνεβασμένη στὸ Θέρισσο, ζωγραφικὴ καὶ τραγούδι, χορὸς καὶ θάνατος, πάθος κι ἐλευθερία... Αὐτὸς εἶναι ὁ θαυμαστὸς κύκλος τῆς Κρήτης.

Οἱ ὀρθόκορμες Κρητικοποῦλες, πιασμένες στὸν χορὸ μὲ τοὺς Πρίγκιπες τῶν τοιχογραφιῶν τῆς Κνωσσοῦ καὶ τοὺς Κρητίκαρους τῶν βουνῶν, ξαναστήνουν κάθε στιγμὴ στὸ κέντρο τῆς λατρείας μας τὴν πατρίδα τῆς πατρίδας μας, τὴν Κρήτη...

Θαρρεῖς πὼς δὲν εἶναι τόπος, παρὰ ἓνας δράκοντας τοῦ παραμυθιοῦ, ποὺ φυλάει τὴν Ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἀντιστέκεται σ' ἐκείνους ποὺ ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὸν Νότο καὶ ἀναθωρεῖ ἀγριεμένη ὅσους κατηγορίζουν ἀπὸ τὸν Βορρᾶ.

Α. Ἀκρίτας

19. Η ΣΗΜΑΙΑ

Πάντα κι ὅπου σ' ἀντικρύζω
μὲ λαχτάρα σταματῶ
καὶ περήφανα δακρύζω,
ταπεινὰ σὲ χαιρετῶ.

Δόξα ἀθάνατη στολίζει
κάθε θεία σου πτυχὴ
καὶ μαζί σου φτερουγίζει
τῆς πατρίδος ἡ ψυχὴ.

Ὅταν ξάφνου σὲ χαϊδεύη
τ' ἀγεράκι τ' ἀλαφρό,
μοιάζεις κῦμα, ποὺ σαλεύει
μὲ χιονόλευκον ἀφρό.

Κι ὁ Σταυρός, ποὺ λαμπυρίζει
στήν ψηλὴ σου κορυφή,
εἶν' ὁ φάρος ποὺ φωτίζει
μιὰν ἐλπίδα μας κρυφή.

Σὲ θεωρῶ κι ἀναθαρρεύω
καὶ τὰ χέρια μου χτυπῶ,
σὰν ἀγία σὲ λατρεύω,
σὰ μητέρα σ' ἀγαπῶ.

Κι' ἀπ' τὰ στήθη μου ἀνεβαίνει
μιὰ χαρούμενη φωνή:
Νὰ εἶσαι πάντα δοξασμένη,
ὦ Σημαία γαλανή!

20. ΤΟ ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Τὴ χρονιά ἐκείνη τὰ παιδιὰ τῆς Κύπρου δὲν εἶχαν σχολειά. Μάθαιναν ὅπως ὅπως τὰ γράμματα, σ' ἐκκλησιᾶς ἢ σὲ σπίτια, καθὼς τότε, στὶς ἐποχὲς τῶν πολυχρονεμένων σουλτάνων τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Νά, λοιπὸν ποὺ μπορεῖ καὶ νὰ ξαναγίνεται πότε πότε ἡ Ἱστορία! Ἦρθε ἡ ὥρα νὰ δώσουν ἐξετάσεις, νὰ πάρουν ἓνα χαρτί, νὰ περάσουν ἀπὸ τὴ μιὰ τάξι στὴν ἄλλη ἢ καὶ ν' ἀπολυθοῦν ὅσοι εἶχαν φτάσει στὸ τέρμα ἐνὸς κύκλου σπουδῶν. Ἐνα παιδάριο στὴ Λευκωσία δὲν πρόφτασε νὰ συμπληρώσῃ τίς ἐξετάσεις του. Τοῦ ἔλειπαν δυὸ μαθήματα, τὰ Νέα Ἑλληνικά καὶ ἡ Ἱστορία, ὅταν σὲ μιὰ μαχητικὴ διαδήλωσι, ὅπου μὲ πρόθυμη καρδιά ἔκαμε τὸ ἐλληνικό του χρέος, τὸ χρέος πρὸς τὸν ἑαυτό του, πρὸς τοὺς προγόνους, οἱ Ἄγγλοι τὸ ἔπιασαν καὶ τὸ ἔριξαν σὲ μπουντρούμι ἀνήλιαγο, μὲ τὸν σκοπὸ νὰ τὸ δικάσουν. Ὁ νεανίσκος μῆτε φυλακὴ μῆτε δίκη λογάριάζε. Θυμόταν μονάχα πὼς τοῦ ἔλειπαν δυὸ μαθήματα, γιὰ νὰ συμπληρώσῃ τίς ἐξετάσεις του.

Κι ἔκαμε ἀναφορὰ στὸν διοικητὴ τῆς φυλακῆς καὶ παρακάλεσε νὰ τὸν ἀφήσουν γιὰ μιὰ καὶ μόνη μέρα νὰ βγῇ, νὰ πάῃ στὸν δάσκαλό του, νὰ κάμῃ τὸ ἄλλο ἐπίσης μεγάλο ἐλληνικό του χρέος πρὸς τὴν παιδεία καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ, φυσικά μ' ἐπιτήρησι, μὲ τὸν δεσμοφύλακα στὸ πλάι του. Ὁ διοικητὴς δὲν ἔστερξε νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐπιθυμία τοῦ νεανίσκου. Καὶ τότε συλλογίστηκε νὰ ζητήσῃ κάτι ἄλλο ἐκεῖνος: νὰ ῥθῃ ὁ δάσκαλος στὴ φυλακὴ.

Ὁ δάσκαλος ἦρθε. Ἐφεραν τὸ παιδάριο στὸ «ἐντευκτήριο»* τῆς φυλακῆς, ἓνα διαμέρισμα ἐπίσης ἀνήλιαγο, ἐπίσης ἀπαίσιο, ὅπως καὶ ἡ λοιπὴ φυλακὴ. Τὰ χέρια εἶναι στὶς χει-

ροπέδες. Αὐτὸς ἀνάμεσα σὲ δυὸ δεσμοφύλακες: τὸν ἓνα Τοῦρκο, τὸν ἄλλον "Αγγλο. Τοῦ ἔλυσαν τὰ χέρια. Ὁ δάσκαλος ἄπλωσε μπρὸς τοῦ τὰ χαρτιά, τοῦ ἔδωσε μολύβι νὰ γράψῃ, περίμενε μὲ τὴν καρδιά γεμάτη λυγμούς νὰ ξεμουδιάσουν τὰ χέρια τοῦ παιδιοῦ, γιὰ νὰ πληρωθῇ ὁ τύπος. Τὸ παιδί πῆρε τὸ μολύβι, ἔγραψε. Ἔτσι, ὅπως τότε, ποὺ καθόταν ἡσυχα ἡσυχα στὸ θρανίο του καὶ ὁ ἥλιος ἔμπαινε πρόσχαρος ἀπὸ τὰ μεγάλα παράθυρα καὶ ἦταν ἀνοιξι καὶ τὰ χελιδόνια τιττῦβιζαν καὶ τὰ δέντρα θροοῦσαν ἀπόζω. Ἐγραψε, τελείωσε. Ὁ δάσκαλος προχώρησε στὴν προφορικὴ ἐξέτασι.

—Πρῶτα τὰ Νέα μας Ἑλληνικά, τοῦ εἶπε.

Τὸν ρώτησε:

—Ποιὸς εἶναι ὁ ποιητὴς ποὺ πιὸ πολὺ σοῦ ἀρέσει;

Ὁ νεανίσκος ἀποκρίθηκε:

—Ὁ Διονύσιος Σολωμός.

—Τὶ ἔγραψε ὁ Σολωμός;

—Τὸν «Ὑμνον εἰς τὴν Ἐλευθερίαν».

—Μήπως θυμᾶσαι καμμιά στροφή;

—Μάλιστα!

Καὶ ὁ νεανίσκος ἄρχισε ν' ἀπαγγέλλῃ μέσα στὴ φυλακὴ, ἀνάμεσα στοὺς δεσμοφύλακες, ποὺ ἐκπροσωποῦσαν τοὺς παλιούς καὶ τοὺς νέους τυράννους, μὲ καθάρια καὶ ἀποφασιστικὴ φωνή:

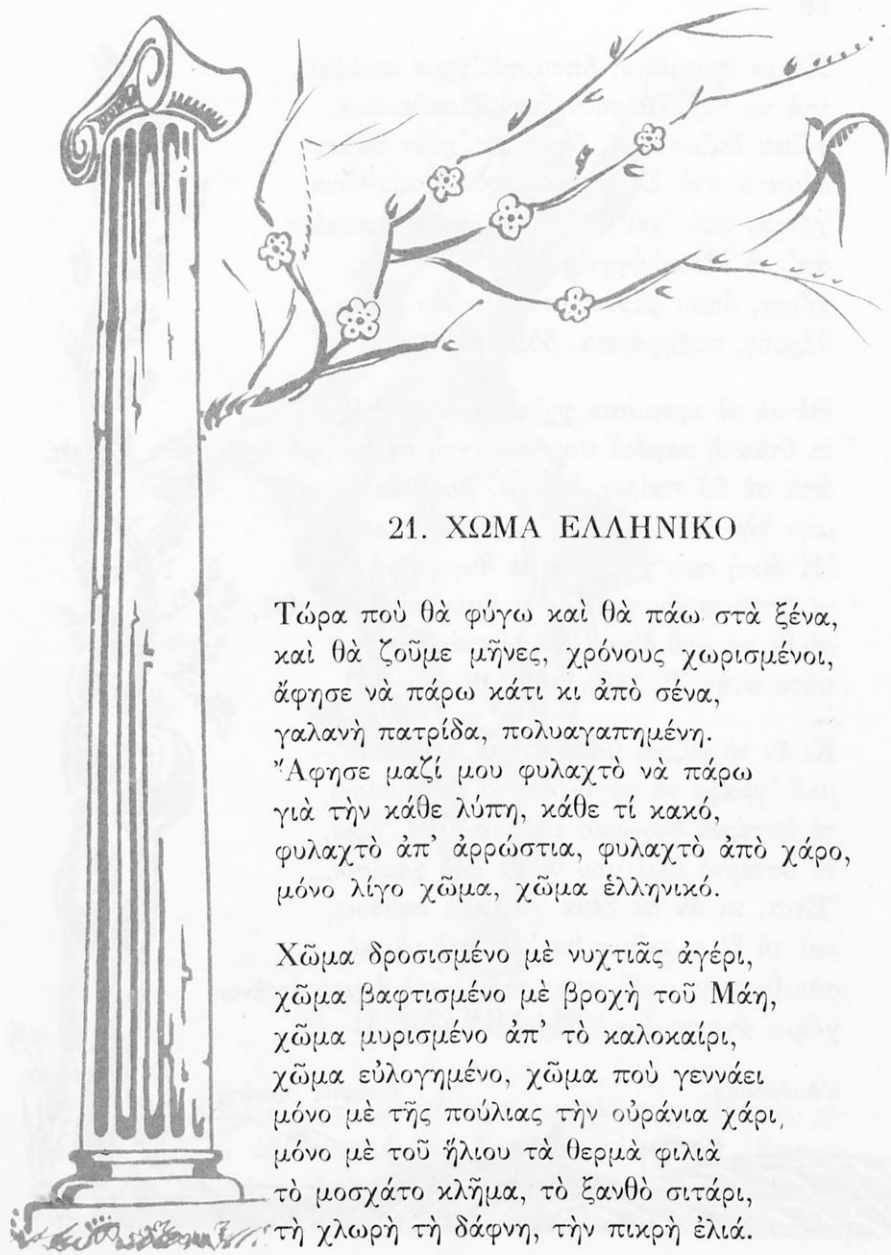
Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη...

Δὲν πρόφτασε νὰ κλείσῃ τὸ τετράστιχο. Ὁ Τοῦρκος τοῦ πέρασε στὰ χέρια τὰ σίδερα. Ὁ "Αγγλος τὸν ἔσπρωξε μέσα. Ὁ δάσκαλος ἀναλύθηκε σὲ λυγμούς.

“Ὑστερα ἀπὸ λίγο καιρὸ οἱ δυνάστες τῆς Κύπρου τὸν ἔδιωξαν τὸν δάσκαλο ἀπὸ τὸ νησί. Ὁ νεάνισκος βρίσκεται ἴσως ἀκόμη στὴ φυλακὴ. Προφορικὴ ἐξέτασι στὴν Ἱστορίαν δὲν πρόφτασε νὰ κάμῃ. Γιατὶ νὰ κάμῃ; Τὴν Ἱστορίαν τὴ γράφει ὁ ἴδιος, ἔχει γίνῃ πιὰ Ἱστορία ὁ ἴδιος. Εἶναι ἡ ἐλληνικὴ Ἱστορία τριάντα αἰώνων, ἀπὸ τότε ποὺ ὁ Καλλῖνος προσκαλοῦσε τὰ παιδιὰ τῆς Ἐφέσου νὰ πολεμήσουν τοὺς Κιμμερίους, καὶ πολὺ πρωτύτερα, ἴσαμε τώρα.

I. M. Παναγιωτόπουλος

21. ΧΩΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟ

Τώρα πού θά φύγω καί θά πάω στὰ ξένα,
καί θά ζοῦμε μῆνες, χρόνους χωρισμένοι,
ἄφησε νά πάρω κάτι κι ἀπὸ σένα,
γαλανή πατρίδα, πολυαγαπημένη.
Ἄφησε μαζί μου φυλαχτὸ νά πάρω
γιά τὴν κάθε λύπη, κάθε τί κακό,
φυλαχτὸ ἀπ' ἀρώστια, φυλαχτὸ ἀπὸ χάρο,
μόνο λίγο χῶμα, χῶμα ἑλληνικό.

Χῶμα δροσισμένο μὲ νυχτιᾶς ἀγέρι,
χῶμα βαπτισμένο μὲ βροχὴ τοῦ Μάη,
χῶμα μυρισμένο ἀπ' τὸ καλοκαίρι,
χῶμα εὐλογημένο, χῶμα πού γεννάει
μόνο μὲ τῆς πούλιας τὴν οὐράνια χάρι,
μόνο μὲ τοῦ ἡλίου τὰ θερμὰ φιλιὰ
τὸ μοσχάτο κλῆμα, τὸ ξανθὸ σιτάρι,
τὴ χλωρὴ τὴ δάφνη, τὴν πικρὴ ἐλιά.

Χῶμα τιμημένο, ὅπου τό 'χουν σκάψει,
 γιὰ νὰ θεμελιώσουν ἕναν Παρθενῶνα,
 χῶμα δοξασμένο, ὅπου τό 'χουν βάψει
 αἷματα στὸ Σοῦλι καὶ στὸν Μαραθῶνα,
 χῶμα, πού 'χει θάψει λείψανα ἁγιασμένα
 ἀπ' τὸ Μεσολόγγι κι ἀπὸ τὰ Ψάρά,
 χῶμα, ὅπου φέρνει στὸν μικρὸν ἐμένα
 θάρρος, περηφάνεια, δόξα καὶ χαρά.

Θε νὰ σὲ κρεμάσω φυλαχτὸ στὰ στήθια,
 κι ὅταν ἡ καρδιά μου φυλαχτὸ σὲ βάλῃ,
 ἀπὸ σὲ θὰ παίρνη δύναμι, βοήθεια,
 μὴν τὴν ξεπλανέψουν ἄλλα ξένα κάλλη.
 Ἡ δική σου χάρι θὰ μὲ δυναμώνῃ
 κι ὅπου κι ἂν γυρίζω κι ὅπου κι ἂν σταθῶ,
 σὺ θε νὰ μοῦ δίνῃς μιὰ λαχτάρα μόνη:
 πότε στὴν Ἑλλάδα πίσω θε νὰ 'ρθῶ.

Κι ἂν τὸ ριζικό μου—ἔρημο καὶ μαῦρο—
 μοῦ 'γραψὲ νὰ φύγω καὶ νὰ μὴ γυρίσω,
 τὸ ὕστερνὸ συχώριο εἰς ἐσένα θὰ 'βρῶ,
 τὸ ὕστερνὸ φιλί μου θε νὰ σοῦ χαρίσω...
 Ἔτσι, κι ἂν σὲ ξένα χῶματα πεθάνω,
 καὶ τὸ ξένο μνημα θὰ 'ναι πιὸ γλυκό,
 σὰν θαφτῆς μαζί μου, στὴν καρδιά μου ἐπάνω,
 χῶμα ἀγαπημένο, χῶμα ἐλληνικό.

«Ἀμάραντα»

Γεώργιος Δροσίνης

22. Η TZABELLAINA

Στὸν Κάλαμο, στὸ μικρὸ νησί κοντὰ στὴν Ἰθάκη, χιλιάδες ἔμειναν ἀδύνατες ψυχές ὅλα τὰ χρόνια τῆς Ἐπαναστάσεως, φευγάτες ἀπὸ τὰ σπίτια τους, γιὰ νὰ γλυτώσουν. Ἐκεῖ μαζί μὲ ἄλλες Σουλιώτισσες ζοῦσε, ποιᾷ; Ἡ Δέσπω ἢ

Τζαβέλαινα, τοῦ Φώτου ἡ γυναίκα, ἡ θαυμαστή ἀπὸ τοὺς πολέμους τοῦ Σουλίου μὲ τὸν Ἀλῆ - πασὰ πρὶν ἀπὸ τὸ 1821.

Τώρα ὅμως ἄλλος γινόταν πόλεμος, ἴσα σκληρὸς μὰ πιὸ μεγάλος. Οἱ Σουλιῶτες πέρασαν ἀπὸ τὰ Ἐπτάνησα κατὰ τὸ 1823 καὶ πολεμοῦν μαζί μὲ τόσα ἄλλα ἀδέρφια τους· μαζί τους ἦταν καὶ τῆς Τζαβέλαινας οἱ γιοί, ὁ Κίτσος καὶ ὁ Ζυγούρης, καὶ τόσοι ἄλλοι.

Μιά μέρα ξαφνικὰ ἔφτασε στὸν Κάλαμο μία κακὴ εἶδησι, πὼς σὲ κάποια μάχη ὁ Κίτσος κι ὁ Ζυγούρης σκοτώθηκαν!

Ἀμέσως οἱ Σουλιώτισσες, καὶ ἡ Δέσπω συντροφιά τους, ἄρχισαν τὸ κλάμα, τὸ ξεφωνητὸ καὶ τὸ μαλλιοτράβηγμα.

Ἐξαφνα ἡ Δέσπω ὀρθή τινάχτηκε, ἔριξε πίσω τὰ μαλλιά καὶ σφούγγισε τὰ δάκρυα.

— Παῦτε, ὦρέ, τὰ κλάματα! εἶπε προστακτικὰ· ἐκεῖνοι πᾶνε στοῦ Χριστοῦ τὸν δρόμο. Ὅμως Πάσχα ἔρχεται. Σηκωθῆτε τώρα νὰ βάψουμε τ' αὐγά, γιατί εἶναι ἁμαρτία, κι ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ μᾶς ὀργιστῇ.

Ἀπὸ σεβασμὸ σηκώθηκαν μία μία καὶ ἄρχισαν νὰ κοιτᾶν τὴ δουλειά τους, μὰ χωρὶς καρδιά. Μὲ πολλὴ δυσκολία κρατοῦν τὰ δάκρυα καὶ κρυφαναστενάζουν πικρά.

Μὰ ξαφνικά, κι ἐκεῖ πού καταγίνονται στῶν αὐγῶν τὸ βάψιμο, φτάνει ἄλλη πρόσχαρη εἶδησι, πὼς ὄχι, ἦταν ψέμα, δὲν σκοτώθηκε κανεὶς καὶ ζοῦν τῆς Δέσπως τὰ λιονταρόπουλα. Κάποιος πληγώθηκε ἐλαφρὰ μόνο.

Καὶ φαντάζεται κανένας τὴ χαρά, ὕστερα ἀπὸ τόση λύπη. Καὶ ἡ Τζαβέλαινα γονατιστή:

— Δοξασμένη ἡ χάρι Σου, Χριστέ, πού μοῦ τοὺς φύλαξες..., μὰ ἐγὼ πάντα τοὺς ἔχω ξεγραμμένους...

23. ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψι
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψι,
ποῦ μὲ βία μετράει τὴ γῆ.

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

Ἐκεῖ μέσα ἐκατοικοῦσες
πικραμένη, ἐντροπαλή,
κι ἓνα στόμα ἀκαρτεροῦσες,
ἔλα πάλι, νὰ σοῦ πῇ.

"Αργεie νά 'λθη εκείνη ή μέρα,
καί ἦταν ὅλα σιωπηλά,
γιατί τὰ 'σκιαζε ή φοβέρα,
καί τὰ πλάκωνε ή σκλαβιά.

Δυστυχής! Παρηγορία
μόνη σοῦ ἔμενε νά λές
περασμένα μεγαλεῖα
καί διηγώντας τα νά κλαῖς.

Καί ἀκαρτέρει καί ἀκαρτέρει
φιλελεύθερη λαλιά,
ἓνα ἐκτύπαε τ' ἄλλο χέρι
ἀπό τήν ἀπελπισιά.

Κι ἔλεες: Πότε, ᾶ! πότε βγάνω
τὸ κεφάλι μου ἀπὸ τ'ς ἐρμιές;
Καί ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψες, ἄλυσες, φωνές!

Τότ' ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
μέσ' στὰ κλάματα θολὸ
καί εἰς τὸ ροῦχο σου ἔσταζ' αἷμα,
πλῆθος αἷμα ἐλληνικό.

Μέ τὰ ροῦχα αἱματωμένα
ξέρω ὅτι ἔβγαινες κρυφά,
νά γυρεύης εἰς τὰ ξένα
ἄλλα χέρια δυνατά.

Μοναχὴ τὸ δρόμο ἐπῆρες,
ἐξανάλθες μοναχὴ·
δὲν εἶν' εὐκολες οἱ θύρες,
ἐὰν ἡ χρεῖα τὲς κουρταλῇ.

Ἄλλος σοῦ ἔκλαψε εἰς τὰ στήθια,
ἀλλ' ἀνάσασι καμμιὰ.
ἄλλος σοῦ ἔταξε βοήθεια,
καὶ σὲ γέλασε φρικτά!

Ἄλλοι, ὦιμέ! στὴ συφορά σου,
ὅπου ἐχαίροντο πολὺ,
σύ ρε νὰ ἴβρης τὰ παιδιὰ σου,
σύ ρε! ἐλέγαν οἱ σκληροί.

Ναί· ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
κάθε τέκνο σου μὲ ὀρμή,
ποὺ ἀκατάπαυστα γυρεύει
ἢ τὴ νίκη ἢ τὴ θανή.

Ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερὰ
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ χαῖρε, Ἐλευθεριά!

«Ἀπχντα»

Διονύσιος Σολωμός

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

24. ΟΙ ΧΩΡΙΑΝΟΙ

“Όλοι μας γνωριζόμαστε από ανήλικα παιδιά·
μέ τὸ μικρό του τ' ὄνομα ἑνας τὸν ἄλλο κράζει.
Στὰ μυστικά μας δὲν μπορεῖ νὰ βάλωμε κλειδιά·
ξέρει καθένας στ' ἄλλουνοῦ τὰ μάτια νὰ διαβάζει.

Σὰν ὅπως τὰ τρεχούμενα μοιράζομε νερά
καὶ τὰ σπαρτὰ ποτίζομε καθεὶς μετὰ τὴν ἀράδα,
ἔτσι τὶς μοιραζόμαστε καὶ θλιψὶ καὶ χαρά,
γιὰ βρέχει σ' ὅλο τὸ χωριό, γιὰ σ' ὅλο εἶναι λιανάδα!

Γάμος; ἀστράφτει ἀπὸ χαρὰ καὶ γέλιο τὸ χωριό
κι ἀντιλαλεῖ τὸ νυφικὸ τραγούδι πέρα ὡς πέρα.
Θάνατος; ὅλοι θλιβεροί· κι ἀπ' τὸ καμπαναριό
κατάμαυρο ἢ καμπάνα μας βάφει καὶ τὸν ἀγέρα.

Διάπλατα τὶς ἐξώπορτες ἢ καλωσύνη ἀνεῖ
καὶ στοὺ παλάτι τοῦ τρανοῦ καὶ στοῦ φτωχοῦ τὴν τρούπα
ὅποιος περάση κι ὅποιος μπῆ γιορτῇ, καθημερινῇ,
θὰ βρῇ στρωμένο καναπέ, θὰ βρῇ γλυκὸ στὴν κούπα.

Χώρια ἀπ' τὶς ἔγνοιες τῆς ζωῆς, τοὺς χάρους τοὺς πικροὺς,
μέσ' στίς καρδιές μας ἔχομε παντοτινὸν Ἀπρίλη,
κι ὅσες τσουκνίδες βγαίνουνε μονάχες στοὺς ἀγρούς,
ἐκεῖ ξεμοναχιάζονται πνιχτὲς στὸ χαμομήλι.

« Πρωινὸ ξεκίνημα »

Γεώργιος Ἀθάνας

25. ΤΡΕΙΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ

Μιά φορά ἦταν ἓνα ἀντρώγυνο πολὺ φτωχὸ καὶ δὲν εἶχε νὰ φάη.

Μία μέρα λέει ὁ ἄντρας στὴ γυναῖκα του:

—'Εγώ, γυναῖκα, θὰ πάω στὴ μεγάλη πολιτεία νὰ βρῶ δουλειά, νὰ βγάλω τὸ ψωμί μου καὶ νὰ σοῦ στέλνω κι ἐσένα πότε πότε, νὰ μπορῆς νὰ ζῆς.

Φεύγει λοιπὸν καὶ πάει στὴ μεγάλη πολιτεία, μὰ δὲν ἤξερε καμμία τέχνη, γιὰ νὰ δουλέψῃ. Πάει καὶ μπαίνει ὑπηρέτης σ' ἓνα ἀφεντικό καὶ δούλευε μὲ μεγάλη προκοπή.

Ἡ γυναῖκα τοῦ ἀφεντικοῦ ἦταν καλὴ καὶ πότε πότε τοῦ ἔδινε κάτι κι ἔστειλε τῆς γυναίκας, μὰ τὸ ἀφεντικό ἦταν ἀκριβὸ καὶ δὲν τοῦ ἔδινε τίποτε.

Ἔκανε μεγάλη ὑπομονὴ καὶ αὐτὸς καὶ περίμενε, ὥσπου νὰ τοῦ κόψῃ μισθὸ τὸ ἀφεντικό. Περίμενε ἓνα χρόνον, δύο χρόνια, τρία χρόνια, τέσσερα χρόνια, δέκα χρόνια, εἴκοσι χρόνια, μὰ τὸ ἀφεντικό τίποτε!

Πάει μιὰ μέρα καὶ τοῦ λέει:

—'Αφεντικό, κάνε μου τὸν λογαριασμό μου, γιατί θὰ πάω στὴ γυναῖκα μου.

Βγάζει τὸ ἀφεντικό καὶ τοῦ δίνει τριακόσια γρόσια γιὰ εἴκοσι χρόνων μισθούς!

Σὰν εἶδε ὁ κακόμοιρος τὴν ἀκρίβεια αὐτή, δὲν εἶπε τίποτε, μὰ δάκρυσε.

Ἐκεῖ ὅμως ποὺ ξεκίνησε νὰ φύγῃ, τοῦ φωνάζει τὸ ἀφεντικό:

—Δῶσε μου, τοῦ λέει, τὰ ἑκατὸ γρόσια πίσω, γιὰ νὰ σοῦ δώσω μία συμβουλή.

—Μά, ἀφεντικό δέν...

—'Οχι, δῶσε μού τα!

Τὶ νὰ κάμῃ; τοῦ τὰ δίνει.

—Γιὰ ὅ,τι δὲν σὲ μέλει νὰ μὴ ρωτᾷς. Αὐτὴ εἶναι ἡ συμβουλή μου.

Ξεκινᾷ πάλι νὰ φύγῃ, ἀλλὰ πάλι τοῦ ξαναφωνάζει τὸ ἀφεντικό:

—Ἔλα ἐδῶ, ἔλα ἐδῶ! Δῶσε μου ἄλλα ἑκατὸ γρόσια, νὰ σοῦ δώσω ἄλλῃ μία συμβουλή.

Τί νὰ κάμῃ; τοῦ δίνει καὶ τ' ἄλλα ἑκατό.

—Ποτὲ νὰ μὴν ἀλλάζῃς τὸν δρόμο ποὺ πᾶς. Αὐτὴ εἶναι ἡ δεύτερη συμβουλή μου.

Δὲν πρόφτασε νὰ κάμῃ λίγα βήματα, ποὺ τὸν ξαναφωνάζει γιὰ τρίτη φορὰ τὸ ἀφεντικό:

—Δῶσε μου καὶ τ' ἄλλα ἑκατὸ γρόσια, γιὰ νὰ σοῦ δώσω ἄλλῃ μία συμβουλή.

Ὁ κακομοῖρης δὲν μπόρεσε ν' ἀρνηθῇ οὔτε τότε. Ἔβγαλε καὶ τοῦ ἔδωσε καὶ τὰ τελευταῖα ἑκατὸ γρόσια.

—Τὸ ἀφεντικό τοῦ λέει:

Τὸν ἀποψινὸ θυμὸ
φύλαγέ τον τὸ πουρνό!

Κι ἔτσι ἔφυγε χωρὶς παρὰ καὶ ὅσο πήγαινε ἔκλαιγε.

Ὅταν βγῆκε ἔξω ἀπὸ τὴ χώρα, βλέπει ἓνα δέντρο ξερό κι ἓναν Ἀράπη, ποὺ τοῦ ἔβαζε στὰ κλαδιὰ φλουριά ἀντὶ φύλλα. Τοῦ φάνηκε παράξενο, μὰ θυμήθηκε τὴν πρώτη συμβουλή τοῦ ἀφεντικοῦ του καὶ τράβηξε τὸν δρόμο του, χωρὶς νὰ εἰπῇ τίποτε.

Δὲν εἶχε προχωρήσει λίγα βήματα καὶ ἀκούει τὸν Ἀράπη νὰ τοῦ φωνάζῃ:

—Ἔλα ἐδῶ, ἔλα ἐδῶ!

—Τὶ θέλεις;

—Εἶναι διακόσια χρόνια, πού εἶμαι ἐδῶ, γιά νά ἰδῶ ἂν θά περάσῃ κανέννας, χωρίς νά μέ ρωτήσῃ τί κάνω! Καί εἶπα πῶς ὅποιος περάσῃ, χωρίς νά μέ ρωτήσῃ, νά τοῦ δίνω ὅλα αὐτά τὰ φλουριά, ἂν ὅμως μέ ρωτήσῃ, νά τοῦ παίρνω τὸ κεφάλι του. Ἐχτίσα ἕναν πύργο ἀπὸ κεφάλια καὶ εἶχα τὴν ἐλπίδα, ὅταν σέ εἶδα, πῶς κι ἐσύ θά μέ ρωτήσῃς, γιά νά τὸν τελειώσω, πού λείπει μόνο ἓνα. Μά, σὰν ἦταν γραμμένο νά μὴν τελειώσῃ, πάρε αὐτά τὰ φλουριά καὶ φύγε.

Φορτώνεται τὰ φλουριά ὁ φτωχὸς καὶ πήγαινε. Παρακάτω ἀνταμώνει σαράντα καμῆλες φορτωμένες φλουρί, πού πήγαιναν τὰ δέκατα τοῦ βασιλιᾶ. Χαιρετάει τοὺς ἀνθρώπους, πού τὶς συνώδευαν, καὶ τράβηξε μαζί τους τὸν ἴδιο δρόμο.

Παρακάτω ἦταν ἓνα σταυροδρόμι καὶ ἦταν κοντὰ μία ταβέρνα. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ Βασιλιᾶ λένε:

—Πᾶμε νά πιοῦμε μία;

Αὐτὸς θυμῆθηκε τὴ δεύτερη συμβουλή, πῶς τὸν δρόμο πού πᾶς νά μὴν τὸν ἀλλάζῃς, καὶ λέει:

—Ἐγὼ τὴν ἀκριβοπλήρωσα τὴ συμβουλή. Ἡ ἄλλη μοῦ βγῆκε σέ καλὸ. Δὲν πάω.

Καθὼς πήγαιναν αὐτοὶ στὴν ταβέρνα, τοὺς πιάνουν κλέφτες καὶ τοὺς σκοτώνουν. Ἐκεῖνος παίρνει τὶς καμῆλες καὶ πάει στὸ σπίτι του.

Χτυπᾷ τῆς γυναίκας του. Ἐκεῖνη τοῦ ἀνοίγει, μὰ δὲν τὸν γνωρίζει.

—Δὲν μοῦ κάνεις τὴ χάρι νά πλαγιάσω ἐδῶ ἀπόψε πού εἶμαι ξένος; τῆς λέει.

—Ἐμένα λείπει ὁ ἄντρας μου καὶ δὲν μπορῶ νά σέ κρατήσω μέσα στὸ σπίτι. Ἄν θέλῃς, πήγαινε καὶ πλάγιασε στὸν στάβλο.

Πῆγε λοιπὸν καὶ κάθησε ἐκεῖ. Μόλις ὅμως ἀνοιξε τὸ

ψωμί του νὰ φάη, βλέπει ἕναν ἄνθρωπο ποὺ ἔμπαινε στὸ σπί-
τι του σὰν καλὸς νοικοκύρης.

— Ἡ γυναῖκα μου μὲ γελᾷ, σκέφτηκε θυμωμένος. Ἐμένα
δὲν ἤθελε νὰ μὲ ἀφήσῃ νὰ μπῶ στὸ σπίτι καὶ αὐτὸν τὸν ἀφήνει.

Πιάνει τὸ τουφέκι του κι ἐτοιμάζεται νὰ τὸν πυροβολή-
σῃ. Μὰ συλλογίζεται τὴν τρίτη συμβουλὴ τοῦ ἀφεντικοῦ του.

Τὸν ἀποψινὸ θυμὸ
φύλαγέ τον τὸ πουρνό.

Ἀφήνει τὸ τουφέκι καὶ πλαγιάζει, μὰ ποῦ νὰ κλείσῃ
μάτι!

Τὸ πρωί, τὴν ὥρα ποὺ ἔβγαινε ἀπὸ τὸν στάβλο, βλέπει
ἕνα παλληκαράκι ὥς εἴκοσι χρονῶν. Ἐφευγε γιὰ τὴ δουλειά
του κι ἔλεγε στὴ γυναῖκα:

— Πάω, μάννα, καὶ τὸ μεσημέρι θὰ σοῦ στείλω φασόλια
νὰ μαγειρέψῃς.

Τότε ὁ πατέρας χτυπᾷ μὲ τὰ δυὸ χέρια τὸ κεφάλι του,
ποὺ κόντεψε νὰ σκοτώσῃ τὸ παιδί του. Ἐτρεξε φανερώθηκε
στὴ γυναῖκα του καὶ στὸ παιδί του καὶ τοὺς ἔσφιξε στὴν
ἀγκαλιά του.

Τὴν ἄλλῃ μέρα παίρνει τὶς καμῆλες μὲ τὰ δέκατα καὶ
τὶς πηγαίνει στὸν βασιλιά. Ἐκεῖνος θαύμασε τὴν τιμιότητά
του καὶ τὴ φρονιμάδα του καὶ τὸν διώρισε σὲ μεγάλη θέσι
μέσα στὸ παλάτι.

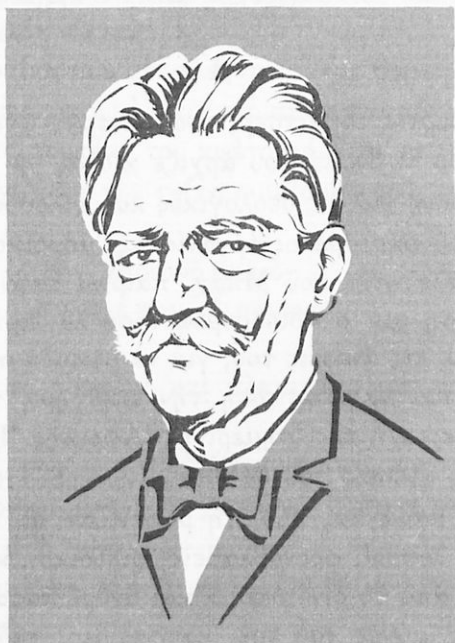
Γεώργιος Δροσίνης

26. ΑΛΒΕΡΤΟΣ ΣΒΑΪΤΣΕΡ

Α'

Ὁ Ἀλβέρτος Σβαίτσερ, ἓνας ἄντρας στὴν ἀνοιξι τῆς ζωῆς του, ποὺ τ' ὄνομά του ἄρχιζε κιόλας νὰ συζητῆται σὲ ὅλη τὴν Εὐρώπη γιὰ τὶς θεολογικὲς καὶ φιλοσοφικὲς μελέτες του, ἀπὸ καιρὸ φημισμένος ὀργανίστας, μουσικολόγος, ἑρμηνευτῆς καὶ μελετητῆς τοῦ Μπάχ, παίρνει ξαφνικὰ τὴν ἀπόφαση ν' ἀφήσῃ μιὰ σταδιοδρομία τόσο λαμπρή, τὶς ὑψηλὲς γνωριμίες του, τὶς ἀνέσεις του, γιὰ νὰ σπουδάσῃ στὰ τριάντα του γιὰτρὸς καὶ νὰ ἐξασκήσῃ τὴν ἐπιστήμη του στὴν πιὸ πρωτόγονη περιοχὴ τῆς ἡσημερινῆς Ἀφρικῆς. Ἐκεῖ γιὰ χρόνια μοναδικὲς ἀνέσεις του θὰ ἦταν ἓνα κρεβάτι ἐκστρατείας μέσα σὲ μιὰ παράγκα, ποὺ τὴ ροκάνιζαν οἱ τερμίτες, καὶ κοινωνία του λεπροί, φρενοβλαβεῖς, φιλόδοικοι, κλεπτομανεῖς, ἐκφυλισμένοι ἀπὸ τὸ οἰνόπνευμα καὶ ἀνθρωποφάγοι, σμάρια* κουνούπια καὶ μύγες τσέ τσέ, κατσαρίδες, φίδια καὶ θηρία τῆς γειτονικῆς ζούγκλας, ἐνῶ ὁ ἥλιος μέσα σ' ἓνα τροπικὸ κλῖμα, ὅπου οἱ καταιγίδες διαδέχονται ἀπότομα τὴν πιὸ πνιγερὴ κουφόβραση, μπορεῖ νὰ κεραυνοβολήσῃ ὅποιον μείνῃ ἀκάλυπτος ἔστω καὶ μιὰ στιγμὴ.

Τίποτε ὥστόσο δὲν στάθηκε ἱκανὸ νὰ λυγίσῃ τὸν τιτᾶνα. Ὁ καλὸς Σαμαρείτης, κάνοντας πρᾶξι τὴν ἀγάπη, ἔβλεπε ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα ἐκεῖ, «στὴν ἄκρη τοῦ παρθένου δάσους», νὰ τοῦ ἀποκαλύπτῃ τὸ βαθύτερο νόημά της ἡ ζωὴ: τὸν σεβασμὸ σὲ κάθε ὕπαρξι! Καί, παραληρώντας μέσα στὸν ἐνθουσιασμὸ του γι' αὐτὸν τὸν εὐαγγελισμὸ, ἄρχισε νὰ μονολογῇ σὰν Ἀγιος Φραγκῖσκος τῆς Ἀσίζης: «Οἱ ἀδερφοί μου ἢ σαύρα καὶ τὸ μυρμήγκι..., τ' ἀδέρφια μου ὁ χιμπατζῆς, ἢ παταλούδα, τὸ φίδι...». Ἐτσι, ἀνεξάντλητος σ' ἐργατικότητα καὶ ὑπομονή, ἀξιώθηκε νὰ ἰδῇ μέσα σὲ μισὸ αἰῶνα τὴν ὅλο-

κλήρωσι τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ ἔργου του, γιὰ τὸ ὁποῖο τιμήθηκε στὰ 1953 μὲ τὸ βραβεῖο Νόμπελ τῆς Εἰρήνης, καὶ μιὰ ἀδιαφιλονίκητη δόξα γιὰ τὴν εἰσφορά του στὰ πνευματικὰ κεφάλαια τοῦ αἰῶνα μας.

Β'

Κατὰ τὰ μεσάνυχτα τὸ ποταμόπλοιο ἔριξε ἄγκυρα σὲ κάποιο ἥρεμο ὁρμίσκο. Τὴν αὐγὴ ἀνεβαίνοντας στὸ κατὰ-στρωμα ἀντίκρυσαν ἓνα βουνὸ μὲ σπαρμένες στὴν κορυφὴ του κόκκινες στέγες. Ἦταν τὸ Ν' Γκόμο. Στὶς δυὸ ὥρες, πού τὸ καράβι χρειάστηκε, γιὰ νὰ φορτώσῃ ξύλα, βρῆκαν εὐκαιρία νὰ ἐπισκεφτοῦν τὴν ἱεραποστολὴ καὶ τὸ πριονιστήρι.

της. Τέλος ὕστερα ἀπὸ πέντε ὥρες, πρόβαλαν οἱ πλαγιές τοῦ Λαμπαρενέ, ἐνῶ οἱ σειρῶνες ἀντηχοῦσαν θριαμβευτικά μέσα στὸ δάσος, ξεσηκώνοντας τοὺς ἰθαγενεῖς, ποὺ εἶχαν νὰ κάμουν μιὰ ὥρα δρόμο, γιὰ νὰ κατεβοῦν στὸ λιμανάκι του.

Γερμένος στὴν κουπαστὴ ὁ Ἀλβέρτος Σβάιτσερ ἐξέταζε μὲ τίς διόπτρες τὸ χωριό, ποὺ ὅλα αὐτὰ τὰ χρόνια—στὶς ἀγρύπνιες τῆς προετοιμασίας του—τὸ ἔβλεπε σὰν ὄραμα. Μέσα στὴ συγκίνησί του δὲν μποροῦσε νὰ φανταστῇ πὼς σὲ τοῦτο τὸν ἄσσημο συνοικισμό, ποὺ καὶ οἱ χαρτογράφοι ἀκόμη εἶχαν παραλείψει νὰ τὸν σημειώσουν στὸν χάρτη, θὰ ἔγραφε τὸ ἔπος τῆς θελήσεώς του, προσφέροντας στὴν αἵματοκυλισμένη ἀνθρωπότητα, ποὺ διψοῦσε γιὰ εἰρηνικά ἔργα, τὸ ὕλικὸ γιὰ μιὰ σύγχρονη παραβολὴ τοῦ καλοῦ Σαμαρείτη.

Τὶς πρῶτες τρεῖς ἐβδομάδες δυσκολεύτηκε ἀφάνταστα χωρὶς φάρμακα καὶ διερμηγέα ἀνάμεσα σ' ἓνα πλῆθος ἀπὸ ἄρρώστους, ποὺ ταξίδευαν ἑκατοντάδες χιλιόμετρα μὲ τίς πιρόγες* τους, γιὰ νὰ ζητήσουν τὸ ἐλεός του. Στις 26 Ἀπριλίου τὸ βράδυ τὸ σφύριγμα τοῦ ποταμόπλοιου, ποὺ ἔφερενὰ τὰ ἐβδομήντα κιβώτια μὲ τὸ πολύτιμο ὕλικό, ἀντήχησε σὰν ἓνα κάλεσμα ἐγκαρδιώσεως κι ἐλπίδας.

Ὁ ἀγὼνας του ἄρχισε.

Οἱ ἱεραπόστολοι εἶχαν ὑποσχεθῇ νὰ τοῦ κάμουν γιὰ νοσοκομεῖο μιὰ παράγια ἀπὸ λαμαρίνα. Ὅμως μὲ τίς χρυσές δουλειές ποὺ εἶχαν οἱ ξυλέμποροι ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ πλήρωναν τόσο καλὰ τοὺς ἰθαγενεῖς, ὥστε κανεῖς τους δὲν πῆγαινε στὴν ἱεραποστολὴ νὰ δουλέψῃ γιὰ πενταροδεκάρες. Ὁ ἱεραπόστολος Κάστλ, ξέροντας ἀπὸ μαραγκοδουλειές, τοῦ ἔκανε σ' ἓναν τοῖχο τῆς παραγκούλας μερικὰ ράφια. Τὸ φαρμακεῖο εἶχε κιόλας στηθῇ. Ἦταν ὥστόσο ἄλυτο πρόβλημα ἡ ἐξέτασι τῶν ἀρρώστων, ἀφοῦ, γιὰ νὰ προφυλαχτῇ ἓνας λευκὸς ἀπὸ τίς μολυσματικὲς ἀσθένειες, δὲν ἔπρεπε νὰ δέχεται σπίτι του

ἀρρώστους. Ὁ Ἀλβέρτος Σβάντσερ ἀναγκάστηκε τότε νὰ ἐξετάζη στὸ ὑπαιθρο ἑτοιμος, ἐνῶ καθάριζε πληγές κάτω ἀπὸ τὸν καυτερό ἥλιο, νὰ μεταφέρει ἄρον ἄρον τὶς ἐγκαταστάσεις του στὴ βεράντα μὲ τὸ πρῶτο ρίπισμα* τῆς καταιγίδας, ποὺ σηκώνονταν, μόλις σκοτείνιαζε. Ἡ ἀγωνία του ἄρχιζε νὰ ἐλαττώνη τόσο πολὺ τὴν ἀποδοτικότητα του, ὥστε ἀναγκάστηκε ὕστερα ἀπὸ λίγες ἡμέρες νὰ προβιβάσῃ σὲ νοσοκομεῖο τὸ οἶκμα ποὺ ὁ προκάτοχός του στὴν παραγκοῦλα εἶχε γιὰ κοττέτσι. Αἰσθάνθηκε πὼς εἶχε ἀποχτήσῃ μιὰ πολυτελῆ ἐγκατάστασι, ὅταν μπόρεσε νὰ βάλῃ στοὺς τοίχους μερικά ράφια, νὰ στήσῃ ἓνα ράντζο καὶ ν' ἀσβεστώσῃ τὸ βρωμερὸ πάτωμα. Παρὰ ὅμως τὴν πνιγερὴ ἀτμόσφαιρα σ' ἐκεῖνο τὸ παλιὸ καττέτσι, ὅπου ἀπὸ τὴν κακὴ κατάστασι τῆς στέγης του ἀναγκαζόταν νὰ φορᾷ κάσκα, τὸ ὅτι μπορούσε νὰ ἐπιδένη πληγές, ἐνῶ ἔξω μάνιαζε ἡ καταιγίδα, τὸν ἔκανε νὰ νοιώθῃ εὐτυχισμένος. Δὲν ἄργησε ν' ἀνακαλύψῃ τὸν διερμηνέα καὶ σὲ λίγο πολὺτιμο βοηθὸ του στὸ πρόσωπο τοῦ πανέξυπνου Ἰωσήφ, ἐνὸς ἄρρωστου ἰθαγενεὺς ἀπὸ τὴ φυλὴ Γκαλόα, παλιοῦ μάγερ, ποὺ μιλοῦσε τὰ γαλλικὰ τέλεια.

Ἄς εἶναι εὐλογημένος ὁ Θεός! Τὸ χειρουργεῖο εἶχε ἐγκατασταθῇ καὶ ἐπανδρωθῇ.

Σπρωχόνταν ἐκεῖ, μπρὸς ἀπὸ τὴν παράγκα, κάτω ἀπὸ τὸν ἐξαντλητικὸ ἥλιο, τὸ πλῆθος τῆς κολυμβρήθρας τοῦ Σιλωάμ: λεπροί, ἐλονοσιακοί, σκελετωμένοι ἀπὸ τὴν ἀρρώστια τοῦ ὕπνου, ἀπὸ τὸ μπερι μπερι, πολλοὶ δυσεντερικοί, ἄλλοι μὲ γαγγραινιασμένα ἔλκη*, νεφρικοί, φρενοπαθεῖς, φυματικοί, τραχωματικοί, τραυματισμένοι ἀπὸ τὰ θηρία, ρευματικοί, πολλοὶ μὲ καρδιοπάθειες, ὄγκους, δερματίτιδες, λογῆς λογῆς ψυχασθένειες καὶ καταληψίες*. Ἡ ἐξέτασι ἦταν φοβερὰ κουραστική, ἐπειδὴ ὁ γιατρὸς ἔπρεπε νὰ μαντεύῃ περισσό-

τερα απ' όσα μπορούσε νά εκφράση γιά τήν άρρώστια του ένας πρωτόγονος, πού συνήθιζε ν' αποδίδη τά συμπτώματα της καί τούς πόνους του μέσα του.

Στίς δώδεκα τò μεσημέρι ό 'Ιωσήφ ανάγγελλε: «ό γιατρός πάει νά φάη». Τότε οί άρρωστοι σκορπίζονταν στίς γύρω σκιές, γιά νά μασουλήσουν τίς μπανάνες τους ή τά καπνιστά ψάρια τους. Οί υπόλοιπες όμως τέσσερες ώρες από τίς δυò ως τίς έξι τò βράδυ δέν ήταν άρκετές, γιά νά εξεταστούν όλοι οί άρρωστοι. Έτσι πολλοί αναγκάζονταν νά διανυκτερεύουν, αφού ή εξέταση μέ λάμπα ήταν αδύνατη από τά κουνούπια, πού σήκωναν σύννεφο γύρω τους. Μέ όλη ώστόσο τήν προσπάθειά τους δέν πρόφταναν νά εξετάσουν περισσότερους από 33-40 τήν ήμέρα. Γιά ν' αποφεύγεται μιá δεύτερη άσκοπη εξέταση, ό άρρωστος έφωδιαζόταν μ' ένα αριθμημένο στρογγυλό χαρτονάκι, όπου σημειώνονταν ή άρρώστια του, όσα φάρμακα είχε πάρει καί οί οδηγίες πώς νά τά χρησιμοποιήση. Όστόσο πάντα ό γιατρός είχε τήν άνησυχία πώς ό άρρωστος θά κατάπινε μονομιᾶς τά φάρμακα ή θά έτρωγε τήν αλοιφή του.

Μεγάλο άγώνα έκαναν στο ίατρείο, φτάνοντας ακόμη καί σέ αύστηρες κυρώσεις, γιά ν' αναγκάζουν τούς άρρώστους νά έπιστρέφουν τά μπουκαλάκια καί τά κουτιά, αφού μόνο μέ αὐτά μπορούσαν νά προφυλάξουν τά φάρμακα από τή διαβρωτική ύγρασία. Μάταια όμως. Οί περισσότεροι, παρικούοντας καί από φυσική κλεπτομανία τους, τά κρατούσαν περνώντας τα στόν λαιμό τους σάν φυλαχτά. Καί όμως ύστερα από μιá τόσο άφόρητα ζεστή μέρα, πού τή διαδεχόταν μιá νύχτα τò ίδιο ζεστή, χωρίς ένα ποτήρι δροσερό νερό ή μιá υποψία φύσημα από τή ζούγκλα, ό 'Αλβέρτος Σβάιτσερ, πέφτοντας κατάρκοπος στο κρεβάτι νά κοιμηθῇ, αίσθανόταν τέτοια έσωτερική άγαλλίασι, ώστε νά γράψη στήν άδερ-

φή του: «Μὲ ὅλα αὐτὰ εἶμαι πολὺ εὐτυχής, πού βρίσκομαι
 στὴν πρωτοπορία τοῦ βασιλείου τοῦ Θεοῦ...». Μετὰ ἀπὸ
 ἑννιά μῆνες μποροῦσε πιά ν' ἀναγγεῖλῃ στοὺς φίλους του
 τῆς Εὐρώπης πὼς εἶχε νοσηλέψῃ πάνω ἀπὸ δυὸ χιλιάδες
 ἄτομα.

Τάσος Ἀθανασιάδης

27. ΑΛΗΘΙΝΗ ΧΑΡΑ

—Γιατί, μαμά μου, τή στιγμή, πού κάνω έλεημοσύνη,
νοιώθω στὰ στήθη μου γλυκιὰ κι ἀτέλειωτη χαρά,
κι ὅταν τὸ χέρι μου κρυφά τὸν ὀβολό του δίνῃ,
γιατὶ νομίζω πὼς πετῶ μ' ἀγγελικὰ φτερά;

—Παιδί μου, κάθε ἄνθρωπος, ὅπου στὸν κόσμον μένει,
ἀπ' τὴ στιγμή, πού ἔρχεται στὴ γῆ νὰ γεννηθῇ,
ὡς τὴ στιγμή τὴν ὕστερη, πού φεύγει καὶ πεθαίνει,
ἔχει ἓνα φύλακ' ἄγγελο, πού τὸν ἀκολουθεῖ.

Καὶ κάθε πρᾶξι του καλὴ ὁ ἄγγελος τὴν κρίνει
καὶ γελαστός, χαρούμενος σκύβει καὶ τὸν φιλεῖ,
κι ὅση χαρὰ ἔχει ὁ ἄγγελος, τόση χαρὰ τοῦ δίνει
μ' ἐκεῖνο τὸ γλυκύτατο κι ἀγγελικὸ φιλί.

Γι' αὐτὸ καὶ σὺ νὰ χρεωστῇς μεγάλη εὐγνωμοσύνη,
εὐγνωμοσύνη στοὺς φτωχοὺς θερμὴ καὶ περισσή,
πού πάντα γίνοντ' ἀφορμὴ, μὲ τὴν ἐλεημοσύνη,
νὰ χαίρεται ὁ ἄγγελος, νὰ χαίρεσαι καὶ σὺ.

Ιωάννης Πολέμης

28. Η ΚΑΛΩΣΥΝΗ

Ἡ καλωσύνη, εἶπε ἡ γιαγιά, μονάχα ἡ καλωσύνη!

Ὅλα στὸν κόσμο χάνονται, μόνη ἀπομένει ἐκείνη.

Στὰ λόγια της μαζεύτηκαν προσεχτικὰ τ' ἀγγόνια.

—Ὡ χρόνια τῶν παραμυθιῶν, ἀθῶα ὥραϊα χρόνια—.

Ἐξω τὸ χιόνι ἀναγελᾷ τὴν ἄγρια ἀνεμοζάλη,
κι ἐδῶ στὰ μισοσκότεινα, τριγύρω στὸ μαγκάλι,
ὅλα μαζί, μὲ μιὰ ψυχὴ, μ' ἓναν παλμὸ στὰ στήθη
θεωροῦν στὰ μάτια τὴ γιαγιά π' ἀρχίζει παραμῦθι...

Ἦταν, τοὺς λέει, μιὰ φορὰ κι ἓναν καιρὸ μιὰ χώρα
πανώρια, μαρμαρόχτιστη, πλούσια, τρανὴ· καλὴ ὥρα,
κι εἶχε ἓνα νέο βασιλιά μὲ φρόνησι καὶ γνῶσι.

(Ι. Πολέμης)

Καὶ ἡ γιαγιά συνεχίζει:

«...Καὶ ὁ βασιλιάς αὐτὸς κάποτε ἀπόχτησε ἓνα ἀγοράκι.
Τότε, τὸ ἴδιο ἐκεῖνο βράδυ, μαζεύτηκαν στὸ παλάτι, γύρω
ἀπὸ τὴ χρυσὴ κούνια τοῦ μωροῦ, οἱ Χάριτες.

Εἶναι οἱ Μοῖρες, ποὺ δίνουν τὰ χαρίσματα στὰ νεογέν-
νητα παιδάκια. Ὅλο τὸν καιρὸ μένουν στὸν οὐρανό, πάνω
ἀπὸ τὰ σύννεφα, μέσα σὲ κρυστάλλινο παλάτι. Καὶ σὲ κάθε
γέννησι μυστικὰ τὴ νύχτα νά τες καὶ φτάνουν. Ἔτσι ἦρθαν
καὶ στὸ βασιλόπουλο καὶ ἡ κάθε μιὰ τοῦ χάρισε τὸ δῶρο της.

—Μὲ τὸ δικό μου χάρισμα, εἶπε ἡ Ὁμορφιά, θὰ ἔχῃ ὅ,τι
χρειάζεται ἓνα βασιλόπουλο.

—Ὅχι, τοῦ χρειάζεται τὸ δικό μου, εἶπε ἡ Δύναμι. Θὰ

ἔχη νὰ πολεμήσῃ μὲ τόσους ἐχθροὺς καὶ πρέπει νὰ εἶναι δυνατός.

—Καὶ τὸ δικό μου δῶρο εἶναι ἀπαραίτητο, εἶπε ἡ Σοφία.

Ἀλλιῶς δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ κυβερνήσῃ καλὰ τὸν λαό του. Τὰ τρία αὐτὰ χαρίσματα τοῦ εἶναι ἀρκετά, γιὰ νὰ γίνῃ εὐτυχισμένο ἓνα βασιλόπουλο!

—Καὶ βέβαια εἶναι, εἶπε ἡ Δύμαμι. Οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι δὲν ἔχουν οὔτε τὸ ἓνα.

Τότε ἤρθε δειλὴ καὶ ντροπαλὴ ἡ Καλωσύνη.

—Θαρρῶ πὼς καὶ τὸ δικό μου δῶρο θὰ τὸ βοηθήσῃ πολὺ στὸ ἔργο του!

—Ἄ, ὅχι, ὅχι! Τὸ βασιλόπουλό μας μπορεῖ νὰ ζήσῃ εὐτυχισμένο καὶ χωρὶς τὸ δῶρο σου. Φύγε, φύγε γρήγορα!...

Καὶ ἡ Καλωσύνη, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ δυσανεστήσῃ κατένενα, ἔφυγε, χωρὶς νὰ χαρίσῃ τὸ δῶρο της.

Πέρασαν χρόνια ἀπὸ τὸ βράδυ ἐκεῖνο. Τὸ βασιλόπουλο ἔγινε παλληκάρι ὁμορφοὺς σὰν τὴν Ἀνοιξί καὶ δυνατό ὅσο κανεὶς ἀπὸ τὸν λαό του καὶ σοφὸ περισσότερο καὶ ἀπὸ τοὺς δασκάλους του.

Ποιὸ τὸ ὄφελος ὅμως;

Τὴν ὁμορφιὰ τὴν εἶχε νὰ περηφανεύεται. Τὴ δύναμη καὶ τὴ σοφία τίς εἶχε, γιὰ νὰ τυραννῇ τὸν κόσμον!

Ποτέ του δὲν χαμογέλασε. Ποτέ του δὲν εἶπε γλυκὸ λόγο σὲ κανένα!

Οἱ ἄνθρωποι τοῦ παλατιοῦ τὸ ἔτρεμαν. Καί, ὅταν κατέβαινε στὸν κῆπο, ὅλα τὰ ζῶα ξαφνιαζόνταν καὶ οὐρλιαζαν ἀπὸ τὸν φόβο τους. Τὰ πουλάκια σταματοῦσαν τὸ κελήδημά τους στὶς φυλλωσιές καὶ οἱ κύκνοι τῆς λίμνης βουτοῦσαν ἀμέσως στὸ νερό.

Τὰ παιδάκια, ὅταν ἔβγαινε ἔξω, ἔβαζαν τὰ κλάματα καὶ ἔτρεχαν στὶς μητέρες τους, γιὰ νὰ σωθοῦν ἀπὸ τὸ μαστιγίό του.

“Όλοι στο πέρασμά του έκλειναν τις πόρτες και τὰ παράθυρα, γιὰ νὰ μὴν τὸ ἀντικρύσουν.

Ὁ πατέρας του ἀνησυχοῦσε γιὰ τὸν θρόνο του καὶ ἡ μητέρα του ἦταν ἀπαρηγόρητη. Κάθε πρωὶ καὶ κάθε βράδυ κατέβαινε στὸν κῆπο κι ἔκλαιγε κρυφὰ ἀπὸ τὸν βασιλιά.

Ἐνα πρωὶ ἡ βασίλισσα, καθισμένη ἀνάμεσα στὰ λουλούδια, εἶχε κλάψει τόσο πολὺ, ποὺ τὰ δάκρυά της κυλοῦσαν στὴ γῆ.

Τότε εἶδε νὰ τὴν πλησιάζει μιὰ κόρη σεμνή, ὅμοια μὲ ἀγγελούδι. Μὲ λόγια γλυκὰ ζήτησε νὰ μάθῃ τὸν πόνο της.

Ἡ βασίλισσα τῆς διηγήθηκε ὅλα καὶ στὸ τέλος εἶπε:

— Ἀς ἦταν νὰ εἶχε λίγη καλωσύνη καὶ ἄς τοῦ ἔλειπαν ὅλες οἱ ἄλλες χάρες. Τὶ νὰ τὸ κάνω, ποὺ εἶναι ὁμορφος, δυνατός καὶ σοφός;

Τότε ἡ κόρη ἔσκυψε κι ἔκοψε ἓνα λουλούδι ποὺ εἶχε φυτρώσει ἐκείνη τῇ στιγμῇ. Τῆς τὸ ἔδωσε καὶ τῆς εἶπε:

— Πάρε καὶ δῶσε του νὰ μυρίσῃ αὐτὸ τὸ λουλούδι. Θ’ ἀνθίσῃ στὴν καρδιά του τότε ἡ καλωσύνη.

Ἡ κόρη, ποὺ δὲν ἦταν ἄλλη ἀπὸ τὴν Καλωσύνη, χάρηκε. Ἡ βασίλισσα πῆρε τὸ λουλούδι καὶ ἀνέβηκε μὲ χαρὰ στὸ παλάτι.

Βρῆκε τὸ βασιλόπουλο καὶ τοῦ εἶπε:

— Πάρε, παιδί μου, αὐτὸ τὸ λουλούδι. Εἶναι σπάνιο λουλούδι κι ἔχει ἄρωμα ὠραιότατο. Τὸ πότισα μὲ τὰ δάκρυά μου...

Τὸ βασιλόπουλο πῆρε καὶ μύρισε τὸ λουλούδι.

— Ἀ, ἔκαμε τότε, πόσο λεπτὴ καὶ πόσο ὠραία μυρωδιά!

Κι ἀμέσως ἓνα γλυκὸ χαμόγελο ζωγραφίστηκε στὰ χεῖλη του καὶ μιὰ ἡμερότητα χύθηκε στὴ μορφὴ του!

Ἦταν τὸ πρῶτο χαμόγελο ποὺ ἡ βασίλισσα ἀντίκρισε στὰ χεῖλη τοῦ παιδιοῦ της. Τὸ ἀγκάλιασε καὶ τὸ φίλησε...

Πέρασαν πολλὰ χρόνια ἀπὸ τότε! Τὸ βασιλόπουλο ἐκεῖ-

νο ἔγινε μεγάλο κι εὐτυχισμένο. Ἐπειτα ξέπεσε καὶ χάθηκε.

Λησμονήθηκε ἔτσι ἀπ' ὅλους καὶ μονάχα οἱ γιαγιάδες τὸ θυμοῦνται καὶ τὸ ἀναφέρουν στὰ παραμύθια τους:

« Μιὰ φορὰ κι ἓναν καιρὸ ἦταν ἓνα βασιλόπουλο, ποὺ εἶχε χάρισμα τὴν καλωσύνη, καί, ὅταν ἔγινε βασιλιάς, στάθηκε σὰν πατέρας στὸν λαό του...»

(Διασκευή ἀπὸ τὸ Γαλλικὸ)

29. Η ΕΞΟΧΗ

Προβαίνει ὁ ἥλιος μ' ὅλη του τὴ χάρι
κι ἀπὸ λάμψι τὸν κόσμον πλημμυρίζει.
Μέσ' στὸ χωράφι ἀτίμητο ζευγάρι
ἀπὸ βόδια θωρεῖς νὰ τριγυρίζει.

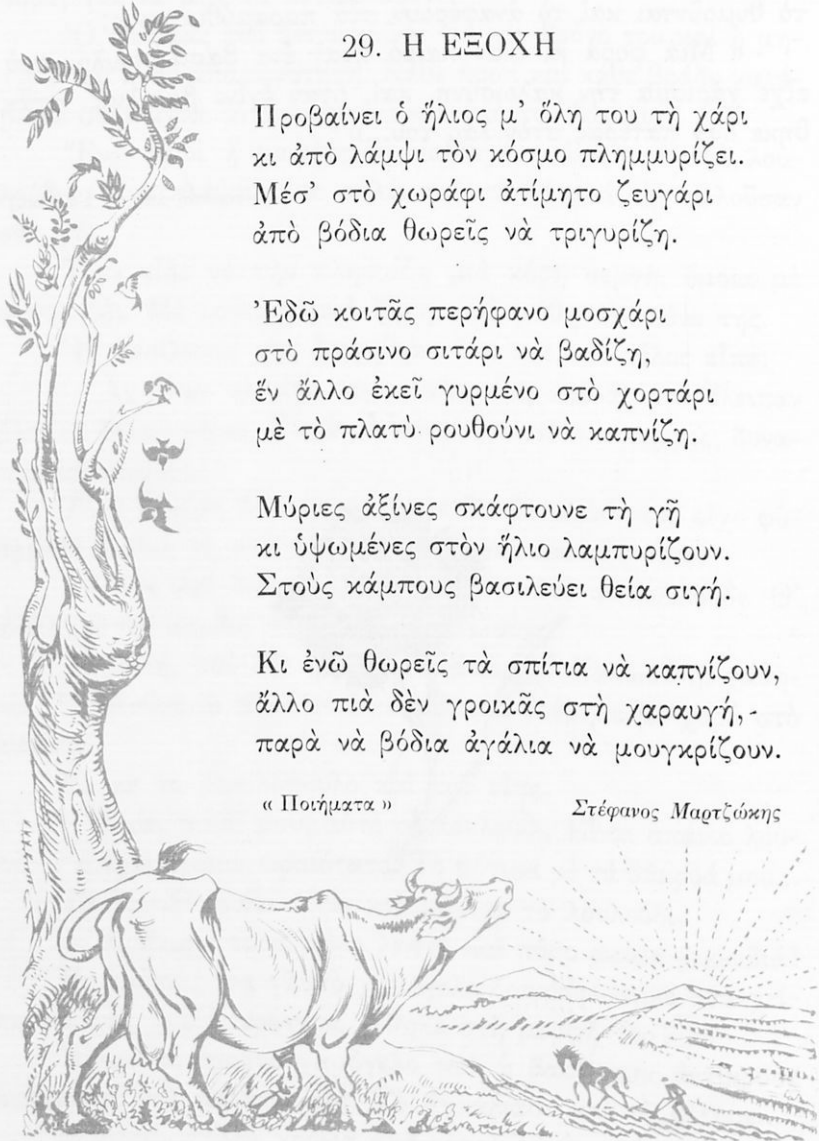
Ἐδῶ κοιτᾷς περήφανο μοσχάρι
στὸ πράσινο σιτάρι νὰ βαδίζει,
ἐν ἄλλο ἐκεῖ γυρμένο στὸ χορτάρι
μὲ τὸ πλατὺ ρουθούνι νὰ καπνίζει.

Μύριες ἀξίνες σκάφτουνε τὴ γῆ
κι ὑψωμένες στὸν ἥλιο λαμπυρίζουν.
Στοὺς κάμπους βασιλεύει θεία σιγή.

Κι ἐνῶ θωρεῖς τὰ σπίτια νὰ καπνίζουν,
ἄλλο πιὰ δὲν γροικᾷς στὴ χαραυγή, -
παρὰ νὰ βόδια ἀγάλια νὰ μουγκρίζουν.

« Ποιήματα »

Στέφανος Μαρτζώκης

30. Η ΑΡΓΩ

Οί καλεσμένοι Ήταν μία Κυριακή τοῦ Αὐγούστου. Ὡραία μέρα. Ὁ καπετὰν Μαλάμος βάφτιζε τὸ τρεχαντήρι του καὶ εἶχε καλεσμένο στὴ χαρὰ ὅλο τὸ μικρὸ νησί.

Τὸ μικρὸ ναυπηγεῖο τοῦ λιμανιοῦ γεμάτο δοκάρια, κατάρτια, μαδέρια (χοντρές σανίδες), πελεκούδια, ροκανίδια. Καὶ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τῆς ἀκρογιαλιᾶς ὁμορφοβαμμένα κι ἔτοιμα ἱστιοφόρα καὶ βαρκοῦλες, καθὼς καὶ σκελετοὶ κάθε λογῆς ἱστιοφόρων. Οἱ ἀπλοὶ πόθοι καὶ οἱ μεγάλες ἐλπίδες τοῦ ναυτόκοσμου τοῦ νησιοῦ ἔστεκαν στὴν ἀμμουδιά, ἄλλα ἔτοιμα πλεούμενα κι ἄλλα ἀκόμη ξύλα ἄμορφα καὶ σκελετοί.

Οἱ καλεσμένοι γιορτινοντυμένοι γύριζαν στὰ ἔτοιμα πλεούμενα. Πηδοῦσαν μέσα τὰ παιδιὰ, τὰ ψηλαφοῦσαν οἱ ἄντρες, τὰ καμάρωναν, τοὺς μιλοῦσαν πολλὲς φορὲς σὰ νὰ ἦταν ψυχωμένα· ἔλεγαν τὴν ἀξία τους, λογάριαζαν τὴ γρηγοράδα τους, συμβούλευαν τὸν πρωτομάστορα γιὰ τὸ κάθε τί.

Τὸ τρεχαντήρι τοῦ καπετὰν Μαλάμου πάνω στὴ σκάρα μὲ τὴν πλώρη σπαθωτὴ, στεφανοζωμένη τὴν πρύμνη, ἔστεκε καὶ αὐτὸ στὴν ἀμμουδιά. Ὁλογάλαξη ἡ θάλασσα ἄστραφτε

και παιχνιδιζε κι εφτανε γλωσσες γλωσσίτσες στα πόδια του, το ράντιζε με τον αφρό της, του κελαηδοῦσε μυστικά κι ἐμπιστεμένα:

—'Ελα, εἰλα νὰ σ' ἀναστήσω στους κόλπους μου. Τὶ κά-
θεσαι ἄψυχο ξύλο και βάρυπνο; Δὲν βαρέθηκες τὴν ἄβουλη
ζωή; Ντροπή σου! 'Ελα νὰ σοῦ δώσω ζωή. 'Εβγα νὰ πα-
λέψης με τὸ κῦμα. 'Ορμησε στηθάτο νὰ κουρελιάσης τὸν ἄνε-
μο. 'Ελα νὰ γίνης ζήλεια τῆς φάλαινας, σύντροφος στὸ δελ-
φίνι, τοῦ γλάρου ἀνάπαυσι, τραγούδι τοῦ ναύτη, καύχημα τοῦ
καπετάνιου. 'Ελα, χρυσό μου, εἰλα!

Τὰ βαπτίσια 'Ο καπετὰν Μαλάμος φρεσκοξυρισμέ-
νος, γελαστός· δίπλα του ἡ καπετάνισ-
σα ντυμένη στα μεταξωτά. Καὶ οἱ δύο τους ἔλαμπαν ἀπὸ εὐ-
τυχία. Τὰ βιολιά και τ' ἄλλα ὄργανα λάλαγαν τὴ χαρὰ ὡς
τὴν ἄκρη τοῦ νησιοῦ.

Σὲ μιὰ στιγμή τὰ λαλούμενα ἔπαψαν. 'Ησυχία. 'Ο ἱε-
ρέας ντυμένος στ' ἄμφιά του ἔψαλε με κατάνυξι τὸν ἀγιασμό
και ράντισε με τὸν Σταυρὸ τὸ ἱστιοφόρο, τὸ ὁποῖο ἡ καπετά-
νισσα ὠνόμασε («'Αργώ»). 'Επειτα διάβασε τὴν εὐχὴ στὸ πλε-
ούμενο: «Κύριε, ὁ Θεὸς ἡμῶν, τήρησον τὸ πλοῖον τοῦτο, τὴν
«'Αργώ»· δὸς εἰς αὐτὸ φύλακα ἄγγελον ἀγαθόν...».

—Καλοτάξιδο και πάντα χρυσάφι νὰ φέρνη, καπετὰν
Μαλάμο! ἀκούστηκε τελειώνοντας ὁ ἱερέας.

—Καλοτάξιδο, καπετὰν Μαλάμο, καλοτάξιδο! Καὶ τὸ
καρφί του μάλαμα, καπετάνισσα! Εὐχῆθηκε και ὁ ναυτόκο-
σμος, βρέχοντας τὸ ἀντρώγυνο με θάλασσα κατὰ τὴ συνήθεια
τοῦ νησιοῦ.

—Εὐχαριστοῦμε! 'Απάντησαν μ' ἓνα στόμα καπετά-
νιος και καπετάνισσα.

'Ο πρωτομάστορας ἄρχισε τὰ προστάγματα... Λύθηκαν

τὰ σκοιινιά, βγῆκαν οἱ σφῆνες καὶ ἡ «Ἀργώ» μὲ τὸ σπρώξιμο τῶν καλεσμένων γλίστρησε στὴ θάλασσα σὰν πάπια μαζί μὲ τὸ ἀμούστακο πλήρωμά της.

Τὰ βιολιά καὶ τ' ἄλλα ὄργανα ἄρχισαν πάλι νὰ λαλοῦν τὴ χαρὰ στὰ τετραπέρατα τοῦ νησιοῦ.

**Τὸ πρῶτο
ταξίδι** Σὲ δύο μέρες ἡ «Ἀργώ» ἔκανε τὸ πρῶτο της ταξίδι μ' ἐπιβάτες κι ἐμπορεύματα γιὰ τὴ μεγάλη χώρα.

Ὁ καπετὰν Μαλάμος, ὅταν ἀνέβηκε πρῶι πρῶι στὴν «Ἀργώ», κρέμασε ψηλὰ στὸ εἰκονοστάσι στὴ μικρὴ κάμαρά του τὸ εἰκόνημα τοῦ Ἀι - Νικόλα, πατρογονικὸ εἰκόνημα στὸ πλεούμενο τοῦ πατέρα του. Κι ἀφοῦ ἐπεστάτησε νὰ γίνουν ὅλα μὲ τάξι, ἔκαμε τὸν σταυρό του καὶ πρόσταξε ν' ἀνοίξουν οἱ ναῦτες τὰ πανιά νὰ ξεκινήσουν.

—Καλοτάξιδος, καπετὰν Μαλάμο! Καὶ σὲ μεγαλύτερα μὲ τὸ καλό! Τοῦ εὐχῆθηκαν οἱ συντοπίτες του, ποὺ εἶχαν κατεβῆ στὸ λιμάνι νὰ ἰδοῦν τὴν πρώτη ἀναχώρησι τοῦ ἱστιοφόρου.

Περνώντας ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ λιμανιοῦ, ὅπου πάνω σὲ βράχο ἔστεκε τὸ ἀρχοντικὸ του, εἶδε ὁ καπετάνιος στὸ παράθυρο τὴν καπετάνισσα νὰ τὸν χαιρετᾷ μὲ τὸ μαντήλι της:

—Στὸ καλό, καπετὰν Μαλάμο, στὸ καλό! Ὁ Θεὸς μαζί σας! Κι ἓνα χρυφὸ δάκρυ κύλησε ἀπὸ τὰ μάτια της.

Ὁ καπετὰν Μαλάμος χαιρέτισε μὲ τὸ χέρι του, ἐνῶ ἔδινε τὴν παραγγελία στὸν τιμονιέρη:

—Δεξιὰ!...

Ἄνδρ. Καρκαβίτσα «Λόγια τῆς πλώρης»
(Διασκευὴ)

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

31. Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΗ

Ἡ νύχτα ἀπλώνεται, τ' ἀστέρια σπέρνει
καὶ τρεμοσβήνουνε στὸν οὐρανό·
τὸ τρεχαντήρι μου μὲ χάρι γέρνει
σ' ἀγέρι ἥσυχο καὶ σιγανό.

Τὸ ἑφταδιάμαντο λαμπρὸ στεφάνι
τῆς Πούλιας πρόβαλε, φεγγοβολεῖ!
Τρέχε, δελφίني μου, καὶ μᾶς προφτάνει
ἡ ροδοστόλιστη ἀνατολή!

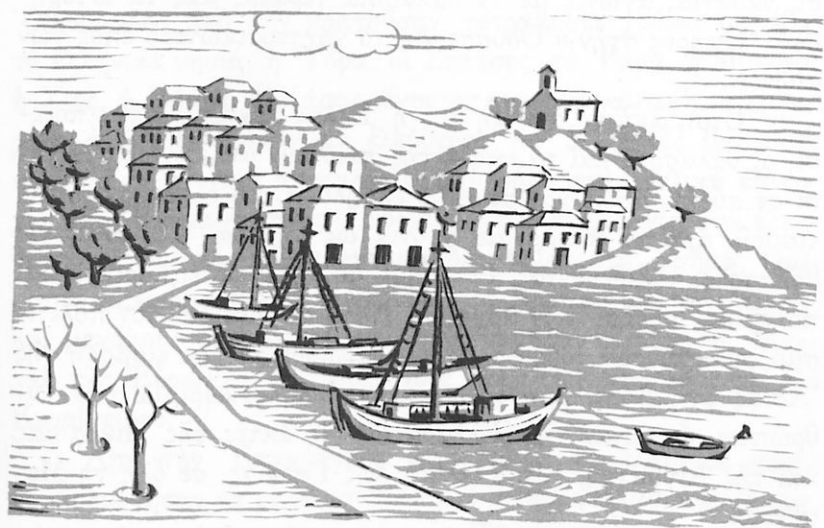
Μέσ' ἀπ' τὰ κύματα σὲ φῶς λουσμένη
βγαίν' ἡ πατρίδα μου. ὦ, τί χαρά!
Ἐκεῖ ἡ μαννούλα μου μὲ περιμένει,
θωρεῖ τὴ θάλασσα καὶ λαχταρᾷ.

Τρέξε στὰ πόδια της! Ἀπ' τ' ἀκρογιαλὶ
ρίχνει ἀνήσυχη ἐδῶ ματιά.
Πές της πῶς μ' ἔφερες ὀπίσω πάλι
ἐσύ, ποὺ μ' ἔσυρες στὴν ξενιτειά.

« Ποιήματα »

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

32. ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΗΣΙΑ

Μία ματιά νά ρίξη κανείς στὸν χάρτη τῆς Ἑλλάδος, πρὶν καλὰ καλὰ συλλάβῃ τὸ σχῆμα τῆς μικρῆς αὐτῆς χώρας, τὰ μάτια του θὰ προσηλωθοῦν σ' ἓνα πλατὺ γαλάζιο, διάστικτο ἀπὸ μικρὰ καὶ μεγαλύτερα κίτρινα σχήματα. Εἶναι ἡ ἔκτασι καὶ τὸ χρῶμα τῆς νησόσπαρτης ἑλληνικῆς θάλασσας, ποὺ δίνει τὸν κύριο τόνο στὸν χάρτη, ἀλλὰ καὶ στὴν πραγματικότητα ποὺ εἰκονίζει. Γιατὶ ἡ Ἑλλάς, σὲ ὅλο σχεδὸν τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος της, βρέχεται ἀπὸ τὰ νερὰ τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου. Μερικὰ ἀπὸ τὰ πιὸ ὀνομαστὰ πέλαγα, ποὺ τὰ δόξασαν κοσμοϊστορικά γεγονότα καὶ οἱ ὠραιότεροι μῦθοι τῆς ἀρχαιότητος, τὸ Ἰόνιο, τὸ Αἰγαῖο, τὸ Μυρτώο, τὸ Ἰκάριο, τὸ Κρητικὸ λούζουν καὶ ἀγκαλιάζουν τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ κάθε μεριά. Σὲ αὐτὰ τὰ πέλαγα μὲ τ' ἀμέτρητα μεγάλα, μικρότερα καὶ πολὺ μικρὰ νησιά περιπλανήθηκε ὁ Ὀδυσσεὺς γυρίζοντας πρὸς τὴν Ἰθάκη. Τὶς περιπέτειές του ἀπὸ νησὶ σὲ νη-

σί, ναυάγια, ἀγῶνες μὲ τὰ θαλάσσια τέρατα, μᾶς τὰ ἱστορή-
σε ὁ Ὅμηρος στὴν «Ὀδύσσεια», τὸ γοητευτικώτερο ἔπος τῶν
αἰώνων.

Ἔτσι, ἀπὸ τῆ στιγμῇ ποὺ ἡ Ἑλλάς ἀρχίζει νὰ ἔχη ποίη-
σι, οἱ θάλασσοι καὶ τὰ νησιά της παίρνουν μίαν ξεχωριστὴ θέ-
σι σὲ αὐτὴν, ὅπως καὶ σὲ κάθε ἐκδήλωσι τοῦ ἐλληνικοῦ πολι-
τισμοῦ, ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια ὡς σήμερα. Σὲ αὐτὲς τὶς
θάλασσες, ταξιδεύοντας ἀπὸ νησὶ σὲ νησί, οἱ ἐμπορικοὶ καὶ
πολεμικοὶ στόλοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων διέδιδαν τὸν πολιτι-
σμό, πολεμοῦσαν τοὺς βαρβάρους, ἐμπόδιζαν τὴν εἰσβολὴ τῆς
Ἀσίας στὴ Δύσι, βοηθοῦσαν στὴν ἀλληλογνωριμία τῶν ἀν-
θρώπων, ἄπλωναν τὴν Ἑλλάδα ὡς τὶς ἀκτὲς τῆς Μικρασίας
καὶ τῆς Αἰγύπτου, τῆς Ἰταλίας, τῆς Γαλλίας, σὲ ὅλη τὴ Με-
σόγειο.

Πάρα πολλὰ ἀπὸ τὰ ἐλληνικὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου ὑπῆρ-
ξαν ἀπὸ τὰ πρῶτα κέντρα ἐνὸς ἀναπτυγμένου πολιτισμοῦ, γιὰ
τὸν ὁποῖο μᾶς μιλοῦν σήμερα τόσα ἄφθονα εὐρήματα σὲ ὅλα
τὰ Μουσεῖα τοῦ κόσμου. Θὰ ἔλεγε κανεὶς πὼς ἀνέκαθεν ἡ
θάλασσα ἦταν τὸ πνεῦμα τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ νησιά τὰ κέν-
τρα αὐτοῦ τοῦ πνεύματος, κέντρα καὶ σταθμοὶ μαζί. Αὐτὴ
τὴν ἐξέχουσα θέσι τὴν κράτησαν πάντα, ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ
Ὁμήρου ὡς τὰ σημερινά, ὅπου χιλιάδες ξένοι κάθε χρόνο ἐρ-
χονται νὰ τὰ γνωρίσουν καὶ νὰ τὰ χαροῦν.

Ὅπως καὶ ἡ ὑπόλοιπη Ἑλλάς, ἔτσι καὶ τὰ νησιά πέρα-
σαν ἀπὸ μεγάλες ἱστορικὲς δοκιμασίες. Γνώρισαν ἐπιδρομὰς
ἀλλοφύλων καὶ κουρσάρων, ὑποδουλώθηκαν διαδοχικὰ στοὺς
Ρωμαίους, στοὺς Ἑνετοὺς, στοὺς Φράγκους, στοὺς Τούρκους,
πολλὲς φορές ἐρημώθηκαν ὁλότελα ἀπὸ κάθε κάτοικο, μὰ πάν-
τα ὑπερνίκησαν κάθε κρίσι, διατήρησαν ἄθικτη τὴν παρά-
δοσι τῆς ἐλληνικῆς τους ζωῆς, τὶς ἀξίες ἐνὸς πανάρχαιου θα-
λασσινοῦ πολιτισμοῦ.

Καὶ στὰ 1821, ὅταν ξεσηκώθηκε ἡ Ἑλλάς ἐναντίον τῶν Ὀθωμανῶν, πού τὴν κρατοῦσαν τετρακόσια χρόνια σκλάβια, τὰ ἑλληνικὰ νησιά, ἡ Ὑδρα, οἱ Σπέτσες, τὰ Ψαρά, ἡ Μύκονος ἡ Χίος, ἡ Σάμος, ἡ Κάσος, ἔχοντας μεγάλη ναυτική κι ἐμπορικὴ ἀνάπτυξι, κράτησαν ἐλεύθερες τὶς ἑλληνικὲς θάλασσες κι ἔπαιξαν τὸν πιὸ ἀποτελεσματικὸ ρόλο στὴν τελικὴ ἐπιτυχία τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἔδωσαν στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐλευθερίαν πλήθος ἐξωπλισμένα καράβια, ἀμέτρητο χρῆμα, θαυμάσια πληρώματα καὶ ἥρωες σὰν τὸν Κανάρη καὶ τὸν Μιαούλη, μεγάλους ναυμάχους, πού τοὺς ὕμνησαν οἱ μεγάλοι ποιηταὶ τῆς Εὐρώπης ὡς ἀπογόνους τοῦ Θεμιστοκλῆ καὶ τοῦ Κυναίγειρου.

Ἀπὸ τὴν Ἐπανάστασι ὥς σήμερα τὰ ἑλληνικὰ νησιά ἐξακολούθησαν νὰ εἶναι ναυτικά καὶ ἐμποροθαλασσινὰ κέντρα, χάρι στὴν πρόοδο τῶν ὁποίων ἡ Ἑλλάς ἀπόχτησε ναυτιλία συγχρονισμένη, ἀπὸ τὶς καλύτερες τοῦ κόσμου. Ἡ νησιώτικη ζωὴ, τὸ νησιώτικο πνεῦμα ἀκμάζουν σήμερα στὴν Ἑλλάδα ὅσο ποτὲ καὶ ἀποτελοῦν ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ γραφικὰ, τὰ πιὸ γοητευτικὰ καὶ τὰ πιὸ γνήσια δείγματα τοῦ νεοελληνικοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Γιατὶ στὴν Ἑλλάδα, ὅπως σὲ πολλές παρόμοιες χώρες μὲ καθυστερημένο βιομηχανικὸ πολιτισμό, πού ἦταν ὑπόδουλες, ὅταν ἡ Εὐρώπη δημιουργοῦσε καὶ διαμόρφωνε τὴ ζωὴ της, δύο ὅψεις παρουσιάζει ἡ ζωὴ. Ἡ μία εἶναι ἡ προσπάθεια τῆς ἐκβιομηχανίσεως καὶ τοῦ συγχρονισμοῦ, πού κυρίως ἐκδηλώνεται στ' ἀστικά κέντρα καὶ στὶς μεγάλες πόλεις, στὴν Ἀθήνα, στὸν Πειραιᾶ, στὴ Θεσσαλονίκη, στὴν Πάτρα, στὸν Βόλο, στὴν Καλαμάτα.

Ἡ ἄλλη εἶναι ἡ ἀγροτικὴ καὶ θαλασσινὴ μορφή τῆς ζωῆς, δηλαδὴ ἡ γνήσια λαϊκὴ ζωὴ στὴν ὕπαιθρο, στὰ χωριά καὶ στὰ νησιά, μία ζωὴ μέσα στὴν ἀγκαλιὰ καὶ στὶς πηγές τῆς πολύμορφης ἑλληνικῆς φύσεως μὲ πατροπαράδοτα ἥθη

κι ἔθιμα, μὲ θρησκευτικὲς καὶ καθημερινὲς συνήθειες σχεδὸν ἀναλλοίωτες.

Ἡ ζωὴ στὴν Ἑλλάδα εἶναι δύσκολη, σκληρὴ, γιατί ἡ χώρα εἶναι φτωχὴ σὲ ἀγροτικὴ ἀπόδοσι καὶ σὲ πρῶτες ὕλες. Πολλὰ καὶ γυμνά βουνά, λίγοι κάμποι, πολλὰ νησιά, ποὺ τὰ περισσότερα εἶναι καὶ αὐτὰ γυμνά, ἄνυδρα, τραχιά, μὰ λαμποκοποῦν σὰν πετράδια μέσα στὴ θάλασσα. Ἔτσι ὁ Ἕλληνας ἀγρότης καὶ θαλασσινὸς κερδίζει μὲ δυσκολία τὴ ζωὴ του. Εἶναι ἀναγκαστικὰ λιτός, ζῇ μὲ ψωμί, ἐλιές, κηπουρικά, ὄσπρια, ἐλάχιστο κρέας καὶ λάδι. Αὐτὴ ἡ δύσκολη ζωὴ τὸν ἀνάγκασε ν' ἀναπτύξῃ τὴν ἔμφυτη ἐξυπνάδα του καὶ τὸν ἔκαμε ἐργατικὸ καὶ φιλότιμο. Εἶναι ἐγκρατής, φιλόξενος, αὐθόρμητα εὐγενὴς καὶ συμπονετικός, γιατί ξέρεῖ τὴ δυσκολία καὶ τὴν πίκρα τῆς ζωῆς. Ὅλα αὐτὰ τὰ γνωρίσματα τὰ βρίσκουμε λίγο ἢ πολὺ σὲ κάθε ἐλληνικὴ γωνιά, στὰ βουνά, στὸν κάμπο, στὶς πολιτεῖες καὶ στὰ χωριά, τὰ συναντοῦμε ὅμως στὴν πιὸ καλὴ τους ἔκφρασι στὰ ἐλληνικὰ νησιά.

Θὰ συναντήσετε στὰ ἐλληνικὰ νησιά καὶ προϊστορικὲς καὶ κλασικὲς ἀρχαιότητες καὶ ρωμαϊκὰ ἀπομεινάρια καὶ ἄφθονα βυζαντινὰ μνημεῖα καὶ φράγκικα κτήρια καὶ κάστρα. Καί, ἅμα τὴ γνωρίσετε καλύτερα καὶ μπῆτε στὸ νόημα τῆς ἐλληνικῆς ζωῆς, θὰ βρῆτε ὅτι ἡ πιὸ γραφικὴ ἐπιμειξία τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος ἔχει συντελεστῇ στὰ νησιά.

Ἀνδρέας Καραντώνης

33. ΨΑΡΑΔΕΣ

Τώρα, πού φυσοῦν βοριάδες
καὶ τὸ κύμα εἶναι ψηλό,
ἄχ! ἄς εἴμαστε ψαράδες
μέρα νύχτα στὸ γιαλό!

Τ' ἄσπρο κύμα νὰ μᾶς λούζη
σκάβοντας στὴν κουπαστή,
τ' ἀγριοβόρι νὰ μᾶς τσουζή,
κι ὅμως νὰ εἴμαστε ζεστοί.

Νὰ μᾶς χαιρετοῦν οἱ γλάροι
μὲ ζηλιάρικη κραξιά,
νὰ μὴ φεύγη οὔτ' ἓνα ψάρι
ἀπ' τὴν κάθε μας ριζιά.

Ὅταν ράβωμε τὰ δίχτυα
σ' ἀκρογιάλι ἀμμουδερό,
νὰ περνοῦν τὰ ἡμερονύχτια
μὲ τραγούδια καὶ χορό.

Κι ὅταν μᾶς κρατοῦν οἱ μπόρες
μέσ' στὶς λιμανοφωλιές,
νὰ περνοῦμε λίγες ὥρες
στὶς φτωχές μας φαμελιές.

Γεώργιος Ἀθάνας

34. Η ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ

Καθώς ἔστριψε τὸ αὐτοκίνητο γιὰ μία τελευταία φορά, δὲν ἀκούστηκε τίποτε ἄλλο παρὰ μονάχα τοῦτο: ὦΑ! Βρισκόμαστε στὰ πόδια τῆς λίμνης τῆς Ὁρεστιάδος, ἀντίκρυ στὴν Καστοριά. Καὶ ὁ ἥλιος κοκκίνιζε περισσότερο τὶς στέγες τῶν σπιτιῶν κι ἔκανε τὰ ὁλόστρωτα νερὰ νὰ φωσφορίζουν.

Ὁ τόπος αὐτὸς δὲν εἶναι μόνο μοναδικὸς ἀπὸ τὸ Ταίναρο ὡς τὴ Ροδόπη ἀπὸ ἄποψι τοποθεσίας· εἶναι καὶ ἀξιαγὰπητος γιὰ τὸν πραγματικὸ πολιτισμό, πού γίνεται σημαντικώτερος ἐδῶ πάνω, ἀνάμεσα στοὺς ἀκραίους σταθμούς τῆς χώρας. Ἡ πρώτη ἐντύπωσι εἶναι καταπληκτική· ἡ δεύτερη κάτι περισσότερο: μαγευτική. Ὁ ἀναγνώστης μου πρέπει νὰ φανταστῇ, ἂν φυσικὰ δὲν διαθέτῃ τὴν προσωπικὴ του ἐντύπωσι, ἓνα θαυμάσιο κύπελλο ἀκύμαντων νερῶν, στεφανωμένο ὁλόγυρα ἀπὸ γραφικὰ βουνά, γεμάτα δροσερὰ χωριουδάκια, τεχνουργημένο ἐξακόσια μέτρα πάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα. Μία γλῶσσα στεριᾶς, πού μπαίνει βαθιὰ μέσα στὸ κύπελλο τοῦτο καὶ καταλήγει σὲ κομψὸ ἀνασθήκωμα, σ' ἓνα λόφο πλασμένο γιὰ τὴν πιὸ μακάρια ὄνειροπόλησι. Καὶ στὸ στενότερο μέρος τῆς γλῶσσας αὐτῆς, ἀνάμεσα στὴν ὑπόλοιπη στεριὰ καὶ στὸν λόφο, πενήντα μέτρα στὸ ψηλότερο σημεῖο τῆς, ἐπάνω ἀπὸ τὰ νερὰ τῆς λίμνης, χτισμένη μία πολιτεία, πού παρ' ὅλο τὸ ξανάνιωμά της, διατηρεῖ ἀπείραχτο τὸν μεσαιωνικὸ χαρακτῆρα της.

Πανύψηλα δέντρα διαγράφουν ἀναπαυτικὰ σχήματα ὁλόγυρα στὴν ἀκρογιαλιά. Οἱ λόφοι γύρω πρασινίζουν, τὰ σπίτια τῆς πολιτείας μὲ τοὺς ξύλινους σκεπαστοὺς ἐξῶστες καὶ τὶς σκιερὲς αὐλές ἢ μὲ τὶς βεράντες καὶ τὰ μπαλκόνια τοῦ σύγχρονου ρυθμοῦ ἀνθίζουν καὶ φεγγοβολοῦν σὲ ἀκρίστευτη ποιικιλία χρωμάτων. Οἱ γλάστρες εἶναι κατάφορτες ἀπὸ τὴν ἀτε-

λεύτητη ἀνθοφορία τους, οἱ κῆποι γεμίζουν μὲ τὰ πλατιά, καταπράσινα φύλλα καὶ τὰ ματάκια τῶν ἀνοιγμένων μπουμπουκιῶν. Σκιὰ καὶ σιωπὴ βασιλεύει στὰ λιθόστρωτα τῆς πολιτείας, πού δὲν τὰ αἰσθάνεται κανεὶς βασιανιστικά στὰ πόδια του, μὲ τὸν ἀτελεύτητο ἀνήφορο καὶ κατήφορό τους, γιατί τὸν ξεκουράζει ἡ γαλήνη καὶ ἡ δροσιά. Στὴ λίμνη κάτω ἐλαφρὰ μονόξυλα ἀνοίγουν τ' αὐλάκια τους στὸ νερό· ψαράδες συναθροίζονται τὸ χρυσάφι τῆς λίμνης, τὰ ποικιλώτατα ψάρια της, πού πουλιοῦνται σὲ ὅλη τὴ γύρω περιοχὴ καὶ ἀκόμη μακρύτερα. Ἀμέριμα παιδιά τραγουδοῦν. Κουρασμένοι στρατοκόποι κάθονται στὸ στηθαῖο τοῦ περιφερειακοῦ δρόμου καὶ ἀναπαύουν τὸν κόπο τους. Νομίζει κανεὶς πὼς βρίσκεται μπροστὰ σ' ἓνα κομμάτι γῆς καὶ θάλασσας.

Τὰ νέα σπίτια, πολυώροφα, ἄνετα, φωτεινά, ἀνθισμένα, εὐχάριστα παίρνουν τὴ θέσι τους μὲ κάποιο μέτρο καὶ μὲ κάποιο σχέδιο σιμὰ στὰ παλιὰ ἀρχοντικά, πού σὲ κάνουν νὰ τὰ σέβασαι μὲ τὴν καλὴ τους διατήρησι καὶ μὲ τὸν ἀέρα τῆς πραγματικῆς ἀρχοντιᾶς τους. Καὶ οἱ παλιὲς ἐκκλησίες, καμμιὰ ἐβδομηνταριά, πλουσιώτατες σ' ἐσωτερικὴ διακόσμηση, κομψότατες στὴν ἀρχιτεκτονικὴ τους σοῦ ἐμπνέουν κατάνυξι.

Ἡ Καστοριά βρίσκεται σὲ γεωγραφικὸ σημεῖο νευραλγικὸ κι αἰῶνες πολλοὺς ὑπῆρξε κάστρο παρὰ πολιτεία. Ἀπομένουν ἀκόμη μερικὰ σημάδια τῶν παλιῶν της τειχῶν, μὲ τοὺς ὠχυρωμένους πύργους καὶ τὴ μοναδική τους πύλη. Καὶ κράτησε σ' εὐτυχισμένους καὶ δυστυχισμένους καιροὺς ἀπείραχτη τὴν ἐθνικὴ ὑπαρξί της, τὴν ἐμπορικὴ καὶ βιοτεχνικὴ της δραστηριότητα καὶ τὴν πνευματικὴ της καρποφορία. Οἱ ἐκκλησίες της εἶναι ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικώτερα δείγματα τῆς μεγάλης ἀκμῆς της. Οἱ Ἅγιοι Ἀνάργυροι, ὁ Ἅγιος Στέφανος καὶ οἱ Ταξιάρχαι εἶναι οἱ παλιότερες ἀπὸ τίς ἐκκλησίες αὐτές.

Ἡ πολλὴ προκοπὴ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα

τῶν Καστοριανῶν. "Όταν βλέπη κανεῖς τὸν κομψὸ καὶ πολιτισμένο κόσμον, ποὺ γεμίζει τὸ καλοκαίρι τοὺς δρόμους τῆς Καστοριᾶς, καὶ τὴν εὐγένεια καὶ προθυμία τῶν μόνιμων κατοίκων τῆς, συμπεραίνει πολὺ εὐκολα πὼς κάποιο μυστικὸ πρέπει νὰ ὑπάρχη, ἱκανὸ νὰ δικαιολογήσῃ μία τέτοια ἐξέλιξι σὲ μία ἀκραία πολιτεία μὲ δέκα χιλιάδες ψυχές. Καὶ τὸ μυστικὸ αὐτὸ συνοψίζεται σὲ μία μόνο λέξι: γουναρικά!

Οἱ Καστοριανοὶ εἶναι γουναράδες ἐδῶ καὶ πενταχόσια χρόνια. Σκορπισμένοι στὰ πέρατα τῆς γῆς, κατεργάζονται τὸ δέρμα τῶν ζώων καὶ ντύνουν τὶς κυρίες ὅλων τῶν ῥηπείρων μὲ ἀφροὺς μαλακῶν τριχωμάτων. Ἀνοίγουν μεγάλα καταστήματα στὴν Ἀθήνα, στὸ Παρίσι, στὸ Λονδίνο, στὴ Λειψία, στὴ Βενετία (παλαιότερα), στὴ Νέα Ὑόρκη καὶ σχηματίζουν τεράστιες περιουσίες. Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς θυμοῦνται καὶ τὶς ἀνάγκες τῆς μικρῆς τους πατρίδας καὶ στέλνουν γιὰ σχολεῖα, γιὰ δρόμους, γιὰ ὑδραγωγεῖα, γιὰ ἓνα σωρὸ ἐθνικὸς καὶ φιλανθρωπικοὺς σκοποὺς. "Όσοι πάλι μένουν ἐδῶ μαθαίνουν ἀπὸ μικροὶ νὰ δουλεύουν τὰ ὠραῖα τριχωτὰ δέρματα. Καὶ εἴτε στὰ σπίτια τους εἴτε σὲ βιοτεχνικὰ ἐργαστήρια ἐξασφαλίζουν ὅχι μόνον τὸ ψωμὶ ἀλλὰ καὶ τὴν καλοπέρασί τους μὲ τὴ μοναδική τούτη ἀπασχόλησι τοῦ τόπου. Καὶ λέω «μοναδική», γιατί οἱ περισσότεροι Καστοριανοὶ εἶναι γουναράδες!

Πῆγα καὶ σὲ σπίτια καὶ σ' ἐργαστήρια. Εἶδα στὰ κατώγια στοιβαγμένα τὰ δέρματα, ποὺ ἔρχονται ἀπὸ τὴν Εὐρώπη καὶ τὴν Ἀμερική, γιατί οἱ Καστοριανοὶ δὲν δουλεύουν παρὰ σὲ περιορισμένη ἔκτασι ὁλόκληρα δέρματα ζώων. Ἡ ἀπαράμιλλη ἱκανότητά τους ἔγκειται (βρίσκεται) στὴ χρησιμοποίησι τῶν μικρῶν κομματιῶν, ποὺ μένουν στοὺς μεγάλους οἴκους τοῦ ἐξωτερικοῦ ὕστερ' ἀπὸ τὸ κόψιμο τῶν γουναρικῶν ἀπὸ τὰ δέρματα τῶν ζώων. Αὐτὰ ἐκεῖνοι θὰ τὰ πετοῦσαν ἀχρησιμοποίητα, ἂν δὲν τὰ ἔπαιρναν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν

γουναρικῶν τῆς Καστοριᾶς καὶ δὲν τὰ ξαναδούλευαν μὲ τὴν καταπληκτικὴ λεπτότητα τοῦ χεριοῦ τους οἱ Καστοριανοί!

Εἶδα καὶ τὸ περιεχόμενο τῶν δεμάτων αὐτῶν. Χιλιάδες μικρὰ μαλλιὰ κομματάκια, ποὺ πολὺ πρόθυμα θὰ τὰ πετοῦσε κανεὶς στὰ σκουπίδια. Μὰ ὁ γουναράς τῆς Καστοριᾶς τὰ παίρνει, τὰ ξεχωρίζει ἓνα ἓνα μὲ ἀφάνταστη ὑπομονή, ἀνάλογα μὲ τὸ εἶδος τοῦ ζώου, μὲ τὴν ποιότητα τῆς τρίχας, μὲ τὸ χρῶμα, μὲ τὸ μᾶκρος. Κόβει καὶ πετάει τ' ἄχρηστα, προσέχοντας μὴν καταστρέψῃ καὶ μία μόνο χρησίμη τρίχα, τὰ ράβει ἔπειτα μὲ τὴν εἰδικὴ ραπτομηχανή, τὰ χρωματίζει, ἂν χρειάζεται. Καὶ τὰ ξαναστέλνει στὴν Εὐρώπῃ ἢ στὴν Ἀμερικὴ σὲ μεγάλα ὁμοιόμορφα κομμάτια, ποὺ θὰ γίνουν πολὺ εὐκόλα ζακετάκια, πανωφόρια, καὶ θὰ πουληθοῦν εὐκολώτερα, σὲ τιμὲς κατώτερες, πολὺ κατώτερες ἀπὸ τὰ μονοκόμματα.

Ἔτσι οἱ Καστοριανοὶ γουναράδες ρυθμίζουν τὸ παγκόσμιο ἐμπόριο τῶν γουναρικῶν, εἰσάγουν στὸν τόπο συνάλλαγμα καὶ κερδίζουν καὶ οἱ ἴδιοι πολλά. Τοῦτο ἐξηγεῖ καὶ τὴν ἀπίστευτὴ εὐκολία ποὺ χαρακτηρίζει τίς ἀποδημίες τους. Πᾶνε στοὺς ξένους τόπους, σὰ νὰ πηγαίνουν σ' ἓνα κοντινὸ χωριό, μαθαίνουν ξένες γλῶσσες, ὠφελοῦνται ἀπὸ τὸν πολιτισμὸ τῶν ἄλλων.

Μὰ ἡ νοσταλγία τῆς πατρίδας μένει πάντα ἀγιάτρευτῃ. Δὲν ἀπάντησα ὡς τώρα Καστοριανὸ ποὺ νὰ μὴ μοῦ παινέψῃ μὲ παράπονο καὶ μὲ πόνο τὴν Καστοριά.

Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος

35. ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΠΟΛΛΩΝΑ ΣΤΟΝ ΠΛΟΥΤΩΝΑ

Ήταν πολὺ τὸ ἀνοιξιάτικο φῶς, ὅταν φτάσαμε στὴν εἴσοδο τῆς μεγάλης σπηλιᾶς, τρία περίπου χιλιόμετρα ἔξω ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα, καὶ μαζὶ μὲ πολλοὺς ἄλλους εἶδαμε πὼς ἔπρεπε νὰ προχωρήσωμε ἀνάμεσα σὲ σκιές. Ἕνας πρόχειρος ἠλεκτροφωτισμὸς εὐκόλυνε τὸ περπάτημά μας, δηλαδὴ τὸ σκαρφάλωμά μας, χωρὶς νὰ διαλύῃ τὸ μυστήριον. Καὶ ὅλοι εἴχαμε τὴν αἴσθησι πὼς ὁ Ἀπόλλωνας, ποὺ ἔλαμπε πάνω στὴν Ἡπειρωτικὴ γῆ, μᾶς παρέδωσε στὸν Πλούτωνα καὶ στὸ σκοτάδι του.

Ἡ φήμη τοῦ σπηλαιίου εἶναι μεγάλη, ὅσο καὶ ἂν ἡ ἱστορία του περιορίζεται ἀκόμη σὲ λίγα ἐξακριβωμένα στοιχεῖα. Μᾶς εἶχαν πεῖ πὼς θὰ ἰδοῦμε πολλὰ καὶ θαυμάσια, μὲ τὰ πρῶτα ὅμως βήματα καὶ ἀπὸ τὶς πρῶτες πληροφορίες, ποὺ πήραμε ἀπὸ τὸν πρόθυμον συνοδὸ μας, καταλάβσαμε πὼς μᾶς περίμεναν περισσότερα.

Ἡ σπηλιὰ τοῦ Περάματος τῶν Ἰωαννίνων ἔχει ἡλικία ποὺ ἀκόμη δὲν τὴ μέτρησε, καθὼς μᾶς ἐξήγησαν, ἡ ἐπιστήμη. Ἐρχεται ἀπὸ τὸν πολὺ παλιὸ καιρὸ, ἀπὸ τοὺς μακρινοὺς αἰῶνες, ποὺ ἀγωνίζεται ὁ ἄνθρωπος νὰ τοὺς βάλῃ στὴ σειρὰ καὶ νὰ τοὺς ἀποκρυπτογραφήσῃ, καὶ ὅμως κάθε τόσο τοὺς χάνει μέσα στὸ προϊστορικὸ σκοτάδι. Ἐρχεται ἡ σπηλιὰ τοῦ Περάματος ἀπὸ τοὺς μυθικοὺς χρόνους, ποὺ ἡ γῆ ἄρχισε νὰ παίρνῃ μορφή καὶ ὁ ἄνθρωπος ν' ἀντρειεύῃ καὶ νὰ παλεύῃ μὲ τὰ θηρία ἢ μὲ τὰ πνεύματα. Κατασκευὴ πανάρχαια ἡ σπηλιὰ τῆς Ἡπείρου, μυστικὸ τῆς γῆς, ποὺ τακτοποιεῖ τὶς δυνάμεις της, τὸ χῶμα της, τὶς πέτρες της, τὰ μέταλλά της, τὰ ποτάμια της, τὶς πηγές της, ὅπως θέλει αὐτὴ καὶ ὅπως δὲν μπορεῖ νὰ παρακολουθήσῃ καὶ νὰ καταλάβῃ ὁ ἄνθρωπος.

Τὴ θύρα τῆς τὴν κράτησε κλειστὴ ὥς πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια. Τὴν ἀνοίξαν στὸν πόλεμο τοῦ 1940 σὲ ὥρα ἀνάγκης καὶ στὴν κατοχὴ. Ἀργότερα πέρασαν οἱ ἐπιστήμονες πιὸ μέσα κι ἔφτασαν σὲ βάθος, στὰ ὀχτακόσια πενήντα μέτρα. Καὶ τί εἶδαν, δηλαδὴ τί ἀνακάλυψε ἡ πείρα τοὺς καὶ ἡ μελέτη, θὰ μᾶς τὸ εἰποῦν αὔριο, μεθαύριο, ἴσως καὶ σὲ μερικὰ χρόνια. Τὶ βλέπει ὅμως ὁ κάθε ἐπισκέπτης, αὐτὸς ποὺ βρίσκεται μπρὸς στὴν κρυφὴ ὁμορφιὰ τῆς γῆς καὶ δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ἱστορία τῆς, μπορούμε νὰ τὸ εἰποῦμε καὶ τώρα.

Ἡ πρώτη μας ἐκπληξὶ ὑποχρεώνει τὸν συνοδὸ νὰ μᾶς προειδοποιήσῃ. Μᾶς βλέπει ἄφωνους ἐμπρὸς στοὺς σταλακτίτες καὶ στοὺς σταλαγμίτες τῆς εἰσόδου καὶ μᾶς βεβαιώνει μὲ τὴν εὐσυνειδησία τουριστικοῦ ὑπαλλήλου, ποὺ ὀφείλει νὰ πολλαπλασιάσῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐπισκεπτῶν: «Ἀκόμη δὲν εἶδατε τίποτε!». Μᾶς ὑπόσχεται πολλά, ἀλλὰ καὶ μᾶς λέει κάθε τόσο νὰ προσέχωμε τὰ βήματά μας ἐπάνω στὰ σκαλοπάτια ἀπὸ τσιμέντο, ποὺ ἔχουν κάμει, γιὰ νὰ διευκολύνουν τοὺς ἐπισκέπτες στὴν ἐξερεύνησι τοῦ σπηλαίου. Πῶς ὅμως νὰ προσέχῃς καὶ πῶς νὰ ἔχῃς τὰ μάτια στὰ πόδια σου, ὅταν πρέπη διαρκῶς νὰ βλέπῃς γύρω σου τὴ θαυμάσια, τὴν ἀσύλληπτη ποικιλία μορφῶν καὶ σχημάτων, ποὺ ἔχουν κρεμάσει οἱ σταλακτίτες ἢ ἔχουν ὑψώσει οἱ σταλαγμίτες σ' ἓνα βάθος ποὺ δὲν τελειώνει καὶ ὅλο σὲ προκαλεῖ καὶ ὅλο καινούργια πράγματα προβάλλει;

Ἐδῶ μία καθαρὰ σχηματισμένη σεβάσμια μορφή μὲ μακριὰ μαλλιά καὶ πλούσια γενειάδα, ἐκεῖ ἓνα πουλὶ κρεμασμένο ἀνάποδα, παρακάτω ἓνα γυναικεῖο κεφάλι, ἓνα λουλούδι ἢ ἓνα τσαμπὶ σταφύλι, χίλια δύο ἄλλα πρόσωπα καὶ ἀντικείμενα, ποὺ μοιάζουν μὲ ὅ,τι ἔχομε καὶ βλέπομε ἔξω στὸν ἥλιο. Καὶ ὅμως εἶναι ἀλλιῶτικα, εἶναι οἱ ὁμορφιές καὶ

οι αὐθαίρετες ἀναλογίες τοῦ σκοταδιοῦ, εἶναι ἡ ἀκίνητη ζωὴ τοῦ σπηλαίου, ποὺ κάνει ἀτάραχη τὴν πορεία της καὶ δὲν βιάζεται καὶ δὲν νοιάζεται γιὰ τίποτε, ποὺ ἀδιαφορεῖ προπάντων γιὰ ὅ,τι γίνεται πάνω στὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς, στὸ φῶς, στοὺς ἀνθρώπους καὶ στὸν κόσμον τους.

Πρὶν περάσωμε στὸ σπήλαιο, προσπαθήσαμε νὰ τακτοποιήσωμε τὰ διαβάσματά μας καὶ θυμηθήκαμε πῶς ἔχει κι' ἄλλες ἀξιόλογες σπηλιές ὁ τόπος μας, στὸν Παρνασσὸ (τὸ Κωρύκειο ἄντρο), στὴν Κρήτη, στὴ Μάνη, στὴν Ἀντίπαρο, πῶς ἔχει τὶς δικές του σπηλιές, πολὺ φημισμένες μάλιστα, καὶ ὁ ἄλλος κόσμος. Θυμηθήκαμε ἀκόμη πῶς τὸ πιὸ μεγάλο σπήλαιο βρίσκεται στὴ Βόρειο Ἀμερικὴ, στὴν Πολιτεία Κεντώκυ καὶ μὲ τὰ πέντε του πατώματα (τὸ τελευταῖο εἶναι ἑκατὸν πέντε μέτρα κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς) κάνει τὸν ἐπισκέπτη νὰ τὰ χάσῃ. Μὰ δὲν πέρασαν πέντε λεπτά καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ ξεχάσαμε.

Εἶχαμε γύρω μας ἓνα ἀπίστευτα πλούσιο μουσεῖο γλυπτῶν καὶ θαυμάζαμε καὶ τρομάζαμε μπρὸς στὸν ἀργὸ ρυθμό, ποὺ θ' ἀκολούθησε ἡ δημιουργία αὐτοῦ τοῦ κόσμου.

Σταλαγματιὰ σταλαγματιὰ ἔγιναν ὅλες αὐτὲς οἱ μορφές, ὅλα αὐτὰ τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτά, ὅλη αὐτὴ ἡ ὑπόγεια Πλάσι, μέσα σὲ μιὰ νύχτα, ποὺ ποῖος μπορεῖ νὰ εἰπῇ πότε ἄρχισε καὶ τί φωνές τοῦ κάτω κόσμου ἄκουσε, τί μυστικὰ κλείνει καὶ τί ἔχει νὰ διηγηθῇ σὲ ὅποιον μπορεῖ νὰ πάη κοντά της καὶ νὰ καταλάβῃ τὴ γλῶσσα της.

Προχωροῦσαμε, ὅλο προχωροῦσαμε, ἀπὸ τὴ μία αἶθουσα στὴν ἄλλη — ἡ ἐπιστήμη καὶ ὁ τουρισμὸς χώρισαν τὸ σπήλαιο σὲ «αἶθουσες», στὴν αἶθουσα τῆς Περσεφόνης κ.ἄ.—, στεκόμαστε λίγο κάτω ἀπὸ τοὺς σταλακτίτες ἢ πάνω ἀπὸ τοὺς σταλαγμίτες, μέναμε σιωπηλοὶ καὶ ὁ θαυμασμὸς μας γινόταν ὀλοένα καὶ πιὸ μεγάλος τρόμος. Εἶχαμε μπρὸς μας

καὶ τὸν βλέπαμε σ' ἓνα καταπληκτικό του κατόρθωμα τὸν ρυθμὸ τῆς αἰωνιότητος, τὸν ἀργό, τὸν ἀδιάφορο γιὰ ὅλα, τὸν παντοδύναμο, τὸν θαυμάσιο αὐτὸν πλάστη. "Ὅταν ὅμως φτάσης νὰ ἰδῇς αὐτὸν τὸν ρυθμό, εἶναι σὰ νὰ εἶδες τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν μπορεῖς παρὰ νὰ τρομάξης καὶ νὰ πέσης νὰ προσκυνήσης.

Μεῖναμε ἀρκετὴ ὥρα στὴ μεγάλη σπηλιὰ τοῦ Περάματος. Καὶ ὅταν βγήκαμε πάλι στὸ φῶς, βρήκαμε λίγο ὅ,τι ἀπλωνόταν γύρω μας, τὰ βουνά, τοὺς κάμπους, τὰ ζῶα, τὰ δέντρα, τὰ ἔργα τοῦ ἀνθρώπου. "Ὅλα αὐτὰ καὶ ὅλα τ' ἄλλα δὲν ἦταν πιά γιὰ μᾶς παρὰ μία ἐπιφάνεια, ζητοῦσε νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴ φλούδα τῆς γῆς καὶ νὰ ψάξῃ, νὰ μάθῃ καὶ νὰ ἰδῇ τοὺς κόσμους ποὺ σκεπάζει, τίς δυνάμεις καὶ τίς ὁμορφιές ποὺ κρύβει.

Πέτρος Χάρις

36. ΠΙΝΔΟΣ

Ἡ Πίνδος εἶναι ἡ ραχοκοκκαλιὰ τῆς Ἑλλάδος.

Ἀπὸ τούτῃ τῇ ραχοκοκκαλιὰ ξεκινοῦν οἱ φλέβες, ποὺ θὰ γονιμοποιήσουν τὴν Ἑλληνικὴ γῆ. Οἱ κορυφές τῆς Πίνδου εἶναι οἱ μάννες τοῦ νεροῦ καὶ ὁ ζυγὸς τους τὸ διαχωριστικὸ σύνορο ἀνάμεσα στὶς Ἑλληνικὲς θάλασσες.

Τὸ νερὸ τινάζεται ἐκεῖ πάνω ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς γῆς χαριτωμένο καὶ ξένοιαστο σὰν γέλιο ποὺ σκάει. Μονιασμένα, πρᾶγμα ἀσυνήθιστο γιὰ αὐτοὺς τοὺς τόπους, τὸ μοιράζονται οἱ πλαγιές καὶ τὸ σκορπίζουν δεξιά καὶ ἀριστερά, πρὸς τὸ Αἰγαῖο, πρὸς τὸ Ἴόνιο.

Ἀγνωστο καὶ ἀνώνυμο κοντὰ στὶς πηγές, στὴν προσ-

πάθειά του νὰ γίνη ρυάκι, μικρὸ ποτάμι, μεγάλος ποταμός, σέρνει αὐλάκια ἀνάμεσα στὶς κορυφές καὶ χαράζει τὰ ὄριά τους. Ἐπειτα κατεβαίνει πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

Στὸ πέρασμά του ἀπὸ τὰ ψηλὰ χωριά τῶν κτηνοτρόφων ρίχνεται μέσα στὰ φαράγγια τους νὰ ζωντανέψῃ τοὺς μύλους, τὰ πριόνια· καὶ οἱ ἄνθρωποι τῶν βουνῶν τὸ ξέρουν καὶ τὸ φωνάζουν μὲ τ' ὄνομα τοῦ χωριοῦ τους ἢ μὲ ὄνομα ἄγνωστο, σχεδὸν λίγο ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα τοῦ τόπου τους. Ἐκεῖ πάνω τ' ὀνοματίζουν ἀκόμη: τὸ ποτάμι τῆς Σαμαρίνας, τὸ Ἄσπρο Ποτάμι, ὁ Προυσσιανός, ὁ Ρασενίτης, τὸ ποτάμι ἀπὸ τὶς Καλαρρύτες, ἀπὸ τὸ Μέτσοβο, τὸ ποτάμι τῆς Καστανιάς, ὁ Πλατανιάς καὶ μὲ ἄλλα τέτοια χαρακτηριστικὰ ὀνόματα, ὀνόματα ποὺ μᾶς μιλοῦν γιὰ ἓνα πλῆθος ἀπὸ βιαστικά ποταμάκια — δὲν ὑπάρχει σχεδὸν χωριό, ποὺ νὰ μὴν ἔχῃ τὸ δικό του —, ποὺ ὀλοένα προχωροῦν, σμίγουν, μεγαλώνουν.

Καὶ εἶναι πιά τὰ πέντε μεγάλα ποτάμια μὲ τὰ ἱστορικά ὀνόματα, πού σέρνουν νωχελικά τὴ φαρδιά κοίτη τους ἀνάμεσα στοὺς κάμπους καὶ μαζεύοντας στὸ πέρασμά τους τὰ παραποτάμια, πού κατεβαίνουν ἀπὸ τὶς ἀπόμακρες ὄρεινές διακλαδώσεις, τραβοῦν γιὰ τὴ θάλασσα.

Πρὸς τὴν Ἀνατολὴ καὶ τὸ Αἰγαῖο ὁ Ἀλιάκμων, τὸ «πανταχοῦ παρόν» ποτάμι τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας· ὁ Πηνειός, ἡ ψυχὴ τοῦ Θεσσαλικοῦ κάμπου.

Κατὰ τὴ Δύσι ὁ Ἀῶς, πού, βγαίνοντας κοντὰ στὴν Κόνιτσα ἀπὸ τὰ τρομερά του «στενά», ἀγνοεῖ τὰ σύνορα καὶ μπαίνει στὴ Βόρειο Ἡπειρο, γιὰ νὰ ριχτῇ στὴν Ἀδριατικὴ πάνω ἀπὸ τὸν Αὐλῶνα· ὁ Ἀραχθός, ὁ ποταμὸς τῶν Τζουμέρκων καὶ τοῦ γεφυριοῦ τῆς Ἀρτας.

Καὶ ὁ Ἀχελῷος, ὁ Ἀσπρος, ὁ Ἀσπροπόταμος, τὸ παράφορο ποτάμι μὲ τὴν ἄσπρη κοίτη, κινάει μία χούφτα νερὸ ἀπὸ τὸ Χαλίκι, κάτω ἀπὸ τὸ Περιστέρι, σφάζει τὴν κεντρικὴ Πίνδο, δίνοντας τ' ὄνομά του σὲ ὀλάκερη περιοχὴ καί, καθὼς κατεβαίνει ἴσια πρὸς τὸν νοτιά, χωρίζει τὰ βουνὰ τοῦ Βάλτου ἀπὸ τὰ βουνὰ τῶν Ἀγράφων.

Εἶδα τὸ αὐτοκίνητο νὰ ξεκινᾷ, γιὰ νὰ κατακτήσῃ τὴν Πίνδο ἀπὸ τὸ Καρπενήσι, ἀπὸ τὴν Καρδίτσα, ἀπὸ τὰ Τρίκαλα, ἀπὸ τὰ Γρεβενά, ἀπὸ τὰ Γιάννενα, ἀπὸ τὴν Ἀρτα. Προχωρεῖ ὡς ἓνα σημεῖο καὶ σταματάει. Πίσω του ὁ χειμῶνας ἀπειλεῖ κιόλας τὸν δρόμο, πού χάραξε λαχανιάζοντας. Ἐμπρὸς τὸ τεῖχος σηκώνεται ἀδιαπέραστο, οἱ ἀλυσίδες δένουν ὀλόγυρα, τὸ μυστήριο συνεχίζεται. Ἡ Πίνδος γελάει καὶ μὲ τὶς χίλιες πτυχές της γιὰ τὴν προσπάθεια τῶν ἀνθρώπων καί, ἀπρόσιτη στὸν πολιτισμὸ τους, μένει κλεισμένη στὸν ἑαυτὸ της.

Τ' ἄλλα βουνὰ ἀπὸ τὴν κορυφή τους στὸ πρῶτο βλέμμα προδίδουν τὸ μυστικὸ τους. Οἱ ὄρειβατικοὶ σύλλογοι σὲ λίγες

ἡμέρες κάνουν τὸν γύρο τους. "Ολα ἀπειλοῦν τὴ μοναξιά τους. 'Ολόγυρά τους νοιώθουν νὰ σαλεύη ὁ πολιτισμός. 'Ακοῦνε τὸν σφυγμὸ τῆς Πολιτείας. 'Η κοντινὴ θάλασσα τοὺς φέρνει μηνύματα ἀπ' ὅλον τὸν κόσμο. 'Οχυρώνονται βέβαια πίσω ἀπὸ τὴν περιφρόνησι, γιατί εἶναι κοινὸς νόμος τῶν βουνῶν ἡ μεγάλη περιφρόνησι γιὰ τὸν κάμπο. Μὰ ἔστω καὶ γιὰ νὰ τὸν ξεχωρίσουν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τους, ἔστω καὶ γιὰ νὰ τὸν περιφρονήσουν, δὲν μποροῦν ν' ἀγνοήσουν τὸν κάμπο.

'Απὸ τὸν Σμόλικα, τὴν ψηλότερη κορυφὴ τῆς Πίνδου, τὴ δεύτερη κορυφὴ τῆς 'Ελλάδος - κάπου 200 μέτρα μόνο πιὸ χαμηλὴ ἀπὸ τὸν "Ολυμπο - δὲν θὰ ἰδῆτε τίποτε ἄλλο ἀπὸ βουνά, ἀλλεπάλληλα κύματα βουνῶν, ποὺ τὸν κυκλώνουν καὶ ὁρμοῦν κατὰ πάνω του. Μία ἄγνωστη δύναμι, λές, τὰ μαρμάρωσε στὸν δρόμο τους καὶ μένουν αὐτοῦ ἀπὸ αἰῶνες ἀκίνητα καὶ ἀδύναμα σὲ μία ἀσύγκριτη ἁρμονία χρωμάτων καὶ γραμμῶν. "Οταν κινήσετε γιὰ τὴν Πίνδο, ξεχάστε τὸν κάμπο καὶ ἀποχαιρετίστε τὴ θάλασσα. Γιατὶ ἡ Πίνδος ἔχει δικό της νόμο, ἀγνοεῖ ὅ,τιδήποτε δὲν εἶναι ὁ ἑαυτὸς της. Πραγματικὸ βασίλειο, ἀγνοεῖ ὅ,τιδήποτε δὲν εἶναι Βουνό.

Καλύτερα σπάστε τὸ ρολόι σας. Πάψτε νὰ μετράτε μέρες καὶ βδομάδες. Μῆνες νὰ περπατᾶτε, δὲν θὰ τὴν ἐξαντλήσετε ποτέ. Εἶναι ἀφάνταστο τὸ συγκοινωνιακὸ δίκτυο ποὺ διαθέτει γιὰ τὸ δικό της κέφι αὐτὴ ἡ ὁροσειρά, ποὺ γιὰ τὴν ἐπικοινωνία τῶν κάμπων, ποὺ χωρίζει, μόλις καταδέχτηκε τελευταῖα νὰ ἐπιτρέψῃ τὸ στενὸ πέρασμα ἀπὸ τὸν κάμπο τοῦ Μετσόβου.

Αὐτὸ τὸ δίκτυο, λαβύρινθος ἀπὸ μονοπάτια, γιδόστρατες καὶ «σύρματα», τὴ δίνει μὲ τίς μεγάλες πόρτες, Καρδίτσα, Τρίκαλα, Γρεβενά, "Αρτα, Κραβασαρά, ἀπ' ὅπου θὰ κάμῃ τίς λίγες εἰσαγωγές της ἢ ὅπου θὰ στείλῃ τοὺς κτηνοτρόφους της στὰ χειμαδιά. 'Απὸ τὰ Κάτω "Αγραφα θὰ φτάσετε στὴ

Βόρειο "Ηπειρο, περπατώντας ράχη με ράχη, χωρίς νὰ πα-
τήσετε τὸ πόδι σας σὲ κάμπο.

Γι' αὐτὸ σχίστε καλύτερα τοὺς χάρτες· θὰ σᾶς παρα-
πλανήσουν. Οἱ συνηθισμένοι δὲν λένε τίποτε. Οἱ ἀνάγλυφοι
σὲ ἀποθαρρύνουν. Σηκώνουν ἴσαμε πάνω τὰ βουνὰ καὶ σοῦ
λένε: δὲν ἔχει πέρασμα.

Εἶναι περίεργο ὅτι συμφωνοῦν μαζί τους καὶ οἱ ἴδιοι οἱ
ἄνθρωποι τῆς Πίνδου. Θαυμαστοὶ γινώστες καὶ τῆς παραμι-
κρότερης λεπτομέρειας τοῦ ἐδάφους στὴν περιοχὴ τους, δὲν
ἔχουν παρὰ ἀμυδρὴ ἀντίληψι γιὰ τὶς γενικώτερες συγκοινω-
νικές τους δυνατότητες. Εἶσαι στ' Ἀγραφα καὶ ζητᾶς νὰ
βγῆς στὸ Μέτσοβο; Θὰ σὲ στείλουν νὰ περάσης ἀπὸ τὰ
Τρίκαλα. Ἀπὸ τὸν Ἀστροπόταμο θέλεις νὰ πᾶς στὰ Ζαγορο-
χώρια; Θὰ σοῦ δείξουν τὰ Γιάννενα. Κατρακυλᾶς ἀπὸ τὴ
Βασιλίτσα καὶ ἀποζητᾶς τὰ στενὰ τοῦ Ἀώου; Θὰ σοῦ εἰποῦν
πὼς πρέπει πρῶτα νὰ βγῆς στὴν Κόνιτσα.

Καὶ ὅμως ὑπάρχει πάντα πέρασμα, ποὺ κόβει μέσα ἀπὸ
τὰ βουνὰ, ὑπάρχει πάντα διέξοδος ἀπὸ ὅπουδήποτε γιὰ ὅπου-
δήποτε. Ἀλλὰ θὰ πρέπει νὰ σκοντάψετε πάνω του, γιὰ νὰ
τὸ μάθετε, καὶ κατὰ κανόνα οἱ κτηνοτρόφοι, οἱ ἀποτραβη-
γμένοι στὶς βουνοκορφές, εἶναι αὐτοὶ ποὺ θὰ σᾶς δείξουν τοὺς
κρυφοὺς δρόμους. Γιατὶ ἴσα ἴσα ἡ ἀνάγκη τῶν κοπαδιῶν
εἶναι ἐκεῖνη ποὺ τοὺς δημιουργήσε.

Αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, οἱ κτηνοτρόφοι τῶν κορυφῶν, θὰ σᾶς
μιλήσουν γιὰ τὸ θαυμαστὸ μονοπάτι, ποὺ ξεκινᾶ ἀπὸ τὴν
καρδιὰ τῆς Ρούμελης καὶ φτάνει στὰ σύνορα, δένοντας τὴ μία
ράχη μετὰ τὴν ἄλλη. Ἔτσι, θὰ κουνήσουν τὸ κεφάλι, ἂν πῆτε
στοὺς Σαρακατσαναίους τῆς Καραβάς πὼς κάματε εἴκοσι
τόσες ἡμέρες, γιὰ νὰ φτάσετε ἀπὸ τὸ Καρπενήσι στὰ κονά-
κια τους, καὶ θὰ εἰποῦν:

—Εἴκοσι μέρες... Τί ζητᾶς, παιδί μου, στὰ χωριά;...

Τί πᾶς καὶ κλώθεις στὶς λαγκαδιές;... Τοῦ χρόνου, μόλις περάσης τὸν Μέγδοβα, χτύπα τὸν ζυγὸ καὶ μὴν ἀφήσης βῆμα τὸ μονοπάτι, πού πάει ράχη ράχη: Σὲ τρεῖς ἡμέρες θὰ εἶσαι ἐδῶ. Ἀπὸ ἐδῶ σὲ πέντε δέκα ἡμέρες βγαίνεις στὸ Μέτσοβο. Τῇ νύχτα θὰ σὲ φιλοξενοῦν στὰ κονάκια. Ἀπὸ κονάκι σὲ κονάκι θὰ σοῦ δείχνουν τὸν δρόμο.

Σοφία Ἀναστασιάδου

37. Ο ΠΛΑΤΑΝΟΣ

Ὁ πλάτανος σάλευε ἀκόμη τὴ δύναμί του. Τὸ πράσινό του ἦταν σὰν καμπάνα χαρᾶς, πού χτυπᾷ στὸ διάστημα.

Τὰ στρογγυλὰ σύννεφα τοῦ φθινοπώρου ὑψώθηκαν ἀκίνητα στὸν ὀρίζοντα καὶ τὸν κοίταζαν.

Τότε ἄρχισε νὰ ἐτοιμάζεται. Τὰ πρῶτα φύλλα του κιτρίνισαν. Καὶ ὁ πλάτανος ἀνατρίχιασε στὴ σκέψι πὼς συμπλήρωσαν πιά τὴν ἀποστολὴ τους καὶ θὰ τοῦ φύγουν. Μὰ ἔτσι θὰ κάμη καὶ τὶς οἰκονομίες του γιὰ τὸν χειμῶνα.

Ἀπὸ τὸ ρυάκι πού τὸν ποτίζει δὲν παίρνει πιά τίποτε ὕλικο. Ἀκούει μονάχα τὸ τραγούδι τοῦ νεροῦ πρὸς τὸ φεγγάρι. Καὶ λίγο λίγο κιτρίνιζε. Λίγο λίγο ἔφταναν στὰ κλαδιά του χρυσοὶ στοχασμοί. "Ὡσπου μιὰ μέρα ἔστησε μέσα στὸν κῆπο τὸν χρυσὸ πολυέλαιο τοῦ μαρασμοῦ τοῦ ἀκίνητο... Οὐτε ἓνα φύλλο δὲν τοῦ ἔμεινε πράσινο. Τίποτε πιά δὲν τοῦ θυμίζει τὸν κόσμο.

Σὰν ἄγγιξε ἔτσι τὴν τελειότητα, ἔριξε τὸ πρῶτο του μαραμένο φύλλο, μήνυμα πὼς εἶναι ἔτοιμος. Τ' ἄλλα φύλλα τὸ εἶδαν μὲ ποιά γαλήνη ξεκίνησε. Φρόντισαν καὶ αὐτὰ νὰ πεθάνουν δίχως τὴ βοήθεια τοῦ ἀνέμου. Ἀποχαιρετοῦσαν τὸ

κλαδί τους και σταματοῦσαν για μιὰ στιγμή στὸν ἀέρα, σὰν πουλὶ πὺ ζυγιάζει τὰ φτερά του. Ἐπειτα ἔπεφταν μὲ κίνημα ἄξιο τῶν ψυχῶν πὺ γνωρίζουν τὸ μοιραῖο.

—Καληνύχτα! εἶπε ὁ πλάτανος στ' ἄλλα φυτά, πὺ νύσταζαν κι ἐκεῖνα.

Μόλις ἄρχισε ὁ ἥλιος τοῦ Φλεβάρη νὰ πρωτοχαϊδεύη τὰ φυτά, καὶ πετάχτηκε νυφοστολισμένη κάτασπρα ἡ ἀμυγδαλιά. Χαμογέλασε πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἄρχισε νὰ τοὺς λέη:

—Ἡ ἀνοιξι πλησιάζει. Ὁ οὐρανὸς θ' ἀνοίξη γαλάζιος, ὁ ἥλιος θὰ λάμψη ζεστός, ὁ βοριάς θὰ γίνη μυρωμένη αὔρα. Τὰ χιόνια θὰ φύγουν καὶ θὰ στρωθοῦν πράσινα ἀνθοκεντημένα χαλιά.

Τὰ ἐγγόνια τοῦ μπαρμπα - Φῶτη τοῦ ζητοῦσαν ἀνθισμένα κλαδάκια ἀμυγδαλιᾶς.

—Πάρτε ἀπὸ μιὰ κορφοῦλα. Σᾶς φτάνει. Ἡ ἀμυγδαλιά δὲν κάνει μόνο λουλούδια. Κάνει καὶ καρπούς!

—Κοίταξε, παππού, ὁλόκληρα φορτώματα ἀπὸ κλώνους ἀμυγδαλιᾶς κουβαλοῦν στ' ἀνθοπωλεῖα. Δὲν κάνει νὰ πάρωμε κι ἐμεῖς τὸ κλαδί μας μέσα σὲ τέτοιο σπαραγμὸ; εἶπε ἡ Ἀνθή.

—Ἰσια ἴσια, γι' αὐτὸ δὲν κάνει. Ἐπειδὴ δὲν μπορούμε νὰ ἐμποδίσωμε τὸ κακὸ πὺ κάνουν οἱ ἄλλοι, πρέπει νὰ πάρωμε κι ἐμεῖς τὸ μερίδιό μας;

Ἡ ἀμυγδαλίτσα εὐχαριστήθηκε, πὺ ἔσωσε τὰ παιδιά της. Καὶ φώναξε τότε στὸν γείτονά της, τὸν γερο - πλάτανο:

—Παππού! Εὐπνα καλέ... Πάει ὁ χειμώνας! Εὐπνα, ξύπνα!

Ὁ πλάτανος, πὺ τοῦ ἔκοψαν τὸν ὕπνο, τῆς εἶπε:

—Θεότρελη! Τόσες φορές σὲ ξεγέλασαν καὶ ἀκόμη δὲν ἔβαλες μυαλό; Ποῦ ἀνοιξι ἀκόμη, ξεμυαλισμένη!...

Δὲν πέρασαν μιὰ δυὸ βδομάδες καὶ στολίστηκαν καὶ οἱ βερικοκιές. Φόρεσαν καὶ αὐτὲς τὰ νυφικά τους κι ἔλεγαν μεταξὺ τους:

—Νά, γιὰ ἀκοῦστε!... Θαρρεῖς πὼς ἦρθε πιά...

Κι ἐνθουσιασμένες χτύπησαν τὸ παράθυρο τοῦ πλατάνου.

—'Ε, κυρ - πλάτανε, τί λές; Θ' ἀνοίξης κι ἐσύ τὸ σπίτι σου; 'Εφυγε ὁ χειμώνας!...

—Μὴ πολυβιάζεστε, κορίτσια μου, καὶ μπορεῖ νὰ μετανοιώσετε. Μὴν ἀκοῦτε πλανερὰ λόγια... Σταθῆτε νὰ ἰδοῦμε!...

Καὶ ἀλήθεια, δὲν ἦταν τὸ φόρεμα τῆς ἀνοίξεως, ποὺ σερνόταν στὴ γῆ, ὅπως πίστεψαν οἱ βερικοκιές. Ἦταν ὁ ἀέρας ποὺ θρόιζε μέσα στὶς νεραντζοῦλες!...

Νὰ τώρα καὶ ἡ σειρὰ τῆς Ροδακινίτσας μὲ φλόγινα αἵματόχρωμα ροῦχα. Ἦταν χαρούμενη καὶ στολισμένη σὰν Ἀνάστασι. Τὰ λουλούδια τῆς ἔμοιαζαν μικρὲς ἐκρήξεις ἀπὸ τριανταφυλλὶ φῶς. Καὶ δὲν ἦταν μόνο τ' ἀνοιχτὰ τῆς λουλουδάκια. Ἦταν κι ἓνα πλῆθος ματάκια, ποὺ ἔσκασαν καὶ ρόδισαν. Καὶ ὅλα ἄρχισαν νὰ τινάζουν τίς σπίθες τους παντοῦ.

Χτυπᾷ καὶ αὐτὴ ἀνυπόμονα τὰ παραθυρόφυλλα τοῦ ἀπίστου:

—Γείτονα, ἔ γείτονα! 'Εβγα νὰ ἰδῆς. Πάει ὁ χειμώνας!...

—'Α, μπᾶ! Κάνε τὴ δουλειά σου! ἀποκρίθηκε ἐκεῖνος.

Νὰ καὶ ἄλλες πενταχτὲς νυφοῦλες. Ἡ κερασιά, ἡ ἀχλαδιὰ καὶ ἡ μηλιά. Ὀλόλευκη ἡ πρώτη. Σὰν παπαρούνα ἡ ἄλλη. Πολύχρωμη ἡ φρόνιμη μηλιά. Λευκὸ χρῶμα καὶ κόκκινο καὶ ρόδινο σὲ κάθε ἄνθος τῆς. Καὶ μέλι στὴ ρίζα τοῦ κάθε ἀνθοῦ τῆς.

Τρέχουν στὸν γερο - πλάτανο καὶ τὸν ρωτοῦν:

—Τί λές κι ἐσύ, γείτονα; Καιρὸς πιά ν' ἀνοίξωμε σπίτι!

—Τί νὰ σᾶς πῶ, παιδιὰ μου! Πολλὰ εἶδαν τὰ μάτια μου.

Δὲν ἔχω βεβαιωθῇ ἀκόμα πὼς ἡ ἄνοιξι ἀνοιξε τὰ τριανταφυλλιά φτερά της. Σταθῆτε νὰ ἰδοῦμε...

Τὰ χαμομήλια ἄνθισαν. Τὰ πατοῦν τὰ παιδιὰ καὶ μοσχομυρίζει ὁ τόπος. Τὶς σεμνὲς ἀνεμῶνες ἄρχισαν νὰ διαδέχονται οἱ πρῶτες παπαρουνίτσες. Κρυφὰ κρυφὰ ἀφήνουν νὰ ξεσκεπάζεται ἓνα μικρὸ μέρος ἀπὸ τὴ φλογισμένη τους πορφύρα.

Ἡ λεύκα φορεῖ τὴν πράσινη στολή της καὶ ἀρχίζει καὶ ἡ μουριὰ νὰ χνουδίζη.

Τώρα καὶ ὁ γερο - πλάτανος τὸ ἀποφασίζει νὰ πολυκομπιάση. Καὶ στέλνει μήνυμα στὸ χελιδόνι νὰ ἔρθῃ.

Καὶ νὰ τὸς ὁ χαριτωμένος μαντατοφόρος τῆς θεᾶς ἀνοίξῃ. Φορεῖ τὸ φράσκο καὶ τὸ κατάλευκο γελέκο του. Στέκεται κομψὸς καὶ φρεσκοσιδερωμένος ἐπάνω στὸ σύρμα καὶ διαβάζει τὸ χαρμόσυνο διάγγεσμα στὴν ἐπίσημη γλῶσσα:

—Τσιριτρί, τριριτρί, τσιριτριού!

Ποῦ νὰ τὸ μεταφράσῃς ὁλόκληρο τὸ μήνυμα αὐτό! Τὸ καταλαβαίνει ὅμως ὡς τὴν τελευταία του τρίλια:*

—Εἶδατε τὸν πλάτανο μὲ πράσινα φυλλαράκια; Πάει πιὰ γιὰ καλὰ ὁ χειμῶνας!

Καὶ ἀλήθεια!

Οἱ χυμοὶ τῆς νέας ζωῆς ἐξορμοῦν παντοῦ.

Ἡ γῆ γεννᾷ λουλούδια. Ὁ οὐρανὸς γεμίζει χελιδόνια.

Ὁ ἥλιος στέλνει χιλιάδες ἀσημένιες πεταλοῦδες ἐπάνω στὴ θάλασσα, ποὺ χαμογελά...

Ναί, εἶναι ἄνοιξι!

(Κατά : Ζ. Παπαντωνίου, Σ. Μυριβήλη,
Γ. Ξενοπούλου, Ν. Γρηγοριάδη)

38. Ο ΚΟΤΣΥΦΑΣ

Κάνει κρύο, κάνει τσίφι
για τὸ δόλιο τὸ κοτσύφι!...

Ἀλήθεια, κάνει κρύο δυνατό καὶ ὁ κότευφας δὲν ξέρει ποῦ νὰ πάη νὰ φυλαχτῇ. Νὰ πάη πέρα μὲ τὰ χελιδόνια καὶ τ' ἄλλα ταξιδιάρικα πουλιά δὲν τὸ θέλει. Τὸ ξέρει πὼς ἐκεῖ καὶ ζέστη θὰ βρῇ καὶ ἄφθονα ἔντομα, γιὰ νὰ φάη. Μὰ τὸν τόπο ποῦ γεννήθηκε δὲν τὸν ἀλλάζει.

—Κάλλιο νὰ πεθάνω, παρὰ νὰ ξενιτευτῶ, λέει μὲ πείσμα.

Καὶ χτυπᾷ δυνατὰ τὰ φτερά καὶ κρύβεται πίσω ἀπὸ τὸν κισσό, ποῦ σκαλώνει πυκνὸς στοὺς τοίχους ἑνὸς ἐρημοκκλησιοῦ. Ἐκεῖ οὔτε ἄνεμος οὔτε χιόνι μπορεῖ νὰ τὸν φτάσῃ. Τὰ φύλλα τοῦ κισσοῦ εἶναι σκληρὰ σὰν πετσὶ καὶ οἱ πέντε γλῶσσες τοῦ ἑνὸς φύλλου μπαίνουν στ' ἀνοιγματα τοῦ ἄλλου καὶ σφαλίζουν τόσο καλὰ, σὰ νὰ κάνουν ἓνα καταπράσινο σκέπασμα πάνω στὸν τοῖχο. Ἄν πῆς γιὰ φαῖ, ἄς εἶναι καλὰ οἱ μικρὲς ρῶγες τους, ποῦ μοιάζουν μὲ χοντρά σκάγια. Βέβαια, δὲν εἶναι γλυκιᾶς σὰν τὶς ρῶγες τοῦ σταφυλιοῦ οὔτε ξινόγλυκες σὰν τὰ βατόμουρα. Μὰ ὠριμάζουν στὴν ὥρα, ποῦ λείπουν ἐκεῖνα, καὶ εἶναι πολὺ καλὲς καὶ θρεπτικὲς.

—Ἐπειτα, λέει ὁ κότευφας, δὲν εἶναι λίγο νὰ κάνῃς ἔτσι ἀπὸ τὴ φωλιά σου καὶ νὰ βρίσκῃς ἔτοιμο τὸ φαῖ σου.

Κάνει κρύο, κάνει τσίφι
για τὸ δόλιο τὸ κοτσύφι...

Ἀλήθεια, κάνει κρύο καὶ ὁ κότευφας δὲν ξέρει ποῦ νὰ πάη νὰ φυλαχτῇ. Καλὸς εἶναι ὁ κισσός, τὰ φύλλα του εἶναι σκληρὰ σὰν πετσὶ καὶ ὁ καρπὸς του νόστιμος καὶ θρεπτικός. Μὰ τὸ κρύο κατάντησε ἀνυπόφορο! Ἀλήθεια, τὰ φύλλα τοῦ

κισσοῦ γυρίζουν κατὰ τὸν ἥλιο νὰ πάρουν φῶς καὶ ζεστασιά. "Αμα ζεσταθοῦν ἐκεῖνα, θὰ δανείσουν καὶ στὸν κότσυφα λίγη ζέστη. "Οχι μόνο τὸν κότσυφα, μὰ καὶ τὸν τοῖχο θὰ πυρῶσουν καὶ τότε;

—Τότε θὰ εἶμαι σὰν ἄρχοντας κοντὰ στὴ θερμάστρα του, συλλογίζεται τὸ πουλί.

Μὰ ποῦ εἶναι ὁ ἥλιος; "Ημέρες τώρα χιονίζει ἀδιάκοπα καὶ ὁ βοριάς σφυρίζει θυμωμένος. "Η παγωνιά ἔχει μόνο φτάνει στὸν τοῖχο, μὰ περνᾷ τοὺς τοίχους καὶ μπαίνει μέσα στὰ σπίτια. "Αδύνατο νὰ κρατηθῇ ὁ κότσυφας ἐκεῖ.

—Πρέπει νὰ κατεβῶ στὶς ρεματιές, λέει. "Εκεῖ καὶ νὰ πέση τὸ χιόνι, σὲ λίγες ὥρες θὰ λειώση. Τὰ χαμόκλαδα θὰ εἶναι ντυμένα καὶ μπορῶ νὰ φυλαχτῶ.

Τὸ εἶπε καὶ τὸ ἔκαμε. Πέταξε ἀπὸ τὸν κισσὸ καὶ κατέβηκε στὴ ρεματιά. Μὰ καὶ τὸ πέταγμά του εἶναι βαρὺ. Τὰ φτερά του, ποὺ λάμπουν σὰν μαῦρο μεταξωτό, δὲν εἶναι ἀνάλογα μὲ τὸ σῶμα του. Δὲν μποροῦν νὰ τὸ κρατήσουν πολλή ὥρα ψηλὰ καὶ ὁ κακόμοιρος ὁ κότσυφας κάθεται σὲ δέντρο, σὲ πέτρα ἢ σὲ χαμόκλαδα νὰ ξεκουραστῇ. Μέσα στὸ ἄσπρο χιόνι, ποὺ τὸν τριγυρίζει, φαίνεται ἡ μαύρη του κορμостаσιά. "Ολα του εἶναι μαῦρα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ μύτη του, ποὺ εἶναι κιτρινοκόκκινη σὰν παλιὸ κεχριμπάρι. Τὰ πόδια του λάμπουν σὰν κλωνιὰ ἀπὸ κοράλι. Καὶ ἡ σπαθωτὴ οὐρά του ἀνοίγει σὰν μαύρη ὀλομέταξη βεντάλια.

"Ετσι πότε πετώντας καὶ πότε ἡσυχάζοντας σὲ δέντρο, σὲ πέτρα ἢ χαμόκλαδο ἔφτασε ὁ κότσυφας στὶς χαμηλὲς ρεματιές:

Κάνει κρύο, κάνει τσίφι

γιὰ τὸ δόλιο τὸ κοτσύφι!..

Τώρα ὁ κότσυφας, τεντώνοντας τὸ ἓνα ποδαράκι του, λέει:

—Ούτε κρύο ούτε τσίφι ἔχει ἐδῶ κάτω. Ζεστάθηκα γιὰ καλὰ.

Στάθηκε πάνω σ' ἓνα χαμόκλαδο καὶ κοίταζε γύρω του τὴν κοιλάδα.

—Σωστός παράδεισος! εἶπε μὲ χαρὰ.

Ἀλήθεια, σωστός παράδεισος. Τὸ χιόνι εἶχε λειώσει καὶ πολλὰ ρυάκια κελάρυζαν ἐδῶ κι ἐκεῖ, σὰ νὰ τραγουδοῦσαν τὴν ὁμορφὴ ζωή. Κελάρυζαν καὶ κυλοῦσαν τὰ νερά τους στὴ ρεματιά καὶ αὐτὴ ἄνοιγε τὴν ἀγκαλιά της καὶ τὰ κατέβαζε κάτω στοὺς κάμπους μὲ δυνατὴ βοή. Ὅπου ἦταν λάκκωμα, τὸ χιόνι σπιθοβολοῦσε ἀκόμῃ κόκκινες, κίτρινες, γαλάζιες χρυσορόδινες σπίθες καὶ ἀπὸ μέσα του πετιόταν ἡ νιογέννητη χλόη. Κοντὰ στὴ ρεματιά φύτρωναν δάφνες καὶ μυρτιές μὲ τὶς μαῦρες στρογγυλὲς ρῶγες τους καὶ στίς πλαγιὲς ψήλωναν λυγερὲς ἀγριελιὲς καὶ ἡμερὲς ἐλιὲς μὲ τὸ γαλαζόμαυρο καρπὸ τους. Ὁ κότσυφας πεινοῦσε καὶ δὲν ἤξερε τί νὰ πρωτοφάη.

—Καλὰ τὸ λένε, ὅποιος ἔχει πολλὰ δὲν ἔχει τίποτε! εἶπε κοιτάζοντας δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Νά, ἐγὼ τώρα πὺ πεινῶ καὶ δὲν ξέρω τί νὰ πρωτοφάω. Καλὸς ὁ καρπὸς τῆς δάφνης, μὰ καὶ τῆς μυρτιᾶς εἶναι καλύτερος, μοσκοβολάει! Καὶ τῆς ἀγριελιᾶς οἱ ἐλιὲς εἶναι γλυκιές, μὰ καὶ τῆς ἡμερὲς γλυκύτερες καὶ πιὸ θρεπτικές. Τί νὰ κάμω;

Ἐκεῖ, πὺ συλλογιζόταν ἔτσι ὁ κότσυφας, βλέπει λίγο μακριὰ του ἓνα χαμόκλαδο, πὺ τοῦ ἄλλαξε ὁλωσδιόλου τὴ σκέψι. Εἶχε τὰ κλαδιά του ὀρθὰ καὶ κόκκινα καὶ τὰ φύλλα του μακρουλά, στενὰ καὶ καταπράσινα. Πάνω του καθόταν τὸ χιόνι κι ἔδειχνε πιὸ λαμπρὰ τὰ φύλλα του καὶ τὰ κλαδιά του. Μὰ μέσα ἀπὸ τὸ χιόνι ἔβγαιναν κάτι βαθυκόκκινα στρογγυλὰ κουμπιά, πὺ ἔλαμπαν σὰν μεγάλα ρουμπίνια δεμένα στὸ ἀσήμι.

—Ἄ, τὰ κούμαρα!... φώναξε ὁ κότσυφας. Τώρα ξέρω καὶ παραξέρω τί νὰ πρωτοφάω.

Δὲν πρόφτασε ν' ἀγγίξῃ τὸ πρῶτο κούμαρο καὶ στάθηκε ἀνήσυχος. Κάποιον κίνδυνο ἔνοιωσε γύρω του. Γύρισε δῶθε κεῖθε τὸ κεφάλι του καὶ μὲ μιᾶς πέταξε χτυπώντας δυνατὰ τὰ φτερά του.

Οἱ κυνηγοὶ τὴν ἔζωσαν τὴν κοιλάδα. Τὰ σκυλιὰ ἔτρεχαν γαυγίζοντας τοὺς θάμνους καὶ τὰ βάτα. Μὰ ὁ κότσυφας δύσκολα χτυπιέται ἀπὸ τοὺς κυνηγούς. Ἀδύνατο νὰ πιαστῇ ζωντανὸς ἀπὸ σκυλί. Ξέρει νὰ στριφογυρίζῃ ἀνάμεσα στὰ κλαδιὰ τόσο γοργά, πὺ νὰ θαμπώνῃ τοῦ κυνηγοῦ τὸ μάτι. Ξέρει νὰ κρύβεται ἔτσι μέσα στὰ χαμόκλαδα, πὺ ἀδύνατο νὰ τὸν βρῇ λαγωνικό. Ἔτσι γλύτωσε. Καί, ὅταν κατάλαβε πὺς οἱ ἐχθροὶ του ἔφυγαν, γύρισε στὶς κουμαριὲς καὶ ρίχτηκε μὲ ὄρεξι στὰ κούμαρα. Ἐφαγε, ἔφαγε, ὅσο πὺ χόρτασε.

Κάνει κρύο, κάνει τσύφι
γιὰ τὸ δόλιο τὸ κοτσύφι!..

Τώρα ὅμως πάει τὸ κρύο. Ἦρθε ἡ ἀνοιξὶ καὶ ὁ κότσυφας ἀπόχτησε καὶ τὸ ταίρι του. Τὸν Μάρτη πέταξε μὲ τὴ συντροφισσά του ἀπὸ τὴν κοιλάδα καὶ χῶθηκε στὸ δάσος. Τώρα τὸ δάσος ἄρχισε πάλι νὰ φουντώνῃ καὶ νὰ ὁμορφαίνῃ. Βιάζεται τὸ ζευγάρι νὰ χτίσῃ τὴ φωλιά του καὶ νὰ κάμῃ τὰ παιδιὰ του. Βρῆκε κάτι ὁμορφα χαμόκλαδα στὴ ρίζα ἐνὸς βράχου κι ἐκεῖ μέσα κάθησε. Συνάζει ρίζες λεπτές καὶ ξερά χορτάρια, χτίζει ἐκεῖ τὴ φωλιά του καὶ ἀπὸ μέσα τὴν ἀλείφει μὲ λάσπη. Ἡ κυρὰ κοτσυφίνα κάθεται καὶ γεννᾷ πέντ' ἔξι αὐγὰ γλαζοπράσινα μὲ κόκκινες βουλίτσες. Ἐκεῖ τὰ κλωσσᾷ καὶ ὁ κότσυφας στὴν κορυφὴ τοῦ βράχου κάθεται καὶ φυλάει, νὰ μὴν τύχῃ κανέναν κίνδυνος. Φυλάει καὶ δὲν παύει νὰ κεληδεύῃ τὴν εὐτυχία του. Τὸ κελήδημά του μοιάζει

μὲ σφύριγμα καὶ ἀντηχεῖ σὲ ὅλο τὸ δάσος. Ἀπὸ τὸν κότσυφα καὶ τὸ ἀηδόνι κανένα ἄλλο πουλὶ δὲν κελαηδεῖ στὴν πατρίδα μας τόσο μελωδικά. Νομίζει κανεὶς πὼς ἀκούει φλάουτο. Καὶ τὸ νοιώθει ὁ κότσυφας πὼς εἶναι καλὸς τραγουδιστής, γιατί, ὅταν τραγουδῇ, ἀνεβαίνει ἢ σὲ ψηλὸ βράχο ἢ στὴν κορυφὴ δέντρου.

Ὁ κότσυφας ἀγαπᾷ τὶς δροσιές, ὅπως καὶ τὸ ἀηδόνι.

Ὅταν βγοῦν τὰ πουλάκια ἀπὸ τὸ αὐγό, εἶναι ὀλόγυμα. Ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ πατέρας καὶ μητέρα δὲν βρίσκουν ἡσυχία. Κυνηγοῦν σκουλήκια καὶ ἄλλα ἔντομα καὶ τὰ φέρουν νὰ θρέψουν τὰ παιδιὰ τους.

Καί, ὅταν μεγαλώσῃ τὰ παιδιὰ του, ὁ κότσυφας δὲν μένει ἡσυχος. Βρίσκεται σὲ ἀδιάκοπη κίνησι. Μόνον ἡ μεγάλη ζέστη τοῦ μεσημεριοῦ τὸν κρατεῖ λίγο. Ὅταν εἶναι πάνω στὸ χῶμα, πηδᾷ μὲ μεγάλα πηδήματα τριγύρω. Ὅταν νοιώσῃ κάτι ἀσυνήθιστο, σηκώνει ἀμέσως ἐπάνω τὴν οὐρὰ καὶ κατεβάζει πρὸς τὰ κάτω τὶς φτεροῦγες.

Καί, ὅταν ἔρθῃ ὁ χειμώνας, ἀρχίζει πάλι τὴν ἴδια ζωή:

Κάνει κρύο, κάνει τσίφι

γιά τὸ δόλιο τὸ κοτσύφι!...

Ἀνδρέας Καρκαβίτσας

39. Η ΚΥΝΗΓΗΜΕΝΗ ΠΕΡΔΙΚΑ

Ἦταν Αὐγούστος μῆνας.

Καθόμαστε στὸν ἐξώστη καὶ κοιτάζαμε τὸν ἀπέραντο κάμπο τῆς Θεσσαλίας, ὡς ἐκεῖ πού ἔσμιγε μὲ τὶς κοντινὲς ράχες τῶν Χασιώτικων βουνῶν.

Ὁ Πηνειὸς κυλοῦσε τὰ νερά του πολὺ κοντὰ μας, ἡσυχὰ ἡσυχὰ, χωρὶς βοή, χωρὶς κρότο, χωρὶς ἀφρό.

Εἶχαμε μπρός μας ἓνα σωρὸ χωριά. Τὰ διακρίναμε ἀπὸ τὰ δέντρα ποὺ εἶχαν καὶ ἀπὸ τὰ κεραμίδια ποὺ κοκκίνιζαν.

Ἀπὸ μακριὰ μᾶς ἐρχόταν ὁ ἥχος τῶν κουδουνιῶν τῶν κοπαδιῶν, ποὺ ἔβοσκαν ὁλόγυρα.

Ὁ οὐρανὸς ἦταν ξάστερος καὶ ἡ γῆ διψοῦσε γιὰ νερό, γιατί δὲν εἶχε βρέξει ἀπὸ τὸν Μάρτιο. Σύννεφο δὲν φαινόταν πουθενὰ κανένα καὶ ζέστη φοβερὴ ἀγκάλιαζε ὅλο τὸν κάμπο.

Σὲ λίγο ἓνα συννεφάκι ἄσπρο, κάτασπρο σὰν καθαρὸ ἀσήμι, κάθησε στὴν κορυφὴ τοῦ Ὀλύμπου σὰν ἀτίμητο διαμαντένιο ἀστέρι. Μία ὑπόκωφη βροντὴ ἀκούστηκε κατὰ τὸν Ὀλυμπο καὶ ἀστραπὴ φεγγοβόλησε μέσα στὸ σύννεφο, ποὺ γιγάντευε καὶ θέριευε κι ἔγινε μιὰ στιγμὴ κατὰχρυσο.

Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα κι ἐκεῖνο τὸ συννεφάκι, ποὺ ξεφύτρωσε σὰν στέμμα ψηλά στὴν κορυφὴ τοῦ δοξασμένου βουνοῦ μας, ἔγινε γίγαντας καὶ χύθηκε σὲ ὅλο τὸν οὐρανὸ τῆς Θεσσαλίας. Ἐμοιαζε μὲ φοβερὸ χταπόδι, ποὺ ἄπλωσε τοὺς μαύρους πλοκάμους του ὡς τὸν Κίσσαβο, ὡς τὸ Πήλιο καὶ ὡς τ' Ἀγραφα.

Ἀρχισαν νὰ πέφτουν ἀραιὲς οἱ πρῶτες σταλαγματιᾶς τῆς βροχῆς καὶ τ' ἀστροπελέκια ν' αὐλακώνουν τὸν οὐρανὸ σὰν φλογισμένα φίδια. Σὲ λίγο ἀκόμη ἡ Θεσσαλία λουζόταν ἀπὸ ἄκρη σὲ ἄκρη καὶ φεγγοβολοῦσε ἀπὸ τ' ἀστροπελέκια.

Ἀπὸ τίς πρῶτες σταλαγματιᾶς ἀφήσαμε τὸν ἐξώστη καὶ μπήκαμε μέσα. Κοιτάζαμε μὲ χαρὰ τὴ βροχὴ ποὺ ἔπεφτε καὶ χτυποῦσε τὰ τζάμια τῶν παραθύρων.

Ἐκεῖ ποὺ καθόμαστε καὶ χαιρόμαστε τὸ περίλαμπρο θέαμα τῆς εὐεργετικῆς βροχῆς, ἡ ὁποία θὰ πότιζε τὴ διψασμένη γῆ ὡς τὰ ἔγκατά της, ἀκοῦμε: «τσάγκ»! στὸ τζάμι τοῦ παραθύρου. Δυὸ μεγάλα πουλιὰ κατὰβρεκτα, τὸ ἓνα μπρός καὶ τὸ ἄλλο πίσω, μπῆχαν μέσα.

Ὅλοι σηκωθήκαμε στὸ πόδι καὶ γλυτώσαμε τὸ θῦμα

ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ φονιᾶ του. Τὸ πρῶτο πουλί, ποῦ γιὰ τὴ σωτηρία του πετοῦσε σὰν μολύβι κι ἔσπασε τὸ τζάμι, ἦταν μία πετροπέρδικα. Τὸ ἄλλο, ποῦ τὴν κυνηγοῦσε μὲ μάτι ἄγριο, ἦταν ἓνα γεράκι. Ἐρχόταν ἐκείνη μπρὸς καὶ αὐτὸ πίσω ἀπὸ τὰ πετροβούνια, τρεῖς ὥρες μακριὰ μὲ καλὸ ἄλογο. Διότι μόνο στὰ βουνὰ βρίσκονται πετροπέρδικες:

...πῶχουν τὰ πλουμιστὰ φτερά,
τὰ κόκκινα ποδάρια...

Πιάσαμε τὴ δειλὴ πέρδικα, ποῦ μαζεύτηκε σὲ μιὰ γωνιά κι ἔτρεμε ἀπὸ τὸν φόβο της. Πιάσαμε καὶ τὸ ὀρμητικὸ γεράκι, ποῦ εἶχε τρυπώσει κάτω ἀπὸ τὰ καθίσματα, ἄγριο καὶ φοβερό. Τὰ βάλουμε σὲ χωριστὰ κλουβιά.

Ἡ πέρδικα ἦταν τώρα προσωρισμένη νὰ μείνῃ στὸ κλουβί. Τὸ γεράκι θὰ πήγαινε δῶρο σὲ κανέναν κυνηγό. Αὐτὸς θὰ μπορούσε νὰ τὸ γυμνάσῃ νὰ κυνηγᾷ στὸν ἀέρα πουλιά.

Κάποιος εἶπε ὅτι ἡ καλύτερη δουλειὰ ἦταν νὰ σκοτώσωμε τὸ γεράκι καὶ νὰ φᾶμε τὴν πέρδικα ψητῇ. Καὶ ἀνέφερε τὸν στίχο τοῦ τραγουδιοῦ:

...πέρδικα ψητῇ καὶ γλυκὸ κρασί.

Τὴ νύχτα, ὅταν πήγαμε νὰ κοιμηθοῦμε, δὲν μὲ κολλοῦσε ὕπνος. Μὲ βασάνιζε ἡ ἰδέα τῆς πετροπέρδικας καὶ τοῦ γερακιοῦ.

Συλλογιζόμουν ὅτι ἡ πέρδικα ἤρθε στὴν κατοικία μας ζητώντας σωτηρία καὶ βρίσκει σκλαβιά. Συλλογιζόμουν καὶ τὸ τέλος της: κανένα ψήσιμο στὴ σούβλα ἢ κανένα φάγωμα ἀπὸ γάτα. Γιὰ τὸ γεράκι δὲν μ' ἐνοιαζε καὶ πολὺ. Ἡ ἰδέα, ὅτι ἔτρωγε πουλιά καὶ ὅτι θὰ ξέσχιζε τὴν καημένη τὴν πέρδικα, μ' ἔκανε νὰ τὸ ἀντιπαθῶ.

Στὰ τελευταῖα, ἐκεῖ ποῦ γύριζα ἄυπνος στὸ κρεβάτι,

ἀναψα τὸ φῶς καὶ πῆγα ἐκεῖ ποῦ ἦταν κρεμασμένα τὰ δυὸ κλουβιά, τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο.

Ἡ πέρδικα πήγαινε ἄνω κάτω μέσα στὸ κλουβί, ἐνῶ τὸ κακοῦργο γεράκι κοιμόταν μὲ τὸν λαιμὸ χωμένο μέσα στὶς πλάτες. Μὲ τὸ φῶς ὅμως ἀνοίξε τὰ μάτια του καὶ γύριζε ἀνήσυχο τὸ κεφάλι του ὀλόγυρα.

Ξεκρέμασα τὸ κλουβὶ τῆς πέρδικας καὶ πῆγα στὸ παράθυρο μὲ τὸ σπασμένο τζάμι. Ἄνοιξα τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ καὶ εἶπα στὸ σκλαβωμένο πουλάκι:

—Ἄι στὸ καλὸ σου! Πέταξε στὰ κορφοβούνια σου καὶ στὶς βουνοπλαγιές σου, ὅπου γεννήθηκες καὶ ὅπου εἶναι ὁ προορισμός σου καὶ ἡ εὐτυχία σου. Ἴσως ἔχεις ταίρι, ἴσως ἔχεις μικρὰ ποῦ σὲ καρτεροῦν!

Ἡ πέρδικα τὴ στιγμή ποῦ ἀνοίξα τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ, σὰ νὰ μὴν πίστευε τὴν τόση εὐτυχία, δίστασε νὰ πετάξῃ καὶ ν' ἀποχτήσῃ τὴν ἐλευθερία της. Ἀλλὰ κατόπιν μ' ἓνα δυνατὸ φτερούγισμα χάθηκε στὰ σκοτάδια τῆς νύχτας.

Ἡ καρδιά μου χόρευε ἀπὸ χαρὰ γιὰ τὴν καλωσύνη ποῦ εἶχε κάμει. Κρέμασα τὸ κλουβὶ στὴ θέσι του καὶ γύρισα νὰ πᾶω στὸ δωμάτιό μου, νὰ κοιμηθῶ εὐχαριστημένος. Ἐκείνη τὴ στιγμή τὸ βλέμμα μου ἀντικρύστηκε μὲ τὸ βλέμμα τοῦ γερακιοῦ. Μοῦ φάνηκε σὰ νὰ μοῦ ζητοῦσε καὶ αὐτὸ τὴν ἐλευθερία του. Σὰ νὰ μοῦ ἔλεγε μὲ ἀνθρώπινη φωνή:

—Ἐλευθέρωσέ με κι ἐμένα τὸ κατημένο...

Ξεκρέμασα καὶ τὸ κλουβὶ τοῦ γερακιοῦ καὶ τράβηξα πρὸς τὸ παράθυρο μὲ τὸ σπασμένο τζάμι. Ἀλλά...τί πᾶω νὰ κάμω; εἶπα. Ἀπὸ ἐδῶ ἔφυγε ἡ πέρδικα. Ν' ἀφήσω καὶ τὸ γεράκι νὰ τὴ φτάσῃ πουθενά...

Πῆγα στὸ παράθυρο, ποῦ ἦταν ὅλως διόλου ἀντίθετα πρὸς τὸν δρόμο τῆς πέρδικας. Ἀνοίγω τὸ παραθυρόφυλλο καὶ τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ καὶ τοῦ δίνω δρόμο! Πάει! Ἀπόχτησε

καὶ αὐτὸ τὴν ἐλευθερίᾳ του. Κρέμασα καὶ τὸ κλουβὶ τοῦ γε-
ρακιοῦ κοντὰ στὸ κλουβὶ τῆς πέρδικας καὶ πῆγα νὰ κοιμηθῶ!

Κοιμήθηκα ὅπως στὸν Παράδεισο!
"Ὅλος μου ὁ ὕπνος ἦταν χρυσὰ ὄνειρα.
Τέτοιον ὕπνο γλυκὸ δὲν εἶχα κάμει ποτέ!

Χρ. Χρηστοβασίλης

40. ΤΟ ΑΘΑΝΑΤΟ ΠΟΥΛΙ

...Δικά μας τὰ ψηλὰ βουνά,
τὰ ὄμορφα ἀκρογιάλια...
Ἐκεῖ παιδιὰ γυρίζαμε
σὰν λεύτερα πουλιά,
ξεστήθωτα, ξυπόλυτα,
σκόρπια στὸ μέτωπό μας
μ' ἐν' ἀγεράκι ἀνάλαφρο
τὰ φουντωτὰ μαλλιά.

(Ν. Χαντζάρας)

"Ὅποιος μᾶς ἔβλεπε αὐτὸ τὸ ἀπόγευμα νὰ γυρίζουμε στὴν
ἐρημιὰ θὰ ρωτοῦσε βέβαια:

—Μὰ ποῦ πᾶνε αὐτὰ τὰ τρία παιδιὰ;

Οὔτε κι ἐμεῖς τὸ ξέραμε. Πηγαίναμε, ἐπειδὴ ἔτυχε καὶ
βρεθήκαμε πρὸς αὐτὸ τὸ μέρος, πρὸς τ' ἀμπέλια! Ψάχναμε
τοὺς ἀμπελῶνες μὲ τὰ μάτια, σὰν κτήματά μας.

—Μιὰ φωλιά! εἶπε ὁ πιὸ εἰδικὸς ἀπὸ τοὺς τρεῖς μας γιὰ
τις φωλιές, ὁ Τρίκας.

Γίναμε σοβαροί και οί τρεῖς. Πλησιάσαμε. Μὰ τί μάτι ἦταν αὐτό! Ἦταν ἀλήθεια μιὰ φωλιά, πού οὔτε γάτα δὲν μποροῦσε νὰ τὴν ἰδῇ. Μὲ τόση πρόνοια ἦταν κρυμμένη. Ἦταν ἐπάνω σ' ἓνα κλῆμα καταμεσῆς στοῦ ἀμπέλι, στὴν κορυφὴ σχεδὸν τοῦ βλαστοῦ. Κι ἔστεκε ἡσυχα καὶ ὠραῖα. Ἔτσι σὰ νὰ τὴν ἀπίθωσε κάποιος. Δὲν ὑπωψιάστηκε αὐτὸ τὸ πουλὶ πὼς κάποτε θὰ περνούσαμε...

—Κι ἓνα αὐγὸ! φώναξε ὁ Τρίκας, πού ἔσκυψε στὴ φωλιά πρῶτος.

Ἦταν ἓνα αὐγὸ τόσο δά, ἓνα καὶ μοναχό. Μὰ εἶχε γαλάζια κεντήματα, μιὰ ἀπερίγραπτη ἐλαφρὴ ζωγραφιά. Τὸ πῆραν στοῦ χέρι τους, πρῶτα ὁ Τρίκας, ἔπειτα ὁ Διαμαντῆς. Τὸ ξαναπῆρε ὁ Τρίκας. Ἐγὼ ἤμουν ὁ μικρότερος ἀπὸ τοὺς τρεῖς. Περίμενα. Ὅταν τὸ ἄφησαν καὶ στὴ δική μου χούφτα, αἰσθάνθηκα τὴν ἀφή του σὰν χὰδι ἀγγέλων. Μοῦ φάνηκε

πώς ἤρθε σ' ἐπαφή μὲ τὴν ἴδια τὴν καλωσύνη, πὼς ἔνοιωσα ὅ,τι στὸν κόσμο εἶναι ἀγαθό, τρυφερό καὶ παρήγορο. Ὁ Διαμαντῆς μου ζήτησε νὰ τὸ ξαναἰδῇ. Ὁ Τρίκας ὅμως τὸ πῆρε καὶ ἀπὸ τὰ δικά μου χέρια καὶ τὸ ἔβαλε στὴ φωλιά.

—Βάλτε σημάδια! μᾶς εἶπε.

—Γιατί νὰ βάλουμε σημάδια;

—Γιὰ νὰ τὴν ξαναβροῦμε, ἅμα ἡ μάννα βγάλη τὸ πουλί.

Νά, ἡ καμπούρα ἡ ἐλιά εἶναι καλὸ σημάδι.

Κοιτάξαμε τὴν καμπούρα ἐλιά. Χαράξαμε στὸν νοῦ μας μιὰ γραμμὴ ἀπὸ τὸν δρόμο πρὸς τὸ ἐκκλησάκι πού φαινόταν ἀπέναντι, σημαδέψαμε καὶ μιὰ πέτρα. Μὲ τέτοια σημάδια ἡ φωλιά ἦταν ἀδύνατο νὰ μὴν ξαναβρεθῇ. Σὲ πέντε μέρες τὸ πουλάκι θὰ εἶναι βγαλμένο. Σὲ δέκα θὰ ἦταν γιὰ τὸ κλουβί. Μὲ ὅλη τὴ φωλιά!... Ξεκινήσαμε νὰ φύγωμε.

Δὲν εἴχαμε κάμει λίγα βήματα, ὅταν ὁ Τρίκας σταμάτησε.

—Καὶ ἂν τὴ βροῦν τὰ παιδιά; εἶπε.

—Σώπα, καημένε Τρίκα! Μέσα σὲ χιλιάδες κλήματα!...

—Ἄν τὴ βροῦν; εἶπε πάλι.

Ὁ ἀνήσυχος νοῦς του συλλογιζόταν κάθε πιθανότητα. Δὲν ἦταν παιδί ἀπὸ αὐτὰ πού χαρίζουν τίποτε στὸν ἄλλο. Τὰ ἤθελε ὅλα δικά του. Δειλία δὲν γνώριζε. Ἀποφάσιζε γρήγορα.

—Θὰ ξανάρθωμε, Τρίκα! τοῦ εἶπα.

—Γιὰ νὰ μᾶς πάρουν ἀπὸ πίσω καὶ νὰ τὴ μάθουν;... Τί ξέρεις ἐσὺ ἀπὸ φωλιές;...

—Αἶ, ἂς τὴν ἀφήσωμε στὴν τύχη της, εἶπε ὁ Διαμαντῆς, σὰ νὰ εἶχε φορηθῇ κάτι κακό.

Μόλις τὸ εἶπε, τὸ κακὸ ἔγινε. Ὁ Τρίκας προχώρησε χωρὶς δισταγμό. Προτοῦ προφτάσωμε νὰ φωνάξωμε, ἅπλωσε τὸ χέρι του στὸ κλῆμα καὶ σπάραξε τὴ φωλιά.

—“Ας ἔρθουν τώρα νὰ τὴν πάρουν! εἶπε.

Ἡ φωλιά ἀντιστάθηκε λίγο. Ἡ περίπλοκη τέχνη της, ἡ ἀνιστόρητη σοφία της, δὲν ἤθελαν νὰ σβήσουν ἀδιαμαρτύρητα.

Μὰ ἦταν τόσο μικρὴ ἡ ἄμυνα, ποὺ δὲν ξώδεψε τίποτε ἀπὸ τὴν ἄγρια δύναμι τῶν χειρῶν τοῦ ὁ Τρίκας! Ἦταν περιττή. Τὸ εὐκολώτερο πρᾶγμα στὸν κόσμον εἶναι νὰ χαλάσης τ' ὠραῖο καὶ τὸ ἀγαθὸ ἔργο. Τὸ δυσκολώτερον εἶναι νὰ τὸ κάμης.

—Πᾶμε! εἶπε.

Ἐριζα μιὰ τελευταία ματιὰ στὰ συντρίμματα τῆς φωλιάς. Ἦταν ἀγνώριστη. Τὸ μικρὸ αὐγὸ εἶχε κομματιαστῇ. Στὰ σκόρπια τσόφλια τοῦ κάτω στὸ χῶμα φάνταζαν ἀκόμα οἱ ἐλαφρὲς γαλάζιες ζωγραφιές, ποὺ εἶχε χαράξει πάνω του μὲ τόση ὑπομονὴ τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ.

Μόλις ξεκινήσαμε νὰ φύγωμε, νὰ ἡ μάννα. Ἐρχεται γρήγορα. Δὲν μπορεῖ ἄνθρωπος νὰ διηγηθῇ αὐτὸ τὸ λάλημα τοῦ πόνου. Πετοῦσε γύρω στὸ κλῆμα μὲ κύκλους, πρῶτα μεγάλους, ἔπειτα πιὸ μικροὺς, πιὸ στενοὺς, πιὸ γρήγορους, ὀρμητικούς. Καὶ μοιρολογοῦσε: «Τρὶ τρὶ τρί». Τὸ τρελό της πέταγμα, τὸ ἀπελπισμένο σάλεμα τῆς ἄσπρης καὶ ὁμορφῆς οὐρᾶς της τὸ εἶδαμε καθαρὰ στὸν οὐρανό. Αὐτὰ δὲν λησμονοῦνται ποτέ!

—Γιὰ πές μου, καημένε, νὰ ζήσης, μοῦ λέει ὁ Διαμαντῆς εἴκοσι χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὸ μοιρολόγι τῆς μάννας, ἀκοὺς συχνὰ κι ἐσὺ σὰν κι ἐμένα ἐκεῖνο τὸ λάλημα; Γιὰ πές μου, γιατί ξανάρχεται;

—Δὲν ξέρω, Διαμαντῆ.

—“Ὅ,τι πόνεσε λοιπὸν δὲν πεθαίνει; “Ὅ,τι ἀδικήθηκε εἶναι ἀθάνατο;

—Ἰσως.

—Εἶναι μῆνες ὁλόκληροι, ποὺ τὸ ξεχνῶ. Κι ἔξαφνα ἐκεῖ ποὺ πάω νὰ πιάσω ἓναν καρπὸ ἢ νὰ πιῶ δροσερὸ νερό, «τρεῖ τρεῖ» ἀκούω.

—Δὲν ξέρω τίποτε, Διαμαντῆ.

—Ὅπως ἔγινε τὸ κακὸ,μποροῦσε νὰ γίνη ἓνα καλὸ. Σκέψου ἂν στὴ θέσι αὐτοῦ τοῦ φόνου, εἴχαμε μιὰ ἀγαθὴ πρᾶξι νὰ θυμώμαστε σὲ ὅλη μας τὴ ζωὴ! Θὰ ἦταν σὰν παιδικὸς ἄγγελος, ποὺ ἔρχεται νὰ μᾶς χαμογελάσῃ, νὰ μᾶς ταξιδέψῃ σὲ ρόδινα πρωινὰ σύννεφα, γιὰ νὰ ξεχάσωμε αὐτὴ τὴ ζωή...

Ζ. Παπαντωνίου

41. ΤΟ ΑΓΙΟ ΛΑΔΙ

Πάντα, ὅταν ἔρχεται τὸ φθινόπωρο καὶ ἀρχίζουν τὰ πρωτοβρόχια, θυμοῦμαι τὴν ὁμορφιὰ τῆς συγχομιδῆς τῆς ἐλιάς. Ὁ νοῦς πηγαίνει στὸ μικρὸ χωριό μου μὲ τὶς ἀνοστολιστες ἐλιές του καὶ τὰ ὠραῖα ἀσπροκέρινα ἀνθάκια τους. Ὑστερα τὶς βλέπω κατὰφορτες ἀπὸ τὸν ἀγουρωπὸ πρασινοκίτρινο κι ἔπειτα ὁλόμαυρο καρπὸ τους. Μοιάζουν τότε μὲ μικρούλικά ἀσκιά, χρωματιστά, τεντωμένα ἀπὸ τὸ λάδι καὶ σφιχτὰ δεμένα στὸν λαιμό, γιὰ νὰ μὴ χυθῇ τὸ θεῖο ὑγρὸ τους. Φτειάχτηκε μὲ τὸ χρυσὸ φῶς τοῦ ἡλίου, μὲ τὸν μοσχοβολημένο ἀέρα, μὲ τὴ σιγανὴ καθαρὴ βροχὴ καὶ μὲ τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ.

Ἐπειτα μοῦ ἔρχεται στὸν νοῦ ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ ἐλαιοτριβεῖου τοῦ χωριοῦ μου. Τὸ ἄρωμα τοῦ ζυμαριοῦ τῆς ἐλιάς ἐπάνω στὸν γῦρο τοῦ «λιθاريوῦ», στὴ σκάφη καὶ στὶς «τσαντίλες», ποὺ ἡ «μάκενα» τὶς σφίγγει, ὥσπου νὰ τὶς ἀποστραγγίσῃ ὁλότελα ἀπὸ τὸ πλούσιο καὶ ἀγνὸ λάδι, ποὺ κρῦβουν μέσα τους.

Μικρό παιδί χαιρόμουν νά πιάνω στὰ χέρια μου τὸ «χα-
μούρι» καὶ νά τοῦ δίνω διάφορα σχήματα καὶ ἃς γέμιζαν
τὰ δάχτυλά μου ἀπὸ λάδι, πού ἔρρεε ὕστερα ἀπὸ τὶς ἄκρες
τους κι ἔπεφτε κάτω καὶ ἁγίαζε τὸ χῶμα!

Ἡ μυρωδιά τοῦ λαδιοῦ νομίζω πὼς ρέει καὶ σήμερα
μέσα στὶς ἀρτηρίες μου καὶ στὰ δάχτυλά μου. Μὲ μεθᾶ ἀκό-
μη καὶ μόνη ἡ ἀνάμνησί της...

Ἀπὸ μικρὸς εἶμαι κοντὰ στὴν ἐλιά, πάνω καὶ κάτω
ἀπὸ αὐτήν. Πίνω κυριολεκτικὰ τὸ λάδι. Τίποτε δὲν ἔχει τὸ
ἴδιο ἄρωμα, τὴν ἴδια νοστιμάδα καὶ τὴν ἴδια ὁμορφιά, ὅπως
τὸ λάδι τὸ ἐλληνικό. Τὸ λάδι αὐτὸ μὲ τὸ καβουρντισμένο
ψωμὶ στὴν πλούσια θρακιά τῆς «θερμοκαλύβας» τοῦ ἐλαιο-
τριβείου τοῦ χωριοῦ μου!...

Ἡ ἀγάπη μου γιὰ τὴν ἐλιά μὲ ὠδήγησε νά ἐπισκεφτῶ
τὸ ὑποδειγματικὸ ἐργοστάσιο τῆς Ἑλλάδος τῶν ἐλαιουργι-
κῶν ἐπιχειρήσεων «ΕΛΑ·Ι·Σ» στὸ Νέο Φάληρο.

Ἀπὸ μακριὰ τὸ ἐργοστάσιο μοῦ φαινόταν πὼς ἔσταζε
λάδι. Μὲ ξεναγοῦς τοὺς ἐπιστήμονες χημικοὺς του παρακο-
λουθήσαμε πὼς κατασκευάζονται τὰ ἐκλεκτὰ προϊόντα του.

Οἱ εὐγενικοὶ χημικοὶ μᾶς ὑπογράμμισαν πρῶτα τὴ ση-
μασία τῶν τροφίμων στὸν πολιτισμὸ καὶ στὴν ὑγεία τοῦ λαοῦ.
Μᾶς ἔδειξαν ἔπειτα τὸ Χημεῖο καὶ τὸ Ἐργαστήριο Ἐρευνῶν,
ὅπου γίνονται ὅλες οἱ χημικὲς ἐξετάσεις καὶ ἀναλύσεις, ἀπὸ
τὴν πρώτη ὕλη ὡς τὰ τελικὰ προϊόντα.

Ἐπειτα ἐπισκεφτήκαμε τὸ Τμῆμα Ραφινερί (Ἐξευγε-
νισμοῦ). Τὸ λάδι, πού ἔρχεται ἀπὸ τὰ διάφορα μέρη τῆς πα-
τρίδας μας μέσα σὲ βαρέλια, τὸ ἀδειάζουν μέσα στὴ δεξαμενὴ
ἀκατεργάστου ἐλαίου. Ἀπὸ ἐκεῖ τὸ μεταφέρουν μὲ ἀντλίες
στὸ Τμῆμα Ραφινερί. Μετροῦν τὴν ὀξύτητά του καὶ ρίχνουν
ἀνάλογο καυστικὸ νάτριο, ὥστε νά μὴ σαπωνοποιηθοῦν τὰ
ὀξέα του. Τὸ σαποῦνι πέφτει ὅμοιο μὲ νιφάδες χιονιοῦ καὶ

ἀπομένει καθαρό λάδι. Αὐτὸ τὸ ἀναμειγνύουν μὲ «λευκαν-
τικές γαῖες» (εἰδικὰ χρώματα) καὶ γίνεται ὁ ἀποχρωματισμός
του. Ἔτσι, ἀπὸ πράσινο γίνεται κίτρινο ἀνοιχτό.

Κατόπιν πήγαμε στὸ Τμῆμα Ὑδρογονώσεως. Μέσα σὲ
τέσσερα «κλουβιά», γεμάτα ἀπὸ ρινίσματα νικελίου, σὲ ὠρι-
σμένη θερμοκρασία καὶ ὠρισμένη ποσότητα ὀξυγόνου, γί-
νεται ἡ ὑδρογόνωσις. Τότε ἐπιστρέφει στὸ Τμῆμα Ραφινερί,
ὅπου μὲ πολύωρη κατεργασία γίνεται ἡ «ἀπόσμηξις» του
καὶ καθίσταται βρώσιμο (γίνεται φαγώσιμο).

Μετὰ ἐπισκεπτόμαστε τὸ Τμῆμα Μαργαρίνης, ὅπου
γίνεται τὸ «γαλάκτωμα» τοῦ ὑδρογονωμένου λαδιοῦ, μὲ ἀνά-
λογη ὑγρασία, βιταμίνες καὶ προϊόντα γαλακτικῆς ζυμώσεως.
Τέλος περνᾷ ἀπὸ τὸ ψυκτικὸ τύμπανο, πού τὸ μεταμορφώνει
σὲ θαυμάσιες κροῦστες, ἀραχνοῦφαντες, ὅμοιες μὲ νεραίδινα
μαντήλια. Οἱ κροῦστες αὐτὲς μέσα στὸ ζυμωτήριο μεταβάλλ-
ονται σὲ «Βιτάμ». Στὸ ἴδιο τμῆμα γίνεται ἡ παραγωγή
καὶ τῆς σκληρῆς ἢ μαλακῆς «Μαργαρίνης», πού χρησιμο-
ποιεῖται στὴ ζαχαροπλαστική.

Τὸ «Βιτάμ» ἔχει τίς ἴδιες θερμίδες μὲ τὸ φρέσκο βούτυ-
ρο, ἀλλὰ στερεῖται χοληστερίνης, πού ὑφαίνει μὲ τὸν καιρὸ
τὴν ἀρτηριοσκληρυνσι. Ἕνα ἄλλο προϊόν, ἡ «φυτίνη», ἀντι-
καθιστᾷ τελείως τὸ ἀγνὸ βούτυρο τοῦ φαγητοῦ.

Τὰ προϊόντα αὐτά, τ' ἀγνά, θρεπτικὰ καὶ ὑγιεινά, εἶναι
ὅλα «τυποποιημένα», δηλ. παράγονται πάντα ἀπὸ τὴν ἴδια
πρώτη ὕλη καὶ ὕλικά, χωρὶς καμμιά ποιοτικὴ μεταβολὴ τους.

Ὅταν ἔφευγα ἀπὸ τὸ λαμπρὸ αὐτὸ ἐργοστάσιο, περ-
νοῦσαν ἀπὸ τὸν νοῦ μου ἀνακατωμένα ὀνόματα: λάδια ἀκά-
θαρτα, καθαρὰ, σκοῦρα, ξανθὰ, κιτρινόλευκα, ζυμαρένια, σὲ
κροῦστες, σὲ κίτρινο χιόνι... Ἐλιές μικρές, μεγάλες, φυτρω-
μένες σὲ λοφίσκους, στὰ ριζὰ βουνῶν, κοντὰ στὴ θάλασσα,
σὲ χωράφια φτωχά, σὲ χωράφια πλούσια...

Καὶ μουρμούριζα σιγανὰ τὸ ποίημα:

...“Ὅπου κι ἂν λάχω κατοικία,
δὲν μοῦ ἀπολείπουν οἱ καρποί.

.....
Ἐδῶ στὸν ἴσκιο μου ἀποκάτου
ἦλθ' ὁ Χριστὸς ν' ἀναπαυθῇ
κι ἀκούσθῃ· ἡ γλυκιὰ λαλιά του
λίγο προτοῦ νὰ σταυρωθῇ.
Τὸ δάκρυ Του, δροσιὰ ἁγιασμένη,
ἔχει στὴ ρίζα μου χυθῇ.
Εἶμαι ἡ ἐλιά ἡ τιμημένη.

.....
Κι ἂν ἀπ' τὸν ἄνθρωπο διωγμένη,
μὰ φέγγω ἐμπρὸς στὴν Παναγιά...

Θυμήθηκα τὸ λυχνάρι μὲ τὸ γλυκὸ καὶ ἱερό του φῶς...
Τὰ λυχνάρια μὲ τὶς τρεῖς γλῶσσες καὶ τὶς τρεῖς ἅγιες φλό-
γες τους, ποὺ φώτιζαν ἄλλοτε καὶ σήμερα τοῦ ἁγίου τὸ καν-
τήλι.

Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ φωτὸς τοῦ λαδιοῦ κατὰ τὶς νύχτες
χάραξαν στὸν πάπυρο τὶς φιλοσοφικὲς τοὺς σκέψεις οἱ ἀρ-
χαῖοι “Ἕλληνες σοφοί, φιλόσοφοι καὶ συγγραφεῖς, τὰ πνευ-
ματικὰ διαμάντια, ποὺ ἀκτινοβολοῦν μέσα στοὺς αἰῶνες...

Κατὰ Ν. Κατσίκαραν

42. ΚΕΡΚΥΡΑ

Α'. Φύσι καὶ ἄνθρωποι

Οἱ πόλεις δὲν σχηματίζονται μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν κατοίκων καὶ τὸν ὄγκο τῶν οἰκοδομῶν. Δὲν κρίνονται ἀπὸ τὸν πυρετὸ τῶν δρόμων τοὺς καὶ τῇ βοῇ τῶν τροχοφόρων. Τέτοιες πόλεις γίνονται ἐπὶ παραγγελίᾳ. Πόλι ὅμως σημαίνει ἀτμόσφαιρα, παράδοσι, συνέχεια ζωῆς.

Αὐτὰ ποὺ συγκεντρώνει ἡ Κέρκυρα. Ἡ ζωὴ της δὲν παρουσιάζει τὴν ἀσυναρτησίαν ἄλλων ἐλληνικῶν περιφερειῶν. Ἡ ἱστορία της προχωρεῖ μὲ συνοχή. Περναῖτε χωρὶς κενὰ ἀπὸ τὸν ἓνα σταθμὸ στὸν ἄλλο, ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα στὸ Βυζάντιο καὶ ἀπὸ αὐτὸ στὰ βενετσιάνικα καντουνία*, στὰ ἴχνη τῆς γαλλικῆς διαβάσεως, στὸ παλάτι τῶν ἀρμοστῶν τῆς βρετανικῆς αὐτοκρατορίας, γιὰ νὰ φτάσετε στοὺς σύγχρονους καιροὺς, σὲ ξενοδοχεῖο, ὅπως ἡ «Μπέλλα Βενέτσια», μὲ τὴν ἀρχοντιὰ τῶν παλαιῶν καιρῶν καὶ μὲ τὰ μέσα ἀνέσεως τῶν ἡμερῶν μας. "Οἱ οἱ χρόνοι συγκερασμένοι* σ' ἓνα σύνολο ἀρμονικό.

"Οταν περιφέρεστε στοὺς στενοὺς δρόμους, στὶς λεωφόρους μὲ τὶς δενδροστοιχίες, στὶς μικρὲς πλατεῖες τοῦ Μεσαίωνα, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ξέρετε ἀπὸ τὴν ἱστορία ὅτι ἀπὸ ἐδῶ πέρασαν οἱ μεγάλοι πολιτισμοὶ τῆς γῆς. Τὸ βλέπετε μὲ τὰ μάτια σας, ὅτι πέρασε ἡ Εὐρώπη. Δὲν ἄφησαν τζαμιά καὶ μιναρέδες οἱ ἀσιάτες κατακτηταί. Δὲν ἀντήχησε ἀμανές. Δὲν ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι τῆς Ἀνατολῆς. Μόνο οἱ μεγάλοι πολιτισμοὶ ἔχουν περάσει. Καὶ ὅλοι ἀποτύπωσαν τὴ σφραγίδα τους. Ἀναπνέετε Εὐρώπη. Μιὰ ὑπόνοια, μιὰ σκιά της, ἓνα ἀεράκι της. Πάντως Εὐρώπη. Ἡ πνοή της εἶναι διάχυτη. Μόλις πατήσετε τὸ χῶμα της, ὅλα σᾶς λένε ὅτι ἔχετε ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὰ Βαλκάνια. Ἀκόμα καὶ ἡ γλῶσσα. Ἀπαλή,

συρτή, τραγουδιστή, καθώς είναι, ξενικούς ήχους θυμίζει. Και αυτά τα μέτρα και τα σταθμά «εὐρωπαϊκά» είναι. Δὲν ξέρουν τὴν πήχη. Μετροῦν μὲ τὴ γυάρδα. Ἔχουν τὴ βενετσιάνικη λίτρα, γιὰ νὰ ζυγίζουν τ' ἀσημικά, ἔχουν τὴν ἀγγλικὴ λίτρα, γιὰ νὰ ζυγίζουν ὅλα τ' ἄλλα εἶδη.

Παμπάλαιο μπορεῖ νὰ εἶναι τὸ κτήριο τοῦ ξενοδοχείου σας. Ὅταν ὅμως περάσετε τὸ κατώφλι, θὰ ἰδῇτε ὅτι ἀπὸ τὸν μαίτρ* ὡς τὸν τελευταῖο γκροῦμ* ὅλοι κατέχουν τὴ μεγάλη τέχνη τῆς περιποιήσεως τοῦ ξένου. Μέσα σὲ μιὰ τέτοια ἀτμόσφαιρα θὰ βρῇτε πολὺ φυσικὸ, ὅταν κάποιος γέρος, λησμονημένος ἄρχοντας μὲ μποτίνια καὶ ψηλὸ κολάρο, σᾶς πλησιάσῃ στὸ μουράγιο, γιὰ νὰ σᾶς ρωτήσῃ ἂν ἔρχεστε «ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα».

Στὴν πνοὴ τοῦ πολιτισμοῦ προσθέτει καὶ ἡ φύσι τὰ φῶτα τῆς. Κανένα νησί δὲν ἔχει εὐνοηθῇ σὰν τὴν Κέρκυρα. Οἱ βελόνες τῶν πεύκων, πού μὲ τόση ἐπιείκεια ὀνομάζομε δέντρα, δὲν εἶναι ὁ πράσινος διάκοσμος τῆς Κερκύρας. Ἐδῶ ἀπλώνεται ἡ εὐλογία τῆς ἐλιάς, τῆς πορτοκαλιάς, τῆς λεμονιάς, τοῦ πλατάνου, τῆς ἀκακίας, τῆς δάφνης, τῆς κουμαριάς τῆς μυρτιάς, τοῦ σκίνου. Τ' ἄνθη τῆς μουςμουλιάς, ἀνθισμένα τίς τελευταῖες αὐτὲς ἡμέρες τοῦ φθινοπώρου, ἀρωματίζουν τὸν κάμπο. Ἡ γιασεμιὰ σκαρφαλώνει στίς πόρτες καὶ στὰ παράθυρα τῶν σπιτιῶν. Ἐνα μπουκέτο ἀπὸ ντάλιες καὶ τριαντάφυλλα εἶναι ὁ μικρὸς Δημοτικὸς Κήπος. Τὸ πράσινο καλύπτει τὴ Σπιανάδα, τὴ μεγαλύτερη ἐλληνικὴ πλατεῖα. Καί, ἂν προχωρήσετε πρὸς τὴν ἐξοχή, χρώματα καὶ ἀρώματα τοῦ φθινοπώρου θὰ σᾶς ὑποδεχτοῦν μὲ τὸ χάδι τους, γιὰ νὰ σᾶς ποῦν πόσο γλυκιὰ εἶναι ἡ ζωὴ, ὅταν ἡ φύσι καὶ ὁ ἄνθρωπος δώσουν ὁ ἕνας στὸν ἄλλον τὰ χέρια. Τὸ θαῦμα πού συντελέστηκε ἀπὸ τὴ σύμπραξι τῆς φυσικῆς ὁμορφιάς καὶ τοῦ πολιτισμοῦ θὰ ἔπρεπε νὰ τὸ γνωρίζαμε ὅλοι. Θὰ νοιώθαμε τὴν

ψυχὴ τῆς Εὐρώπης, πού ζῇ στὴν καρδιά τῆς ἑλληνικῆς γῆς.

Β' Μουσικὸς ἄνεμος

Γράφω ὑπὸ τοὺς ἤχους μουσικῆς. Δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος. Ἡ μουσικὴ στὴν Κέρκυρα εἶναι ὁ ἐπιούσιος. Δὲν τὴν ἔφερε ὁ σνομπισμός*. Ἀποτελεῖ τὴν ἀνάγκη. Τοὺς εἶναι ἀπαραίτητη, ὅπως καὶ ὁ ἀέρας πού ἀναπνέουν. Καθιέρωσε τὴν παντοκρατορία της ἢ παράδοσι; Τὴν ἐπιβάλλει ἢ ποιητικὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ νησιοῦ; Ἡ κυριαρχία της πάντως εἶναι ἀπόλυτη.

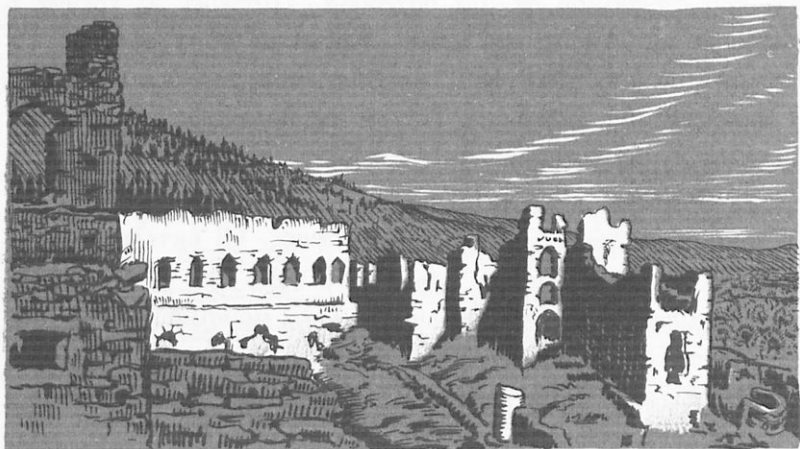
Οἱ τέσσερες φιλαρμονικὲς θὰ ἦσαν ἰσχνὴ ἀπόδειξι τῆς μουσικότητος τῆς Κερκύρας χωρὶς ἀντίστοιχη διάθεσι τῶν κατοίκων. Τῇ μουσικῇ ἀνάπτuξι ἐνὸς τόπου δὲν θὰ τὴν κρίνετε ἀπὸ τοὺς ἐκτελεστάς, θὰ τὴν κρίνετε ἀπὸ τοὺς ἀκροατάς. Οἱ ἐκτελεσταὶ ἔρχονται ἐν ἀνάγκῃ ἀπὸ ἔξω. Τὸ κοινὸ ἀποτελεῖ τὸ ἀσφαλὲς κριτήριον. "Ὁχι ὅμως μιὰ ὠρισμένη τάξι του ἀλλὰ ἡ μᾶζα, τὸ μεγάλο πλῆθος, πού ξέρεи ν' ἀκούη. Εἶναι ἐπίσης δύσκολο ν' ἀκοῦτε μιὰ συμφωνία, ὅσο καὶ νὰ τὴν ἐκτελῆτε. Μπορεῖτε νὰ σφίγγετε καὶ νὰ ἐντείνετε, ὅσο θέλετε, τὴν προσοχή, γιὰ ν' ἀποδείξετε τὴν παρακολούθησι καὶ τὴν πλήρη κατανόησι τῶν μουσικῶν φράσεων. "Ὅταν ἡ κατάνυξι αὐτῇ δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸν ἐσωτερικὸν σας κόσμον, ὅταν δὲν εἶναι εἰλικρινεῖς οἱ δεσμοὶ σας μὲ τὴ γλῶσσα τῶν ἡχων, θὰ ἔρθῃ στιγμὴ πού θὰ προδοθῇ ἡ ἀμάθειά σας.

Ὁ Κερκυραῖος κατέχει τὴν τέχνην τοῦ ἀκροατοῦ, γιὰτι κατέχει τὴν ψυχὴν τῆς μουσικῆς. Τὴν ξέρεи καὶ τὴν αἰσθάνεται. Ἀκινήτεϊ ἢ πλατεῖα, ἢ Σπιανάδα, ὅταν ἡ φιλαρμονικὴ δίνη τις συναυλίας της. Χιλιάδες ἀκροατῶν παραδίνονται σὲ κατάνυξι ὁρθησκευτικῇ. Σταματᾷ ὁ περίπατος, διακόπτεται ἡ συνομιλία, νεκρώνεται ὁ ψίθυρος καὶ ἡ Κέρκυρα σὲ στάσι προσευχῆς ἀκούει. Ἡ εὐλάβειά της ὅμως δὲν εἶναι ἡ τυφλὴ πί-

στι τοῦ φανατικοῦ σὲ μιὰ θρησκεία. Πιστεύει κι ἐρευνᾷ ὁ Κερκυραῖος. Ἀκούει καὶ κρίνει. Κρίνει μὲ αὐστηρότητα. Τῇ στιγμῇ ποῦ ὁ ἐκτελεστής θ' ἀσεβήσῃ πρὸς τὴν ὑψηλὴ τέχνη, ὁ ἀκροατὴς θὰ ἐκδηλώσῃ ζωντὰ τὴ δυσφορία του καὶ θὰ καταλογίσῃ μὲ δικαιοσύνη τὶς εὐθύνες:

—Φάλτσο, κλαρίνο!

Οἱ περιπτώσεις ὅμως εἶναι σπάνιες. Οἱ ἐκτελεσταὶ εὐλαβοῦνται τὴν παράδοσι τοῦ νησιοῦ τους καὶ ἡ συνεννόησι μὲ τὸ ἀκροατήριον εἶναι ἀπόλυτη. Ἀλλὰ μουσικοὺς φθόγγους δὲν προσφέρει ἡ ὀργανωμένη μόνον φιλαρμονική. Μουσικὴ ἀναδίνεται ἀπὸ κάθε γωνιά τῆς Κερκύρας, μουσικὴ εἶναι ἡ γλῶσσα τῆς, μουσικὴ γίνονται στὰ χέρια τῶν Κερκυραίων κωδωνοκρουστῶν οἱ καμπάνες τῶν ἀναρίθμητων ἐκκλησιῶν, μουσικὲς συμφωνίαι ἐκτελεῖ τὸ κωδωνοστάσιον τοῦ Ἀγίου, ὅταν πρῶι βράδυ σημαίνει τὶς ὥρες. Ἡ μουσικὴ σᾶς περιμένει στὰ στενοσόκακα τῆς παλαιᾶς πόλεως. Περνᾶτε ἀπὸ φτωχά, παμπάλαια σπίτια, μὲ τὴ μπουγάδα ἀπλωμένη στὰ παράθυρα, καὶ ἀκούτε νὰ σκορπιζῶνται οἱ ἤχοι τοῦ πιάνου ἀπὸ τὸ ἀνήλιαγο δωμάτιό τους. Ἀργὰ τὴ νύχτα διέσχιζα ἓνα ἀπὸ τὰ δρομάκια ἐκεῖνα τὰ τόσο στενά, ὥστε οἱ ἔνοικοι δύο ἀντικρινῶν σπιτιῶν μὲ λίγη καλὴ θέλησι μποροῦν ν' ἀνταλλάξουν ἀπὸ τὰ μπαλκόνια τους χειραψία. Σ' ἓνα ἰσόγειο τῆς ρούγας* αὐτῆς, κάτι μεταξὺ κουζίνας καὶ τραπεζαρίας, πλήρης ὀρχήστρα μὲ νέους μουσικοὺς ἐκτελοῦσε Μπετόβεν... Οἱ διαβάτες σταματοῦσαν μὲ σοβαρότητα, ἔπαιρναν στάσι προσοχῆς καὶ χειροκροτοῦσαν κάθε ἐπίλογο.

43. ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΟΝ ΜΥΣΤΡΑ

Ι. ΤΟ ΦΡΟΥΡΙΟ

“Όποιος θέλει νά ιδῇ μὲ τὰ μάτια του μία ἀρχαία πόλι μὲ τοὺς δρόμους της καὶ τὰ ἐρείπιά της, ὅχι μόνο τὰ ἐρείπια τῶν μνημείων τῆς τέχνης, ἀλλὰ καὶ τῶν ιδιωτικῶν σπιτιῶν, πρέπει νά ἐπισκεφτῇ τὴ νεκρόπολι τῆς Δήλου. Καὶ ὅποιος θέλει νά ιδῇ μία μεσαιωνικὴ νεκρόπολι μὲ τὰ τείχη καὶ τοὺς πύργους της, μὲ τὶς ἐκκλησίες καὶ τὰ παλάτια της, ἀλλὰ καὶ μὲ πολλὰς ἑκατοντάδες σπίτια ιδιωτικά, πού τὰ ὑπολογίζουν σὲ δύο χιλιάδες, πρέπει νά ἐπισκεφτῇ τὸν Μυστρά.

Δὲν γνωρίζω ἂν ὑπάρχουν πολλοὶ τόποι, πού νά συνδυάζουν τόσο ἀρμονικὰ τὴν ἑνδοξὴ ἱστορικὴ παράδοσι, τὰ πλούσια καλλιτεχνικὰ μνημεῖα καὶ τὸ ὑπέροχο φυσικὸ τοπίο. Ὁπωσδήποτε ὁ Μυστράς ἱκανοποιεῖ τὸν κάθε ἐπισκέπτη του, εἴτε προτιμᾷ νά ταξιδέψῃ μὲ τὰ φτερά τῆς φαντασίας σὲ ἑνδοξα γεγονότα τῆς ἱστορίας μας, εἴτε προτιμᾷ νά θαυμάσῃ

τῆς τέχνης τὴν ὁμορφιά, εἴτε προτιμᾷ νὰ μεθύσῃ μὲ τὴ μαγεία ἐνὸς σπάνιου τοπίου τῆς πατρίδας μας.

Ἄς ἀνεβοῦμε λοιπὸν ἓνα καλοκαιρινὸ πρῶι, πολὺ πρῶι, ἐδῶ πάνω, στὸ ψηλὸ φρούριο τοῦ βουνοῦ, ἅς καθήσωμε σ' ἓνα μισογκρεμισμένο πύργο κι ἅς φέρωμε μπροστά μας περασμένους καιροὺς καὶ ἀνθρώπους.

Χίλια διαχόσια σαράντα ἑννέα μ.Χ., περισσότερα ἀπὸ ἑφτακόσια χρόνια πρὶν ἀπὸ σήμερα! Γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἀκατοίκητη κορυφὴ τοῦ ὄρθιου προβόλου τοῦ Ταῦγέτου, ποὺ ἔχει τὸ σχῆμα μυζήθρας καὶ γι' αὐτὸ—ὅπως πιστεύουν πολλοὶ—πῆρε τ' ὄνομα Μυζήθρᾶς καὶ κατὰ συγκοπὴν Μυστρᾶς, κόσμος πολὺς τὴν ἀνεβαίνει. Τεχνίτες καὶ σύνεργα καὶ μολάρια φορτωμένα πέτρα καὶ ἀσβέστη μέρες καὶ μῆνες δουλεύουν σὰν μέλισσες.

Σιγὰ σιγὰ ὀρθώνεται τὸ φράγκικο φρούριο τῶν Βιλλαρδουίνων, ποὺ πῆραν στὸ μερίδιό τους τὸν Μορέα (τὴν Πελοπόννησο), ὅταν οἱ Φράγκοι καὶ οἱ Βενετοὶ μοίρασαν τὶς χῶρες τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

Οἱ Φράγκοι βουλήθησαν νὰ στεφανώσουν τὸ βουνὸ μὲ τὸ φρούριο τὸ ἄπαρτο, γιὰ νὰ καθήσουν πιὸ ἀσφαλεῖς στὸν τράχηλο τῶν Ἑλλήνων τοῦ Μοριᾶ. Ἕλληνες ὅμως ἐπιστρατευμένοι μὲ τὴ βία εἶναι τὸ μελισσολόι τῶν τεχνιτῶν καὶ τῶν ἐργατῶν, ποὺ στερεώνουν ἀτράνταχτο αὐτὸ τὸ φρούριο.

Τί περίεργο ἀλήθεια! Σὰν κάποια μυστικὴ φωνὴ νὰ τοὺς λέη πὼς πρέπει νὰ βάλουν ὅλη τους τὴν τέχνη καὶ ὅλη τους τὴ δύναμη καὶ νὰ τὸ χτίσουν ὅσο γίνεται πιὸ στερεὸ τὸ φρούριο, γιατί πολὺ γρήγορα θὰ πέσῃ στὰ χέρια τῶν Ἑλλήνων.

Χίλια διαχόσια ἐξήντα δύο, δεκατρία μόλις χρόνια ἀργότερα. Τὸ νεοχτισμένο φρούριο ὑψώνεται περήφανο καὶ φοβερὸ πάνω ἀπὸ τὴν πεδιάδα τῆς Βυζαντινῆς Λακεδαιμονίας

και από τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Σπάρτης. Μὰ ὁ κόσμος σήμερα—δοῦλοι τόσα χρόνια τῶν Φράγκων — ἀνοίγει διάπλατα τὰ μάτια του καὶ δὲν πιστεύει. Σκυθρωποὶ κατεβαίνουν οἱ Φράγκοι ἱππότες καὶ ξεκινοῦν μὲ βουρκωμένα μάτια γιὰ τὴν πρωτεύουσά τους, τὴν Ἀνδραβίδα, ἥ γιὰ κάπου ἄλλοῦ, ποιοὺς ξέρει! Κι ἄλλοι καβαλάρηδες ζωηροὶ καὶ γελαστοὶ ἀνεβαίνουν καὶ στήνουν στὸν ψηλότερο πύργο τὸν χρυσὸ δικέφαλο ἀετό.

Ὁ ἴδιος ὁ Γουλιέλμος Βιλλαρδουίνος, ποὺ ἔχτισε τὸ φρούριο, αἰχμάλωτος τρία τώρα χρόνια μὲ τοὺς δώδεκα βαρώνους του, γιὰ νὰ κερδίσῃ τὴν ἐλευθερίαν τους, ἀναγκάστηκε νὰ παραδώσῃ στὸν νικητὴ τῆς μάχης τῆς Πελαγονίας Μιχαὴλ Παλαιολόγο τὰ φρούρια τοῦ Μυστρά, τῆς Μάνης καὶ τῆς Μονεμβασίας.

Τὰ χρόνια περνοῦν καὶ ὁ Μυστράς ὀρθώνεται πάντα ἄπαρτος πιά μὲ τὸν βυζαντινὸ δικέφαλο κυρίαρχό του. Ἀλλὰ σιγὰ σιγὰ πῶς ἀλλάζει μορφή! Δὲν εἶναι πιά ὁ ἐρημικὸς φύλακας τοῦ πλούσιου κάμπου μὲ τὴν πρωτεύουσά του, τὴ Λακεδαίμονία, καὶ τὰ πολλὰ χωριά του. Ἡ ἴδια ἡ πρωτεύουσα, γιὰ νὰ εἶναι πιὸ ἀσφαλισμένη, ἔρχεται καὶ ριζώνει στὰ πόδια του. Ὁ Μυστράς γίνεται πολιτεία, μικρὴ στὴν ἀρχή, μεγάλη ἀργότερα, ἡ πρώτη τοῦ Μοριᾶ, ἡ πρωτεύουσα τοῦ δεσποτάτου τοῦ Μορέως.

2. Η ΑΚΜΗ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ

Χρόνο μὲ τὸν χρόνο ξαναπερνοῦν ἀπὸ μπροστά μας δύο ὁλόκληροι αἰῶνες ὥς τὰ χίλια τετρακόσια ἐξήντα μ.Χ., ποὺ πάτησε καὶ τὸν Μυστρά τὸ πόδι τοῦ πορθητῆ Μωάμεθ τοῦ Β'. Βλαστάρια τῶν αὐτοκρατορικῶν Βυζαντινῶν δυναστειῶν, ποὺ ἀγωνίζονται νὰ ξαναστυλώσουν τὴ βαρειά λαβωμένη αὐτοκρατορία τους, Κατακουζηνοὶ καὶ Παλαιολόγοι, ἔρχονται

δεσπότες τοῦ Μυστρᾶ καὶ χτίζουν παλάτια καὶ διπλὰ τείχη, γιὰ ν' ἀσφαλίσουν τὴν πόλι.

Φράγκοι, Βενετοὶ καὶ Τοῦρκοι περνοῦν ὅλοι μὲ τὴ σειρὰ τους, φοβερίζουν τὴν πόλι καὶ τὸ φρούριό της, φεύγουν ὅμως ἀνίκανοι νὰ τὴν πατήσουν.

Καὶ οἱ τελευταῖοι Βυζαντινοὶ σοφοί, ἀρχιτέκτονες καὶ ζωγράφοι, νοιώθουν πὼς ἐδῶ κάτω, στὰ πόδια τοῦ περήφανου Ταυγέτου, δίπλα στοὺς τάφους τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν, ὁ Ἑλληνισμὸς ἀναπνέει πιὸ ἐλεύθερα ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολι, πού τὴν περισφίγγει ἀσφυκτικὰ ὁ σουλτάνος.

Νά τος ὁ Γεώργιος Γεμιστὸς ἢ Πλήθων κάτω ἀπὸ τὸν ἥσκιο μιᾶς καμάρας, πού διαβάζει. Ἐτοιμος εἶναι νὰ ταξιδέψῃ γιὰ τὴ Φλωρεντία, ὅπου πρῶτος αὐτὸς θ' ἀνάψῃ τὸ πνευματικὸ φῶς, γιὰ νὰ ξυπνήσουν οἱ Δυτικοὶ καὶ νὰ δημιουργήσουν τὴν Ἀναγέννησι.

Νά τοι οἱ ἀρχιτέκτονες, πού στολίζουν τὴν πολιτεία μὲ κοσμοζαχουσμένες ἐκκλησίες, τὴ μία πιὸ ὠραία ἀπὸ τὴν ἄλλη, τὴν Παντάνασσα, τὴν Περίβλεπτο, τὸν Ἅγιο Δημήτριο, τὴν Εὐαγγελίστρια, τοὺς Ἀγίους Θεοδώρους καὶ τὸ Ἀφεντικὸ.

Νά τοι καὶ οἱ ζωγράφοι μὲ τὰ θαυματουργὰ τους χρώματα, πού στολίζουν τὸ ἐσωτερικὸ τῶν ἐκκλησιῶν. Δὲν ἔχουν πιά τὸν παλαιὸ πλοῦτο τῶν ψηφιδωτῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ πινέλο μὲ τὰ φτωχὰ χρώματα στὰ χέρια τῶν ὀρθοδόξων ζωγράφων εἶναι ἀρκετά, γιὰ νὰ ἐκφράσουν τὴ θρησκευτικὴ πίστι.

Ὁνόματα ἃς μὴν ἀναζητοῦμε. Μεγάλοι καὶ ταπεινοί, ἀρχιτέκτονες καὶ ζωγράφοι, δούλεψαν καὶ δημιουργήσαν καὶ ἄφησαν μνημεῖα ἀθάνατα, ὅχι γιὰ νὰ διαιωνίσουν τὰ ὀνόματά τους, ἀλλὰ γιὰ νὰ προσευχηθοῦν μὲ τὴ δική τους τέχνη, ὅπως προσεύχονται μὲ τὴ δική τους τέχνη καὶ οἱ ἀνώνυμοι ὁμνογράφοι.

Νά τος καί ὁ δεσπότης Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος, πού ξεκινάει μέ μικρή συνοδεία γιά τή Βασιλεύουσα, ὅπου τόν περιμένει τὸ ἀκάνθινο στεφάνι τοῦ ἐθνομάρτυρα. Τί παρά-
 ξενη ἔκφρασι πού ἔχουν τὰ μάτια του, ὅπως στρέφει γιά τε-
 λευταία φορά ν' ἀποχαιρετίσῃ τὸν Μυστρά! Τὸ νοιώθει πὼς
 δὲν θὰ τὸν ξαναἰδῇ καί γι' αὐτὸ θέλει νὰ κλείσῃ στὴν ψυχὴ του
 ὀλοζώντανο τ' ὄραμά του.

Ποιὸς ξέρει! Ἴσως αὐτὸ τ' ὄραμα τοῦ Μυστρά, ὅπου
 ἔχει ἀναστηθῇ ὁ Ἑλληνισμὸς μέ ὅλη τὴ ζωντάνια καὶ τὴν
 πνευματικὴ του ἀκτινοβολία, ἴσως αὐτὸ τ' ὄραμα, περισσό-
 τερο ἀπὸ κάθε τι ἄλλο, θὰ τοῦ δώσῃ τὴ δύναμη νὰ σταθῇ
 ἀκλόνητος τὴν ὥρα τοῦ μεγάλου ἥρωισμοῦ καὶ τῆς μεγάλης
 θυσίας.

3. ΤΟ ΣΗΜΕΡΙΝΟ ΤΟΠΙΟ

Ὁ ἥλιος τοῦ καλοκαιριοῦ πλημμυρίζει τὸν κάμπο καὶ
 διαλύει τὴν ἀραχνένια πάχνη τῆς αὐγῆς. Τὸ ταξίδι μας στοὺς
 περασμένους αἰῶνες τελειώνει σὰν ὄνειρο, πού τὸ διαλύει τὸ
 πρωινὸ φῶς τοῦ παραθυριοῦ.

Ξυπνοῦμε κι ἐμεῖς ἐδῶ πάνω, στὴ νεκρὴ πιά πόλι, ὅπου
 μόνο λίγες ἐκκλησίες μένουν ἀπείραχτες ἀπὸ τοῦ χρόνου τὰ
 χτυπήματα. Κάτι μᾶς σφίγγει τὴν καρδιά. "Ὅμως ἄκου τὴ
 λαλιά τῆς πέρδικας πόσο χαρούμενη μᾶς ξαλαφρώνει! Κι
 ἕνας κότσυφας μέ τὸ καλογερίκὸ του ράσο καὶ τὸ χρυσό του
 ράμφος ἤρθε καὶ κάθησε ἀπέναντί μας, ἐπάνω στὸ μισογκρε-
 μισμένο τεῖχος, καὶ φλύαρος δὲν θέλει νὰ μᾶς ἀφήσῃ νὰ παρα-
 δοθοῦμε στὴ μελαγχολία μας.

Ἀνοίγομε τὰ μάτια καὶ τὴν ψυχὴ μας στὸ σημερινὸ
 θέαμα.

Πίσω μας, πρὸς τὴ δύσι, μᾶς παραστέκει προστατευτι-
 καὶ ὁ γίγαντας τῶν βουνῶν, ὁ Ταῦγετος, μέ τὶς γκριζες κο-

ρυφές του. Καί μπρός μας, ανατολικά, από τή ρίζα τοῦ Μυστρά ὡς πέρα στὰ ριζοβούνια τοῦ Πάρωνα, μία ἀπέραντη θάλασσα θά 'λεγε κανείς! Τόσο πλούσιο πράσινο, πού νά σκεπάζη ἕναν κάμπο ὁλόκληρο καί νά κρύβη τὰ τόσα χωριά του, ἄν δέν εἶναι θέαμα μοναδικό στήν τόσο γυμνή πατρίδα μας, ἀσφαλῶς εἶναι πολὺ σπάνιο.

Ὁ ἐλαιῶνας μὲ ἑκατοντάδες χιλιάδες ἐλιές καί τὰ περιβόλια μὲ τίς λεμονοπορτοκαλιές δέν ἀφήνουν οὔτε ἕνα στρέμμα ἀσκέπαστο οὔτε μία αὐλή σπιτιοῦ ἐλεύθερη. Στὸ βάθος μόνο ἡ κοίτη, ἡ σχεδὸν χωρὶς νερό, τοῦ Εὐρώτα σὰν τεράστιο ἀσημένιο φίδι σχίζει ἀπὸ τὰ βόρεια πρὸς τὰ νότια τὴ θάλασσα τοῦ πρασίνου.

Καί ἡ Σπάρτη, ἡ σημερινὴ πόλι, εἶναι σχεδὸν κρυμμένη καί μόνον ἡ μητρόπολι τῆς καί λίγα ἀπὸ τὰ ψηλότερα κτήριά τῆς προβάλλουν τίς στέγες τους, γιὰ νὰ δηλώσουν τὴν παρουσία τῆς.

Πόσο ἐορταστικό, πόσο χαρούμενο ἀπλώνεται κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας τὸ Λακωνικὸ τοπίο! Καί εἴτε τοὺς Σπαρτιάτες φανταστοῦμε νὰ γυμνάζωνται στίς ὄχθες τοῦ Εὐρώτα, εἴτε τοὺς Φράγκους ἱππότες στὸ κονταροχτύπημά τους, εἴτε τοὺς Βυζαντινοὺς νὰ πολεμοῦν ἀπὸ τὸ φρούριό τους, εἴτε τοὺς Τούρκους νὰ τὸ πατοῦν, ὅλα τὰ θεωροῦμε σὰν παιχνίδια τῶν ἀνθρώπων μέσα στήν ὁμορφὴ πλάσι, πού τοὺς χάρισε ὁ Μεγαλοδύναμος.

Ἄς πᾶμε λοιπὸν κι ἐμεῖς νὰ προσευχηθοῦμε στίς Βυζαντινὲς ἐκκλησίες τοῦ Μυστρά, ν' ἀνάψωμε ἕνα κεράχι γιὰ τίς ψυχὲς τόσων γενεῶν προγόνων μας, πού τόσο τίμησαν ἐδῶ πάνω καί τὸν Ἑλληνισμό καί τὸν Χριστιανισμό!

Ἄς γονατίσωμε στὸ πλακόστρωτο κι ἄς ὑψώσωμε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν Παντοκράτορα τοῦ τρούλου, ὄχι μόνο γιὰ

νά θαυμάσουμε τή μεγάλη τέχνη τοῦ ἀνώνυμου ζωγράφου, ἀλλά καί γιά νά μπορέσουμε νά ζήσουμε, ἔστω καί γιά λίγες στιγμές, τή δική του μεγάλη πίστι. Ἐτσι μόνο θά γίνουμε ἄξιοι νά ὑψώσουμε τήν εὐχαριστία μας πρὸς Αὐτόν, γιατί μᾶς ἀξίωσε νά ζήσουμε μία τέτοια μέρα καί μέσα σέ μιὰ τέτοια πλάσι, ὅπου ἡ ἱστορία, ἡ ὀμορφιά τῆς μεγάλης τέχνης καί ἡ φυσική ὀμορφιά τοῦ τοπίου ἔχουν συναντηθῇ σέ μία τόσο ἀρμονική συντροφιά.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

ἐποχὲς ὀλόκληρες. Τὸ ἔδαφος ἐκεῖ εἶναι μουσικεμένο ἀπὸ τὰ νερά. Δὲν ἀναπνέει κανένας ἀέρα, ἀλλὰ τὴν ὑγρασία ποὺ ἐμποτίζει τὰ φυλλώματα καὶ τὸ χῶμα. Οἱ ὀγκόλιθοι ποὺ ἔχουν ἀποσπαστῇ ἀπὸ τὰ ψηλὰ βράχια καὶ κυλήσει στὶς βαθύσκιες αὐτὲς χαράδρες εἶναι ὅλοι στρωμένοι ὑγρὴ πρασινάδα. Περνάει κανένας μέσα ἀπὸ θόλους φυλλωμάτων, σὰν νὰ διέσχισε κανένα παρθένο δάσος τῶν Τροπικῶν. Τ' ἀηδόνια κελαηδοῦν ἀδιάκοπα, χωρὶς νὰ τὰ τρομάζει ὁ ξερὸς κρότος τῶν πετάλων τῶν μουλαριῶν ἐπάνω στὸ ἄνισο κι ἐπίμονο καλντερίμι...

.....

Τὸ πρωί, ποὺ ξεκινοῦμε, τὸ Αἰγαῖο στὸ βάθος κατάφυτων πλαγιῶν χρυσίζει πάμφωτο σὰν μιὰ γαλήνη ὀνείρου. Ὁ ἀέρας, ποὺ ἔρχεται φιλτραρισμένος ἀπὸ τ' ἀπέραντα δάση τῶν καστανιῶν, καὶ τὰ χιόνια τῶν ψηλῶν κορυφῶν, εἶναι τόσο δροσερὸς καὶ ἀμόλυντος, ποὺ χαίρεται κανεὶς νὰ τὸν ἀνασαίνει. Τ' ἄγρια τριαντάφυλλα εὐωδιάζουν στὶς βραγιές καὶ οἱ ἀνθισμένες μηλιές εἶναι σὰν ἄσπρες ἐκρήξεις μέσα στὴ φουντωμένη πρασινάδα τῶν πλατάνων καὶ τῶν καστανιῶν. Τραγουδιστὰ νερά κυλοῦν ἀπὸ παντοῦ, ξεχειλώνοντας ὡς τὰ μονοπάτια. Ὁ ἥλιος κατακτᾷ πιθαμὴ μὲ πιθαμὴ τὶς πυκνὲς συστάδες τῶν φυλλωμάτων, ποὺ ἀνάμεσά τους ἔχει θεριέψει ὁ σκοτεινὸς κισσός...

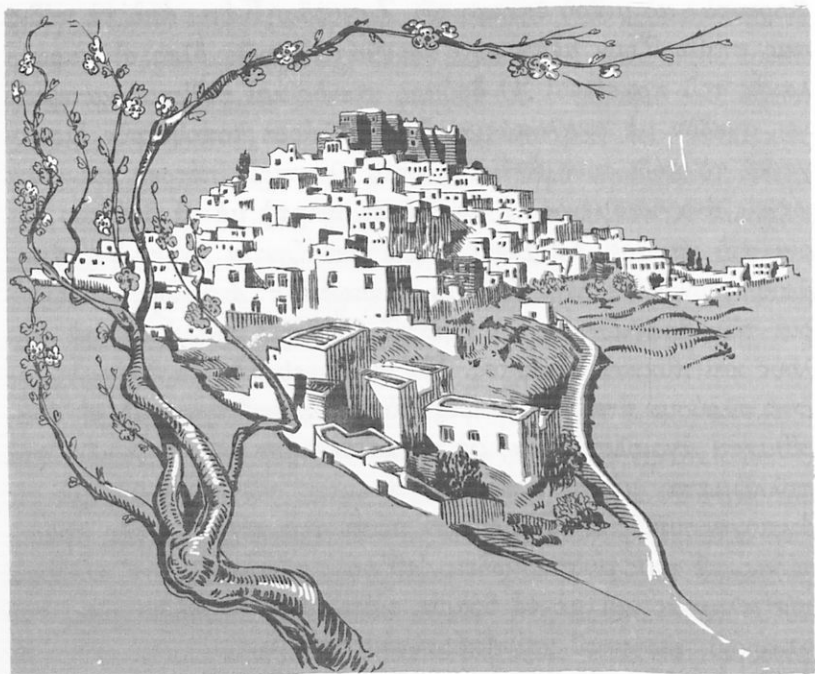
Τὰ πέταλα τῶν μουλαριῶν μας κροτοῦν στὸ καλντερίμι τοῦ δρόμου καὶ ὁ κρότος αὐτὸς ἔχει κάτι τὸ χαρωπὸ μέσα στὴν πρωινὴ γαλήνη, ἔτσι μάλιστα ποὺ τὸν συνοδεύουν τὰ κουδουνάκια τῶν ζώων, τὸ θρόισμα τῶν φυλλωμάτων καὶ τὸ λάλο κύλισμα τῶν νερῶν. Τὸ χωριὸ κοιμᾶται ἀκόμα μέσα στὸ πασχαλινὸ αὐτὸ πρωινό. Ἐνα δύο μόνο παράθυρα ἀνοίγουν σὰ νυσταγμένα μάτια καὶ μᾶς κοιτοῦν, ποὺ περνοῦμε...

Ἐχομε πάρει τὸν ἀπότομο κατηφορικὸ δρόμο ποὺ φέρνει στὸ ἀκροθαλάσσι, ἀπ' ὅπου μιὰ βάρκα θὰ μᾶς πάει στὸ

Χορευτὸ - τὸ μικρὸ ἐπίνειο τῆς Ζαγοράς. Κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας σπιθηρίζουν μέσα στὸ ἀνοιξιάντικο φῶς ὅλες οἱ παραλλαγές τοῦ πρασίνου. Ὁ δρόμος στενὸς καὶ φιδίσιος κατεβαίνει σχεδὸν μὲ σκαλοπάτια. Τὰ μουλάρια τοποθετοῦν δισταχτικὰ τὸ πόδι τους ἀνάμεσα στὶς γλιστερὲς πέτρες καὶ εἶναι κανεὶς ἀναγκασμένος νὰ κρατιέται σφιχτὰ μὲ τὰ δυὸ του χέρια στὸ σαμάρι. Τὰ χέρια ὅμως χρειάζονται καὶ γιὰ ν' ἀπομακρύνουν κάθε λίγο ἀπὸ τὸ πρόσωπο τ' ἀγκαθωτὰ κλωνάρια τῶν βραγιῶν, ποὺ σχηματίζουν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ψηλοὺς καὶ πυκνοὺς φράχτες. Μὰ τί σημαίνει! Ἀποζημιωνόμαστε πλούσια ἀπὸ τίς μικρὲς αὐτὲς ἐναντιότητες μὲ τ' ἀναρίθμητα ἀγριολούλουδα, μὲ τὸ κελάηδημα τῶν ἀηδονιῶν στὰ φυλλώματα, μὲ τὸ μελωμένο ἄρωμα τῶν ρεικιῶν, μὲ τίς ἀγριοχαρουπιές, ποὺ ροδίζουν μέσα στὸ πέλαγος τῆς πρασινάδας, μὲ τοὺς μυστηριώδεις ψιθύρους τῶν νερῶν στ' αὐλάκια τῆς πλαγιᾶς καὶ μὲ τό θέαμα, κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μας, τοῦ γλαυχοῦ, φωτεινοῦ καὶ ἀπέραντου Αἰγαίου...

Κώστας Οὐράνης

45. ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΠΑΤΜΟ

Ι. Η ΕΚΔΡΟΜΗ ΜΑΣ

Ἀπὸ τ' ἀκρογιαλία τῆς Ἰκαρίας χρόνια καὶ χρόνια τὴν ἀγνάντευα. Κάποτε θαρροῦσα πὼς ξεχώριζα τοὺς μαυροφορεμένους καλογέρους νὰ πηγαινοέρχωνται στὶς ταρατσες τοῦ μοναστηριοῦ της. Δέκα ὀχτὼ μίλια μόλις χωρίζουν τὰ δύο ἐλληνικώτατα νησιά. Καὶ μία βαρκούλα μὲ πανὶ θὰ μπορούσε μὲ γαλήνη νὰ μᾶς πάη προσκυνητὰς μέσα σὲ λίγες ὥρες. Ἔτσι γινόταν, πρὶν πέση ἡ Πάτμος στὰ χέρια τῶν Ἰταλῶν.

Τὰ χρόνια τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς μὲ κράτησάν κι ἐμένα μακριὰ ἀπὸ τὰ νησιά μας. Μὰ τ' ὄραμα τῆς Πάτμου

Ήταν πάντα φυλαγμένο βαθιά στην ψυχή μου. Και νά πού τὸ καλοκαίρι τοῦ 1946 ἦταν γραφτό μου νά πατήσω τ' ἅγια χώματά της.

Μόλις ἔφτασα στὴν Ἰκαρία, πληροφορήθηκα ὅτι μερικοὶ φίλοι προετοιμάζαν μία ἐκδρομὴ γιὰ τὴν Πάτμο. Ἄλλο πού δὲν γύρευα.

Στὶς 24 τοῦ Αὐγούστου ἔγινε ἡ ἐκδρομὴ μας.

Ἀπὸ τὸ μεσημέρι ὡς τὶς πέντε τὸ ἀπόγευμα κράτησε τὸ ταξίδι μας. Ὁ καπετάνιος σήκωσε καὶ τὸ πανί, πού μᾶς ἔγινε περιζήτητο, ὅχι τόσο γιὰ τὴ βοήθειά του στὴν ταχύτητα τοῦ πλοιαρίου μας, ὅσο γιὰ τὸν ἥσκιο του.

Πλέομε πρὸς τὰ Ν.Α. Ἀριστερά μας ἀπλώνεται ἡ Σάμος μὲ τὰ μικρασιατικὰ παράλια στὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντα. Πολὺ πιὸ κοντά μας, πρὸς τὴν ἴδια διεύθυνσι, εἶναι οἱ Φοῦρνοι. Μόλις τοὺς προσπερνοῦμε, εἴμαστε στὰ μισὰ τοῦ ταξιδιοῦ καὶ μπαίνομε στὰ νερά τῆς Δωδεκανήσου. Τὸ πέλαγος μᾶς δροσίζει κάπως μέσα στὴ ζέστη τοῦ Αὐγούστου. Μὰ πιὸ πολὺ μᾶς δροσίζει ἡ ἀνέκφραστη χαρά, γιὰτὶ μπήκαμε στὰ πολυπόθητα νερά τῶν ἐλευθέρων πιά νησιῶν μας.

Ἀπὸ ἐδῶ καὶ κάτω, πρὸς τὸν νοτιά, μίλια πολλὰ τὸ Αἶγαῖο εἶναι τώρα πέρα γιὰ πέρα ἐλληνικό, ἀπὸ τὴν Πάτμο ὡς τὴ Ρόδο, κι αὖριο ἀκόμη πιὸ πέρα ὡς τὴν Κύπρο μας. Ὅσο κι ἂν ἀγωνίστηκαν νά τὴ μολύνουν τὴ θάλασσά μας τόσοι καὶ τόσοι κατακτηταί, νά τὴν σήμερα ἀμόλυντη, τόσο ἐλληνική, ὅσο ἦταν καὶ πρὶν ἀπὸ τρεῖς χιλιάδες χρόνια. Κι ἐμεῖς ἔχομε τὴ μεγάλη τύχη ν' ἀρμενίζωμε ἔπειτα ἀπὸ τόσων αἰώνων σκλαβιά πρὸς τὰ ἡλιόχαρα νησιά μας.

Τώρα πλησιάσαμε τὶς ἀκτὲς τῆς Πάτμου κι ἔτσι μπορούμε νά περιεργαστοῦμε τὴν ἐδαφικὴ τῆς διαμόρφωσι καὶ τὴ βλάστησί της. Ἡ γύμνια καὶ τὸ χαμηλὸ τῆς ὕψος μᾶς θυμίζει τὴ Μύκονο, ἂν καὶ ξεχωρίζομε σὲ λίγο μερικὲς μι-

κρές όάσεις με άμπέλια και συκιές. Παραπλέομε από τόν έναν κολπίσκο στόν άλλο, πού μάς δίνουν την έντύπωσι μιās δαντέλας με πολλούς γύρους. "Όταν κάποτε άντικρύζωμε στο βάθος ενός κόλπου τó γραφικώτατο χωριό της, τόν Κάμπο, ν' άπλώνεται σέ μεγάλο μάκρος μέσα στην πρασινάδα τών άμπελιών και τών δέντρων του, θαρροΰμε πώς βρισκόμαστε σέ κάποιο από τά τόσο νοικοκυρεμένα χωριά τής Σύρου με τούς περίφημους κήπους.

"Όλο και πλησιάζομε στο μοναδικό λιμάνι του νησιού, στη Σκάλα, χτισμένη στόν πιό βαθύ κόλπο και πολύ κοντά στόν πιό στενό λαιμό του, εκεί άκριβώς πού δείχνει ó χάρτης την Πάτμο σαν δύο νησιά ένωμένα. "Όλοι μας καμαρώνομε τά πεντακάθαρα νησιώτικα σπίτια τής Σκάλας και τής Χώρας λίγα χιλιόμετρα πιό πάνω, στην κορυφή του βουνού, όλόγυρα στο κοσμοζακουσμένο μοναστήρι.

Είχα θαυμάσει πολλές φορές ως τώρα τή λευκότητα και την καθαριότητα τής Μυκόνου και θαρροΰσα πώς καμμία άλλη πόλι δέν την ξεπερνά. Κι όμως πιό άσπρη και πιό καθαρή είναι ή Πάτμος. "Όλα τά σπίτια της φρεσκοασπρισμένα και οί αυλές της και τά πεζοδρόμια και οί άκρες του δρόμου άκόμη, πού ένώνει τή Σκάλα με τó μοναστήρι και τή Χώρα. Κανένα άλλο χρῶμα δέν διακρίναμε άνάμεσα στα σπίτια, εκτός από λίγη πρασινάδα έδῶ κι εκεί, κάπου ένα δέντρο, κάπου ένα μικρό περιβόλι.

2. Η ΥΠΟΔΟΧΗ ΜΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ

Χαιρετιστήκαμε χαρούμενα με δύο τρεῖς βαρκοΰλες, πού πρωταπαντήσαμε στο λιμάνι. Κάμποσος κόσμος μαζεΰτηκε στην προκυμαία. Στα μελαψά τους πρόσωπα διαβάζαμε μία εύχάριστη έκπληξι. "Ημαστε ή δεύτερη έκδρομή, πού δεχόταν τó νησί τους από τή μητέρα Έλλάδα. Λίγες έβδο-

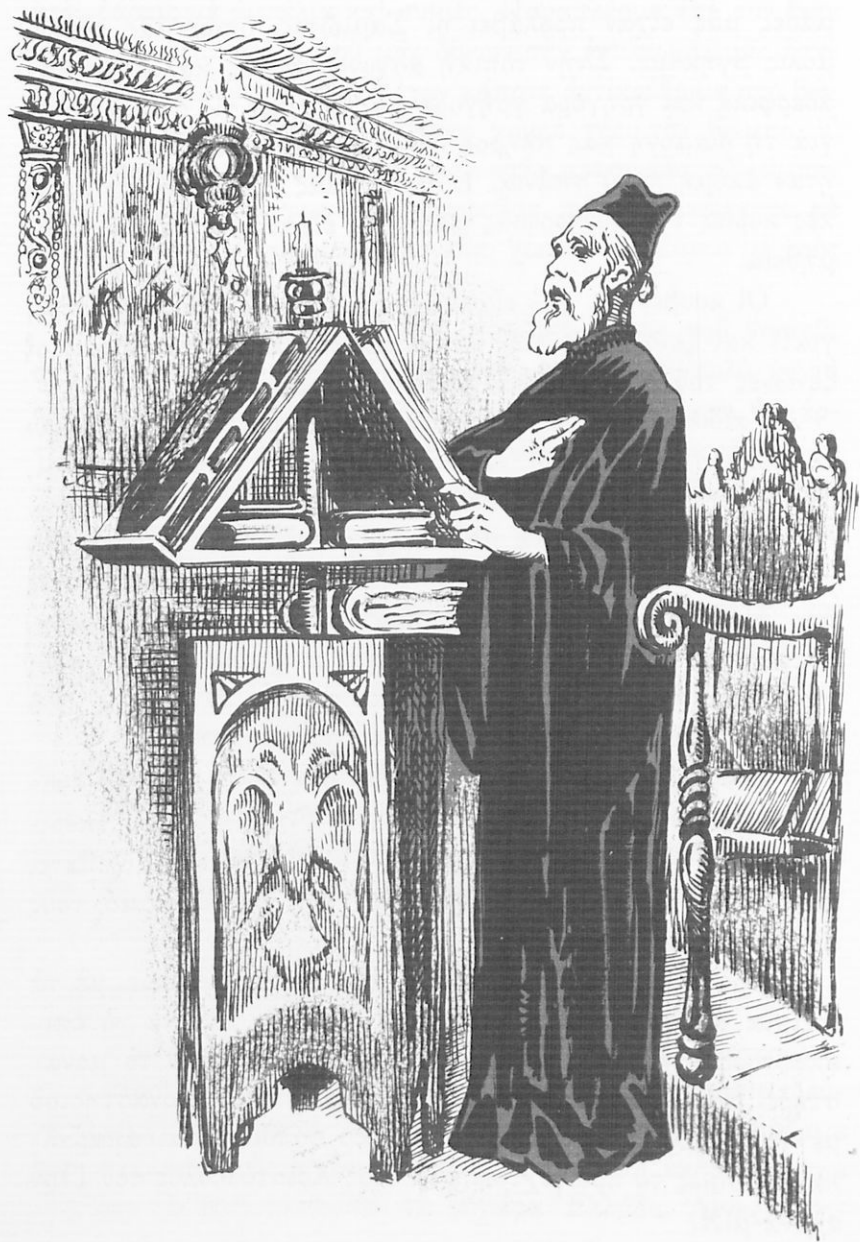
μάδες μᾶς εἶχαν προλάβει οἱ Σαμιῶτες, ὅπως μᾶς εἶπαν, μόλις βγήκαμε. Στὴν τοπικὴ ἀστυνομία μᾶς καλοδέχτηκαν ἀδερφικὰ καὶ γρήγορα γρήγορα μᾶς ἔδωσαν τὶς ἀπαραίτητες γιὰ τὴ διαμονή μας πληροφορίες. Μάθαμε πὼς τὰ τρόφιμα ἦταν ἀκόμη πολὺ σπάνια. Εὐτυχῶς μᾶς παρηγόρησαν μερικὲς κυρίες τῆς συντροφιάς μας, ποὺ εἶχαν ὑπεραρκετὴ προμήθεια.

Οἱ κουβέρτες, ποὺ εἶχαμε φορτωθῇ, μᾶς ἦταν ἄχρηστες, γιατί καὶ ξενοδοχεῖο τοῦ ὕπνου οἰκονομικὸ βρήκαμε καὶ οἱ ξεῶνες τοῦ μοναστηριοῦ ἦταν διαθέσιμοι.

Γαῖδουράκια κα μολάρια ἔτοιμα μᾶς προσφέρθηκαν σὲ πολὺ χαμηλὴ τιμὴ νὰ μᾶς ἀνεβάσουν στὸ μοναστήρι, ὅπου ἀποφασίσαμε νὰ περάσουμε τὴ νύχτα οἱ περισσότεροι. Καὶ νὰ σου ἡ συνοδεία μας ἀνηφορίζει, ἀκολουθώντας τὸν παλιὸ δρόμο ὅλο πλακόστρωτο γιὰ συντομία. Οἱ ἀγωγιάτες μας ἦταν ἡ εὐγένεια καὶ ἡ προθυμία προσωποποιημένη, στεγνοὶ καὶ φτωχοντυμένοι, ἀλλὰ καὶ πλημμυρισμένοι χαρά, γιατί στὶς ἡμέρες τους ἦρθε ἡ περιπόθητη ἐλευθερία, ποὺ τόσους αἰῶνες τὴν ὀνειρεύτηκαν οἱ πρόγονοὶ τους.

Στοὺς ὀλάσπρους τοίχους τῶν σπιτιῶν γαλάζιες ἐπιγραφές μαρτυροῦσαν τὴ μεγάλη τους εὐτυχία: «Σᾶς ἐπερίμενα 34 χρόνια!», «Ζήτω ἡ "Ἐνωσις"!», «Καλῶς ἦλθατε, ἀδέλφια!». Πόσο ἀγνὸ διατήρησαν τὸν πατριωτισμὸ τους αὐτοὶ οἱ ἡμεροὶ νησιῶτες!

Προσπερνοῦμε τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως μὲ τὰ ἐρείπια τῆς περίφημης Πατριάδος Σχολῆς, γιὰ νὰ τὸ ἐπισκεφτοῦμε τὴν ἄλλη μέρα στὸν γυρισμὸ μας ἀπὸ τὸ μοναστήρι. Καὶ φτάνομε στὴν εἴσοδο τοῦ κάστρου - μοναστηριοῦ μὲ τὸ ἡλιοβασίλεμα. Στὸ γενικὸ του σχέδιο εἶναι ἀπαράλλαχτο, ὅπως τὸ πρωτόχτισε ὁ "Ὁσιος Χριστόδουλος τὸν 11ον αἰῶνα μ.Χ.

Οί καλόγεροι εἶναι ὁλοπρόθυμοι πῶς νὰ μᾶς εὐχαριστήσουν μὲ τὶς περιποιήσεις τους. Οἱ κοιτῶνες μᾶς περιμένουν ἔτοιμοι, γιατί στὸ μεταξύ εἶχε τηλεφωνήσει ἡ Ἀστυνομία ἀπὸ τὴ Σκάλα. Ὁ ἡγούμενος μᾶς προσκαλεῖ στὸ ἡγουμενεῖο, ὅπου μᾶς προσφέρεται θαυμάσιος καφές. Νοιώθουμε νὰ στενοχωρῇ τοὺς καλογέρους ἡ ἀδυναμία τους νὰ μᾶς φιλοξενήσουν, γιατί εἶναι τόση ἡ ἔλλειψι τῶν τροφίμων. Προσπαθοῦμε νὰ τοὺς καθησυχάσωμε, βεβαιώνοντάς τους πὼς δὲν μᾶς λείπει τίποτε. Τὴν ὥρα τοῦ φαγητοῦ μᾶς προσφέρεται δροσερώτατο καρπούζι.

3. Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΠΑΤΜΟ

Νύχτα νύχτα μᾶς ξύπνησε ἡ ψαλμωδία τοῦ Ὁρθρου, ἡ ὁποία ἔφτανε σὰν ἀπόκοσμη ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τοῦ μοναστηριοῦ ὡς ἐπάνω στοὺς κοιτῶνες. Γιὰ χάρι δική μας ὁ Ὁρθρος ἄρχισε στὶς τρεῖς τὴ νύχτα, ἀντὶ γιὰ τὶς δύο, πού εἶναι ἡ συνηθισμένη ὥρα, γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ παρακολουθήσωμε τὴ λειτουργία ἀπὸ τὶς 5 ὡς τὶς 8.50' τὸ πρωί.

Ἔτσι μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία πρώτη φορὰ νὰ ζήσω τρεῖς ὥρες μέσα σ' ἓνα γνήσιο βυζαντινὸ περιβάλλον μὲ παπάδες καὶ ψάλτες καλογέρους, μὲ τὸ καλογεροπαῖδι κανονάρχο νὰ πηγαινοέρχεται ἀπὸ τὸν ἓνα ψάλτη στὸν ἄλλο, γιὰ νὰ τοῦ κανοναρχάη μὲ τὴν ἀνόθευτη βυζαντινὴ μουσική, μακριὰ ἀπὸ τὴν ὀχλοβοή, πού δὲν σὲ ἀφήνει νὰ συγκεντρωθῇς. Ἡ πίστι πρὶς θερμὴ νοιώθαμε νὰ μᾶς ἐξαγριίξει.

Ὅσες ὥρες μᾶς ἀπόμεναν τὶς διαθέσαμε, γιὰ νὰ ἐπισκεφτοῦμε τὴν περίφημη βιβλιοθήκη, τὸ ἀνεκτίμητο σκευοφυλάκιο, τ' ἄλλα διαμερίσματα τοῦ μοναστηριοῦ καὶ τέλος τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως. Ὁχι ὥρες, ἀλλὰ ἡμέρες κι ἐβδομάδες θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχαμε στὴ διάθεσί μας, γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ προσέξωμε ὅλα τὰ κειμήλια κι ὅλους τοὺς θη-

σαυρούς τῆς τέχνης, τὰ ὁποῖα μὲ τόση στοργή καὶ ἀφοσίωσι κατῴρθωσαν νὰ σώσουν τόσες καὶ τόσες γενεές καλογέρων.

Εἶναι θαῦμα πῶς κανένας ἀπὸ τοὺς τόσους ἐπιδρομεῖς δὲν ἀποτόλμησε τὴν παραμικρὴ ἱεροσυλία. Εἶναι λοιπὸν τόσο μεγάλη ἡ δύναμι τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὥστε ἀνάγκαζε καὶ τοὺς ἄλλοπίστους ἀκόμη ὅχι μόνον νὰ σέβωνται, ἀλλὰ καὶ νὰ προστατεύουν πολλὰς φορές τὸ μοναστήρι του.

Ἡ βιβλιοθήκη ἔχει σήμερα 735 χειρόγραφα καὶ 4500 παλαιὰ ἔντυπα βιβλία. Ἀνάμεσα στὰ χειρόγραφα πολλὰ εἶναι πολυτιμώτατα, ὅπως ὁ «Πορφυροῦς κῶδιξ», χειρόγραφο μερικῶν κεφαλαίων τοῦ κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγελίου τοῦ Ε' μ.Χ. αἰῶνος, γραμμένο πιθανώτατα ἀπὸ τὸν καλλιγράφο αὐτοκράτορα Θεοδόσιο τὸν Μικρό. Πολλὰ χρυσόβουλα, δηλ. διατάγματα Φράγκων βασιλέων κι Ἑνετῶν δόγηδων, ἀκόμη καὶ φερμάνια σουλτάνων φανερώνουν τὴ μεγάλη σημασία τοῦ μοναστηριοῦ γιὰ ὅλο τὸν κόσμον. Ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὸ σπουδαιότερο εἶναι τὸ χρυσόβουλλο τοῦ Ἀλεξίου Α', μὲ τὸ ὁποῖο δωρίζει τὸ νησί στὸν Ὅσιο Χριστόδουλο στὰ 1088 μ.Χ., γιὰ νὰ ἰδρῦση τὸ μοναστήρι τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.

Ἀπὸ τ' ἀφθονώτατα κειμήλια κι ἔργα τέχνης ἃς ἀναφέρουμε τὴν ἁλυσίδα τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, μὲ τὴν ὁποία τὸν μετέφεραν δεμένο ἀπὸ τὴ Ρώμη στὴν Πάτμο, τὸ λείψανο τοῦ Ὁσίου Χριστοδοῦλου, τὸ μεγαλύτερο σωζόμενο Τίμιο ξύλο σὲ σταυρό, δῶρο τοῦ Ἀλεξίου Α', καὶ μία καντήλα, δῶρο τοῦ Μωάμεθ Β'. Μόνο ὁ Πανάγιος Τάφος, μᾶς εἶπαν οἱ πάντοτε πρόθυμοι καὶ ἀκούραστοι καλόγεροι, ξεπερνάει τὸ μοναστήρι στὸν πλοῦτο.

Ἀξίζει ν' ἀναφέρουμε πῶς κάτω ἀπὸ τὸ τόσο μεγάλο μοναστήρι εἶναι ἡ στέρνα του, τόσο μεγάλη καὶ αὐτὴ, ποὺ ἐπαρκοῦσε γιὰ τοὺς διακόσιους καλογέρους τῆς παλαιότερης ἐποχῆς καὶ τοὺς πολλοὺς ἐπισκέπτες. Σὲ περασμένους αἰῶ-

νες, πού τὸ μοναστήρι ἦταν κοινόβιο, χρησιμοποιοῦσε ἓνα φοῦρνο μεγάλο σὰν ἀλώνι καὶ μία σκάφη σὰ μεγάλη βάρκα, πού σώζονται ἀκόμη καὶ τὰ εἶδαμε.

Βιαστικοὶ περάσαμε ἀπὸ τὸ Σπήλαιο τῆς Ἀποκαλύψεως. Νὰ ἐδῶ ἡ θέσι, ὅπου ἀλυσοδεμένος ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης εἶδε τ' ὄραμα τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ ἑπτασφράγιστο βιβλίον, μὲ τὸ σάλπισμα τῶν ἑπτὰ Ἀγγέλων, μὲ τὸ ἑπτακέφαλον θηρίον καὶ μὲ τὴ Δευτέρα Παρουσία. Στούς τοίχους τῆς ἐκκλησίας ἀποσπάσματα καὶ εἰκόνες ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψιν μᾶς ξαναζωντανεύουν τ' ὄραμα. Ἐνα ρῖγος μᾶς συγκλονίζει, οἱ γυναῖκες δακρύζουν καὶ γονατίζουν. Στιγμὲς ἀλησμόνητες γιὰ ὅλη τὴ ζωὴ μας.

Ἡ τρουμπέτα μᾶς ἀναζητᾷ κάμποση ὥρα καθυστερημένους. Ὁ καπετάνιος μας δὲν τὴν πολυπιστεύει τὴ γελαστή θάλασσα. Ποιὸς ξέρε ἂν δὲν τὴν πιάσουν οἱ ξαφνικοὶ θυμοὶ τῆς. Γυρίζομε λοιπὸν καταμαγεμένοι γιὰ ὅσα εἶδαμε καὶ ζήσαμε, ἀλλὰ καὶ μετανιωμένοι, γιατί δὲν εἶχαμε ὑπολογίσει πιὸ πολὺ τὸν χρόνο. Κι ὅλοι μας τάζομε πῶς μὲ τὴν πρώτη εὐκαιρία θὰ ξαναπᾶμε στὴν Πάτμο μας, στὸ ἄσπρον νησί τῶν θρησκευτικῶν μας θρύλων.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

46. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ

Ἀστράφτουν καὶ τὰ δώδεκα νησιά μας σὰν πετράδια
δεμένα σὲ πολύτιμο βραχιόλι ἑλληνικό.

Βραχιόλι, ποὺ τ' ἀσήμωσαν τῆς λευτεριάς τὰ χάδια
καὶ τῆς Ἑλλάδας τὸ φιλὶ τὸ τίμιο καὶ γλυκό

Δὲν σᾶς ἐμάρανε ἡ σκλαβιά, ποὺ τόσα χρόνια τώρα
νὰ σᾶς μαδήση ἐκοίταζε τὰ ὀλάσπρα σας φτερά.
Μέσ' στὴν καρδιά σας κρύβατε τῆς λευτεριάς τὰ δῶρα
καὶ στὴ ματιά σας ἔλαμπε ἡ ἑλληνικὴ χαρά.

Κι ὅταν τῆς θείας ἀνάστασης κτυπήσανε οἱ καμπάνες
καὶ τὸ ποδάρι του ὁ ἐχθρὸς τὸ ξάνοιξε μὲ βιά,
ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου τίς κορφές ἀκούστηκαν παιᾶνες
γιά τὰ δεσμά της, ποὺ ἔσπαζε παντοτινὰ ἡ σκλαβιά

Ε' ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

47. ΕΡΡΙΚΟΣ ΝΤΥΝΑΝ: Ο ΙΔΡΥΤΗΣ ΤΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

Τò 1862 κυκλοφόρησε στην Εὐρώπη ἓνα βιβλίο με τὸν τίτλο «Ἀναμνήσεις ἀπὸ τῆ μάχης τοῦ Σολφερίνο». Ὁ ἄνθρωπος, πὺ ἐγράψε τὸ βιβλίο—ὁ Ἑρρίκος Ντυνάν—, δὲν ἦταν στρατιωτικός, ὅπως θὰ μπορούσε νὰ φανταστῇ κανεὶς. Ἦταν ἀπλούστατα ἄνθρωπος με τὴν πιὸ μεγάλη σημασία τῆς λέξεως.

Δὲν ἱστοροῦσε τὸ βιβλίο αὐτὸ τὶς στρατιωτικὲς λεπτομέρειες τῆς μάχης, ἀλλὰ τὸν πόνο, τὴν κακουχία καὶ τὸ μαρτύριο τῶν στρατιωτῶν, πὺ εἶχαν τραυματιστῇ στὴ μάχη καὶ ἔμεναν ξαπλωμένοι στὴ γῆ ἀβοήθητοι, ἀπροστάτευτοι καὶ ἐγκαταλειμμένοι. Καὶ μολονότι οἱ στρατιῶτες αὐτοὶ ἀνῆ-

καν σὲ δύο ἀντίθετες κι ἐχθρικὲς παρατάξεις — τῶν Γάλλων καὶ τῶν Ἰταλῶν ἀπὸ τῆ μία καὶ τῶν Αὐστριακῶν ἀπὸ τὴν ἄλλη—τὸ βιβλίο δὲν τοὺς ξεχώριζε, δὲν τοὺς ἐβλεπε ὡς ἀντιπάλους καὶ ἐχθροὺς μεταξὺ τους, ἀλλὰ τοὺς ἀντίκρυζε ὅλους μὲ τὴν ἴδια συμπόνια καὶ ἀγάπη.

Ἔτσι τοὺς εἶχε ἰδεῖ καὶ ὁ Ἑρρίκος Ντυνάν τὴν τραγικήν ἐκείνη ἐπαύριο τῆς μάχης. Κι ἐνῶ εἶχε φτάσει ἐκεῖ ὡς ἔμπορος, κι ἐνῶ ὁ σκοπὸς τοῦ ταξιδιοῦ του ἦταν ἡ ἐξυπηρέτησι τῶν ἐμπορικῶν του συμφερόντων, ἡ γεμάτη ἀπὸ συγκίνησι καρδιά του τὰ παραμέρισε ὅλα καὶ πλημμύρισε ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὸν πάσχοντα συνάνθρωπο. «Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀδερφοί. Γιατὶ νὰ προξενοῦν τόσον πόνο ὁ ἓνας στὸν ἄλλο; Δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ τίποτε;».

Αὐτὴ ἡ κραυγὴ τοῦ πόνου ἀναπήδησε ἀπὸ τὴ ζεστή καὶ τρυφερὴ καρδιά του κι ἀπευθύνθηκε στοὺς γύρω του ἀνθρώπους. Κι αὐτοί, ἄπλοὶ καὶ ἄγνοὶ ἄνθρωποι τῆς ὑπαίθρου, τὴν ἄκουσαν καὶ τὴν ἐνοιῶσαν. Καὶ τρέχοντας δίπλα του ἐργάστηκαν μαζὶ του ὁλόκληρα μερόνυχτα, γιὰ νὰ τὸν βοηθήσουν, ν' ἀνακουφίσουν καὶ νὰ ἐνθαρρύνουν τοὺς τραυματισμένους στρατιῶτες.

Ἐκείνη τὴ μεγάλη καὶ ἱερὴ στιγμή, ποὺ ὁ ἄνθρωπος ἔκαμε τὸ καθήκον του ἀπέναντι στὸν ἀδερφό του, μπῆκε τὸ πρῶτο θεμέλιο γιὰ τὴν ἰδρυσι τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Ἐπάνω στὸ αἱματοβαμμένο ἐκεῖνο πεδίο τῆς μάχης εἶχε πνεύσει τὴν εὐλογημένη ἐκείνη ὥρα τὸ θεῖο πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ποὺ εἶχε ἐμπνεύσει τρία χρόνια ἀργότερα τὸ βιβλίο τοῦ Ἑρρίκου Ντυνάν «Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴ μάχη τοῦ Σολφερίνο», τὸ ἴδιο πνεῦμα ὠδηγοῦσε ἔπειτα ὅλες τὶς σκέψεις καὶ τὶς ἐνέργειές του, ὅλα τὰ βήματα τῆς ζωῆς του. Διέθετε μὲ ἀπέραντη ἀφοσίωσι καὶ πίστι, μὲ ἀνεξάντλητη αὐταπάρνησι καὶ αὐτοθυσία ὅλες τὶς πνευματικὲς καὶ ψυχικὲς

δυνάμεις του, ακόμη και όλη την περιουσία του, για να κηρύξει το Ευαγγέλιο της ανθρώπινης αλληλεγγύης.

Οι άνθρωποι τον άγνοούσαν, τον παρεξηγοῦσαν, τον περιγελοῦσαν. Ἀλλά εκείνος ἔμεινε πιστά προσηλωμένος στο μεγάλο ανθρωπιστικό καθήκον του. Καί ούτε ἡ κακουχία ούτε ἡ φτώχεια ούτε ἡ πείνα μπόρεσαν να τοῦ μαράνουν τὸν ζῆλο καὶ τὴν πίστι στὴν ὑψηλὴ ἀποστολή του.

Καὶ ὅπως ἦταν ἐπόμενο, ὁ Θεὸς εὐλόγησε τὸ ἔργο του. Καὶ στὸ τέλος εἶχε τὴ μεγάλη ικανοποιήσει να τὸ ἰδῇ να πραγματοποιεῖται καὶ να καρποφορῇ.

Ἡ πρώτη εκείνη πρόχειρη ἀλλὰ καὶ τόσο αὐθόρμητη καὶ συγκινητικὴ ἐκδήλωσι τῆς ἀνθρώπινης συμπόνιας, ποὺ εἶχε παρουσιαστῇ τότε κοντὰ στὸ Σολφερίνο, πῆρε ἀργότερα, τὸ 1864, τὴ συγκεκριμένη μορφή τῆς συνθήκης τῆς Γενεύης γιὰ τὴν προστασία καὶ τὴν περίθαλψι τῶν τραυματιῶν καὶ ἀσθενῶν τοῦ πολέμου. Κι ἔπειτα ἀπὸ χρόνια ἔγινε ἡ πολυπλευρὴ ὀργάνωσι τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ποὺ ἀγκαλιάζοντας ὁλόκληρο τὸν κόσμον ἀγωνίζεται με θαυμαστὴ ἀποτελεσματικότητά ἐναντίον κάθε ἀνθρώπινης δυστυχίας καὶ ἀνάγκης.

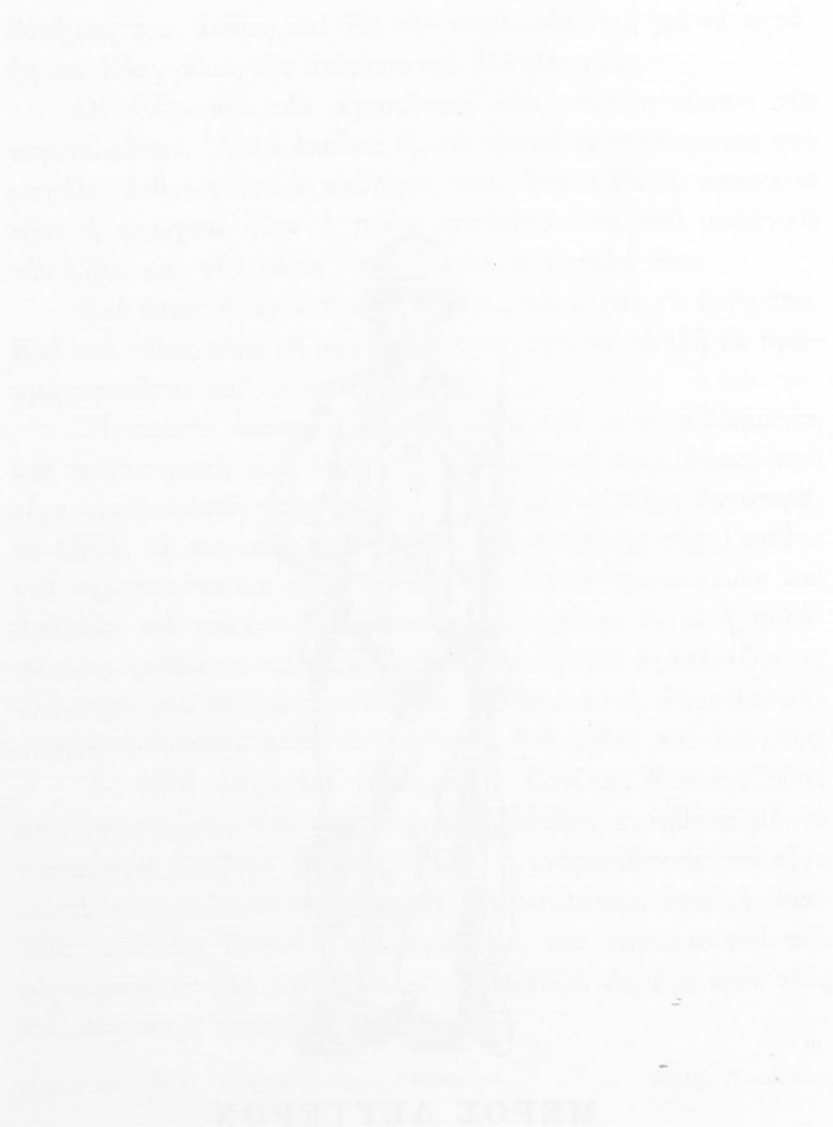
Τὸ 1901, ὅταν πιά ὁ μεγάλος Ἐρρίκος Ντυνὰν ζοῦσε ἀποτραβηγμένος στὸ ἥσυχο χωριὸ Χάυδεν, τιμήθηκε με τὸ παγκόσμιον βραβεῖο Νόμπελ. Ἀλλ' ἡ ἀνθρωπότητα τοῦ εἶχε δώσει κάτι πολὺ μεγαλύτερο καὶ πολυτιμότερο ἀπὸ τὸ βραβεῖο· τοῦ εἶχε δώσει τὴν ἀναγνώρισι, τὸν σεβασμὸ καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη της καὶ τὸν εἶχε ἀνακηρύξει ὡς ἓνα ἀπὸ τοὺς πιο μεγάλους εὐεργέτες της.

Περιοδικὸ « Ἑλλ. Ἐρυθρὸς Σταυρὸς Νεότητος »

Μελῆς Νικολαΐδης

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

48. Θ Ε Ο Φ Α Ν Ε Ι Α

**‘Ο άγιασμός
τῶν ὕδάτων** ‘Ο παπα - Χαράλαμπος μὲ τὰ ἀσημένια
μαλλιά καὶ γένεια καὶ τὸ σεβάσμιον πρόσ-
ωπον εἶχε τελέσει εὐλαβῶς τὴν λειτουρ-
γίαν τῶν Φώτων. Εἶχεν ἀγιάσει μὲ τὸν Σταυρὸν τὸ ὕδωρ
καὶ μὲ αὐτὸ τὸ ποίμνιόν του.

‘Η λειτουργία εἶχε πλέον τελειώσει, ἀλλὰ τὸ ἔργον
τοῦ ἀγαθοῦ ἱερέως δὲν εἶχεν ἀκόμη λήξει. “Ἐπρεπε νὰ
φέρῃ εἰς τέλος καὶ μίαν ἄλλην ἱεράν συνήθειαν τοῦ τόπου :
Νὰ ἀγιάσῃ τὰ νερά καὶ τὰ κτήματα.

Μὲ τὸν Σταυρὸν καὶ τὸ βιβλίον τῶν εὐχῶν εἰς τὰς
χεῖρας ἐξεκίνησε διὰ τὸν μικρὸν ποταμὸν τοῦ χωρίου· ἐκύ-
λιε τὰ ἥσυχά νερά του ὄχι καὶ πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὴν ἐκ-
κλησίαν. Τὸν ἠκολούθησαν ὅλοι οἱ ἐκκλησιαζόμενοι. “Αν
κανεῖς καθυστερημένος δι’ οἰονδήποτε λόγον εὐρίσκετο εἰς
τὸν δρόμον, ἠκολούθει κι ἐκεῖνος σταυροκοπούμενος.

‘Ο ἥλιος εἶχεν ἀνυψωθῇ ἀρκετὰ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ

εἶχε διαλύσει τὴν πρωινὴν ὁμίχλην. Ἡ ἡμέρα, ἂν καὶ ἦτο ἡ καρδία τοῦ χειμῶνος, ἦτο γλυκυτάτη ὡς ἡμέρα ἀνοίξεως.

Ὅταν ἐφθασαν εἰς τὴν γέφυραν τοῦ ποταμοῦ, ὁ ἱερεὺς κατέβη τὴν μαλακὴν ὄχθην ἕως τὰ καθαρὰ νερά του. Ἀφήρεσε τὸ καλυμμαύχιόν του, ἐστράφη πρὸς ἀνατολὰς προσβλέπων τὰ οὐράνια, ἔκαμε τὸν σταυρόν του καὶ ἤρχισε τὴν εὐχὴν :

Μέγας εἰ, Κύριε, καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα Σου καὶ οὐδεὶς λόγος ἐξαρκέσει πρὸς ὕμνον τῶν θαυμασίων Σου...

Ἐπειτα ἔσκυψε καὶ ἡγίασε διὰ τοῦ Σταυροῦ τρεῖς φορὰς τὰ κρυστάλλινα ἐκεῖνα νερά ψάλλων :

Ἐν Ἰορδάνῃ βαπτιζόμενον Σου, Κύριε...

Οἱ χωρικοὶ ἀπὸ τὰς δύο ὄχθας μὲ τὰ ἐορτάσιμά των ἐνδύματα, πού ἔλαμπεν ἡ λευκὴ φουστανέλλα τῶν γερόντων, ἔκαμαν κι ἐκεῖνοι τὸν σταυρόν των καὶ συνώδευσαν σιγὰ σιγὰ τὸ τροπάριον τῆς ἡμέρας...

Ὁ ἱερεὺς, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸν ἀγιασμόν τῶν ὑδάτων, ἀνέβη εἰς τὴν ὄχθην. Ἀπὸ ἓν μικρὸν ὕψωμα αὐτῆς ἐστράφη πρὸς τοὺς χριστιανούς, ἔφερεν εἰς τὴν μνήμην του τὰ ὀλίγα γράμματά του—εἶχε τελειώσει τὴν Β' τάξιν τοῦ τετρατάξιου γυμνασίου—καὶ εἶπεν :

—Ἀδελφοὶ χριστιανοί, ὡσὰν σήμερα ὁ ἐρημίτης Ἰωάννης, μὲ χέρια πού ἔτρεμαν ἀπὸ φόβον καὶ συγκίνησιν, ἐβάπτισε τὸν Χριστὸν εἰς τὰ νερά τοῦ Ἰορδάνου.

Ποῖος χριστιανὸς δὲν ἐνθυμεῖται τὸ θαῦμα ! Τὰ νερά τοῦ ποταμοῦ ἥλλαξαν τὸ ρεῦμά των κι ἐγύρισαν πρὸς τὰ ὀπίσω, ὅταν εἶδαν νὰ εἰσέρχεται εἰς αὐτὰ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ μὲ σῶμα ἀνθρώπινον. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καταβαίνει ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ὡσὰν λευκὴ περιστερὰ καὶ πτερυγίζει γύρω κι ἐπάνω ἀπὸ τὸν Λυτρωτὴν τοῦ κόσμου...

Ἡ ἐκκλησία μας εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου βαπτίσματος ἀγιάζει σήμερα μὲ τὸν Σταυρὸν τὴν θάλασσαν, τὰς λίμνας, τὰ ποτάμια, τὰ πηγάδια· τὰ ἀγιάζει ὅλα. Μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ τὰ νερά γίνονται λουτρὰ ἱματικά, ποὺ μᾶς καθαρίζουν ἀπὸ τὰς ἀμαρτίας. Τὰ οὐράνια εὐλογοῦν ἀκόμη σήμερα τὰ σπαρτά μας, τὰ δένδρα μας, τὰ ἀμπέλια μας...

Τὴν ὥραν ἐκείνην ὁ παπα - Χαράλαμπος δὲν ἦτο ἓνας ταπεινὸς ἄνθρωπος· ἦτο ἐμπνευσμένος προφήτης, ὁ ὁποῖος ἔδινε κάτι ἀπὸ τὴν ἰδικήν του πίστιν, ποὺ ἐξωογόνησε τὴν ψυχὴν τοῦ ποιμνίου του.

**Ἀγιασμός
τῶν κτημάτων** Τὸ ἔργον τοῦ ἱερέως δὲν ἐτελείωσεν οὔτε ἐδῶ. Ἀκολουθούμενος τῶρα ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς τῶν οἰκογενειῶν, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, κι ἀπ' ὅσους ἠθελαν, ἐσυνέχισε τὴν πορείαν του.

Ἐφθασαν εἰς τὸ μέσον τῶν σταφιδοκτημάτων. Ἐκεῖ ἐστάθη. Μὲ τὸ βλέμμα του ἐνηγκαλίσθη ὅλην ἐκείνην τὴν πεδινὴν ἔκτασιν κι ἔπειτα μὲ κλώνους βασιλικοῦ ἐσχόρπισεν ἀπὸ τὸ γεμᾶτον μὲ ἡγιασμένον ὕδωρ χάλκινον δοχεῖον ρανίδας δεξιὰ ἀριστερά, ἄνω καὶ κάτω. Ἀπὸ τὰ χεῖλη του ἀνέβαινε θερμὴ αὐτοσχέδιος προσευχὴ πρὸς τὸν Θεὸν νὰ δώσῃ πολλοὺς καρπούς...

Ἀφοῦ ἔγινεν ὁ ἀγιασμός τῶν ἀμπέλων καὶ τῶν σταφίδων, ὁ ἱερεὺς μὲ τὴν ἀκολουθίαν του ἐσυνέχισε τὸν δρόμον του. Ἐφθασαν τέλος εἰς τοὺς ἀγρούς, ποὺ ἀπλώνονται ἐπάνω εἰς κυματιστοὺς λόφους.

Ὡ, τὸν ἀπλοῖχόν καὶ θεοσεβέστατον παπα - Χαράλαμπον! Ἀσκεπής, εὐθυτενής, σεβάσμιος ἀνέπεμψε μὲ γλυκεῖαν φωνὴν κι ἐδῶ τὰς ὀλίγας καὶ ὡραίας εὐχὰς του καὶ ἡλόγησε καὶ ἡγίασε τὰ σπαρτά. Οἱ χωρικοὶ μὲ κατάνυξιν

καὶ σιωπὴν παρηκολούθησαν τὸν ἁγιασμόν τῶν ἀγρῶν των.

Τὰ φυλλαράκια τοῦ πρωΐμου σίτου ἐδέχθησαν μὲ εὐγνωμοσύνην τὴν ἡγιασμένην δρόσον· καὶ ὁ ἄνεμος ἑλαφρὸς τὰ ἐκλινε ταπεινὰ πρὸς τὴν γῆν, ὥς νὰ προσεκύνουν ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὴν χάριν τοῦ ἁγιάσματος.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἀνέβαινον ὑψηλὰ πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ πρωινὰ κελαδήματα τῶν κορυθαλλῶν, ὥς εὐχαριστήριος ὕμνος ὅλης τῆς πλάσεως πρὸς τὸν Δημιουργὸν καὶ Πλάστην αὐτῆς.

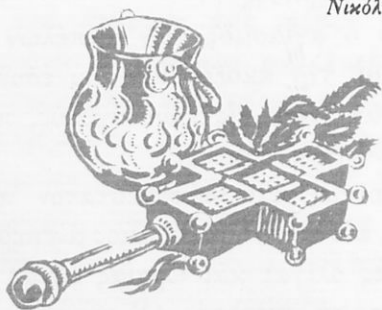
— Καλὴ 'σοδειά, χωριανοί! Καὶ τοῦ χρόνου! ἠύχθη, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸ ἔργον του, ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς.

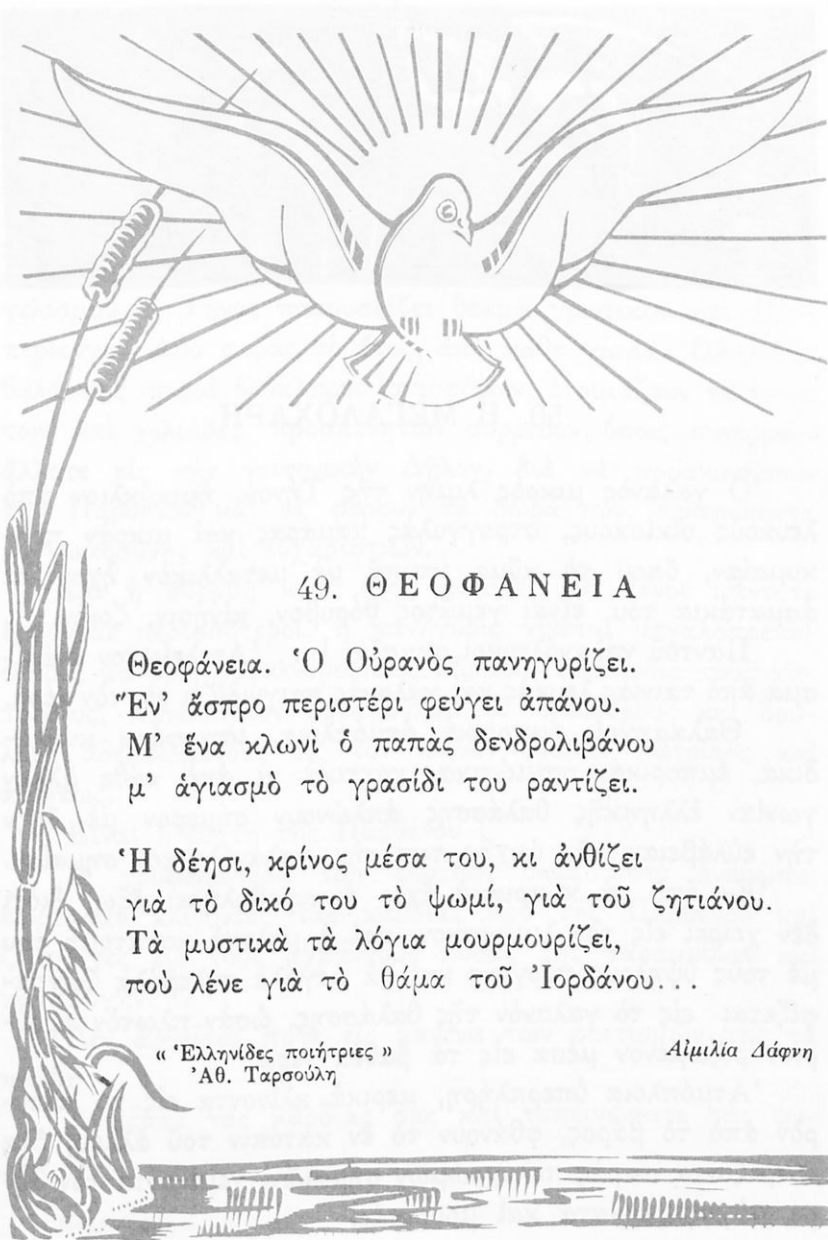
— Εὐχαριστοῦμε, παππούλη! Νὰ χαίρεσαι τὴν ἱερωσύνη σου! Ἀπήντησαν οἱ χωρικοί.

Ἐπειτα ἐφίλησαν τὸν Σταυρὸν καὶ τὴν δεξιάν τοῦ ἱερέως κι ἔχοντες αὐτὸν εἰς τὸ μέσον ἐπέστρεψαν εὐχαριστήμενοι καὶ χαίροντες εἰς τὸ χωρίον των. Ἡ γῆ των, ποὺ εἶχον κληρονομήσει ἀπὸ πατέρα πρὸς πάππον, εἶχεν εὐλογηθῇ ἄλλην μίαν φορὰν.

Γεμᾶτοι τώρα ἐλπίδας θὰ συνεχίσουν μὲ νέας δυνάμεις καὶ θάρρος τὸν σκληρόν, ἀλλ' εὐλογημένον ἀγῶνα τῆς ζωῆς.

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

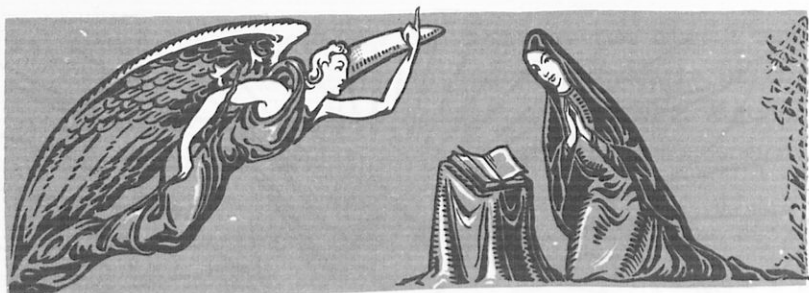
49. ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ

Θεοφάνεια. Ὁ Οὐρανὸς πανηγυρίζει.
Ἐν' ἄσπρο περιστέρι φεύγει ἅπανου.
Μ' ἓνα κλωνὶ ὁ παπᾶς δενδρολιβάνου
μ' ἁγιασμὸ τὸ γρασίδι τοῦ ραντίζει.

Ἡ δέησι, κρίνος μέσα του, κι ἀνθίζει
γιὰ τὸ δικό του τὸ ψωμί, γιὰ τοῦ ζητιάνου.
Τὰ μυστικά τὰ λόγια μурμουρίζει,
ποὺ λένε γιὰ τὸ θάμα τοῦ Ἰορδάνου...

« Ἑλληνίδες ποιήτριες »
Ἄθ. Ταρσούλη

Αἰμιλία Δάφνη

50. Η ΜΕΓΑΛΟΧΑΡΗ

Ὁ γαλανὸς μικρὸς λιμὴν τῆς Τήνου, ἡμικύκλιον ἀπὸ λευκοὺς οἰκίσκους, στρογγυλὰς καμάρας καὶ μικρὰν προκυμαίαν, ὅπου τὸ κύμα κτυπᾷ μὲ μεταλλικὸν ἦχον τὰ ἄσματάκια του, εἶναι γεμᾶτος θόρυβον, κίνησιν, ζωήν.

Παντοῦ γαλανόλευκοι σημαῖαι !... Ἀτελείωτον ἀνέμισμα ἀπὸ ταινίας λευκὰς καὶ γαλανὰς παιγνιδίζει εἰς τὸν ἀέρα.

Θαλαμηγοί, ἐμπορικὰ ἀτμόπλοια, ἱστιοφόρα κυκλαδικά, ἐμπορικά, σαμιώτικα, κρητικά κι ἀπὸ κάθε ἄλλην γωνίαν ἐλληνικῆς θαλάσσης ἀπλώνουν σήμερον μὲ ὅλην τὴν εὐλάβειαν τῆς ψυχῆς των τὴν γαλανόλευκον σημαίαν.

Ἐν ἀπὸ τὰ κυπριακὰ ἔχει ἀγκυροβολήσει ἔξω, διότι δὲν χωρεῖ εἰς τὸν λιμενίσκον, καὶ ἡ μελανὴ κατατομή του μὲ τοὺς ὑψηλοὺς πύργους καὶ τὰ μεγάλα τηλεβόλα ζωγραφίζεται εἰς τὸ γαλανὸν τῆς θαλάσσης, ὡσὰν πλωτὸν φρούριον ριζωμένον μέσα εἰς τὰ βαθέα νερά.

Ἀτμόπλοια ὑπερπλήρη, μερικὰ κλίνοντα εἰς τὸ πλευρὸν ἀπὸ τὸ βάρος, φθάνουν τὸ ἓν κατόπιν τοῦ ἄλλου, ὅλα ἀνεμίζοντα σειρὰς πολυχρῶμων σημαιῶν, γεμίζοντα τὸν ἀέρα μὲ σφυρίγματα καὶ μουσικάς.

Ἐξω ἄλλα ἱστιοφόρα λοξοδρομοῦν, διὰ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸν λιμένα, ἄλλα μὲ ὀξὺν τριγμὸν ἐτοιμάζονται νὰ ἀγκυροβολήσουν, πάντοτε δὲ νέα ἱστία προβάλλουν εἰς τὸν ὀρίζοντα ἕως κάτω, ὅπου γαλανίζουν τὰ βουνὰ τῶν γύρω νήσων.

Δύο φορές τὸ ἔτος, Δεκαπενταύγουστον καὶ Εὐαγγελισμοῦ, ἡ Τήνος παρουσιάζει θέαμα γραφικὸν καὶ ἀξιοπερίεργον. Δύο φορές τὸ ἔτος, ἀπὸ κάθε γωνίαν ἑλληνικῆς θαλάσσης σειραὶ ὁλόκληροι ἱστιοφόρων, ἐτοιμάζουν τὰ ἱστία των καὶ χιλιάδες προσκυνητῶν συρρέουν, ὅπως συνέρρεον ἄλλοτε εἰς τὴν γειτονικὴν Δῆλον, διὰ νὰ προσκυνήσουν τὴν Παρθένον καὶ νὰ φέρουν τὰ δῶρά των, ἀφιερῶματα εὐγνωμοσύνης καὶ εὐχαριστιῶν.

Καὶ ἡ συρροὴ κατ' ἔτος αὐξάνει. Οἱ ξένοι πάντοτε ἔρχονται περισσότεροι, ἡ πανήγυρις γίνεται μεγαλοπρεπέστερα, ἀφορμὴ συγκεντρώσεως κόσμου, ἑορτὴ διὰ τοὺς κατοίκους, πανελλήνιον προσκύνημα δι' ἐλευθέρους καὶ δούλους ἀδελφωμένους εἰς τὸν κοινὸν δεσμὸν πατρίδος καὶ πίστεως.

Εἶναι ἡ ἑορτὴ τῆς Παρθένου !

Ἡ τρυφερωτέρα τῶν ἑορτῶν, ὅσας ποτὲ ἄνθρωποι ἐώρτασαν κλίνοντες τὰς καρδίας πρὸ τῆς Παρθένου καὶ ζητοῦντες εἰς τοὺς ἀχράντους πόδας τῆς παραμυθίαν καὶ καταφυγὴν...

Δὲν ἀρνεῖται ποτὲ εἰς κανένα τῶν οἰκτιρμῶν τῆς τὰ πλήθη...

Ἀνοίξατε τὰς καρδίας σας καὶ ταπεινώσατε τὰς ψυχὰς σας.

51. ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ

Λάμπει από δόξα τὸ νησί
καὶ μοσχολίβανο εὐωδιάζει.
Σήμερα ἡ Μάννα Του ἡ χρυσῇ
τὴν Κοίμησί της ἑορτάζει.

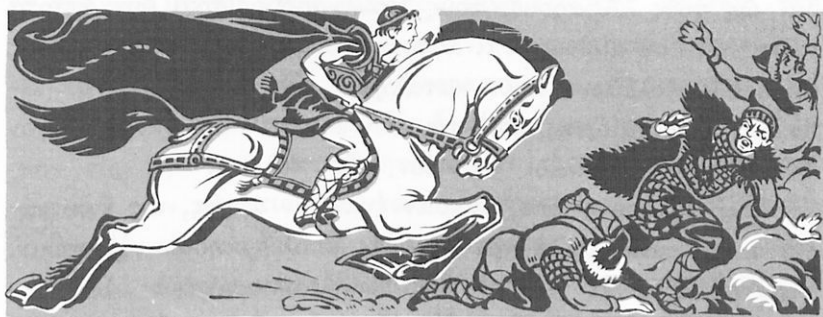
Σκλάβα κι ἐλεύθερη ψυχὴ
ἀπ' ὅλα τῆς Ἀνατολῆς τὰ μέρη
μ' εὐλάβεια καὶ προσοχὴ
τὸ τάμα της κι ἐκείνη φέρει.

Μιὰ μάννα σέρνει μὲ στοργὴ
χρυσὸ παιδὶ στὸ εἰκόνισμά της,
γονατιστὴ τὴν εὐλογεῖ
καὶ λούζεται στὰ δάκρυά της.

Γιὰ τὴ βαρκούλα του κερί
μικρὸ ὁ ψαράς σ' Ἐκείνη ἀνάβει,
κι ὁ καπετάνιος προχωρεῖ
μὲ τ' ἀσημένιο του καράβι.

Μιὰ νιὰ μὲ ξέπλεκα μαλλιά
σκύβοντας μὲ μορφὴ κερένια
στῆς Μάννας Του τὴν ἀγκαλιὰ
κολλάει καρδιὰ μάλαματένια.

« Τραγούδια τοῦ σπιτιοῦ » Γεώργιος Στρατήγης

52. Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Ἦσαν φοβεραὶ αἱ ἡμέραι, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ἄγγελος τοῦ Κυρίου ἐκάλει τὸν Ἅγιον Δημήτριον νὰ ἐγκαταλείπη τὴν πόλιν του.

Ἄγριοι καὶ πολυάριθμοι ἐπιδρομεῖς ἐπήρχοντο ἐναντίον τῆς Θεσσαλονίκης, οἱ Σλάβοι, ὁ μεγαλύτερος κίνδυνος τῆς μεσαιωνικῆς ἡμῶν αὐτοκρατορίας. Ἀπὸ τὸν 2ον—3ον αἰῶνα μ.Χ. ἀρχίζουν οἱ Σλάβοι ὡς χεῖμαρρος ἀκράτητος νὰ κατέρχωνται πρὸς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἴμου. Ἐπὶ τέσσαρας πέντε αἰῶνας αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν διασπείρουν τὴν φρίκην καὶ τὸν τρόμον εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας.

Ἦλθεν ἐποχὴ τὸν 7ον αἰῶνα, ὅτε οἱ Σλάβοι εἶχον καλύψει ὅλην τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον. Καὶ ἐκινδύνευε τότε τὸ Ἔθνος ἡμῶν τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων. Ἀλλὰ προπύργιον ἀγέρωχον ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ὑψώθη τότε ἐπὶ δύο αἰῶνας ἡ μεγάλη Θεσσαλονίκη. Καὶ εἰς τὰ κολοσσιαῖα αὐτῆς τεῖχη ἐθραύσθησαν τὰ πελώρια κύματα τοῦ σλαβικοῦ χειμάρρου.

Ἀπὸ πολυαριθμούς φυλάς ἀποτελούμενοι οἱ Σλάβοι τῆς Μακεδονίας, σύροντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἄλλα βαρβαρικά φῦ-

λα, ὥς τοὺς Ἀβάρους, τοὺς Βουλγάρους, ἀρχίζουν ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ βου αἰῶνος, ἐπὶ αὐτοκρατορίας Ἰουστινιανοῦ, τοὺς φοβεροὺς πολέμους πρὸς κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης. Ἐπὶ δύο ὅλους αἰῶνας, ἀπὸ τὸν βον ἕως τὸν δον, κάθε ὀλίγον ἐπιπίπτουν λυσσαλέοι ἐναντίον τῆς πόλεως.

Ἐξ πολέμους ἐπεχείρησαν ἐναντίον αὐτῆς, εἰς ἓνα μάλιστα ὄχι μίαν ἀλλὰ τρεῖς φορές ἐπολιορκήσαν τὴν πόλιν. Ἀμέτρητα εἶναι τὰ πλήθη τῶν πολιορκητῶν· ἔφθασαν καὶ ἕως ἑκατὸν χιλιάδες. Νομίζεις ὅτι ἦσαν «ἄλλος στρατὸς τοῦ Ξέρξου». Ὡς «νιφάδες τῆς χιόνος» πίπτουν ἐπάνω εἰς τὴν πόλιν καί, ὅπως ἡ ἄμμος περικλείει τὴν θάλασσαν, ὁμοίως καὶ οἱ πολιορκηταὶ περιζώνουν τὰ τεῖχη, ὥς μία «θανατηφόρος στεφάνη» περισφίγγουν τὴν πόλιν.

Ὅλα τὰ ὅπλα, τὰ μηχανήματα τῆς πολιορκίας, φέρουν μαζί των καί, φοβερώτερον ἀπὸ αὐτά, τὴν ἀγριότητα καὶ τὴν μανίαν των, διότι ἦσαν «θηριώδη ἀνήμερα φύλα». Πολλοὺς σφοδροὺς πολέμους ὑπέστη ἡ πόλις ἀπὸ τοὺς βαρβάρους, λέγουν οἱ παλαιοί, ἀλλὰ δὲν ὑπέστη σφοδροτέρους ἀπὸ τοὺς πολέμους ἐκείνους τῶν Σλάβων.

Ἄλλ' ἡ μεγάλη πόλις ἔχει ἰσχυρὰ τὰ τεῖχη αὐτῆς καὶ ἀκόμη ἰσχυρότερα τεῖχη ἔχει τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὴν ἀνδρείαν τῶν κατοίκων της. Οἱ Θεσσαλονικεῖς μάχονται «ὕπερ πατρίδος καὶ ναῶν παναγίων καὶ πίστεως».

Καὶ εἶναι πρὸς τούτοις ἡ πόλις «θεοφροῦρητος, ἀγιοφύλακτος». Ἔχουν οἱ κάτοικοι ἀήττητον στρατηγόν, τὸν ὑπερένδοξον αὐτῶν Ἀθλοφόρον, τὸν Ἅγιον Δημήτριον. Ἡ «Οὐράνιος Πρόνοια», λέγει τὸ παλαιὸν βιβλίον, «ἐφώτιζε τοὺς πολίτας καὶ ἔκαμνε μὲ τὴν ἀνδρείαν ὡς θώραχα τὰς ψυχὰς των». Ἡ ἀγγελικὴ συμμαχία τοῦ Μεγαλομάρτυρος κάμνει ἀκαταγώνιστον τὴν ἀνδρείαν τῶν πολιτῶν. Μὲ τὸ

πρόσωπον σκυθρωπὸν διὰ τὸν κίνδυνον τῆς πόλεως του, ἐγείρεται ὁ Ἅγιος ἀπὸ τὴν ἱεράν λάρνακα καὶ ἐμφανίζεται ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ εἰς τοὺς ὑπερασπιστάς τῆς πόλεως.

Δὲν τὸν ἔβλεπον εἰς τὸ ὄνειρόν των, ἀλλὰ τὸν ἔβλεπον εἰς τὴν πραγματικότητα αὐτὸν τὸν ἴδιον νὰ μάχεται μετὰ τῶν στρατιωτῶν, νὰ προηγῇται καὶ νὰ ὀδηγῇ αὐτοὺς εἰς τὴν νίκην καὶ τὴν σωτηρίαν.

Καὶ ἄλλοτε τὸν ἔβλεπον ἐπάνω εἰς τὰ τεῖχη ὅμοιον πρὸς ὀπλίτην πλήττοντα μὲ τὸ ξίφος του τοὺς βαρβάρους. Ἄλλοτε τὸν βλέπουν ἐνδεδυμένον μὲ χλαῖναν ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ του ἵππου καὶ κραδαίνοντα τὴν ἀήττητον λόγχην του νὰ προηγῇται εἰς ἐξόδους ἐναντίον τῶν πολιορκητῶν. Ἄλλοτε πάλιν φορῶν λευκὴν χλαμύδα διατρέχει τὸ τεῖχος καὶ ἔπειτα τρέχει ἐπὶ τῆς θαλάσσης δρομαίως περιπατῶν ὡς ἐπὶ στερεοῦ ἐδάφους καὶ διασκορπίζων τὸν στόλον τῶν βαρβαρικῶν μονοξύλων.

Καὶ δὲν τὸν ἔβλεπον τὸν Ἀθλοφόρον μόνον οἱ πολῖται τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροί, οἱ ὅποιοι κατελαμβάνοντο ὑπὸ τρόμου καὶ διεσκορπίζοντο. Ὅταν ἡρώτων μετὰ τὴν νίκην τοὺς αἰχμαλώτους διατί ἔφυγον, ἐκεῖνοι ἀπεκρίνοντο: «Εἶδομεν ἕναν ἄνδρα ξανθὸν καὶ λαμπρόν, ὁ ὅποιος ἐκάθητο ἐπὶ λευκοῦ ἵππου καὶ ἐφόρει ἱμάτιον λευκόν». Καὶ τότε ἐνόουν ὅλοι ὅτι ὁ πανένδοξος Ἀθλοφόρος ἦτο ὁ ὀδηγῶν τὸν ἀγγελικὸν ἀόρατον στρατὸν καὶ συγχρόνως τὸν ὀρατὸν στρατὸν τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς πόλεως του.

Καὶ ἀφοῦ ἔσωζε τὴν πόλιν του, ἐπέστρεφε πάλιν ὁ Μεγαλομάρτυς εἰς τὸν πανάγιον Οἶκόν του. Καὶ τὸ πρόσωπόν του, λέγει τὸ παλαιὸν βιβλίον, ἀπὸ τὴν χαρὰν «λαμπηδόνας ὡς ἡλιακῶν ἀκτίνων ἀπέπεμπεν».

Καθ' ὅμοιον τρόπον καὶ κατὰ τοὺς ἰδίους χρόνους καὶ

ἀπὸ τοὺς ἰδίους ἐχθροὺς, ἀπὸ τοὺς φοβεροὺς Σλάβους, σφάζει τὴν πόλιν τῶν Πατρῶν (τὸ 807 μ.Χ.) ὁ ἀήττητος καὶ ἀκαταγώνιστος στρατηγὸς καὶ τροπαιοῦχος ἀπόστολος "Ἄγιος Ἀνδρέας».

Πόσας φορὰς δὲν ἔσωσε τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τοὺς πολιορκοῦντας ἐχθροὺς ἡ μεγάλη Ὑπέρμαχος Στρατηγός, ἡ Θεοτόκος ;

Διὰ τὴν ἄγρυπνον αὐτὴν προστασίαν τῆς πόλεως του ἦτο ἀπέραντος ἡ εὐγνωμοσύνη, βαθυτάτη ἡ λατρεία, ἀκλόνητος ἡ πίστις τῶν κατοίκων αὐτῆς πρὸς τὸν μέγαν καὶ ὑπερένδοξον κηδεμόνα καὶ πολιοῦχον.

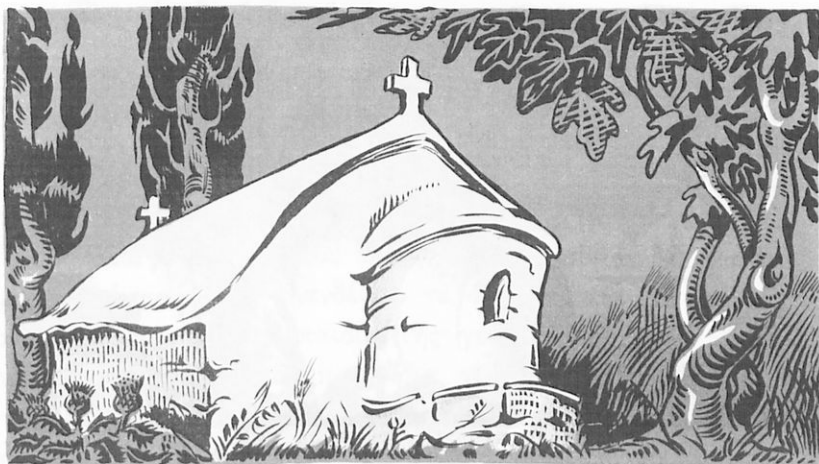
Συγκινητικὰ εἶναι τὰ ἄπειρα δείγματα τῆς λατρείας ταύτης. Μὲ κάθε τρόπον ἡ εὐσέβεια τῶν πολιτῶν ἐζήτησε νὰ διαιωνίσῃ τὴν μνήμην τοῦ μαρτυρίου καὶ τῶν θαυμάτων τοῦ Ἀγίου.

Μὲ ἄπειρον εὐλάβειαν διαβάζονται παλαιὰ βιβλία, εἰς τὰ ὅποια ἐγράφησαν μὲ τοὺς πολέμους τῶν Σλάβων τὸ μαρτύριον καὶ τὰ θαύματα τοῦ καλλινίκου μάρτυρος.

Καὶ μὲ τὴν τέχνην ἀκόμη ἐξύμνησεν ἡ εὐσέβεια τῶν περασμένων αἰώνων τὸν ὑπερένδοξον Μεγαλομάρτυρα. Μὲ ὠραιότατα ψηφιδωτὰ καὶ τοιχογραφίας ἐξεικόνισαν εἰς τοὺς τοίχους τῶν ἐκκλησιῶν τὸν βίον καὶ τὸ μαρτύριον καὶ τὰ θαύματα τοῦ Ἀγίου Δημητρίου. Καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην θαυμάζομεν τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκκλησίαν, τὴν μίαν σφριζομένην ἐκ τῶν τριῶν, τὰς ὁποίας ἀνῆγειρεν εἰς τιμὴν τοῦ ὑπερενδόξου προστάτου τῆς πόλεως ἡ θερμὴ λατρεία τῶν κατοίκων.

« Ἡ Βυζαντινὴ Θεσσαλονίκη »

Ἀδαμάντιος Ἀδαμαντίου

53. ΑΙ - ΔΗΜΗΤΡΗΣ

Στὸ χωριό μας, πού δὲν εἶναι κι ὁμορφότερο στὴν πλάσι,
μᾶς ἀφῆκαν οἱ γονεῖς μας μιὰ γερόντισσα ἐκκλησιά.
Δὲν τῆς ἔχομε φτειασμένο μαρμαρένιο εἰκονοστάσι,
τὰ καντήλια τῆς δὲν εἶναι κρυσταλλένια καὶ χρυσᾶ.

Φτωχικὰ ντυμένους ἔχει καὶ τοὺς γέρους τῆς παπάδες,
ταπεινοὶ κι οἱ δυό τῆς ψάλτες εἶναι πάντα ἐργατικοί.
Στὰ μανάλια τῆς μεγάλες δὲν ἀνάβουνε λαμπάδες,
στὸν ἀφέντη 'Αι - Δημήτρῃ τὸ μικρὸ κεράκι ἀρκεῖ.

Κι ὅμως στὸ μικρὸ τῆς χώρο, πού ὅλους κι ὅλες δὲ μᾶς βάνει,
τοῦ Θεοῦ τὸ μεγαλεῖο αἰσθανόμαστε τρανό.
Πουθενὰ πιὸ μυρωμένο δὲν καπνίζει τὸ λιβάνι,
πουθενὰ τὸ καντηλάκι δὲν σπιθάει πιὸ φωτεινό !

54. ΠΑΣΧΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΚΙΑΘΟΝ

Ποτέ δὲν θὰ τὸ λησμονήσω ! Καὶ μόνον ἡ ἀνάμνησις τοῦ μέ γοητεύει καὶ τώρα ἀκόμη. Τί εὐμορφον Πάσχα ! Νομίζω ὅτι ἔκτοτε δὲν εἶδα πλέον τοιοῦτο φαιδρόν, τοιοῦτο μελωδικόν καὶ εὐῶδες Πάσχα. "Οἱ ἐγελοῦσαν ὡς μικρὰ ἁθῶα παιδιά, ὅλα ἐμοσχοβολοῦσαν εἰς τὴν μικρὰν ἐκείνην νῆσον, ὅλα ᾔσαν λαμπροφορεμένα. Τὰ περισσότερα παιδιά εἶχον φορέσει καινουργῇ ὑποδήματα κι ἔκαμνον κρότον καὶ κρότον ἐπάνω εἰς τὰς πλάκας τῆς ἐκκλησίας.

Τί εὐμορφον Πάσχα ! Τὴν ψαλμωδίαν τοῦ, μοῦ φαίνεται, δὲν τὴν ἤκουσα πλέον. "Ισως συνετέλεσε καὶ ἡ ἔκτακτος δροσερὰ ἀνοιξὶς τοῦ ἔτους ἐκείνου τοῦ ἀλησμονήτου. Τὰ ἀηδόνια εἶχον ἔλθει τόσον ἐγγὺς εἰς τὴν κωμόπολιν, ὥστε μερικὰ ἀφόβως εἰσέδυσαν καὶ εἰς τὸ πυκνὸν τοῦ ναῖσκου κηπάριον καὶ συνώδευον καὶ ἐκεῖνα μὲ τὴν μαγευτικὴν μελωδίαν των τὸ γλυκύτατον « Χριστὸς ἀνέστη ».

Τὸ καὲν θυμίαμα, ὑπάρχουν στιγμαί, κατὰ τὰς ὁποίας νομίζω ὅτι τὸ αἰσθάνομαι ἀκόμη. Ἔλεγον πὼς ἦτο θυμίαμα ἀπὸ τὴν Ἀγίαν Ἄνναν, μονὴν τοῦ Ἀθωνος, γνωστὴν διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν ἐρημιτῶν αὐτῆς. Ἀλλ' ἴσως καὶ τὰ πάμπολλα τριαντάφυλλα τοῦ κηπαρίου τῆς ἐκκλησίας προσέφερον καὶ αὐτὰ τὸ ἄρωμά των τὸ μεθυστικόν. Καὶ ἦσαν τόσα πολλὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ! Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὁ μπαρμπα - Κώστας ὁ Ὀλλανδέζος τὰ ἔκοπτε καὶ τὰ ἐμοίραζε καθ' ἐκάστην εἰς τὰ παιδιά τῆς γειτονιᾶς, διὰ νὰ μὴ φωνάζουν εἰς τὰ τρελὰ παιγνίδια των εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν τοῦ ναοῦ καὶ διακόπτουν τὸν ἑσπερινὸν τοῦ γέροντος παπα - Οἰκονόμου.

Ὁ λαμπρὸς στολισμὸς τοῦ Πάσχα, ὁ κατὰ τὴν συνήθειαν γενόμενος ὑπὸ τῶν νυμφῶν τοῦ ἔτους ἐκείνου, παραμένει ἀκόμη βαθύτατα εἰς τὴν μνήμην μου μετὰ τὰ ζωηρὰ χρώματά του, ὡς νὰ ἐζωγραφίσθησαν ἔκτοτε εἰς τὴν φαντασίαν μου μετὰ ὅλην τὴν λάμψιν καλλιτεχνικῆς εἰκόνος ἀγιογράφου. Ἐτυχε τὸ ἔτος ἐκεῖνο νὰ τελεσθοῦν καὶ πολλοὶ γάμοι καί, τὸ σημαντικώτερον, ἔτυχε τὸ ἔτος ἐκεῖνο νὰ ἐργασθοῦν οἱ ναυτικοὶ μας, ὅσον σπανίως συμβαίνει. Ὡς ἐκ τούτου εἶχε συναχθῇ εἰς τὴν μικρὰν νῆσον ἀρκετὸν χρῆμα, τὸ ὁποῖον, ὅπου ὑπάρχει, παρακολουθεῖται μετὰ χαρὰν καὶ μετὰ λάμψιν.

Ὡ, τί Πάσχα ἐκεῖνο ! Συνεφώνει μαζί μου καὶ ὁ γέρων ἱερεὺς Οἰκονόμος καὶ μοῦ ἔλεγε μετὰ ταῦτα καὶ ἐκεῖνος :

— Τί Πάσχα ἐκεῖνο, παιδί μου ! Ἔχεις δίκαιον.

Καὶ ἔλαμπον ἀπὸ χαρὰν γεμᾶτοι οἱ ὀφθαλμοὶ του, ὡς λάμπει τὸ καθαρὸν ποτήριον ἀπέναντι τοῦ φωτός.

Γλυκοχαράζει πλέον. Ροδίζει εὐμορφα ἡ αὐγὴ προσπαθοῦσα νὰ διασπάσῃ τῆς νυκτὸς τὴν μαύρην καλύπτραν,

ἡ ὁποία ἀπλοῦται ἀκόμη εἰς τὸ μικρὸν χωρίον μου καὶ εἰς τὸν εὖμορφον λιμένα του, τοῦ ὁποίου τὰ νερὰ ἀκίνητα ἡσυχάζουν εἰς τὴν σιωπηλὴν γαλήνην τῆς νυκτός. Οὔτε ὁ φλοῖσθος ὁ μελωδικὸς ἀκούεται εἰς τὴν ἄμμον κάτω. Τὰ ἄστρα τρέμουν παιγνιώδη εἰς τὸ στερέωμα, ὥς νὰ τὰ ἐξήγειρον τώρα ἐκ τοῦ βαθέος ὕπνου αἱ πρῶται ἀκτῖνες τῆς αὐγῆς. Δύο γλυκόλαλοι ἀηδόνες κελαδοῦν τὸ ἐωθινὸν εἰς τὸ κηπάριον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀναδίδεται εὐωδία μεθυστικῇ ἀρωμάτων.

Ὁ ἀναστάσιμος ὕμνος ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἀναμέλπεται τόσον περιπαθῶς καὶ τόσον γοητευτικῶς, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ παρατεταγμένοι ἔξω εἰς τὴν πλατεῖαν ναῦται, διὰ νὰ πυροβολοῦν, λησμονοῦν τὸ χαρμόσυνον ἔθιμον παρασυρόμενοι ἀπὸ τῆς γλυκειᾶς ψαλμωδίας τὸν ἀντίλαλον. Μέσα εἰς τοὺς χοροὺς εἶχον καταλάβει τὰ στασίδια των ὅλοι οἱ προύχοντες ἔνθεν καὶ ἔνθεν φοροῦντες τὰ καλά των καὶ κρατοῦντες τὰς λαμπάδας των.

Σεμνὴ εἰς ὅλην τὴν ἀπλότητα αὐτῆς ἡ παράταξις. Ὅπισθεν δὲ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ οἱ νησιῶται, ὅλοι ναυτικοὶ καὶ γεωργοί, ἀνάμεικτοι. Καὶ πρὸς τούτοις τὰ παιδία, καθένα μὲ τὸ κόκκινον αὐγὸν εἰς χεῖρας, γεμᾶτα χαράν.

Μετ' ὀλίγον ρεῦμα φωτὸς ἐξεχύθη εἰς τὴν πλατεῖαν καὶ ἔλαβε διαφόρους διευθύνσεις ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς πολίχνης. Ἐληξεν ἡ λειτουργία τῆς Ἀναστάσεως καὶ οἱ πιστοὶ νησιῶται, κρατοῦντες ἀναμμένην τὴν λαμπάδα τοῦ Πάσχα, μετέβαινον μὲ ἀγαλλίασιν εἰς τοὺς οἴκους των νὰ φέρουν εἰς αὐτοὺς τὸ φῶς, τὴν χαράν, τὴν Ἀνάστασιν. Καὶ ἠκούοντο ζωηρῶς καὶ χαρμωδῶς διασταυρούμεναι αἱ εὐχαί.

— Χριστὸς ἀνέστη !

— Ἀληθῶς ἀνέστη !

Κατόπιν ὅλον ἐκεῖνο τὸ Ἀναστάσιμον φῶς, ὅλη ἐκείνη ἡ χαρὰ διεσπάρη μέσα εἰς τοὺς οἰκίσκους τῆς μικρᾶς πολίχνης, ἕκαστος τῶν ὁποίων μετεβλήθη εἰς ναὸν ἑορτάζοντα. Καὶ τὸ ἀχόρταστον Πασχάλιον ἄσμα ἐψάλλετο ὑπὸ τὸ τσουγκρισμα τῶν αὐγῶν καὶ τὴν ἀνέκφραστον χαρὰν τῶν παιδιῶν, τὰ ὁποῖα ἠγρύπνησαν πρώτην φορὰν διὰ τὴν γλυκυτάτην αὐτὴν ἀπόλαυσιν, τὴν στιλπνὴν χαρὰν ὡς τὸ στιλπνὸν κέλυφος τοῦ πασχαλινοῦ αὐγοῦ.

« Διηγῆματα », τόμ. Β'

Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης

55. ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ

Χριστὸς ἀνέστη ! Ἀνοίγουν
καὶ ὕμνολογοῦν τὰ χεῖλη.
Ἐχθροὶ καὶ φίλοι σμίγουν
καὶ γίνοντ' ὅλοι φίλοι.
Χριστὸς στὸ θρόνο ἀνέβη
κι ἀγάπη βασιλεύει !

Ὁ Θάνατος ἐχάθη,
ὁ Ἄδης ἐνίκηθη,
ἀφάνισε τὰ πάθη
κι ἐνδόξως ἀνεστήθη
ὁ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου,
ὁ Πλάστης καὶ Θεὸς μου.

Ἡμέρα δοξασμένη,
χαρμόσυνη μεγάλη !
Ἡ φύσις ἀνθισμένη
« Χριστὸς ἀνέστη ! » ψάλλει.
Κώδων χαρᾶς σημαίνει...
Χαρῆτε, λυπημένοι !

Τὸ μέγα Πάσχα σπέρνει
παντοῦ χαρὲς κι ἐλπίδες,
κόκκιν' αὐγὰ μᾶς φέρνει
κι ὁλόχρυσες λαμπάδες
καὶ ὕμνους καὶ τραγούδια.

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

56. Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Ἡ φημισμένη Ἡ Ἀγία Σοφία εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν,
ἐκκλησία δηλαδή ὁ ναὸς τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ, εἶναι
ἡ μεγαλυτέρα καὶ ἡ πλέον φημισμένη ἐκκλη-
σία, ποὺ οἰκοδόμησαν οἱ Βυζαντινοὶ πρόγονοί μας.

Τὴν ἀνέγερσίν της τὴν ἤρχισεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰου-
στινιανὸς εἰς τὰ 532 μ.Χ. καί, διὰ τὰ ἀποπερατωθῇ, ἐχρει-

άσθησαν ἔξ ὁλόκληρα ἔτη, ἂν ἀφαιρέσῃ κανεῖς μόνον εἰκοσιν ἡμέρας. Ὁ ἐξαίρετος αὐτὸς βασιλεὺς ἐφιλοτιμήθη νὰ τὴν κοσμήσῃ μὲ ὅ,τι πολυτελὲς καὶ πολύτιμον ὑπῆρχε τότε εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐδαπάνησε μυθικὰ ποσὰ διὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ χάριν τούτου.

Τὸ μέγαλον ἔργον ἐξετέλεσαν δύο σπουδαῖοι ἀρχιτέκτονες, ὁ Ἀνθέμιος καὶ ὁ Ἰσίδωρος, τέκνα καὶ οἱ δύο τῆς ἑλληνικῆς Ἰωνίας. Οὗτοι ὑπελόγισαν καὶ τὴν τελευταίαν ἀρχιτεκτονικὴν λεπτομέρειαν μὲ τολμηροὺς καὶ σοφοὺς ὑπολογισμοὺς καὶ τῆς ἐδώρισαν εἰς κομψότητα καὶ τέχνην τὴν χάριν τῆς ωραίας πατρίδος των.

Ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησία, ὅπως ἔλεγον οἱ Βυζαντινοὶ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, εἶναι ὠραῖος καὶ μεγαλοπρεπὴς ναός, πραγματικὸν καλλιτέχνημα καὶ τὸ τελειότερον οἰκοδόμημα τῆς τέχνης τοῦ Βυζαντίου.

Ἐπὶ χίλια ἔτη ἦτο ἡ μητρόπολις τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τὸ θρησκευτικὸν κέντρον τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ ἡ ζωὴ τῆς εἶναι στενὰ συνδεδεμένη μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐκεῖ μέσα ἤρχιζε κάθε θρησκευτικόν, πολιτικὸν καὶ πολεμικὸν γεγονός καὶ εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν ἔπαιρνε τέλος. Εἰς αὐτὴν ἔγινε καὶ ἡ ἀληθυσμόνητος τελευταία λειτουργία ὀλίγας ὥρας πρὸ τῆς ἀλώσεως, πού ἤναψε τὴν λαμπάδα τῆς ἐλπίδος διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Ἑθνους.

Τέχνη καὶ κάλλος Τὸ ἐξωτερικὸν τῆς Ἀγίας Σοφίας δὲν φανερώνει τίποτε ἀπὸ τὸ κάλλος καὶ τὴν τέχνην τῆς. Εἶναι κτίριον φορτωμένον μὲ τοίχους, πού τὸ περιτριγυρίζουν, καὶ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ κάθετου βαρὺς ὁ τροῦλλος εἰς ὕψος 50 μέτρων ἀπὸ τὴν γῆν.

Ἀλλὰ μία βυζαντινὴ ἐκκλησία δὲν κρίνεται ἀπὸ τὸ

ἐξωτερικὸν ὅπως ὁ ἀρχαῖος ναός. "Ολοι οἱ θησαυροὶ εἶναι ἐντὸς αὐτῆς· διότι ἐκεῖ μέσα συγκεντρώνονται οἱ χριστιανοί, ἐκεῖ γίνεται ἀπὸ τὸν ἱερέα ἡ λειτουργία. Δι' αὐτὸ ἔπρεπε νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, διὰ νὰ ἀπολάβῃς τὴν τέχνην της, διὰ νὰ χαρῇς τὴν μαγείαν τῆς εὐμορφιᾶς της.

"Ας κάμωμεν λοιπὸν ἕως ἐκεῖ μίαν εὐσεβῆ ἐπίσκεψιν.

Ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἐσωτερικὴν θύραν τοῦ νάρθηκος ἔβλεπες ὠραιότατην ψηφιδωτὴν εἰκόνα. Ὁ Λυτρωτὴς μὲ κατάλευκον μετάξινον μανδύαν κάθεται μεγαλοπρεπῶς εἰς τὸν θρόνον του· εἰς τὰ πόδια του γονατισμένος ὁ αὐτοκράτωρ μὲ τὴν βασιλικὴν πορφύραν προσεύχεται ταπεινός. Ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὴν θεϊὰν δύναμιν καὶ αἰωνιότητα.

"Οταν ἐπερνοῦσες τὴν θύραν, θὰ ἔμενες θαμβωμένος ἀπὸ τὰς μακρὰς σειρὰς τῶν κιόνων· ὑψώνοντο ἄλλοι ἀπὸ πράσινα καὶ ἄλλοι ἀπὸ πορφυρένια μάρμαρα καὶ ἦσαν στεφανωμένοι μὲ λευκὰ κιονόκρανα, ποὺ εἶχον δαντελωτὰ σκαλίσματα.

Καμπυλόγραμμοι ἀψίδες ἤνωνον ἀνὰ δύο τοὺς κίονας μὲ πολλὴν χάριν.

Εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τοῦ ναοῦ τέσσαρες μεγάλοι στῦλοι, μὲ τὰς ἀρμονικὰς ποὺ τοὺς ἤνωνον ἀψίδας, δέχονται τὸν μεγάλον καὶ βαρὺν θόλον, τὸν τροῦλλον. Καὶ ὅμως αὐτὸς φαίνεται ὥσάν νὰ κρέμεται ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἀπὸ ἀόρατον χρυσοῦν ἄλυσιν!

Φῶς, πολὺ φῶς, περιχύνεται ἀπὸ παντοῦ. Ὁ κολοσσαῖος ναὸς παρὰ τὸν ὄγκον του φαίνεται ἐλαφρὸς μὲ τὴν ἀρμονίαν τοῦ φωτὸς καὶ τῶν χρωμάτων, τὴν χάριν τῶν γραμμῶν καὶ τὸν ἀπαστράπτοντα πλούσιον στολισμόν.

Κάτω ἀπὸ τὸν θόλον ὑψωμένος ὡς πύργος ἀπὸ πολύχρωμα μάρμαρα λάμπει χρυσοποίκιλτος ὁ ἄμβων, τὸν ὁποῖον ἐδόξασεν ἓνας Φῶτιος· λάμπει καὶ ὁ βασιλικὸς θρόνος, τὸν ὁποῖον ἐτίμησαν ὁ Ἡράκλειος, ὁ Βουλγαροκτόνος καὶ τόσοι ἄλλοι αὐτοκράτορες.

Ἀντίκρυ ἀπὸ τὴν εἵσοδον, εἰς τὸ Ἱερὸν καὶ ἐπάνω εἰς τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν, λαμποκοποῦν τὰ ὀλόχρυσα Εὐαγγέλια μὲ τὰ πολύτιμα πετράδια καὶ τὰ χρυσᾶ σκευή· λάμπουν καὶ τὰ πολύχρωμα μάρμαρα τοῦ τέμπλου καὶ τὰ κρεμασμένα εἰς αὐτὸ πολύτιμα ἀφιερώματα τῶν πιστῶν.

Ὅπου καὶ νὰ στρέψῃς τὰ μάτια σου, θὰ ἴδῃς παντοῦ ὠραίας ψηφιδωτὰς εἰκόνας τῆς πίστεως ἀπὸ μωσαϊκὰ χρυσᾶ ἢ βαθυγάλαζα, πού φεγγοβολοῦν.

Σειραὶ ἀπὸ πολυελαίους μὲ ἀργυροδεμένα κρύσταλλα ἤνωνον κάτω ἀπὸ τὰς τολμηρὰς ἀψίδας τοὺς κίονας, τὸν ἓνα μὲ τὸν ἄλλον, καὶ ἔχουν τὸ φῶς των, πού ἠγώνετο μὲ τὸ φῶς τῶν ἀναριθμῆτων χρυσῶν κανδηλῶν. Καὶ τὰ πολύχρωμα μάρμαρα μὲ τὰ ὠραῖα κυματιστὰ νερὰ ἀποτελοῦν μίαν ἐγχρωμον ἁρμονίαν καὶ ἀστράπτουν, ἄλλα ἐπάνω ἀπὸ τοὺς κίονας καὶ ἄλλα κάτω εἰς τὸ δάπεδον.

Γαλάζια, πράσινα, σμαράγδινα, κόκκινα, κίτρινα, ροδόχροα, λευκὰ μάρμαρα ἀπὸ χίλιους τόπους καὶ χίλια λατομεῖα ἀποτελοῦν πολυανθισμένον κῆπον καὶ λαμποκοποῦν τὰ χρώματά των καὶ φέγγει ὅλος ὁ ναός.

Καὶ ἀπὸ τὰ εἴκοσι τέσσαρα μεγάλα παράθυρα τοῦ θόλου καὶ τὰ ἄλλα ἀδελφία των τοῦ κτηρίου καταβαίνει τὴν ἡμέραν καὶ περιχύνεται εἰς ὅλον τὸν ναὸν ἄφθονον τὸ φῶς· φωτίζει τὴν λαμπρὰν καὶ ὠραίαν διακόσμησην, πού νομίζεις ὅτι ἡ Ἀγία Σοφία εἶναι εἰς ὀλοφώτεινος ἥλιος, πού ἐκπέμπει μυρίας ἀκτῖνας καὶ μυρίας λάμψεις!

Κατοικία Τί μεγαλεῖον δὲν ἐνέπνεεν ὁ χώρος τοῦ ναοῦ !
Ὑψίστου Ὁ ἐπισκέπτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας με-
 τὴν φαντασίαν του ἄς ἀνάψῃ τώρα τοὺς με-
 γάλους πολυελαίους καὶ τὰς ἀναριθμήτους κανδήλας, ἄς ἐν-
 θυμηθῇ τὰς θαυμασίας πομπὰς καὶ λειτουργίας, τὰς στέψεις,
 τὰς συνόδους καὶ τότε θὰ ἐννοήσῃ τί ἦτο ἡ Ἀγία Σοφία !

Ὁ χριστιανός, λέγει κάποιος Βυζαντινὸς χρονογράφος,
 ᾔσθάνετο ὅτι ὁ Κύριος εἶναι κάπου ἐκεῖ πλησίον καὶ ὅτι
 εὐχαρίστως παραμένει εἰς τὸν ναὸν τοῦτον, τὸν ὁποῖον ὁ ἄν-
 θρωπος οἰκοδόμησεν ὡς κατοικίαν τοῦ Ὑψίστου.

Νικόλαος Α. Κοιτόπουλος

57. Ο ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Β' ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ἡ πορεία του Νέος ὁ Βασίλειος ἤρχισε τοὺς ἀγῶνάς του ἐναντίον τῶν Βουλγάρων. Χωρὶς νὰ τοὺς σταματήσῃ ποτὲ καὶ χωρὶς νὰ κουρασθῇ ποτέ, ὡς νὰ ἦτο χαλύβδινος, τοὺς ἐξηκολούθησε μέχρις ὅτου ἐγήρασε· καὶ τότε μόνον, τὸ 1018 μ.Χ., κατῴρθωσε νὰ δαμάσῃ τὸ σκληρὸν καὶ πολεμικὸν τοῦτο ἔθνος.

Ὅλα τὰ βουλγαρικὰ φρούρια, τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, εἶχον παραδοθῇ· ὁ τελευταῖος τσάρος εἶχε φονευθῇ· ἡ τσαρίνα μὲ τοὺς τρεῖς υἱοὺς της καὶ τὰς ἑξ θυγατέρας της εἶχε πέσει εἰς τοὺς πόδας τοῦ νικητοῦ εἰς τὴν Ἀχρίδα, τὴν μητρόπολιν τῆς Βουλγαρίας, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιεικειάν του.

Ἡ νίκη ἦτο πλήρης καὶ ὀριστική. Βουλγαρικὸν κράτος δὲν ὑπῆρχε πλέον!

Ἀντὶ ὅμως νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ γηραιὸς πολεμιστὴς μέσω Θεσσαλονίκης εἰς τὴν πρωτεύουσαν, διὰ νὰ ἀναπαυθῇ ἐπὶ

τέλους, αὐτὸς ἠκολούθησε τὴν πρὸς νότον ὁδόν. Τί ἐζήτει ;
Διατί τόσοι νέοι κόποι ;

Ἀσφαλῶς ἤθελεν ὁ αὐτοκράτωρ νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς νοτίους ἐπαρχίας, διὰ νὰ δώσῃ μόνος του τὰς ὁδηγίας εἰς τὰς διαφόρους ἀρχὰς πῶς νὰ φροντίσουν διὰ τὴν ἀνάρρωσιν τῆς κατεστραμμένης ἀπὸ τὰς συνεχεῖς βουλγαρικὰς ἐπιδρομὰς χώρας. Ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἤθελε νὰ ἐπισκεφθῇ τὰς Ἀθήνας.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς Θεσσαλίαν, ἡ πορεία του μετεβλήθη εἰς ἀληθινὸν θρίαμβον. Οἱ ἀγρόται φαιδροὶ καὶ ἄδοντες προσήρχοντο εἰς τὸν δρόμον του κατὰ πλήθη, διὰ νὰ ἐπευφημήσουν τὸν ἀπεσταλμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλέα, ὁ ὁποῖος τοὺς ἀπήλλαξεν ἀπὸ τὸν μισητὸν ἐχθρόν· τοῦ λοιποῦ θὰ ἔσπειρον καὶ θὰ ἐθέριζον χωρὶς τὸν φόβον τῆς καταστροφῆς τοῦ κόπου των !

Διερχόμενος ἔπειτα τὸν Σπερχεῖον ἐστάθη νὰ θαυμάσῃ τὸ πεδῖον τῆς μάχης, ὅπου πρὸ 24 ἐτῶν ὁ στρατηγὸς του Νικηφόρος Οὐρανὸς ἠφάνισεν εἰς μίαν νύκτα ὀλόκληρον βουλγαρικὴν στρατιὰν καὶ ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν ἄγριον τσάρον Σαμουήλ. Καὶ ἐκεῖθεν, ἀφοῦ ἐπέρασε τὴν Φωκίδα, τὴν Λοκρίδα καὶ τὴν Βοιωτίαν, ἔφθασε καὶ ἐστάθμευσεν εἰς Ἀθήνας.

Τὸ προσκύνημα Αἱ Ἀθηναὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχον σχεδὸν λησμονηθῇ· ἦσαν μία μικρὰ ἐπαρχιακὴ πόλις τῆς ἀπεράντου Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ μετὰ βασις ὅμως τοῦ Βασιλείου ἦτο μεγάλη τιμὴ δι' αὐτὴν καὶ φανερώνει ὅτι δὲν εἶχε σβῆσει ἀκόμη ἡ δόξα της. Ὁ πολεμιστὴς αὐτοκράτωρ ἐνόει καλῶς ὅτι αἱ νύκαι του εἶχον ἐκμηδενίσει τὸν βουλγαρικὸν κόσμον καὶ ἐπομέ-

νωσ εἶχον φέρει τὴν νίκην εἰς τὸν ἑλληνικόν, τὸν Ἑλληνισμόν ὁλόκληρον.

Τὰς Ἀθήνας λοιπὸν ὡς ἀντιπρόσωπον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἦλθε νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ νὰ τιμήσῃ ὁ Ἑλλην βασιλεὺς· διότι καμμία ἄλλη πόλις τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶχε τὴν φήμην καὶ τὴν δόξαν τῶν Ἀθηνῶν.

Ἀλλὰ ὁ Βασίλειος εἶχε καὶ ἄλλον λόγον νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πόλιν.

Μετὰ τὰς Βλαχέρνας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἐλατρεύετο ἡ θαυματουργὸς Ὁδηγήτρια Θεοτόκος, εἰς τὴν καρδίαν τῆς Παναγίας ἦσαν αἱ Ἀθῆναι. Ἡ Παναγία « ἡ Ἀθηνιώτισσα » δὲν ἦτο μόνον προστάτης τῆς πόλεως· ἦτο καὶ ἐδῶ θαυματουργός.

Δι' αὐτὸ αἱ Ἀθῆναι ἐθεωροῦντο ἱερὰ πόλις καὶ ἡ Παναγία ἡ Ἀθηναία ἦτο ἱερώτατον προσκύνημα· ὄχι μόνον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ἄλλοι ὀρθόδοξοι τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ μὴ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ τῆς Δύσεως καὶ τοῦ Βορρᾶ ἤρχοντο νὰ παρακαλέσουν τὴν Χάριν Της.

Ναὸς τῆς Παναγίας ἦτο ὁ Παρθενών, ὁ ὅποῖος ἦτο ἀκόμῃ ἀκέραιος καὶ εἶχεν ὅλον τὸ ἀρχαῖον κάλλος· τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ περιφήμου μνημείου εἶχε μεταβληθῇ εἰς λαμπρὸν ναὸν τῆς Θεομήτορος.

Τὴν Παναγίαν λοιπὸν τὴν Ἀθηνιώτισσαν ἦλθε νὰ προσκυνήσῃ ὁ εὐσεβὴς Βασίλειος.

Αἱ Ἀθῆναι ἐγίναν διπλοῦν προσκύνημα : διὰ τὴν δόξαν των καὶ διὰ τὴν πίστιν των.

Ἡ λησμονημένη πόλις, ὅταν ἐξύπνησεν, εἶδε παλαιὰς ἡμέρας δόξης. Τὰ αὐτοκρατορικὰ τάγματα, σκονισμένα ἀκόμῃ ἀπὸ τὸν πόλεμον καὶ τὴν πορείαν, παρετάχθησαν μεγαλοπρεπῶς αἱ σημαῖαι των μὲ τὸν δικέφαλον, ὑπερήφανοι

διὰ τὰς τόσας νίκας, ἐκυμάτιζον εἰς ὑψηλοὺς κοντοὺς χαιρετίζουσαι τὰς Ἀθήνας. Καὶ ὁ δαφνοστεφανωμένος βασιλεὺς παρέλαβε τὸν στρατὸν τοῦ καὶ ἀνῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Ἡ Ἀκρόπολις, ὁ ἐνδοξότερος λόφος τοῦ κόσμου, ἐλαμπρύνθη μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ ἐνδοξοτέρου ἀνδρὸς τοῦ Βυζαντίου. Καὶ ὁ Παρθενών, ἡ καρδιά τῆς Ἑλλάδος, εἶδε διὰ πρώτην φορὰν συγκεντρωμένα εἰς τὸν ἱερὸν βράχον τὰ ἐκλεκτότερα τέκνα ὅλου τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἕως τὴν βορειοτάτην Μακεδονίαν καὶ τὴν νοτιωτάτην Κρήτην, τὰ ὅποια ἀπετέλουν τὰ παλαίμαχα τάγματα τοῦ Βασιλείου. Τί εὐλογημένη εὐκαιρία !

Ὁ ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν ὑπεδέχθη πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ Παρθενῶνος τὸν νικητὴν τῶν Βουλγάρων. Γύρω ἀπὸ τὸν γηραιὸν αὐτοκράτορα ἦσαν συγκεντρωμένοι οἱ πρόκριτοι καὶ ὅλοι αἱ ἀρχαὶ τῶν Ἀθηνῶν, διοικητικά, δικαστικά, ἐκκλη-

σιαστικάί, καθὼς καὶ ὅλης τῆς βορείου Ἑλλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου.

Ὁ λόφος τῆς Ἀκροπόλεως ἤκουσε τότε τοὺς πλέον θερμούς καὶ συγκινητικούς λόγους εὐγνωμοσύνης ὑπηκόων πρὸς τὸν ἄρχοντα, τὸν λυτρωτὴν τῆς πατρίδος ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς· κάθε λόγον συνώδευον ζωηρόταται ἐπευφημίαι τοῦ λαοῦ καὶ τῶν προκρίτων.

Ὁ Βασίλειος εἰσῆλθεν ἔπειτα εἰς τὸν ναὸν κατάφωτον ἀπὸ τὰ ἀναρίθμητα φῶτα καὶ ἐγονάτισε πρὸ τῆς θαυματουργοῦ εἰκόνος τῆς Παναγίας, διὰ νὰ προσφέρῃ τὰς εὐχαριστίας του διὰ τὴν νίκην...

Ἀλλὰ δὲν ἠρκέσθη μόνον εἰς ἀπλᾶς εὐχαριστίας· καὶ μὲ ἔργα ἔδειξε τὴν εὐγνωμοσύνην του.

Ἦτο ἀρχαιότατον ἔθιμον νὰ ἀφιερώνεται ἐν μέρος τῶν λαφύρων εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ὁ Παρθενῶν ἐδέχθη δύο φορές τὰ ἀφιερώματα δύο γενναίων τέκνων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὰ ὅποια κατὰ σύμπτωσιν ἦσαν Μακεδόνες.

Ὁ Ἀλέξανδρος, πρὸ 1350 περίπου ἐτῶν, ἔστειλεν ἀπὸ τὰ λάφυρα τῆς νίκης του τριακοσίας περσικὰς πανοπλίας νὰ ἀναρτηθοῦν εἰς τὸν Παρθενῶνα, ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς· ἐξεδήλωνε τοιουτοτρόπως τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τοὺς θεούς.

Καὶ ὁ Βασίλειος δὲν ὑστέρησεν. Αἱ εὐσεβεῖς αὐτοκρατορικαὶ χεῖρές του ἐπλούτισαν τὸν Παρθενῶνα, ναὸν τῆς Παναγίας τώρα, μὲ ἀνεκτίμητα κειμήλια, λάφυρα ἀπὸ τὸ βασιλικὸν βουλγαρικὸν θησαυροφυλάκιον τῆς Ἀχρίδος.

Ἀφθονα ἦσαν τὰ προσφερθέντα δῶρα, ὅπως ἀναφέρουν οἱ ἱστορικοί. Μία χρυσῇ περιστερά, σύμβολον τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ἀνηρτήθη ὑπεράνω τῆς Ἀγίας Τραπέζης. Εἰς

χρυσοῦς λύχνος, ἀριστούργημα τέχνης, ἔκαιεν ἀκοίμητος ὡς κανδήλα εἰς τὴν Παναγίαν τὴν Ἀθηνιώτισσαν.

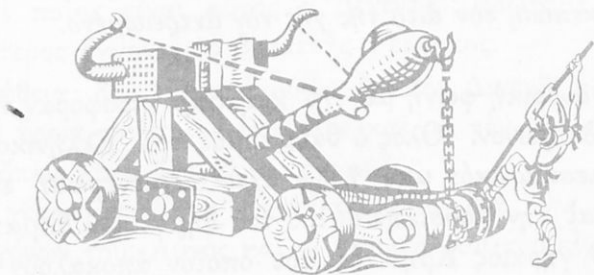
Μὲ βασιλικὴν δαπάνην ἐπεσκευάσθησαν ὅλοι οἱ ναοὶ τῆς πόλεως καὶ διὰ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα τὸ ταμεῖον τοῦ βασιλέως μὲ γενναιοδωρίαν ἐφρόντισεν. Ἀσφαλῶς αἱ ψυχαὶ τῶν νικητῶν τοῦ Μακραθῶνος καὶ τῆς Σαλαμῖνος ὠμίλησαν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νικητοῦ τῶν Βουλγάρων!...

Τὸ προσκύνημα τοῦ Βασιλείου εἰς τὴν Παναγίαν μὲ ὠραίους στίχους ὕμνησε καὶ ὁ ποιητὴς Δροσίνης :

*Βαριά, ἀπ' τὴ σαραντάχρονη καβάλα σκουριασμένα,
τῶν Προπυλαίων τὰ μάρμαρα πατῶντας ἀνδρειωμένα,
τοῦ βασιλιᾶ προσκυνητὴ βροντοῦν τὰ φτερινιστήρια.
Στὴν Παναγιά Ἀθηνιώτισσα φέρνει τὰ νικητήρια.
Τὸ περιστέρι τὸ χρυσό, πὺν τὰ φτερά ζυγίζει,
κι ἀνασαλεύει κρεμαστό, χωρὶς νὰ φτερουγίσῃ,
καὶ τὸ χρυσό, μονόφωτο θαυματουργὸ καντήλι,
πού 'χει τὸ λάδι του ἄσωτο κι ἄκαγο τὸ φυτίλι...*

Ὁ Βασίλειος, ἀφοῦ ἐξεπλήρωσε πλέον τὸν σκοπὸν του, ἀπέπλευσε μὲ τὰ στρατεύματά του ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ διὰ τὴν βασιλίισσαν πόλιν· ἐκεῖ τὸν ἀνέμενεν ὁ λαμπρὸς καὶ δίκαιος θρίαμβος τοῦ νικητοῦ...

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

58. Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

*‘Ο Διγενής ψυχομαχάει κι ἡ γῆ τότε τρομάσσει.
Βροντᾷ κι ἀστράφτει ὁ οὐρανὸς καὶ σειέται ὁ ἀπάνω κόσμος
κι ὁ κάτω κόσμος ἀνοιξε καὶ τρίζουν τὰ θεμέλια,
κι ἡ πλάκα τὸν ἀνατριχιᾷ, πῶς θὰ τότε σκεπάση,
πῶς θὰ σκεπάση τὸν αἰτὸ τῆς γῆς τὸν ἀντρειωμένο.*

‘Η ἀνδρική φωνή μὲ τὴν κρητικὴν προφορὰν ἠκούετο εἰς τὸ ραδιόφωνον. “Ὀλος ὁ θαυμασμὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ διὰ τὸν μεσαιωνικὸν μας ἥρωα ἔχει συγκεντρωθῇ εἰς τοὺς στίχους καὶ τὴν μουσικὴν αὐτοῦ τοῦ δημοτικοῦ ὕμνου.

‘Ο γηραιὸς Κρητικὸς, τὸν ὁποῖον ἀποκαλοῦν ἀκόμη

καπετάν Μανώλην, κάθηται πλησίον τοῦ ραδιοφώνου μετὰ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας τῆς θυγατρὸς του. Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἦλθεν ἐκ Κρήτης καὶ διέρχεται τὰς περισσοτέρας ὥρας του μετὰ τῶν δύο ἐγγόνων του, τοῦ Γεωργίου καὶ τοῦ ὁμωνύμου του Μανώλη. Καὶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὅλοι παρακολουθοῦν τὴν ἐκπομπὴν τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Ἀθηνῶν, ἣ ὁποία μεταδίδει δημοτικὰ κρητικὰ ᾄσματα.

Φαίνεται ὅτι πολὺ συνεκινήθη ὁ παλαιὸς ἀγωνιστής, διότι ἤκούσθη νὰ συνοδεύῃ τὸ ᾄσμα μὲ ὀλίγον τρέμουσαν, ἀλλ' ἁρμονικὴν φωνήν.

— Παππού, πόσον ὠραῖα τραγουδᾷς ! τοῦ εἶπεν ὁ μικρὸς Μανώλης, μόλις ἐτελείωσεν ἡ ἐκπομπή. Θὰ μᾶς εἰπῇς καὶ ἄλλα τραγούδια ;

— Παιδιά μου, ποτὲ δὲν ὑπῆρξα καλὸς τραγουδιστής. Εἰς τὴν Κρήτην ὑπάρχουν πολλοὶ ἄριστοι τραγουδισταί, ὅπως ὑπάρχουν καὶ ἄριστοι πολεμισταί, πολὺ ἀνώτεροι ἀπὸ ἐμένα. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ τραγούδι τοῦ Διγενῆ τὸ ἐτραγουδοῦσαμεν ὅλοι, ὅταν ἐπηγαίναμεν εἰς τὸν πόλεμον. Ὅσον γενναῖος καὶ ἂν ἦτο κανεὶς ἀπὸ ἡμᾶς, πῶς ἠδύνατο νὰ συγκριθῇ μὲ τὸν Διγενῆ μας ;

Ὁ γέρων εἶπεν αὐτοὺς τοὺς λόγους, ὥς νὰ ἤθελε νὰ δικαιολογηθῇ, διότι παρεσύρθη ἀπὸ τὴν συγκίνησίν του καὶ ἐτραγούδησε.

— Καὶ ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ Διγενής ; ἠρώτησε τώρα ὁ μεγαλύτερος ἐγγονος, ὁ δεκαετής Γεώργιος.

— Ἀλήθεια, δὲν ἔχετε ἀκούσει διὰ τὸν Διγενῆ, τὸν μεγαλύτερον ἥρωα, ὁ ὁποῖος ἐπάλαισε καὶ μὲ τὸν ἴδιον τὸν Χάροντα, ὅπως λέγει ἓνα ἄλλο τραγούδι ;

Ὁ γέρων ἐφαίνετο παραξενευμένος διὰ τὴν ἀμάθειαν τῶν ἐγγόνων του. Αὐτὸς καὶ οἱ συνομήλικοί του εἶχον μάθει

τόσα καὶ τόσα διὰ τὸν Διγενῆ, πρὶν ὑπάγουν ἀκόμη εἰς τὸ σχολεῖον.

— Πότε καὶ ποῦ ἔζησε, παππού, ὁ Διγενής ; ἠρώτησε πάλιν ὁ Γεώργιος.

— Παιδί μου, ἐγὼ δὲν ἐπῆγα εἰς τὸ σχολεῖον περισσότερον ἀπὸ τρία ἔτη καὶ οὔτε ἀργότερον ἐφρόντισα νὰ μάθω περισσότερα διὰ τὸν Διγενῆ. Γνωρίζω μόνον ὅτι εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἥρως ἀπὸ ὅσους ἐγέννησεν ἡ πατρίς μας. Καὶ ἔχω μάθει πολλά τραγούδια διὰ τὰ κατορθώματά του.

Ὁ κύριος Βασίλειος, ὁ γαμβρὸς τοῦ γέροντος καὶ πατὴρ τῶν δύο παιδιῶν, ὁ ὁποῖος μέχρι τῆς στιγμῆς παρηκολούθει σιωπηλὸς τὴν συζήτησιν, ἀπεφάσισε νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν περιέργειαν τῶν υἱῶν του.

« Παιδιά μου, ὅταν θὰ φοιτήσετε εἰς τὴν πέμπτην τάξιν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, θὰ μάθετε τὴν ἱστορίαν τοῦ Διγενῆ. Ἐγὼ τώρα θὰ σᾶς δώσω μόνον μερικὰς πληροφορίας.

»Ὁ Διγενής ἦτο ἀκρίτας, δηλαδὴ φύλαξ τῶν συνόρων τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, καὶ ἔζησε πλησίον τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ. Ἐκεῖ τότε, κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα μ.Χ., ἦσαν τὰ σύνορα τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν Ἀράβων. Καὶ καθημερινὰ ἦσαν αἱ συγκρούσεις τῶν ἀκριτῶν πρὸς τοὺς ἀπελάτας, ὅπως ὠνομάζοντο οἱ Ἀραβες λησταί, οἱ ὁποῖοι ἔκαμνον ἐπιδρομὰς εἰς τὸ ἐλληνικὸν ἔδαφος, ἐφόνευον ἢ ἠχμαλώτιζον τοὺς κατοίκους καὶ ἐλεηλάτουν τὰς περιουσίας των.

»Ὁ πατὴρ τοῦ Διγενῆ ἦτο Σαρακηνός, δηλαδὴ Ἀραψ, καὶ ὑπανδρεύθη τὴν Ἑλληνίδα σύζυγόν του, ἀφοῦ ἐδέχθη νὰ γίνῃ χριστιανὸς καὶ ὑπήκοος τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Διὰ τοῦτο ὁ υἱὸς των ὠνομάσθη Διγενής, διότι κατήγετο

ἀπὸ δύο γένη, ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸν καὶ τὸ ἀραβικόν. Τὸ κύριον ὄνομά του ἦτο Βασίλειος.

» Τὰ κατορθώματα τοῦ Διγενῆ, ὅταν ἦτο ἀκόμη μικρός, κατέπληξαν τοὺς συγχρόνους του. Ἐφόνευσε λέοντας καὶ ἄλλα θηρία εἰς τὸ κυνήγιον, εἰς ἡλικίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν μόνον μὲ παιγνίδια ἀσχολούμεθα.

» Ὅταν ἐμεγάλωσε, τότε πλέον τὰ ἀνδραγαθήματά του ἦσαν ὑπεράνθρωπα. Οἱ περιφημότεροι ἀπελάται, οἱ ὅποιοι εἶχον τρομοκρατήσει ὅλην τὴν περιοχὴν, ἣ ἐφονεύθησαν, ἣ ἐταπεινώθησαν ἀπὸ τὸν Διγενῆ. Τὸ δὲ καταπληκτικώτερον εἶναι, ὅτι αὐτοὶ ἐπολέμουν πενήντα καὶ ἑκατὸ μαζί, ἐνῶ ὁ Διγενὴς οὐδέποτε κατεδέχθη νὰ ἔχῃ ἕστω καὶ ἓνα μόνον συνοδόν.

» Διὰ νὰ δείξῃ τὴν περιφρόνησίν του πρὸς τοὺς ἀπελάτας, ἔκτισεν ἓνα θαυμάσιον ἀνάκτορον εἰς τόπον ἐρημικόν, ἀλλ' ὠραῖον, πλησίον τοῦ Εὐφράτου, ὅπου ἐγκατεστάθη μετὰ τῆς συζύγου του Εὐδοκίας.

» Τριακόσιοι ἀπελάται πηγαίνουν νὰ ἀρπάσουν τὴν Εὐδοκίαν, ἀλλὰ νικῶνται ἀπὸ μόνον τὸν Διγενῆ. Εἰς τρομερὸς δράκος μίαν ἡμέραν ὁρμαῖ νὰ τὴν κατασπαράξῃ, ἀλλὰ πίπτει ἀπὸ τὸ ξίφος τοῦ Διγενῆ.

» Ἡ φήμη του φαίνεται ὅτι ἐνοχλεῖ τὴν ὑπερήφανον καὶ ἀήττητον Μαξιμώ, βασίλισσαν τῶν Ἀμαζόνων, τῶν πολεμοχαρῶν γυναικῶν. Καὶ ἀποφασίζει νὰ μονομαχήσῃ μαζί του, ὅταν τὸν βλέπῃ νὰ ἀντιμετωπίζῃ μόνος καὶ αὐτὴν καὶ τοὺς συμμάχους της ἀπελάτας. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ νικᾶται καὶ σώζεται μόνον ἐλαφρῶς τραυματισμένη εἰς τὴν χεῖρα, διότι ἦτο γυνὴ καὶ τὴν ἐλυπήθη ὁ Διγενής.

» Ὁ Διγενὴς ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν τριάντα τριῶν ἐτῶν. Ἦτο νέος ὡς ὁ Ἀχιλλεὺς, ρωμαλέος ὡς ὁ Ἡρακλῆς καὶ

ἐνδοξος ὡς ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὅπως ἔγραψε δι' αὐτὸν εἰς σοφὸς.

»Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ὅμως, ὁ ὁποῖος τόσον πολὺ ἐθαύμαζε τὰ κατορθώματά του, δὲν ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἀπέθανεν ὁ ἥρωας ὅπως ἀποθνήσκουν οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι. Ἐφαντάσθη λοιπὸν ὅτι ἐπάλαψε μὲ τὸν Χάροντα καὶ μάλιστα παρ' ὀλίγον νὰ τὸν νικήσῃ.

»Καὶ διὰ νὰ ὑμνήσῃ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς τὰ κατορθώματα τοῦ Διγενῆ καὶ τῶν ἄλλων ἀκριτῶν, συνέθεσε πολλὰ ὠραῖα ἄσματα, τὰ ὁποῖα ᾄδονται μέχρι σήμερον εἰς πολλὰ μέρη τῆς πατρίδος μας. Εἰς τὴν Κρήτην, εἰς τὴν Κύπρον καὶ εἰς ὅσα μέρη ἔχουν ἐγκατασταθῇ Πόντιοι πρόσφυγες, ἐκεῖ πρὸ πάντων ἀκούονται καὶ σήμερον τὰ ἀκριτικά ἄσματα».

Ὁ παππούς, τὰ δύο παιδιὰ καὶ ἡ μήτηρ των, ἡ κυρία Ἑλένη, παρηκολούθουν τὴν διήγησιν τοῦ κυρίου Βασιλείου ἄφωνοι. Φαίνεται ὅτι ἔκαμαν μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς αὐτοὺς τὰ κατορθώματα τοῦ Διγενῆ.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

59. ΜΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΕΚΠΟΛΙΤΙΖΕΙ ΤΗΝ ΔΥΣΙΝ

Ἀπερίγραπτος ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γερμανίας Ὁθωνος Α', ὅταν ἐπὶ τέλους ἐπληροφορήθη ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Ἰωάννης Τσιμισκῆς ἀπεδέχθη τὴν πρότασιν τοῦ νὰ συνδεθοῦν διὰ συγγενείας αἱ δύο δυναστεῖαι. Ἡ πριγκίπισσα Θεοφανώ, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Βασιλείου, ὁ ὁποῖος ἀργότερον ἐπωνομάσθη Βουλγαροκτόνος, θὰ ὑπανδρεύετο τὸν διάδοχον τῆς Γερμανίας Ὁθωνα.

Τὴν μεγίστην χαρὰν τοῦ βασιλέως τῆς Γερμανίας καὶ τῶν ὑπηκόων του διὰ τὴν τιμὴν, τὴν ὁποῖαν ἔλαβον διὰ τοῦ

συνουχεσίου εκείνου, μαρτυροῦν μερικαὶ λεπτομέρειαι τῶν γάμων τοῦ Ὁθωνος μετὰ τῆς Θεοφανοῦς.

Οἱ ἀνώτεροι Γερμανοὶ μεγιστᾶνες μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἐπίσκοπον Θευδέριχον, ὁ ὁποῖος ἦτο συγγενὴς τοῦ βασιλέως, εἶχον μεταβῆ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ ζητήσουν τὴν χεῖρα τῆς Θεοφανοῦς.

Ὁ Ὁθων ἐδέχετο νὰ καταπαύσῃ τὰς ἐχθροπραξίας κατὰ τῶν κτήσεων τοῦ Βυζαντίου εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν καὶ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὰ ἐκεῖ δικαιώματα τοῦ αὐτοκράτορος. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Τσιμισκῆς ἔμενε μὲ ἐλευθέρως τὰς χεῖρας νὰ καταπολεμήσῃ τοὺς ἐχθροὺς του εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Ἡ Θεοφανὼ μετὰ τῆς συνοδείας τῶν Γερμανῶν μεγιστάνων ἀνεχώρησεν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἔφθασεν εἰς Ρώμην, ὅπου τὴν ἀνέμενον ὁ πενθερὸς καὶ ὁ γαμβρός. Ἐκεῖ, εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ ναὸν τοῦ Ἀγίου Πέτρου, ἐτελέσθη τὸ μυστήριον τοῦ γάμου ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἰωάννου ΙΓ', τῇ 14ῃ Ἀπριλίου 972.

Οἱ γάμοι ἐκεῖνοι τοῦ Ὁθωνος καὶ τῆς Θεοφανοῦς ἦσαν πρωτοφανὲς γεγονὸς διὰ τὴν Δύσιν κατὰ τὸν μεσαίωνα. Ὅλοι οἱ μεγιστᾶνες τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἰταλίας ἦσαν προσκεκλημένοι, ἅπειρον δὲ πλῆθος λαοῦ συνεκεντρώθη ἐντὸς τοῦ μεγαλυτέρου ναοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ὁ βασιλεὺς Ὁθων Α' κατελήφθη ὑπὸ τόσον μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ, ὥστε ἐδῶρισε δι' ἐπισήμου ἐγγράφου εἰς τὴν νύμφην του τὰς ἐπαρχίας Ἰστρίαν καὶ Πεσκάραν τῆς Ἰταλίας, μερικὰς νήσους εἰς τὰς Κάτω Χώρας καὶ πολλὰ κτήματα παρὰ τὸν Ρῆνον εἰς τὴν Γερμανίαν.

Αἱ λεπτομέρειαι τῶν βασιλικῶν γάμων, τὰς ὁποίας ἀνεφέραμεν, δι' ἡμᾶς σήμερον δὲν ἔχουν βεβαίως μεγάλην

σημασίαν. Μεγάλην ὅμως ἱστορικὴν σημασίαν ἔχει ἡ δρα-
σις τῆς πριγκιπίσσης καὶ ἀργότερον βασιλείσσης Θεοφανοῦς.

Ἡ μόλις δεκακοκταέτις Ἑλληνὶς πριγκίπισσα διεκρί-
νετο ὅχι μόνον διὰ τὴν σωματικὴν ὠραιότητα ἀλλὰ καὶ διὰ
τὴν πνευματικὴν μόρφωσιν καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν ψυχικὴν
εὐγένειαν. Αἱ μεγαλοπρεπεῖς τελεταὶ καὶ ἡ γενναιοδωρία
τοῦ πενθεροῦ τῆς δὲν τὴν ἐθάμβωσαν. Ἐκεῖνη ἔβλεπεν ὅτι
ἔφευγεν ἀπὸ τὴν τότε πρωτεύουσιν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ με-
τέβαινεν εἰς μίαν χώραν, ὅπου ἐβασίλευεν πυκνὸν σκότος
ἀμαθείας. Ἀντελαμβάνετο λοιπὸν ὅτι εἶχε μέγα ἔργον νὰ ἐκ-
τελέσῃ.

Εἰς τὴν νέαν πατρίδα τῆς ὅχι μόνον πανεπιστήμιον ἀνά-
λογον πρὸς τὸ περίφημον πανδιδακτήριον τῆς Κωνσταντινου-
πόλεως δὲν ὑπῆρχεν, ἀλλ' ἦτο σπάνιον φαινόμενον νὰ συναν-
τήσῃ κανεὶς ἄνθρωπον μορφωμένον. Ἐλάχιστοι ἀνώτεροι
κληρικοὶ ἐγνώριζον ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν, οἱ δὲ εὐγενεῖς
ἔζων εἰς ἐρημικοὺς πύργους καὶ ἡσχολοῦντο μόνον μὲ τὰς
πολεμικὰς ἀσκήσεις καὶ τὸ κυνήγιον. Καὶ αἱ πόλεις εἰς ἓνα
κάτοικον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔδιδον τὴν ἐντύπωσιν
μεγάλων, ἀλλὰ πτωχῶν χωρίων.

Εἰς αὐτὴν τὴν νέαν πατρίδα τῆς ἦλθεν ἡ Θεοφανὼ καὶ
τὴν ἡγάπησε μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς τῆς.

Ὁ αὐτοκράτωρ εἶχε στείλει ὡς συνοδοὺς τῆς πριγκι-
πίσσης μερικοὺς Ἑλληνας σοφοὺς, οἱ ὅποιοι διὰ πρώτην
φορὰν ἐδίδαξαν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα εἰς τοὺς ἀμαθεῖς
Γερμανοὺς καὶ τοὺς ἄλλους ὑπηκόους τοῦ Ὄθωνος. Ὅταν
δὲ οἱ κάτοικοι τῆς Δύσεως ἠδυνήθησαν νὰ μελετήσουν τοὺς
ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς, ἤρχισαν νὰ παρουσιάζουν
μικρὰν κατ' ἀρχὰς καὶ μεγαλυτέραν ἀργότερον πνευματικὴν
πρόοδον.

Ἡ κομψότης τῆς ἐνδυμασίας, ἡ εὐγένεια τῶν τρόπων

καὶ πρὸ πάντων ἡ φιlanθρωπία, ἡ ὁποία ἦτο πολὺ ἀνεπτυγμένη εἰς τὸ Βυζάντιον, εἰσῆχθησαν εἰς τὴν Δύσιν ὑπὸ τῆς Θεοφανοῦς.

Οἱ ὑπήκοοι τοῦ Ὁθωνος Α' ἠγάπησαν τὴν νεαρὰν πριγκίπισσαν, διότι ἐξετίμησαν τὰ μεγάλα ψυχικά της χαρίσματα. Καὶ μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ὅταν ἔβλεπον τὰ πολλὰ καλὰ, τὰ ὁποῖα ὤφειλεν ἡ πατρίς των εἰς αὐτήν, ἡ ἀγάπη των μετεβλήθη εἰς πραγματικὴν λατρείαν.

Ἐν ἔτος μετὰ τὸν γάμον ἀπέθανεν ὁ Ὁθων Α' καὶ ἀνυγορεύθη βασιλεὺς ὁ Ὁθων Β', ὁ σύζυγος τῆς Θεοφανοῦς. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ἔζησεν ὀλίγα ἔτη καὶ ἡ Θεοφανὼ ἔμεινε χήρα καὶ ἐπίτροπος τοῦ υἱοῦ της Ὁθωνος Γ' ἀρκετὰ νέα ἀκόμη.

Μὲ ἀληθινὴν βασιλικὴν ἀξιοπρέπειαν κατέπνιξε τὸν πόνον της διὰ τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ συζύγου της καὶ ἀφωσιώθη εἰς τὴν ἀνατροφὴν τοῦ ἀνηλίκου βασιλέως - υἱοῦ της καὶ εἰς τὸν ἐκπολιτισμὸν τοῦ λαοῦ της. Ἡ Γερμανία ἦτο πλέον δι' αὐτήν ἡ πατρίς, διὰ τὴν ὁποίαν ὤφειλε νὰ μὴ ὑπολογίζῃ οὔτε κόπους οὔτε χρήματα.

Διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν μεγάλον σκοπὸν της ἡ Θεοφανὼ, ἔπρεπε νὰ ζητῇ διαρκῶς τὴν βοήθειαν τῆς πρώτης πατρίδος της, τοῦ Βυζαντίου. Οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Εὐρωπαῖοι ὑπήκοοί της ἠδύναντο νὰ προσφέρουν μόνον χρήματα. Ἀλλ' ἐχρειάζετο καὶ ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι δὲν εὕρισκοντο ἐκεῖ. Ἐκάλεσε λοιπὸν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν σοφοὺς καὶ ὀργανωτὰς τῶν διαφόρων ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν φιlanθρωπικῶν ἰδρυμάτων.

Τὰ καλὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ ἔργου τῆς Θεοφανοῦς δὲν ἤργησαν νὰ φανοῦν. Ὁ δὲ υἱὸς αὐτῆς ἐμαρφώθη μὲ τόσῃν φροντίδα ὑπὸ τῶν σοφῶν διδασκάλων του, ὥστε ἐπωνομάσθη « θαῦμα τοῦ κόσμου ». Καὶ ἐβασίλευσεν

ὄχι πλέον ὥς ὁ τραχὺς μεσαιωνικὸς βασιλεὺς τῆς Δύσεως ἀλλ' ὥς εἷς ἐκ τῶν καλυτέρων συγγενῶν τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Διὰ πρώτην φοράν ἐπὶ τῆς βασιλείας του δύνανται καὶ οἱ Δυτικοὶ νὰ καταταχθοῦν μεταξὺ τῶν πολιτισμένων λαῶν τοῦ μεσαίωνος. Διὰ τοῦτο ἡ ἱστορία τὸν ἀνεκήρυξε μέγαν.

Οἱ λαοὶ τῆς Δύσεως καὶ μαζὶ μὲ αὐτοὺς ὅλοι οἱ σημερινοὶ λαοὶ τοῦ κόσμου, οἱ ὅποιοι ἀργότερον ἐφωτίσθησαν ἀπὸ τὴν Δύσιν, πόσῃ εὐγνωμοσύνην ὀφείλουν εἰς τὴν Ἑλληνίδα πριγκίπισσαν καὶ Γερμανίδα βασίλισσαν Θεοφανώ !

Καὶ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες τιμῶμεν τὴν μνήμην τῆς ἀνταξίας ἀδελφῆς τοῦ Βασιλείου Βουλγαροκτόνου, διότι ὥς πραγματικὴ Χριστιανὴ καὶ Ἑλληνὶς ὑπῆρξε μία μεγάλη εὐεργέτις τῆς ἀνθρωπότητος.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

60. ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΛΑΡΙΣΑΝ

Συνταξιδιώτης Ἡ ἀμαξοστοιχία πλήρης στρατιωτῶν ἐξεκίνησεν ἀργὰ ἀργὰ ἀπὸ τὸν ἐν Ἀθήναις σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσης· ἄφηνεν ὀπίσω της πυκνὰ σύννεφα μολυβένιου καπνοῦ καὶ ἐχύθη ὡς πελώριος ὄφιν πρὸς τοὺς Μύλους.

Ἐπροχώρει θορυβωδῶς μέσα εἰς τὴν μικρὰν λαϊκὴν συνοικίαν, ἣ ὅποια εἶχε παρατάξει λευκοὺς οἰκίσκους δεξιά καὶ ἀριστερά τῆς γραμμῆς. Εἰς ἐν ὕψωμα γυναῖκες συγκεντρωμέναι ἐφαίνοντο ὅτι προσεπάθουν νὰ συλλάβουν τὰς φυσιογνωμίας τῶν στρατιωτῶν. Ἐκεῖνοι κρεμασμένοι εἰς τὰ παράθυρα ἔσειον τὰ πηλήκιά των, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μερικὰ ἄσπρα μανδύλια ἐκινήθησαν σπασμωδικά.

Μία βροντώδης ζητωκραυγὴ ἤκούσθη ἀπὸ τὰ βαγόνια τῶν στρατιωτῶν, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ὕψωμα μία εὐχὴ ἐσκέπασε τὸν θόρυβον τοῦ σιδηροδρόμου :

— Στὸ καλὸ !...

Ἡ πόλις ἐχάνετο ἤδη ὀπίσω μας. Ἐπὶ τέλους ἡ ἀτμομηχανὴ ὥρμησεν εἰς τὸν στενὸν λαιμὸν τῆς Πάρνηθος καὶ αἱ Ἀθῆναι δὲν ἐφαίνοντο πλέον. Γύρω μου ἐβομβοῦσεν ὁ εὖθυμος θόρυβος τῶν στρατιωτῶν.

Ἀφῆνα ὀπίσω μου μίαν πόλιν, τὴν ὁποίαν ἔτρωγεν ὁ ὑψηλὸς πυρετὸς τοῦ πολέμου. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν, πού ἐπιθυρίσθη ὅτι ἡ Ἑλλάς ἐκλείσει συμμαχίαν μὲ τὰ τρία βαλκανικά κράτη, μόλις εἶχον περάσει ὀλίγαι ἐβδομάδες.

Καὶ εἰς τὸ μεταξὺ αὐτὸ αἱ ἐτοιμασίαι, μυστικαὶ καὶ φανεραὶ, ἐβροντοφώνουν ὅτι ἀπὸ τὴν μίαν ἕως τὴν ἄλλην στιγμὴν ἤμπορεῖ ν' ἀκουσθῇ τὸ τουφέκι..

Ὅλη ἡ Ἑλλάς εἶχε σκεπασθῇ ἀπὸ χακί. Κάτω ἀπὸ τὸ πηλίκιον τοῦ ἐφέδρου ἐφαίνοντο πλέον ὅλα τὰ γνωστὰ καὶ ἄγνωστα πρόσωπα καὶ ἐκάστην νύκτα οἱ κοιμισμένοι δρόμοι ἐξυπνοῦσαν ἀπὸ τὸν βαρὺν ἤχον τῶν τροχῶν τῶν τηλεβόλων, πού ἐφευγον ἀτελείωτα διευθυνόμενα πρὸς τὰ σύνορα.

Ὅ ρ ά μ α τ α Ἐκλείσα τὰ μάτια μου. Εἶναι καὶ αὐτὸς εἰς τρόπον νὰ μὴ ἀκούῃ κανεὶς. Ἀλλὰ πρὸ πάντων αὐτὸ εἶναι εἰς τρόπον νὰ συγκεντρωθῇ κανεὶς εἰς τὸν ἑαυτὸν του, νὰ μεῖνῃ μόνος του μὲ τὰς σκέψεις του.

Μοῦ ἤλθε ζωντανώτατα εἰς τὴν μνήμην μου τὸ ἐπεισόδιον τοῦ καλοῦ συναδέλφου, μὲ τὸν ὁποῖον χρόνια εἶχον ἐργασθῇ εἰς τὸ ἴδιον γραφεῖον, εἰς τὴν ἰδίαν τράπεζαν μάλιστα. Μόλις ἐδημοσιεύθη τὸ διάταγμα τῆς ἐπιστρατεύσεως, ὁ συναδέλφός μου ἐπῆγε καὶ ἐνεγράφη εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐθελοντῶν.

Τὸν ἐτρόμαξεν ὅμως μία σκέψις : Πῶς θ' ἀνήγγελλε τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν πατέρα του, ἓνα σεβαστὸν καὶ ἔρημον γέ-

ροντα, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν ἄλλον εἰς τὸν κόσμον ἀπὸ αὐτὸ τὸ παιδί. Ἦτο βέβαιον ὅτι αὐτὴ ἡ ἀγγελία θὰ ἐφόνευε τὸν γέροντα ἐκεῖνον.

Ἐν τούτοις ὁ συνάδελφός μου ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν. Καὶ μίαν ἐσπέραν, ὅταν ὅλα πλέον ἦσαν ἔτοιμα καὶ οἱ ἐθελονταὶ συνεκεντρώνοντο εἰς τὸν στρατῶνα, ὁ συνάδελφός μου ἐξωμολογήθη τὸ διάβημά του εἰς τὸν πατέρα του καὶ τοῦ ἐζήτησε τὴν εὐχὴν του.

Ἀδάκρυτος ὁ γέρων, κρύπτων τὴν συγκίνησίν του, ἀπεχαιρέτισε τὸν υἱὸν του μὲ λόγια, τὰ ὅποια θὰ ἐζήλευε Σπαρτιάτης τῆς ἐποχῆς τοῦ Λυκούργου :

— Πήγαινε, παιδί μου, στὴν εὐχή μου, εἶπεν. Ἡ ὑποχρέωσις πρὸς τὴν πατρίδα εἶναι μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς τὸν πατέρα. Κοίταξε νὰ κάμῃς τὸ καθήκόν σου. Ἄν μάθω ὅτι ἐσκοτώθῃς, πιθανὸν νὰ μὴ πεθάνω. Ἄν μάθω ὅτι ἐδείλιασες, θὰ πεθάνω ἀπὸ ἐντροπὴν.

Καὶ πῶς νὰ λησμονήσω τὴν ἄλλην σκηνήν, ποῦ εἶδα μίαν ἐσπέραν, ὅταν τὸ πρῶτον σκότος τῆς νυκτὸς κατέβαινε πρὸς τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν θύραν ἑνὸς οἰκίσκου μία μάννα ἀπεχαιρέτα τὸ παιδί της, ποῦ ἔφευγε διὰ τὰ σύνορα ;

— Στὸ καλὸ ! τοῦ εἶπε. Κοίταξε νὰ γυρίσῃς, ὅπως σὲ θέλομε ὅλοι. Ἄν σκοτωθῇς, πάλι θὰ ἰδωθοῦμε γρήγορα.

Ἡ μάννα, ποῦ ἔλεγεν αὐτὰ τὰ λόγια, δὲν ἦτο Λάκκαινα σύγχρονος τοῦ Λεωνίδου. Ἦτο γυναικοῦλα τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ ἐκείνας, ποῦ ἀπαντῶμεν εἰς πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὸν δρόμον μας, χωρὶς νὰ ὑποπτεύωμεν ὅτι κρύπτεται μέσα εἰς τὴν ψυχὴν των ὁ ἥρωισμός, ποῦ ἀναφέρεται παραδειγματικῶς εἰς τὴν ἱστορίαν.

Ἡ ἱστορία Ἐπὶ εἴκοσιν ἡμέρας, ἀφ' ὅτου εἶχεν ἀρχίσει ἡ ἐπιστράτευσις, αὐτὰ τὰ παραδείγματα τῆς προθυμίας τῶν νέων, τοῦ ἡρωισμοῦ τῶν γονέων ἤρχοντο ἀτελείωτα καὶ ἀλληλένδετα ὡς κρίκοι μιᾶς ἀλύσειος. Ἐσκόρπιζον ἐλπίδας, ἐνέπνεον θάρρος καὶ εἶναι παραδειγματικαὶ ἱστορικαὶ σελίδες.

Ἡ ἱστορία τῶν πολέμων 1912 - 1913 δὲν θὰ γραφῇ βεβαίως συντόμως. Μία ἱστορία ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ στοιχεῖα, τὰ ὅποια δὲν ὑπάρχουν ἀκόμη οὔτε θὰ ὑπάρξουν γρήγορα. Ἀλλ' ὅταν ἡ ἱστορία αὐτὴ θὰ γραφῇ, θὰ ἀποτελέσῃ ἓνα τόμον ἄξιον νὰ ταχθῇ εἰς τὴν βιβλιοθήκην παραπλεύρως τοῦ τόμου, ποὺ περιγράφει τοὺς Μηδικοὺς πολέμους, καὶ τοῦ ἄλλου, ποὺ ἀναφέρει τοὺς Βουλγαροκτόνους, τοὺς Ἡρακλείους καὶ τοὺς Κομνηνοὺς, καὶ τοῦ τρίτου, ποὺ διηγεῖται τὰ κατορθώματα τοῦ 1821.

«Ἀπὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν»

Γεώργιος Τσοκόπουλος

61. ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ ΜΑΣ

(Μετά τούς νικηφόρους πολέμους 1912 - 1913)

Ἀφῆκες κάθε χώρα μακρινή καὶ κάθε γῆ,
πού τῆς ζωῆς ὁ πόλεμος σ' ἐκράτει,
κι ἐπάνω στῶν ὠκεανῶν τὰ πλάτη
ἔτρεξες στῆς πατρίδος τὴν κραυγῇ.

Ἦρθες ἀπὸ τὴ Ρούμελη καὶ τὸ Μοριά,
μέσ' ἀπὸ τὰ λαγκάδια σου τ' ἀγαπημένα,
ἦρθες ἀπ' τὰ νησιά τὰ μυροβολημένα,
πού λούζονται στὸ κύμα τοῦ βοριᾶ.

Ἦρθες ! Καὶ μὲ τὸ χέρι σου τὸ στιβαρό,
πού ἀκούραστο τὴ γῆ ὀργώνει,
πού στὴν παλάμη του στενάζει τὸ τιμόνι,
φουχτώνεις τ' ὄπλο τὸ ἱερό.

Σάν τήν άνεμοζάλη, σάν τήν άστραπή
 γκρεμίζεις τῆς σκλαβιάς τὸ καταχθόνιο κτήριο
 καὶ θεμελιώνεις μ' ἔσμα νικητήριο
 τῆς λευθεριάς τὸν πύργο τὸν φωτολαμπῇ.

Χαῖρε, νεότης, ποὺ ἀνασύρεις τολμηρῇ
 τὸ καταπέτασμα τοῦ χρόνου τὸ βαρὺ
 κι ἀνοίγεις ἔξαφνα στὰ θαμπωμένα μας τὰ μάτια
 κατάφωτα τοῦ μέλλοντος παλάτια.

« Ποιήματα »

Ἀριστομένης Προβελέγγιος

62. Η ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΟΤΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΙΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΤΩΝ

Εἶναι ἀναμφισβήτητον, ὅτι, παρὰ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἐχθροῦ εἰς ὀπλισμὸν καὶ ἀριθμὸν, τόσον εἰς τὸ Βορειοηπειρωτικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸ Μακεδονικὸν μέτωπον, ὁ Ἕλληνας στρατιώτης διετήρησεν ἄκαμπτον τὴν ἀποφασιστικότητά του μέχρι τέλους διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῶν δικαίων τῆς πατρίδος του.

Κατωτέρω παραθέτομεν δύο ἡμερησίας διαταγὰς διοικητῶν Ἑλληνικῶν στρατιωτικῶν τμημάτων, αἱ ὁποῖαι τόσον λιτῶς, ἀλλὰ καὶ τόσον κατηγορηματικῶς ἐκφράζουν τὴν θέλησιν τῶν ἥρωικῶν ἀγωνιστῶν μας.

Ἡ πρώτη εἶναι τοῦ θρυλικοῦ συνταγματάρχου Κωνσταντίνου Δαβάκη, διοικητοῦ τοῦ ἀποσπάσματος Πίνδου. Ἐξεδόθη εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν σθεναρὰν ἀμυναν, τὴν ὁποῖαν ἐπὶ τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας ἀντέταξαν, καὶ εἰς τὴν ὑπέροχον καὶ ἀποτελεσματικὴν ἀντεπίθεσιν, τὴν ὁποῖαν ἐπὶ ἄλλας τρεῖς συνεχεῖς ἡμέρας εὐθὺς ἀμέσως διενήργησαν τὰ ὑπ' αὐτὸν στρατεύματα.

Ἡ δευτέρα εἶναι τοῦ ἀντιστρατήγου Κωνσταντίνου Μπακοπούλου, διοικητοῦ τμήματος Στρατιάς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας. Ἐξεδόθη ὀλίγον πρὸ τῆς ἐκδηλώσεως τῆς γερ-

μανικῆς ἐπιθέσεως καὶ ἀναφέρεται εἰς τὴν γνησίαν ἐλληνικότητα τῆς Μακεδονικῆς γῆς καὶ τῶν κατοίκων της καὶ εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τῶν τέκνων τῆς Ἑλλάδος νὰ φανοῦν ἀντάξιοι συνεχισταὶ τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου τῶν προγόνων των.

Α'. ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΟΣ ΠΙΝΔΟΥ 4/11/40

Ἀξιοματικοὶ καὶ ὀπλιῖται,

Ὁ Διοικητὴς σας Συνταγματάρχης Δαβάκης Κωνσταντῖνος τραυματισθεὶς ἀναγκάζεται ν' ἀποχωρισθῇ προσωρινῶς ὑμῶν. Σᾶς ἀπευθύνει τὰ συγχαρητήριά του καὶ τὰς εὐχαριστίας του, διότι ἐπὶ τρία συνεχῆ ἡμερονύκτια, 28-29-30 Ὀκτωβρίου 1940, ὑπὸ κλιματολογικὰς συνθήκας δυσμενεστάτας, ὑπὸ τακτικὴν κατάστασιν μειονεκτικὴν, με ἐλάχιστον πυροβολικόν, με ἀνεπαρκῆ πυρομαχικὰ ἐκρατήσατε ἀμυντικὸν ἀγῶνα ἐπιτυχῆ ἐναντίον ἐξαπλάσιων ἐκλεκτῶν ἰταλικῶν δυνάμεων.

Μετὰ σύντομον ἀναδιοργάνωσιν τὴν νύκτα τῆς 30ῆς πρὸς τὴν 31ην ἐκινήθητε ἐμπρὸς καὶ ἐνηργήσατε ἐπὶ τριήμερον ἀντεπίθεσιν ὀρμητικὴν καὶ θαρραλέαν μέχρι τῶν ἐχθρικῶν θέσεων, τὰς ὁποίας καὶ κατελάβετε κατόπιν ἀγῶνος ἐκ τοῦ σύνεγγυς. Ἐπεφέρατε τὴν ἀποσύνθεσιν εἰς τὸν ἐχθρόν, ἐπροξενήσατε βαρυτάτας ἀπωλείας εἰς αὐτόν, συνέλαβετε αἰχμαλώτους ἀξιοματικούς καὶ στρατιώτας, ἐκερδήσατε πλεῖστα λάφυρα, ὅπλα καὶ ἄλλα.

Με τὴν στάσιν σας ἐσώσατε τὴν Ἑλλάδα.

Νὰ εἰσθε ὑπερήφανοι καὶ νὰ ἐξακολουθήσετε με τὸ αὐτὸ θάρρος καὶ τὴν αὐτὴν ἀνδρείαν καὶ ὑπομονὴν πολεμοῦντες τὸν ἐχθρόν μέχρι τῆς ὁλοκληρωτικῆς νίκης.

Μερικοὶ ἀπὸ σᾶς ἐτραυματίσθησαν. Ἄλλοι ἔπεσαν κατὰ τὸν ἱερόν τουτον ἀγῶνα. Αἱ εὐχαί μου συνοδεύουν τὰς ψυχὰς

τῶν τελευταίων τούτων, τῶν ὁποίων ἡ μνήμη ἄς εἶναι αἰωνία.

Ὁ Διοικητής σας εἶναι ὑπερήφανος δι' ὅλους σας.

Συνταγματάρχης Κωνσταντῖνος Δαβάκης

Β'. ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΣΤΡΑΤΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ 8/3/41

Ἡ Μακεδονία ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὑπῆρξε χώρα καθαρῶς Ἑλληνική. Ἀψευδὴς μάρτυς τούτου δὲν εἶναι μόνον ἡ ἱστορία, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀάμπολλα μνημεῖα, τὰ ὁποῖα εὑρέθησαν καὶ συνεχῶς εὑρίσκονται ὑπὸ τὸ ἔδαφος αὐτῆς.

Οἱ πρὸ 2000 ἐτῶν π.Χ. κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν Ἑλληνες δωρικῆς καταγωγῆς. Λόγῳ ὅμως τῆς γεωγραφικῆς θέσεως ταύτης καὶ τῆς εὐφορίας τοῦ ἐδάφους της ὑπέστη κατὰ καιροὺς πολυαρίθμους ἐπιδρομὰς ἐκ μέρους διαφόρων βαρβάρων λαῶν, οἱ ὅποιοι ἐκ περιτροπῆς καὶ κατὰ περιόδους κατῴρθωναν νὰ τὴν ὑποδουλώνουν.

Ἀλλὰ οὐδεὶς τούτων, παρὰ τὰ σκληρὰ καὶ βίαια μέτρα τὰ ὁποῖα μετήρχετο, κατῴρθωσε νὰ μεταβάλλῃ τὸν Ἑλληνικὸν χαρακτῆρα αὐτῆς καὶ τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα τῶν κατοίκων της.

Τοιαύτης χώρας ἡ πατρις καὶ ὁ βασιλεὺς μᾶς ἐνεπιστεύθησαν τὴν φρούρησιν. Τῆς μεγάλης αὐτῆς τιμῆς πρέπει νὰ φανῶμεν πάντες ἀντάξιοι. Βαρὺ καὶ δύσκολον τὸ ἔργον, ἀλλ' ἀνάλογος θὰ εἶναι καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα ὅλων μας καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς πατρίδος.

Πιστεύω ὅτι οὐδεὶς θὰ θελήσῃ ν' ἀπειλήσῃ ἀπὸ βορρᾶ τὴν ἀκεραιότητα τῆς πατρίδος μας. Ἐὰν ὅμως τολμήσῃ, πρέπει νὰ ὑποστῇ καὶ οὗτος τὴν τύχην τοῦ ἀντιπάλου μας, ὁ ὁποῖος ἐπεχείρησεν ὅπως αἰφνιδιαστικῶς νὰ παραβιάσῃ

τὰ Ἑπειρωτικὰ σύνορά μας, διὰ νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ σήμερον, ἀντὶ νὰ εὐρίσκεται οὗτος ἐντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ὅπως ὑπελόγιζε καὶ ἦτο βέβαιος περὶ αὐτοῦ, εὐρίσκεται ἡττημένος εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀλβανίας.

Πρὸ τῆς ἀκατασχέτου ὁρμῆς καὶ τῶν σκληρῶν κτυπημάτων τοῦ ἥρωικοῦ στρατοῦ μας, διωκόμενος καταβάλλει ἀπεγνωσμένας προσπάθειας, ὅπως συγκρατήσῃ τὸν πανικόβλητον καὶ ἔντρομον στρατόν του.

Καὶ ὁ στρατὸς τῆς Μακεδονίας, ἐὰν αἱ περιστάσεις ἐπιβάλουν νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ ὕψιστον πρὸς τὴν πατρίδα καθήκον του, εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ φανῇ ἀντάξιος τῆς μεγάλης ἀποστολῆς του καὶ ἀντάξιος τοῦ ἐν Ἀλβανίᾳ ἀγωνιζομένου σήμερον ἥρωικοῦ στρατοῦ μας.

Μὲ τὴν ἀπόλυτον ταύτην πεποίθησιν ἀναλαμβάνων τὴν διοίκησιν τούτου ἀπευθύνω εἰς πάντας ἐγκάρδιον χαιρετισμόν.

Ἀντιστράτηγος Κωνσταντῖνος Μπακόπουλος

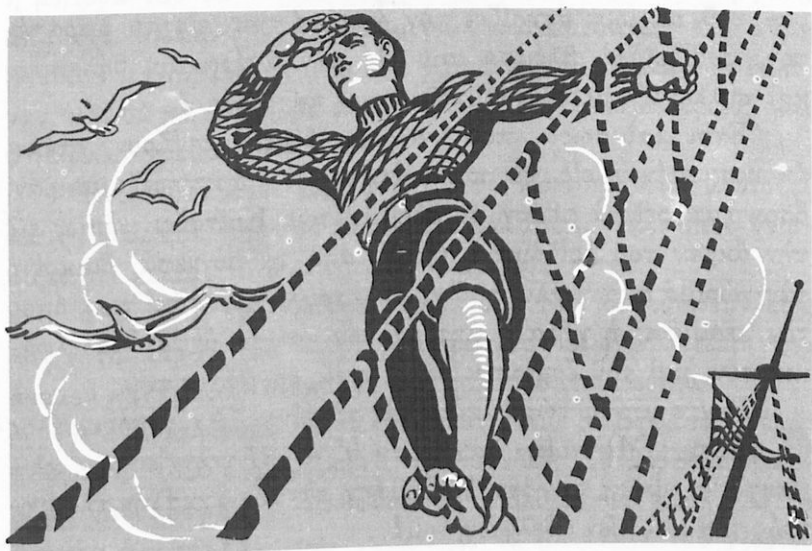

63. ΕΜΠΡΟΣ

Γιὰ τὴ νίκη ἔμπρός,
εἶν' ὁ δρόμος λαμπρός.
Νὰ ἡ δόξα, ποὺ ἀνοίγει στὴ μάχη
τὰ χρυσά της φτερά,
σὰν μιὰν ἄλλη φορὰ
στῶν Ψαυῶν τὴν ὁλόμαυρη ράχη.

Κι ἂν εἶν' σκοτεινιά
καὶ βαρειά καταχνιά
κι ἂν ἡ νύχτα δὲν ἔχη φεγγάρι,
λαμπρὸ φῶς ὁδηγεῖ
στὴ δαφνόσπαρτη γῆ
ὁ δαυλὸς τοῦ Κανάρη.

Τίμος Μωραΐτινης

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

64. ΤΟ ΝΑΥΤΟΠΟΥΛΟΝ

Πέντε μῆνας τώρα λείπει εἰς τὰ ξένα τὸ ναυτόπουλον. Σωστοὺς πέντε μῆνας. Ἄχ ! πόσον ἐπεθύμησε τὴν πατρίδα του !

Ὁ « Ἅγιος Νικόλαος », τὸ ἐμπορικὸν πλοῖον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπηρετεῖ, ἐπῆγεν εἰς μακρινὰς χώρας, προσωρμίσθη εἰς πολλοὺς λιμένας, ἀλλὰ τώρα γυρίζει ὀπίσω.

Νύκτα καὶ ἡμέρα ταξιδεύουν. Ὁ καιρὸς εἶναι τρικυμιώδης, ὁ ἄνεμος συρίζει ἀγριωπὸς μέσα εἰς τὰ ἄρμενα, φουσκώνει τὰ πανιά, τὰ κύματα ἀφρισμένα κτυποῦν τὸ πλοῖον, ἀλλὰ τὸ ναυτόπουλον δὲν φοβεῖται. Εἶναι γενναῖον ναυτόπουλον καί, μόλις προστάξῃ ὁ πλοίαρχος, ἀναρριχᾶται εἰς τὰ ξάρτια καὶ λύνει ἢ δένει τὰ πανιά.

Ὅταν τελειώνῃ τὴν ὑπηρεσίαν του, ἔρχεται εἰς τὴν πρῶ-

ραν τοῦ πλοίου, στηρίζει τὸν ἀγκῶνά του εἰς τὸ παραπέ-
τον, βυθίζει τὸ βλέμμα του εἰς τὴν ἀπέραντον θάλασσαν
καὶ συλλογίζεται τὴν γλυκεῖάν του πατρίδα.

Ἔτσι καὶ τώρα, ποῦ γνωρίζει ὅτι πλησιάζουν, στέκει
ἀκουμπισμένον εἰς τὸ παραπέτον καὶ παρατηρεῖ μακράν,
ὅσον ἡμπορεῖ νὰ φθάσῃ τὸ βλέμμα του. Κοιτάζει μήπως εἰς
τὴν ἄκραν τοῦ ὀρίζοντος, ὀπίσω ἀπὸ τὰ σύννεφα, διακρίνῃ
τὰ γνώριμα ἀκρογιάλια τοῦ χωρίου του, τὸ σπιτάκι των, ὅπου
τὸν περιμένει ἡ χήρα ἡ μητέρα του καὶ τὰ ὀρφανὰ ἀδελφά-
κια του, καὶ τοῦ ἔρχονται δάκρυα εἰς τὰ μάτια του.

Πέντε μῆνας τώρα λείπει εἰς τὰ ξένα. Ἄχ ! πότε τέλος
θὰ φθάσῃ ; Μὲ ποίαν λαχτάραν θ' ἀναβῇ τὴν μικράν κλί-
μακα τῆς οἰκίας των καὶ θὰ ὀρμήσῃ εἰς τὴν ἀγκάλῃν τῆς μη-
τρός του καὶ τῶν ἀδελφῶν του !

Καὶ ἔπειτα, τὸ βράδυ, πλησίον τῆς ἐστίας, εἰς τὴν ὁποίαν
θὰ λάμπῃ ζεστή ἡ φωτιά, ἐνῶ θὰ εἶναι ὅλοι τριγύρω του, θὰ
τοὺς διηγηθῇ εἰς ποῖα μέρη ἐταξίδευσε, ποῖα καὶ πόσα πρά-
γματα εἶδεν εἰς τοὺς μακρινοὺς ἐκείνους τόπους !

Εἶναι πολὺ ὠραῖοι οἱ τόποι ἐκεῖνοι, ἀλλ' ὅχι διὰ τὸ
ναυτόπουλον, διότι διὰ τὸν ξενιτευμένον, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀγα-
πημένα ὄντα καὶ τὸν περιμένουν, ποτὲ δὲν εἶναι ὠραία ἡ ξε-
νιτιά.

Πότε, πότε θὰ φθάσῃ ! Ἐπιθυμεῖ τοῦτο καὶ δι' ἄλλον
λόγον. Μὲ ἐν μέρος ἀπὸ τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα ἔλαβεν ὡς
μισθὸν του, ἔχει ἀγοράσει δι' ὅλους κάτι τι· διὰ τὸ ἐν ἀδελ-
φάκι του ἐν ζευγὸς παπούτσια, διὰ τὸ ἄλλο ἓνα ὠραῖον κα-
πέλον, διὰ τὴν μικράν του ἀδελφὴν ἓνα χρωματιστὸν μαν-
δήλιον τῆς κεφαλῆς καὶ διὰ τὴν μητέρα του ὀλίγους πήχεις
ὑφάσματος νὰ ράψῃ νέον φόρεμα.

Μὲ ποίαν χαρὰν θὰ δώσῃ εἰς τὸν καθένα τὸ δῶρόν του
καὶ μὲ ποίαν χαρὰν θὰ τὸ πάρῃ καθένας ! Καὶ ἔπειτα, ἐνῶ

ἡ μητέρα του θὰ τὸν ἀσπάζεται τρυφερά, ἐκεῖνος θὰ βγάλη ἀπὸ τὴν τσέπην τοῦ πανταλονιοῦ του δεμένα εἰς ἓνα κόμβον τοῦ μανδηλίου του καὶ τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα τοῦ ἔμειναν, καὶ θὰ τὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν ν' ἀγοράσῃ σιτάρι, κρέας, καὶ ὅ,τι ἄλλο χρειάζεται.

Ἐνῶ αὐτὰ ἔχει εἰς τὸν νοῦν τὸ ναυτόπουλον, κοιτάζει πάντοτε ἐμπρὸς πρὸς τὸ ἄκρον τῆς θαλάσσης, ἐκεῖ ὅπου γνωρίζει ὅτι κεῖται τὸ ἀγαπητόν του χωρίον.

Καὶ νά ! Τὰ σύννεφα, τὰ ὁποῖα τοῦ ἀπέκρυπτον ἕως τώρα τὸ ἄκρον τοῦ ὀρίζοντος, φεύγουν διωγμένα ἀπὸ τὸν ἄνεμον καὶ ἐξαφνα διακρίνει τὴν πολυπόθητον ἀκτὴν.

Ἄ ! πῶς κτυπᾷ τώρα ἡ καρδιά του ! Ἐφθασαν τέλος πάντων ! Ἴδου ξεχωρίζει εἰς τὸ κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ ἡ κορυφή τοῦ προφήτου Ἡλία καὶ μετ' ὀλίγον θὰ φανῇ καὶ τὸ ἄσπρον ἐκκλησιδάκι τοῦ Ἀγίου μὲ τὰ σπιτάκια τοῦ χωρίου του σκορπισμένα πρὸς τὸν κατήφορον ἕως τὴν θάλασσαν. Δὲν βλέπει κανένα ἀκόμη ἀπὸ τὰ σπιτάκια τὸ ναυτόπουλον, ἀλλὰ γνωρίζει ὅτι εἶναι ἐκεῖ. Καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του στυλώνονται μὲ προσοχὴν καὶ προσπαθοῦν νὰ τὰ διακρίνουν.

Ἄ ! πόσον ἀργὰ νομίζεις ὅτι προχωρεῖ τὸ καράβι. Ἄς ἡμποροῦσε τὸ ναυτόπουλον νὰ εἶχε πτερά ! Ἄς ἡμποροῦσε νὰ ἦτο ἓνας ἀπὸ τοὺς γλάρους, οἱ ὁποῖοι ἤλθαν νὰ τοὺς ὑποδεχθοῦν, νὰ ὀρμήσῃ ὥσάν βέλος ἐπάνω ἀπὸ τὰ κύματα καὶ νὰ πετάξῃ χωρὶς ἀναπνοὴν πρὸς ἓνα ἄσπρο σημάδι, ἐκεῖ κοντὰ εἰς τὴν ἀκρογιαλιάν, πού δὲν τὸ βλέπει ἀκόμη, ἀλλὰ τὸ μαντεύει, τὸ μαντεύει !

Τὸ πλοῖον προχωρεῖ ὁλονέν, προχωρεῖ καὶ ἡ ἀπόστασις ὀλιγοστεύει. Ὁ ἄνεμος, ὥσάν νὰ ἐννοῇ τὴν ἀνυπομονησίαν τοῦ μικροῦ, φυσᾷ οὐριος μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις, φουσκώνει ὅλα τὰ πανιά καὶ τὸ πλοῖον σχίζει ὀρμητικὰ μέσα εἰς λευκοὺς ἀφρούς τὰ κύματα.

Νά ! 'Εφάνη ἡ ἐκκλησία, ἤρχισαν νὰ ξεπροβάλλουν ταρα μία μία, λευκαὶ ὥσάν μικρὰ πρόβατα, τὰ ὁποῖα βόσκουν εἰς τὴν πρασινάδα, αἱ οἰκίαι τοῦ χωρίου του.

Δάκρυα ἀναβλύζουν εἰς τὰ μάτια τοῦ μικροῦ καὶ θολώνουν τὰ βλέμματά του.

Νά το ! Νά το ! Νά ἡ καπνοδόχος, ποὺ καπνίζει ἐλαφρὰ ἐλαφρά. Νά καὶ τὸ κυπαρίσσι, τὸ ὁποῖον ἔχει φυτεύσει ὁ μακαρίτης ὁ πάππος του.

Καὶ τὸ ναυτόπουλον συλλογίζεται : Ποῦ νὰ εἶναι ἄρα γε τὴν ὥραν αὐτὴν οἱ δικοὶ του ; 'Η μητέρα του θὰ ὑφαίνει καθισμένη εἰς τὸν ἀργαλειόν. "Η μήπως ἐπῆραν εἶδησιν, ὅτι ἐμβαίνει εἰς τὸν λιμένα τὸ πλοῖον ; Τότε θὰ εἶναι εἰς τὸ παράθυρον τῆς τραπεζαρίας πρὸς τὴν θάλασσαν.

Καὶ τὸ ναυτόπουλον καθαρίζει τὰ μάτια του, ἐντείνει με καρδιοκτύπι τὰ βλέμματά του πρὸς τὰ παράθυρα τῆς οἰκίας των καὶ προσπαθεῖ νὰ διακρίνῃ.

'Αλλ' ἀπὸ τὴν προσήλωσίν του τὸν ἀποσπᾷ ἑξαφνα ἡ βροντώδης φωνὴ τοῦ πλοιάρχου.

'Εχουν πλησιάσει πολὺ τώρα, πρέπει νὰ μαζεύσουν τὰ πανιά, νὰ ἐλαττώσουν τὴν ταχύτητα τοῦ πλοίου.

Τὸ ναυτόπουλον καὶ οἱ ἄλλοι ναῦται σκορπίζονται γρήγορα εἰς τὰ κατάρτια καὶ ἀρχίζουν νὰ συστέλλουν τὰ ἱστία.

Οὐ ! ἐπλησίασαν πολὺ. Γκρρρρ ! ἔρριψαν τὴν ἄγκυραν.

Μετ' ὀλίγον σύρουν πλησίον τοῦ πλοίου τὴν βάρκαν, ἡ ὁποία παρακολουθεῖ τὸν « "Αγιον Νικόλαον » δεμένη με χονδρὸν παλαμάρι. 'Εμβαίνει ὁ πλοίαρχος καὶ τρεῖς ναῦται, πηδᾷ τελευταῖον καὶ τὸ ναυτόπουλον εἰς αὐτὴν. Κάθεται εἰς τὸν πάγκον καὶ κωπηλατεῖ με ὕσιν δύναμιν ἔχει, ἀλλὰ τὸ κεφάλι του διαρκῶς στρέφεται πρὸς τὰ ὀπίσω, πρὸς τὴν ἀκρογιαλιάν, ὅπου ἤρχισαν ἤδη νὰ μαζεύωνται μερικοὶ ἄνθρωποι.

“Αχ ! πῶς ἀνησυχεῖ τώρα ! Πῶς κτυπᾷ ἡ καρδιά του, ὡσὰν νὰ θέλῃ νὰ σπάσῃ ! Εἶναι ἄρά γε ὅλοι καλὰ εἰς τὸ σπιτάκι των ; Μὴν ἔπαθε κανεὶς τίποτε ; Μήπως εἶναι ἄρρωστη ἡ μητέρα του, κανὲν ἀδελφάκι του ; Πῶς ἀνησυχεῖ !

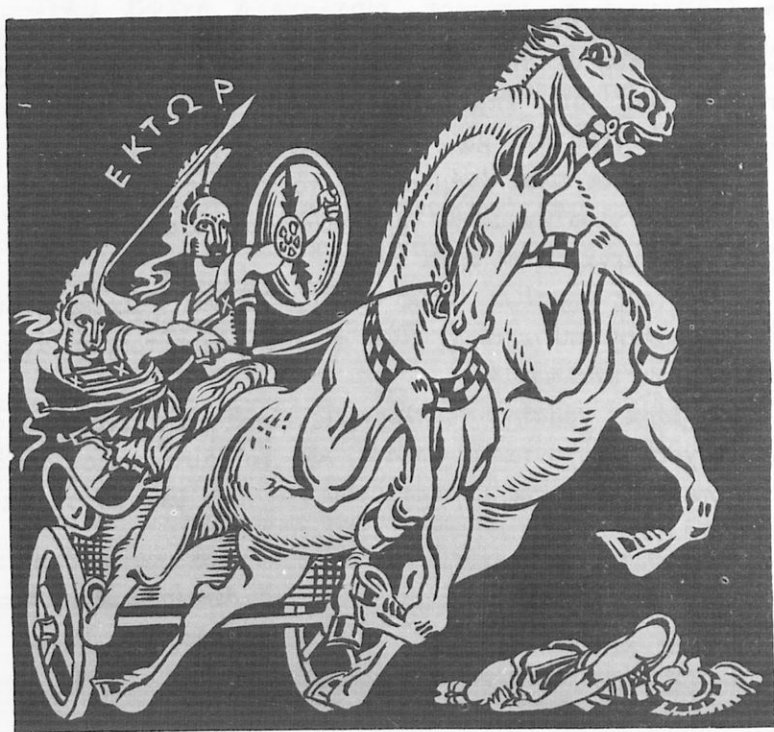
Ἄλλὰ ποία εἶναι ἀνάμεσα εἰς τὸ πλῆθος ἡ μαυροφορεμένη ἐκείνη γυναῖκα μὲ τὰ τρία παιδάκια, τὰ ὅποια ξεφωνίζουν χαρούμενα εἰς τὸ πλάι της ;

Ἄ ! τοὺς γνωρίζει. Τοὺς γνωρίζει. Εἶναι ἡ μητέρα του, ἡ ἀγαπημένη του μητέρα, εἶναι τ’ ἀδελφάκια του, τ’ ἀγαπημένα του ἀδελφάκια !

Ἡ βάρκα προσήγγισε πλέον εἰς τὴν ξηράν, ἐξέρχεται ὁ πλοίαρχος, ἐξέρχονται οἱ ναῦται, καὶ τὸ ναυτόπουλον ὁρμᾷ εἰς τὴν ἀγκάλῃ τῆς μητέρας του καὶ τῶν μικρῶν του ἀδελφῶν !...

Ἀριστοτέλης Κουρτίδης

65. ΕΚΤΩΡ ΚΑΙ ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

Ἡ συνάντησις Ἡ ἀγρία μάχη εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Ἰλίου ἔχει κοπάσει. Ὁ ἀτρόμητος Ἔκτωρ ὀδηγῶν τοὺς Τρῶας ἔχει ἀναχαιτίσει τὴν ὁρμὴν τῶν ἀνδρείων Ἑλλήνων. Ἀλλὰ ἡ παροδικὴ αὐτὴ ὑποχώρησις τῶν ἐχθρῶν δὲν τὸν ἡσυχάζει. Σπεύδει εἰς τὴν πόλιν, ἵνα συστήσῃ νὰ προσφέρουν θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς, τῶν ὁποίων φοβεῖται τὴν ὀργήν.

Μετὰ τοῦτο ἔσπευσεν εἰς τὸ ἀνάκτορόν του, ἀλλὰ δὲν εὔρεν ἐκεῖ τὴν καλὴν γυναῖκά του. Ἡ Ἀνδρομάχη μὲ τὴν

τροφὸν καὶ μὲ τὸ βρέφος τῆς εἶχεν ἀναβῆ εἰς τοὺς πύργους τῶν τειχῶν καὶ ἔκλαιεν ἀπαρηγόρητος, διότι δὲν ἐγνώριζε διὰ τὴν τύχην κατὰ τὴν τελευταίαν μάχην τοῦ δοξασμένου συζύγου τῆς.

Μόλις τὸ ἐπληροφορήθη ὁ Ἕκτωρ ἀπὸ τὴν συνετὴν οἰκονόμον τοῦ ἀνακτόρου, ὡς ἀστραπὴ ἐχύθη εἰς τοὺς δρόμους τῆς ὥραιας πατρίδος του· γρήγορα ἔφθασεν εἰς τὰς Σκαιᾶς πύλας, ὅπου συνήντησε τὴν ἀπαρηγόρητον Ἀνδρομάχην καὶ τὸν μονάκριβον Ἕκτορίδην Σκαμάνδριον εἰς τὴν ἀγκάλῃν τῆς τροφῆς.

Θλιβερὸν μεῖδιμα ἦλθεν εἰς τὰ χεῖλη τοῦ Ἕκτορος, ὅταν τοὺς ἐπλησίασε καὶ ἐστάθη ἀμίλητος. Καὶ ἡ ὥραία Ἀνδρομάχη δακρυσμένη τοῦ ἐσφιγξε τὴν χεῖρα καὶ τοῦ εἶπεν :

Συγκινητικοὶ λόγοι — Καλέ μου Ἕκτορ, ἡ μεγάλη σου τόλμη καὶ φιλοτιμία θὰ σὲ καταστρέψουν. Εἶπέ μου, δὲν πονεῖς τοῦτο τὸ ἄθῳον βρέφος ; Θέλεις νὰ μείνῃ ὀρφανόν ; Δὲν συλλογίζεσαι ἐμὲ τὴν κακότυχον, ἡ ὁποία θὰ μείνῃ χήρα, ἔρημος καὶ ἀπροστάτευτος ; Δὲν βλέπεις ὅτι ὅλοι οἱ Ἀχαιοὶ θὰ τρέξουν καὶ θὰ σὲ σφάζουν ;

Μεῖνε λοιπὸν εἰς τὰ τεῖχη, διὰ νὰ ζήσης καὶ σὺ καὶ ἡμεῖς. Διότι, ἂν μοῦ μέλλῃ νὰ σὲ χάσω, καλύτερά νὰ μὴ χαρῶ πλέον τὴν ζωὴν· τὰ μαῦρα χρώματα ἃς χαροῦν τὴν νεότητά μου· ἂν ἀποθάνῃς καὶ σὺ, καλέ μου Ἕκτορ, δὲν θὰ μοῦ ἀπομείνῃ καμμία παρηγορία παρὰ πικρία καὶ βάσανα.

Μῆπως ἔχω τοὺς πολυαγαπημένους μου γονεῖς ; Τὸν πατέρα μου ἐφόνευσεν ὁ θεῖος Ἀχιλλεύς, καθὼς καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀδελφούς μου. Τὴν πολυπικραμένη μητέρα μου τὴν ἐθέρισεν ἡ Ἀρτεμις μὲ τὰ βέλη τῆς εἰς τὸ πατρικὸν ἀνάκτορον.

“Ἐκτορ, σὺ εἶσαι πλέον δι’ ἐμέ καὶ πατέρας καὶ μητέρα καὶ ἀδελφὸς καὶ ἀγαπημένους σύντροφός μου !

— Ἀνδρομάχη, ἀπήντησεν ὁ Ἐκτωρ, μὴ μὲ πικραίνης· ὅλα τὰ αἰσθάνομαι καὶ ἐγώ· δὲν εἶμαι ἀναίσθητος. Ἐντρέπομαι ὅμως νὰ φανῶ ἄνανδρος καὶ νὰ φύγω ἀπὸ τὸν πόλεμον· μὲ τί πρόσωπον θὰ ἐμφανισθῶ, ἂν θὰ κλεισθῶ εἰς τὰ τεῖχη, εἰς τὰς σεβαστάς μητέρας τῶν πολεμιστῶν μας καὶ εἰς τοὺς γενναίους Τρῶας ;

Ἄλλὰ καὶ ἡ καρδίᾳ μου δὲν ἐπιθυμεῖ μίαν τοιαύτην πρᾶξιν ἀναξίαν ἐμοῦ. Ἐσυνήθισα νὰ εἶμαι πάντοτε γενναῖος καὶ νὰ μάχωμαι πρῶτος ὑπερασπίζων τὸν πατρικὸν θρόνον, τὴν τιμὴν μου καὶ τὴν οἰκογένειάν μου. Τὸ γνωρίζω, ναί, μὲ βεβαιότητα τὸ προλέγει ἡ ψυχὴ μου· θὰ ἔλθῃ γρήγορα ἡ κακὴ ἡμέρα, ὅπου θὰ χαθῇ ἡ πατρίς μου Τροία καὶ ὁ σεβαστός μου πατὴρ Πρίαμος καὶ ὁ ξακουστός λαός του.

Δὲν μοῦ πληγώνει ὅμως τόσον τὴν καρδίαν οὔτε ἡ καταστροφὴ τῆς ὀνομαστῆς Τροίας, οὔτε ὁ χαμὸς προσφιλῶν γονέων, οὔτε ὁ φόνος ἀνδρείων ἀδελφῶν ὅσον ἡ ἰδική σου πικρία. Ἀναλογίζομαι ὅτι ἡμπορεῖ κανεὶς ἐκ τῶν ἐχθρῶν νὰ σὲ σύρῃ εἰς τὴν ἄτιμον δουλείαν, ἐνῶ σὺ θὰ κλαίης καὶ θὰ ὀδύρεσαι ἀπαρηγόρητος διὰ τὴν μεγάλην σου συμφοράν. Καὶ ἐκεῖ κάποια δέσποινα εἰς τὸ πολυθρύλητον Ἄργος, ἡ ὁποία θὰ σὲ ἔχῃ σκλάβαν τῆς, θὰ σὲ στέλλῃ νὰ φέρῃς νερόν ἀπὸ μακρινὴν πηγὴν ἢ θὰ σὲ βάζῃ διὰ τῆς βίας νὰ ὑφαίνῃς εἰς τὸν ἀργαλειόν, χωρὶς νὰ ἀναπαύεσαι ποτέ.

Καὶ ὅταν σὲ βλέπουν οἱ Ἀργεῖοι νὰ περνᾷς δακρυσμένη καὶ θλιμμένη μὲ τὴν στάμναν εἰς τὸν ὥμον :

— Νά, θὰ λέγουν, ἡ σύζυγος τοῦ πρώτου πολεμάρχου τῶν Τρῶων, τοῦ ἀνδρείου Ἐκτορος.

Τοιαῦτα ἀσφαλῶς θὰ λέγουν καὶ ὁ πόνος σου θὰ αὐ-

ξάνη, ὅταν σκέπτεσαι ὅτι δὲν ζῇ ὁ καλός σου Ἐκτωρ, διὰ νὰ σοῦ ἀποδώσῃ τὴν ποθητὴν ἐλευθερίαν. Ἀλλὰ ὁ τάφος μου γρήγορα ν' ἀνοίξῃ καὶ τὰ μαῦρα χρώματα νὰ μὲ σκεπάσουν παρὰ νὰ ἴδω νὰ σὲ σύρουν θρηνοῦσαν εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν.

Ἐτελείωσεν ὁ Ἐκτωρ καὶ πρὸς στιγμὴν ἐστάθη σιωπηλός. Κατόπιν ἤπλωσε τὰς δύο του χεῖρας, διὰ νὰ πάρῃ τὸν μικρὸν Ἐκτορίδην. Μὲ φωνὰς τρόμου τὸ βρέφος ἐκρύβη εἰς τὴν ἀγκάλῃν τῆς τροφοῦ του· ἐφοβήθη τὸν πατέρα του, καθὼς εἶδε ν' ἀστράπτουν τὰ χάλκινα ὅπλα του καὶ νὰ ἀνεμίζῃ τὸ λοφίον τοῦ λαμπροῦ κράνους. Μειδιάμα ἀνῆλθε τότε εἰς τὰ χεῖλη τοῦ στοργικοῦ πατρὸς καὶ τῆς θλιμμένης μητρός.

Ἀφῆρησε λοιπὸν ὁ Ἐκτωρ τὸ ἀπαστράπτον κράνος ἀπὸ τὴν κεφαλὴν του, ἀφοῦ μὲ τὴν λάμψιν του καὶ μὲ τὰς κινήσεις τοῦ λοφίου ἐφόβιζε τὸ ἀγαπημένον του τέκνον, καὶ τὸ ἀφῆκεν ἐπάνω εἰς μίαν πέτραν. Ἐπῆρεν ἔπειτα τὸ μικρὸν καὶ τὸ ἐφίλησε τρυφερά, τὸ ἐχόρευσε ἀπαλὰ εἰς τὰς χεῖράς του καὶ ὑψώνων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐδεήθη εἰς τοὺς θεοὺς :

— Ζεῦ πάτερ καὶ σεῖς ἐπουράνιοι θεοί, ἄς δώσῃ ἡ χάρις σας νὰ μὴ χαθῇ ἡ πατρίς μου· ἄς δώσῃ καὶ εἰς τὸν υἱόν μου, ὅπως ἔδωκε καὶ εἰς ἐμέ, νὰ λάμψῃ εἰς τὸ γένος μου καὶ νὰ δοξασθῇ ὡς ἄριστος καὶ ἄξιος βασιλεὺς τῆς Τροίας. Καὶ ὅταν ἐπιστρέφῃ ἀπὸ τὸν πόλεμον κατάφορτος ἀπὸ λάφυρα, τὰ ὅποια ἐπῆρε πολεμῶν πρῶτος τοὺς ἐχθροὺς του, νὰ τὸν χαιρετᾷ ὁ λαός του φωνάζων : « Αὐτὸς εἶναι ἀνδρειότερος καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα του ἀκόμη, τὸν Ἐκτορα ! ». Νὰ καμαρώνῃ δὲ καὶ νὰ χαίρῃ, ὅταν τὸ βλέπῃ καὶ τὸ ἀκούῃ ἡ στοργικὴ του μήτηρ.

Ἀφοῦ εἶπεν αὐτά, ἔδωκε τὸ τέκνον του εἰς τὴν Ἀνδρομάχην, ἡ ὁποία τὸ ἐσφιγξεν εἰς τὴν μητρικὴν ἀγκάλῃν μὲ

βαθὺν ἀναστεναγμόν, ἐνῶ ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς της ἐκυλίνοντο ἄφθονα δάκρυα, πικρὸν δὲ μειδίαμα ἀνέβη εἰς τὰ χεῖλη της.

Μόλις τὴν εἶδεν ὁ Ἑκτωρ νὰ κλαίῃ, τὴν ἐλυπήθη καὶ μὲ τρυφερότητα τὴν ἐθώπευσε καὶ τῆς εἶπεν :

Ἀγαπητὴ μου Ἀνδρομάχη, μὴ μοῦ θλίβεσαι· μὴ λησμονῆς ὅτι εἰς τὸν Ἄδην κανεῖς δὲν ἡμπορεῖ νὰ μὲ στείλῃ, ἂν δὲν ἔλθῃ ἡ ὥρα μου· ὁ ἄνθρωπος, εἴτε γενναῖος εἶναι εἴτε δειλός, δὲν δύναται ν' ἀποφύγῃ ὅ,τι γράφει ἡ μοῖρά του. Πήγαινε λοιπὸν εἰς τὸ ἀνάκτορόν σου καὶ ἔχε τὸν νοῦν σου νὰ ἐργάζωνται μὲ προσοχὴν καὶ ἐπιμέλειαν αἱ θεραπαινίδες εἰς τὴν ρόκαν καὶ τὸν ἀργαλειόν. Ἐγὼ δὲ πρῶτος μὲ τοὺς ἄλλους ἀνδρείους Τρῶας θ' ἀναλάβω τὰ βάρη τοῦ φοβεροῦ πολέμου.

Αὐτὰ εἶπεν ὁ Ἑκτωρ καὶ ἐφόρεσε πάλιν τὸ κράνος. Καὶ ἡ Ἀνδρομάχη περίλυπος ἐξεκίνησε διὰ τὸ ἀρχοντικόν της χύνουσα πικρὰ καὶ μαῦρα δάκρυα καὶ στρέφουσα πολλάκις πρὸς τὰ ὀπίσω, διὰ νὰ ἴδῃ ἄλλην μίαν φορὰν τὸν ἀγαπημένον σύζυγόν της...

Ὅμηρου Ἰλιάς, Ζ'
(Διασκευὴ)

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

66. ΔΑΜΩΝ ΚΑΙ ΦΙΝΤΙΑΣ

Ὁ εἰς ἀντὶ
τοῦ ἄλλου

Ὁ Δάμων καὶ ὁ Φιντίας ἦσαν δύο ἀδελ-
φικοὶ φίλοι καὶ ἕξων εἰς τὰς Συρακούσας,
πρωτεύουσαν τῆς Σικελίας.

Ἐξ αὐτῶν ὁ Φιντίας κατηγορήθη ὡς ἔνοχος συνωμο-
σίας κατὰ τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν Διονυσίου καὶ κα-
τεδικάσθη εἰς τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου. Ἄλλ' ἐπειδὴ εἶχεν
ἀνάγκην νὰ τακτοποιήσῃ τὰς οἰκογενειακάς του ὑποθέσεις,
ἐζήτησε τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ Διονυσίου νὰ ἀποφυλακισθῇ
ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ εἰς τὴν ἐξοχὴν τὴν οἰ-
κογένειάν του. Ὑπεσχέθη δὲ νὰ παρουσιάσῃ ἀντ' αὐτοῦ ἄλ-

λον εἰς τὸ δεσμωτήριον, ὁ ὁποῖος θὰ ἐδέχετο νὰ θανατωθῇ, ἂν αὐτὸς δὲν ἤθελεν ἐμφανισθῇ κατὰ τὴν ὠρισμένην ἡμέραν.

Ὁ τύραννος, τοῦ ὁποῖου ἡ καρδιά δὲν ἐγνώριζε παρὰ τὸ αἶσθημα τοῦ ἐγωισμοῦ καὶ τοῦ φόβου, ἦτο πεπεισμένος ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ εὕρῃ ὁ Φιντίας τοιοῦτον ἐγγυητὴν· μὲ τὴν πεποίθησιν δὲ αὐτὴν εἶπεν ὅτι παραχωρεῖ τὴν ἄδειαν, ἂν παρουσιάσῃ ἄλλον, ὁ ὁποῖος θὰ ἀνελάμβανε τὴν καταδί-
κην ἐν ἐλλείψει αὐτοῦ.

Μεγίστη ὅμως ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς τοῦ Διονυσίου, ὅταν εἶδε νὰ παρουσιάζεται εἰς τὸ δεσμωτήριον ὁ Δάμων, ὁ ὁποῖος προθύμως ἐδέχετο τὴν θέσιν τοῦ φίλου του.

Ὁ Φιντίας τότε ἀποφυλακίζεται καὶ ἐλεύθερος ἀναχωρεῖ ν' ἀνταμώσῃ τὴν οἰκογένειάν του· τὰ δεσμά του εὐχαρί-
στως ἀναλαμβάνει ὁ φίλος του Δάμων.

Ἡ προσδιωρισμένη ὅμως διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς θανα-
τικῆς ποινῆς ἡμέρα φθάνει καὶ ὁ Φιντίας δὲν φαίνεται.

Διὰ τοῦτο, ὅταν ἡ ὥρα τῆς ἐκτελέσεως ἐπλησίασεν, ἀντὶ τοῦ Φιντίου ὁδηγεῖται ὁ Δάμων σιδηροδέσμιος εἰς τὸν
τόπον τῆς καταδίκης.

Σωτηρία
καὶ τῶν δύο Ὁλος ὁ λαὸς τῶν Συρακουσῶν ἀγανακτεῖ
τότε διὰ τὴν αἰσχροὺς προδοσίαν τοῦ Φιντίου,
βλέπων τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου ἑτοιμον νὰ
πέσῃ ἐπὶ τοῦ ἀθώου τραχήλου τοῦ Δάμωνος. Ὁ τύραννος
μειδιᾷ μὲ σαρκασμὸν καὶ ἐμπαίζει καὶ τὴν μωρίαν τοῦ Δά-
μωνος καὶ τὴν ψευδοφιλίαν τοῦ Φιντίου.

Μόνον ὁ Δάμων ἀτάραχος καὶ φαιδρὸς βλέπει νὰ πλη-
σιάσῃ ἡ στιγμή, κατὰ τὴν ὁποίαν διὰ τῆς ἰδικῆς του ζωῆς
ἤλπιζε νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν τοῦ φίλου του. Ἀλλὰ ἡ χαρά τοῦ
δὲν ἦτο πλήρης· ἐγνώριζε καλῶς τὴν ἀρετὴν τοῦ Φιντίου
καὶ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν ἐπερίμενε τὴν ἐμφάνισίν του.

Ἐπὶ τέλους ὁ δῆμιος ἐτοιμάζεται καὶ λαμβάνει εἰς τὰς χεῖρας τὸν πέλεκυν· ἡ τρομερὰ στιγμή ἔφθασεν.

Ἐξαίφνης κραυγαὶ θορυβῶδεις ἀκούονται :

— Ὁ Φιντίας ! Ὁ Φιντίας !

Συγχρόνως ἀσθμαίνων καὶ δρομαῖος διασχίζει ὁ Φιντίας τὰ πλήθη καὶ μὲ δάκρυα πίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ φίλου του· ζητεῖ τώρα νὰ λάβῃ τὴν θέσιν του κάτω ἀπὸ τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου. Ἄλλ' ὁ Δάμων, ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ σώσῃ τὸν φίλον του, φιλονικεῖ πρὸς αὐτὸν διὰ τὴν θέσιν ἰσχυρίζομενος ὅτι τοῦ ἀνῆκε, διότι εἶχε παρέλθει ἡ προθεσμία διὰ τὴν θανάτωσίν του. Ὁ Φιντίας τότε ἐπαναλαμβάνει ζωηρότερον τὴν ἀπαίτησίν του, ἀλλὰ καὶ ὁ Δάμων ἐπιμένει σταθερῶς εἰς τὴν ἄρνησίν του.

Ἐκθαμβοὶ καὶ μὲ δακρυσμένους ὀφθαλμοὺς θεωροῦν ὅλοι τὸ ὑψηλὸν αὐτὸ θέαμα τῆς πάλης τῶν δύο φίλων περὶ θανάτου. Καὶ αὐτὸς ὁ σκληρόκαρδος τύραννος συγκινεῖται ἐπὶ τέλους· θαυμάζει τὸ ὕψος καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀληθοῦς φιλίας, τῆς ὁποίας τὴν δύναμιν οὐδέποτε εἶχεν αἰσθανθῇ, οὐδέποτε εἶχε φαντασθῇ.

Ἀναγκάζεται λοιπὸν νὰ σεβασθῇ τὴν ὕπαρξιν τοιοῦτου ἱεροῦ δεσμοῦ, τὸν ὁποῖον ὁ πέλεκυς τοῦ δημίου του ἐπρόκειτο νὰ διαρρήξῃ· χαρίζει τὴν ζωὴν εἰς τὸν Φιντιάν καὶ τὸν Φιντιάν εἰς τὸν Δάμωνα καὶ καταπαύει τὴν εὐγενῆ των πάλην.

« Γεροστάθης », τόμ. Γ'

Λέων Μελάς

67. ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΟΥ ΑΥΓΕΡΙΝΟΥ

Ἀνάμεσα
ἀπὸ κιβώτια

— Ἐβράδυνες, παιδί μου, εἶπεν ἡ κυρία Εὐφροσύνη, μόλις ἐπέστρεψεν ὁ Κωστάκης ἀπὸ τὸ ἀπογευματινὸν τοῦ μαθήματος. Διατί ; Πότε θὰ διαβάσης ;

— Ναί, μητέρα. Κάτι μοῦ συνέβη· θὰ σοῦ εἰπῶ καὶ ἐλπίζω νὰ μὲ συγχωρήσης.

— Λέγε καὶ θὰ ἰδῶ.

— Εἰς τὸν δρόμον μου, καθὼς ἐπερνοῦσα ἀπὸ ἐν ὀπωροπωλεῖον, εἶχε σταματήσει ἐν αὐτοκίνητον καὶ ἐξεφόρτωνεν. Ἦκουσα νὰ φωνάζουν τ' ὄνομά μου καὶ ἐσταμάτησα. Εἶδα τότε τὸν συμμαθητὴν μου Αὐγερινὸν ἰδρωμένον, ἀλλὰ γελαστόν, νὰ παραλαμβάνῃ ἐμπόρευμα. Εἰς ἐργάτης ἐπάνω ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητον τοῦ ἔδιδε μικρὰ κιβώτια μὲ ὄψιμα σταφύλια καὶ αὐτὸς τὰ ἐτοποθέτει μὲ σειρὰν εἰς τὸ πεζοδρόμιον. Τὸν ἐχαίρετιστα καὶ ἐστάθην παράμερα θορυβημένος. Ὅταν ἔφυγε τὸ αὐτοκίνητον, τὸν ἠρώτησα :

— Τί κάνεις ἐδῶ, Αὐγερινέ ;

— Δὲν τὸ βλέπεις ; Μοῦ ἀπήντησε γελῶν, ἐνῶ ἤπλωνε τὰ χέρια του νὰ πάρῃ ἐν κιβώτιον μελετῶ τὸ μάθημά μου.

Ἐγέλασα καὶ ἐγὼ διὰ τὸ ἀστεῖον. Αὐτὸς ὅμως ὠμίλει σοβαρῶς καί, ἐνῶ μετέφερε τὸ κιβώτιον νὰ τὸ τοποθετήσῃ εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀπωροπωλείου, ἤρχισε νὰ λέγῃ χαμηλοφώνως:

— Ὁ παρατατικὸς τῶν ρημάτων σχηματίζεται, ἀφοῦ βάλωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ θέματος τὴν αὖξῃσιν. . .

Ὅταν ἐτελείωσε τὴν μεταφοράν, μοῦ εἶπε :

— Τί νὰ κάμω ; Λέγω τὸ αὐριανόν μου μάθημα. Πατέρα δὲν ἔχω καὶ ἡ μητέρα μου εἶναι ἀσθενὴς καὶ δὲν ἐργάζεται. Εἵμεθα, ὅπως γνωρίζεις, πτωχοί. Ἐπέρασα λοιπὸν ἀρκετὰ καταστήματα ζητῶν ἐργασίαν, ἀλλὰ δὲν εἶχον νὰ μοῦ δώσουν. Ἦλθα τέλος εἰς τὸν καλὸν αὐτὸν ἄνθρωπον — καὶ μοῦ ἔδειξε τὸν ἰδιοκτῆτην σκυμμένον εἰς τὰ τετράδιά του — καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ ἐργάζωμαι τὰ ἀπογεύματα μετὰ τὸ μάθημα. Μὲ ἐλυπήθη καὶ μὲ ἐδέχθη, ἂν καὶ εἶχε καὶ ἄλλον μικρόν. Ἐπρεπε νὰ ἐργασθῶ ἐγὼ, διὰ νὰ συντηρῶ τὴν μητέρα μου καὶ τὸν μικρόν μου ἀδελφόν. Φεύγω λοιπὸν τὰ ἀπογεύματα, ἀφοῦ ἐζήτησα ἄδειαν, χωρὶς νὰ λαμβάνω μέρος εἰς τὸ συνηθισμένον ποδόσφαιρον τοῦ σχολείου, καὶ ἔρχομαι ἐδῶ. Καὶ διὰ νὰ μὴ χάνω καιρόν, τὴν ὥραν τῆς ἐργασίας παρασκευάζω τὸ μάθημά μου.

Σήμερον ὅμως τὸ διακόπτω συνεχῶς: δὲν ἔχω τύχην. Μόλις ἐκάθησα νὰ γράψω ἐκεῖ εἰς τὴν γωνίαν, ἤλθε τόσος κόσμος νὰ ψωνίσῃ. Τώρα ἤλθε τὸ αὐτοκίνητον καὶ γρήγορα θὰ καταφθάσῃ πελάται. Ἀλλὰ δὲν πειράζει, θὰ τὸ συμπληρώσω τὸ βράδυ μὲ τὴν λάμπαν εἰς τὴν οἰκίαν μου.

Σὺ εἶσαι εὐτυχισμένος, μοῦ εἶπε χωρὶς πικρίαν, ποὺ ἔχεις ὅλον τὸν καιρόν νὰ μελετᾷς, νὰ παίζῃς καὶ νὰ πηγαίνῃς περίπατο μὲ τοὺς γονεῖς σου. . .

Δὲν εἶχε καλὰ καλὰ τελειώσει καὶ τὸν ἐφώνησαν πάλιν ἀπὸ ἐν ἄλλο αὐτοκίνητο νὰ πάρῃ μερικὰ κιβώτια μὲ μῆλα.

— Τώρα δὲν ἡμπορῶ νὰ σὲ κρατήσω ἄλλο, μοῦ εἶπε. Βλέπεις, πρέπει νὰ ἔργασθῶ. Σὲ εὐχαριστῶ, ποὺ ἔμεινες νὰ μὲ ἰδῇς. Χαῖρε, λοιπόν, Κωστάκη μου, καὶ σοῦ εὐχομαι νὰ εἶσαι πάντοτε εὐτυχισμένος.

Ἦθελῃσα νὰ τοῦ ἀπαντήσω κάτι διὰ τὴν ἐργασίαν του καὶ νὰ τοῦ εὐχηθῶ καὶ ἐγώ, ἀλλ' αὐτὸς ἔτρεξε νὰ παραλάβῃ τὰ κιβώτια. Τὸ πρόσωπόν του ἦτο γελαστὸν καὶ ροδοκόκκινον, ποὺ ἦτο χαρὰ Θεοῦ νὰ τὸν κοιτάζῃ κανεὶς. Καὶ ἤξεύρεις, μητέρα, εἶναι ὁ πρῶτος μαθητὴς τῆς τάξεως !

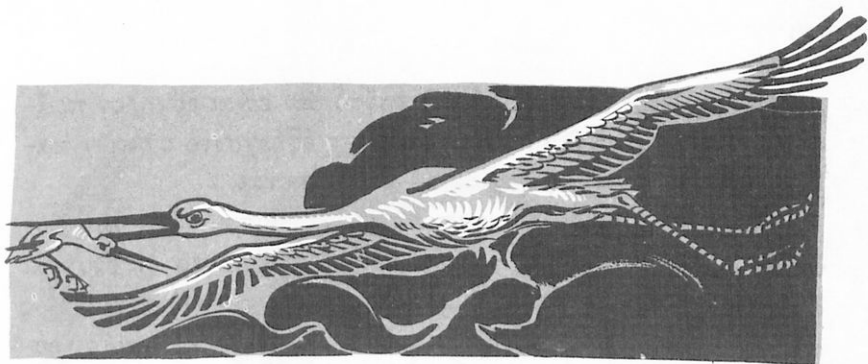
**Μάθημα
δι' ὅλους**

Ἡ κυρία Εὐφροσύνη εὐχαριστημένη ἔχα-
μογέλασε καὶ εἶπε :

— Σὲ συγχωρῶ, μόνον διότι ἐβράδυνες δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν. Βλέπεις μὲ πόσον θάρρος καὶ πόσους κόπους κερδίζει τὸν ἄρτον του καὶ τὸν ἄρτον τῆς οἰκογενείας του ὁ συμμαθητὴς σου. Εὐγέ του ! Αὔριον θὰ γίνῃ δραστήριος καὶ καλὸς πολίτης, διότι ἀπὸ τώρα ἔμαθε νὰ ἐργάζεται. Μὲ τὸν ἰδρωτὰ του βάζει τὰ θεμέλια τῆς εὐτυχίας του. Τὸ μάθημα τοῦ Αὐγερινοῦ εἶναι μάθημα δι' ὅλους. Ἡ ἐργασία δὲν εἶναι ἐντροπή, εἶναι τιμὴ καὶ καύχημα. Θὰ σὲ παρακαλέσω νὰ τὸν καλέσῃς μίαν Κυριακὴν εἰς τὸ σπίτι μας διὰ γεῦμα, νὰ τὸν γνωρίσω καὶ ἐγώ καὶ σὺ νὰ εὐχαριστήσῃς τὸν ἐξαίρετον συμμαθητὴν σου.

— Ναί, μητέρα. Αὐτὸ ἐσκεπτόμην καὶ ἐγώ νὰ κάμω μὲ τὴν ἄδειάν σου. . .

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

68. ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΙΑ ΠΕΛΑΡΓΟΥ

Εἰς ἓν χωρίον τῆς Θεσσαλίας, ἐπὶ τῆς στέγης παλαιᾶς οἰκίας ὑπῆρχε μεγάλη καὶ ἄτεχνος φωλεὰ κατεσκευασμένη ἐκ κλάδων καὶ ξηρῶν χόρτων. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀνοιξέως ἔβλεπον οἱ χωρικοὶ ζεῦγος πελαργῶν νὰ ἔρχεται καὶ νὰ ἐγκαθίσταται εἰς τὴν ἀγαπητὴν των στέγην. Ἰσταντο ἐκεῖ καὶ οἱ δύο ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ποδὸς καὶ ἐκροτάλιζον μὲ τὸ ράμφος των, ὥς νὰ ἐχαιρέτων τὴν ἀγαπητὴν των κατοικίαν, ὅπου εἶχον ἀναθρέψει τόσα τέκνα ἕως τότε.

Μίαν πνιγερὰν ἡμέραν τοῦ θέρους οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἦσαν εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ ἐθέριζον. Αἰφνης ἰσχυροὶ κωδωνισμοὶ ἐκ τοῦ κωδωνοστασίου τῆς ἐκκλησίας ἀναγγέλλουν κίνδυνον. Μετ' ὀλίγον μία φωνὴ ἀκούεται μυριόστομος.

— Πυρκαϊά ! Πυρκαϊά !

Οἱ χωρικοὶ ἔντρομοι τρέχουν ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰς τὸ χωρίον, διὰ νὰ σώσουν τὰς οἰκίας των. Ἄλλ' ὅταν φθάνουν εἰς τὸν τόπον τῆς πυρκαϊᾶς, βλέπουν ὅτι μόνον ἡ οἰκία, ἐπὶ τῆς ὁποίας οἱ πελαργοὶ εἶχον κτίσει τὴν φωλεάν των, ἔχει περικυκλωθῇ ὑπὸ τῶν φλογῶν.

Τότε ὅλοι μὲ μεγίστην προθυμίαν προσπαθοῦν νὰ σώ-

σουν τὴν οἰκίαν ἐκείνην. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι εὐκόλον πρᾶγμα. Τὸ πῦρ εἶχε διαδοθῆ. Αἱ φλόγες ἐξήρχοντο ἐκ τῶν παρθύρων καὶ ἡ στέγη ἤρχισε νὰ ἀναφλέγεται.

Ἐνῷ δὲ οἱ χωρικοὶ κατεγίνοντο νὰ σώσουν ὅ,τι ἦτο δυνατόν ἐκ τῆς καιομένης οἰκίας, αἴφνης εἰς πελαργὸς ἔρχεται ὀρμητικῶς πετῶν ἐκ τοῦ λειμῶνος καὶ διευθύνεται πρὸς αὐτήν. Εἶναι ἡ μήτηρ τῶν μικρῶν πελαργῶν, οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται ἐντὸς τῆς φωλεᾶς ἐπὶ τῆς στέγης. Οἱ δυστυχεῖς νεοσσοὶ τῶν περικυκλωμένοι ἀπὸ τὸν καπνὸν καὶ τὰς φλόγας κινδυνεύουν ν' ἀποθάνουν.

Ἡ δυστυχὴς μήτηρ ἔντρομος πετᾷ περὶ τὸ καπνοῦ καὶ τῶν φλογῶν. Τέλος λαμβάνει τολμηρὰν ἀπόφασιν. Εἰσορμᾷ διὰ μέσου τῶν φλογῶν καὶ μετ' ὀλίγον ἐξέρχεται. Κρατεῖ εἰς τὸ ράμφος τῆς μικρὸν πελαργόν, τὸν ὅποιον ἀποθέτει εἰς τὴν ρίζαν ἐνὸς δένδρου. Εὐθὺς ὑψάνεται πάλιν καὶ εἰσορμᾷ ἐκ νέου εἰς τὰς φλόγας, αἱ ὁποῖαι ἐν τῷ μεταξύ εἶχον γίνει δυνατώτεραι, καὶ μετ' ὀλίγον ἐξέρχεται μὲ δεύτερον νεοσσόν. Τώρα αἱ πτέρυγές τῆς ἐκάησαν ὀλίγον, ἀλλ' ἡ φιλόστοργος μήτηρ δὲν ἀνησυχεῖ διὰ τὰς πτέρυγάς τῆς. Ἀφήνει τὸ τέκνον τῆς πλησίον τοῦ πρώτου καὶ ὀρμᾷ ἀκράτητος διὰ τρίτην φοράν διὰ μέσου τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν φλογῶν εἰς τὴν φωλεάν, διὰ νὰ σώσῃ καὶ τοὺς ἄλλους δύο νεοσσοὺς.

Οἱ χωρικοὶ ἀνέμενον μὲ βαθεῖαν συγκίνησιν νὰ ἴδουν τὴν ἥρωικὴν μητέρα νὰ ἐξέρχεται. Ἀλλ' αὕτη δὲν ἐξῆλθε πλέον, ἐσκέπασε μὲ τὰς πτέρυγάς τῆς τοὺς δύο νεοσσοὺς τῆς, οἱ ὅποιοι ἐκαίοντο, καὶ ἐκάη μὲ τὰ ἀγαπητὰ τέκνα τῆς, ἀφοῦ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τὰ σώσῃ.

Ἀριστοτέλης Κουγτίδης

69. Η MANNA

« Μάννα » κράζει τὸ παιδάκι,
« μάννα » ὁ νιὸς καὶ « μάννα » ὁ γέρος,
« μάννα » ἀκοῦς σὲ κάθε μέρος·
ᾶ ! τί ὄνομα γλυκό !

Τὴ χαρά σου καὶ τὴ λύπη
μὲ τὴ μάννα τὴ μοιράζεις,
ποθητὰ τὴν ἀγκαλιάζεις,
δὲν τῆς κρύβεις μυστικό.

Εἰς τὸν κόσμον ἄλλο πλάσμα
δὲν θὰ βρῆς νὰ σὲ μαντεύῃ
σὰν τὴ μάννα ποὺ λατρεύει,
σὰν τὴ μάννα ποὺ πονεῖ.

Τὴν ὑγείᾳ της, τὴ ζωὴ της,
ὅλα ἡ μάννα τ' ἀψηφάει
γιὰ τὸ τέκνο π' ἀγαπάει,
γιὰ τὸ τέκνο ποὺ φιλεῖ.

Ὅπου τρέχεις, πάντα ἡ μάννα
μὲ τὸ νοῦ σὲ συντροφεύει,
σὲ προσμένει, σὲ γυρεύει
μ' ἀνυπόμονη καρδιά.

Κι ἂν σκληρὸς ἐσὺ φαρμάκια
τὴν ποτίζης τὴν καημένη,
πάντα ἡ μάννα σ' ἀπαντᾷ
μὲ τὰ δόθερμα φιλιά.

Δυστυχὴς ὅποιος τὴ χάνει !
Ὁ καημὸς εἶναι μεγάλος !
Σὰν τὴ μάννα δὲν εἶν' ἄλλος
εἰς τὸν κόσμον θησαυρός.

Κι ὅποιος μάννα πιά δὲν ἔχει
« μάννα » κρᾶζει στ' ὄνειρό του·
πάντα « μάννα » στὸν καημό του
εἶν' ὁ μόνος στεναγμός !

Γεώργιος Μαρτινέλλης

70. Ο ΚΟΙΝΟΤΑΡΧΗΣ

Κατὰ τὰς τελευταίας δημοτικὰς ἐκλογὰς ὁ Παῦλος Λε-
κὸς ἐξελέγη πρόεδρος τῆς κοινότητος εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πα-
τρίδα του. Δὲν ἦτο οὔτε ὁ πλουσιώτερος οὔτε ὁ γεροντότε-
ρος οὔτε ὁ πλέον ἐγγράμματος τῆς κωμοπόλεως. Ἦτο ὅμως
ὁ ἀγαπητότερος μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν του. Ἦτο τὸ « κα-
λὸ παιδί », ὅπως τὸν ἔλεγαν ὅλοι, καὶ ὅταν ἦτο μικρὸς καὶ
τώρα, ποῦ ἦτο μεγάλος.

Μετὰ τὴν ἐκλογὴν οἱ συμπολιταὶ του παρέθεσαν εἰς
αὐτὸν τιμητικὸν γεῦμα, εἰς τὸ ὁποῖον προσεκλήθη νὰ παρα-
στῇ καὶ ὁ γηραιὸς διδάσκαλος τῆς κωμοπόλεως, ὁ ὁποῖος
ὑπῆρξε διδάσκαλός του, ὅπως καὶ τῶν περισσοτέρων κατοί-
κων τῆς κοινότητος.

Μὲ πόσῃ συγκίνησιν ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν ὁ σε-
βαστὸς γέρον ! Ἡ τιμὴ, ἡ ὁποία ἀπενέμετο πρὸς τὸν μαθη-
τὴν του, ἀπετέλει δι' αὐτὸν τὴν μεγαλυτέραν ἱκανοποίησιν.
Καὶ κατὰ τὰ ἐπιδόρπια, μόλις συγκρατῶν τὴν συγκίνησιν
του, ὕψωσε τὸ ποτήριον του καὶ προέπιεν εἰς ὑγείαν τοῦ νέου
κοινοτάρχου μὲ τὰ ἐξῆς ὠραῖα λόγια :

— Πρὶν ἐκλέξετε, κύριοι, πρόεδρόν σας τὸν Παῦλον Λε-

κόν, τὸν εἶχεν ἐκλέξει πρόεδρόν του πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τῆς κοινότητός μας. Οἱ περισσότεροι ἐξ ὑμῶν ἤσθε τότε συμμαθηταὶ του καὶ μαθηταὶ μου. Σήμερον δὲν ἐκάμετε ἄλλο τίποτε, παρὰ νὰ ἐπαναλάβετε τὴν παλαιὰν ἐκείνην ψηφιοφορίαν. . .

— Μάλιστα, μάλιστα, τὸν διέκοψαν πολλαὶ φωναί.

— . . . Διότι — ἐξηκολούθησε δακρύων ἀπὸ συγκίνησιν ὁ γηραιὸς διδάσκαλος — ὁ κοινοτάρχης Παῦλος Λεκὸς ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι καὶ σήμερον « ὁ καλὸς Παυλάκης », ὁ μαθητῆς τῆς βῆς τοῦ δημοτικοῦ. Διότι ἐκεῖνο, ποῦ εἶναι κανεὶς εἰς τὸ σχολεῖον, ἐξακολουθεῖ, ὅσα ἔτη καὶ ἂν περάσουν, νὰ εἶναι ἀργότερον καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ σᾶς παρουσιάσω ἐγὼ τὸν παλαιὸν μαθητὴν μου. Τὸν γνωρίζετε οἱ περισσότεροι. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι δὲν τὸν ἐγνωρίσατε τότε εἶναι ὡς νὰ τὸν ἐγνωρίσατε. Διότι, ὅπως εἴπομεν, ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὁ ἴδιος : ὁ « καλὸς Παυλάκης » . . .

— Ζήτω τοῦ Παυλάκη ! ἤκούσθη μία φωνή.

“Οἱ ἐγέλασαν διὰ τὴν διακοπὴν καὶ ὁ γηραιὸς διδάσκαλος ἐξηκολούθησεν :

— Ἐνθυμεῖσθε πόσον καλὸς καὶ πρόθυμος ἦτο ἀπέναντι ὅλων τῶν συμμαθητῶν του. “Ο,τι εἶχε τὸ ἐμοιράζετο μαζί τους. Καὶ τοὺς βαθμούς του ἀκόμη. Καλὸς μαθητῆς αὐτός, ἐβοηθοῦσε τοὺς πλεόν ἀδυνάτους εἰς τὰ μαθήματα, ὥστε νὰ πάρουν καὶ ἐκεῖνοι καλὸν βαθμόν. Δὲν ἔφαγε ποτὲ μέρος τοῦ πρὸγευμα, τὸ ὁποῖον τοῦ ἔβαζεν ἡ μήτηρ του εἰς τὴν σάκκην του. Τὸ ἐμοιράζετο καὶ αὐτὸ μὲ τοὺς πτωχοτέρους τῆς τάξεως. “Οταν ἔχανε κανεὶς τὸ μολύβι του, αὐτὸς τοῦ ἐδάνειζε τὸ ἰδικόν του. “Οταν εἶχε λησμονήσει κανεὶς εἰς τὸ σπίτι του τὸν χάρακά του, αὐτὸς τοῦ ἔδιδεν ἄλλον. “Οταν τὸ μελανοδοχεῖον κανενὸς δὲν εἶχε μελάνην, αὐτὸς πάλιν τοῦ τὸ ἐγέμιζεν ἀπὸ τὸ ἰδικόν του. Καὶ ὅταν κάποιος

πτωχὸς συμμαθητῆς του δὲν εἶχε τὰς ὀλίγας δραχμάς, τὰς ὁποίας ἐχρειάζετο, διὰ νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν σχολικὴν ἐκδρομὴν, αὐτὸς πάλιν ἐζήτει ἀπὸ τὴν μητέρα του χρήματα καὶ τὰ ἔδιδε μυστικὰ εἰς τὸν συμμαθητὴν του, διὰ νὰ μὴ τὸν προσβάλῃ. Ἀπὸ τὰ μικρὰ αὐτὰ πράγματα ἐφαίνετο ποῖος ἦτο ὁ μικρὸς ἐκεῖνος μαθητῆς. Διότι δὲν χρειάζονται μεγάλα πράγματα, διὰ νὰ φανῇ ὁ καλὸς καὶ ὁ κακός. Καὶ ὁ Παῦλος ἦτο καλός. Ἦτο ὁ «καλὸς Παυλάκης». Διὰ νὰ τὸν ἐκλέξετε σήμερον πρόεδρόν σας, σημαίνει ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὁ ἴδιος.

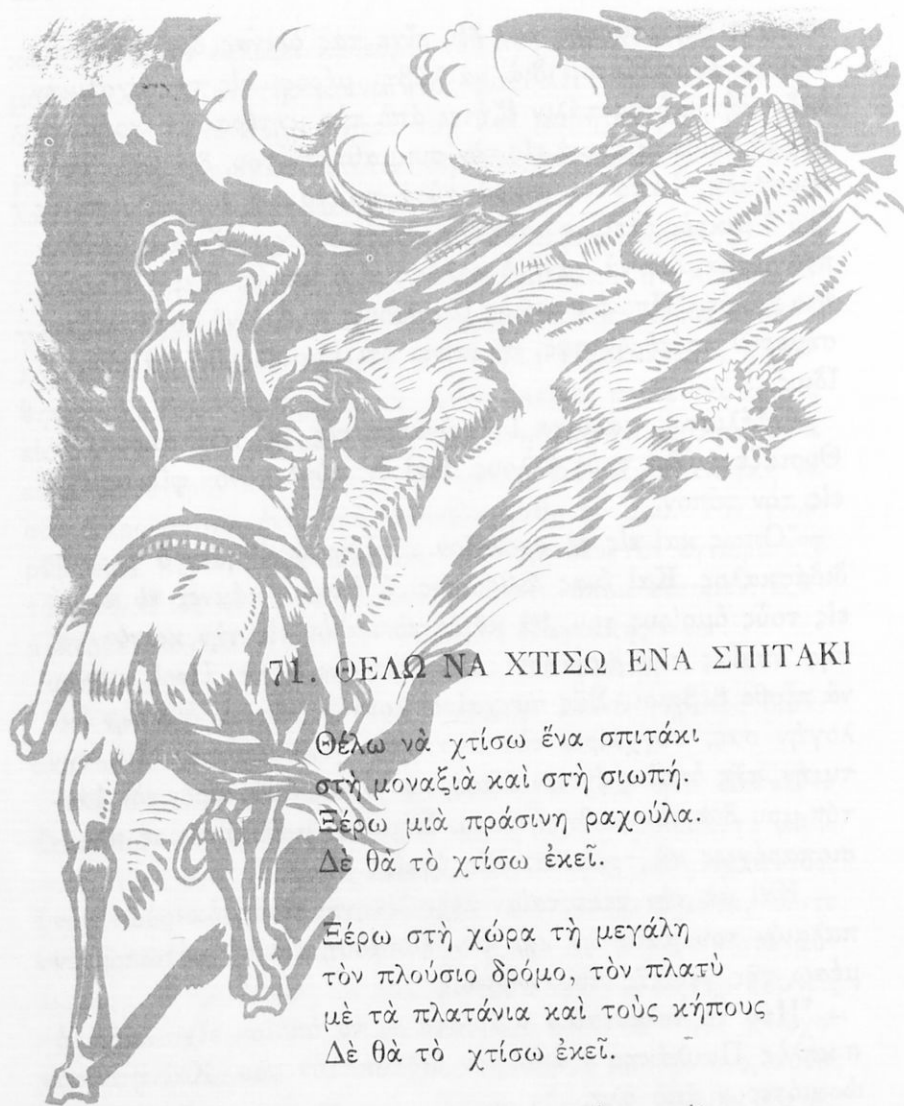
— Μάλιστα, μάλιστα ! ἐφώναξεν εἰς ἐκ τῶν ἀκροατῶν. Οὐσιάζεται διὰ τοὺς ἄλλους. Καὶ δι' αὐτὸ μόνον φίλους ἔχει εἰς τὸν τόπον.

— Ὅπως καὶ εἰς τὸ σχολεῖον. . . ἐξηκολούθησεν ὁ γηραιὸς διδάσκαλος. Καὶ ἓνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος κάμνει τὸ καλὸν εἰς τοὺς ὁμοίους του, θὰ κάμῃ τὸ καλὸν εἰς τὴν κοινότητα, τῆς ὁποίας τὴν διοίκησιν τοῦ ἐνεπιστεύθητε. Περὶ τούτου νὰ εἴσθε βέβαιοι. Σᾶς συγχαίρω λοιπόν, κύριοι, διὰ τὴν ἐκλογὴν σας, συγχαίρω τὸν ἀγαπητόν μου μαθητὴν διὰ τὴν τιμὴν, τῆς ὁποίας ἔγινεν ἄξιος, καὶ τέλος συγχαίρω τὸν ἑαυτόν μου διὰ τὸν μαθητὴν του. Σήμερον μοῦ ἀπέδωσε πλουσιοπαρόπως τὰ τροφεῖα. Εἰς ὑγείαν του.

Καὶ μὲ τὴν τελευταίαν λέξιν ἐνηγκαλίσθη δακρύων τὸν παλαιόν του μαθητὴν καὶ τὸν ἡσπάσθη εἰς τὸ μέτωπον ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς συγκινήσεως.

Ἦτο τὸ τελευταῖον «ἄριστα», τὸ ὁποῖον εἶχε λάβει ὁ «καλὸς Παυλάκης» ἀπὸ τὸν διδάσκαλόν του. Καὶ ἦτο τὸ ὠραιότερον ἀπὸ ὅλα.

Παῦλος Νιρβάνας

71. ΘΕΛΩ ΝΑ ΧΤΙΣΩ ΕΝΑ ΣΠΙΤΑΚΙ

Θέλω νὰ χτίσω ἓνα σπιτάκι
στὴ μοναξιά καὶ στὴ σιωπή.
Ξέρω μιὰ πράσινη ραχοῦλα.
Δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

Ξέρω στὴ χώρα τὴ μεγάλη
τὸν πλούσιο δρόμο, τὸν πλατὺ
μὲ τὰ πλατάνια καὶ τοὺς κήπους
Δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

Ξέρω τὸ πρόσχαρο ἀκρογιάλι,
ὅλο τὸ κῦμα τὸ φιλεῖ,
κρινόσπαρτη εἶναι ἡ ἀμμουδιά του.
Δὲ θὰ τὸ χτίσω ἐκεῖ.

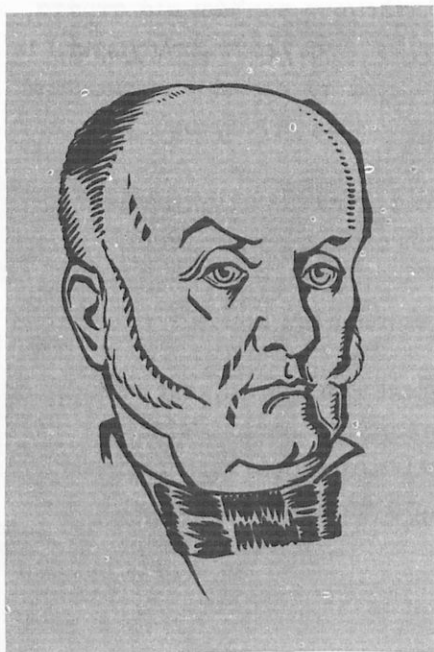
Ἐτέλειωτη τραβάει μιὰ στράτα,
σχίζει μιὰ χέρσα ἀπλοχωριά,
σκληρὰ τὴ δέρνει τ' ἀγριοκαίρι
καὶ ὁ ἥλιος τὴ χτυπᾷ.

Μιὰ στράτα χιλιοπατημένη
τὸν καβαλλάρη νηστικό,
τὸν πεζοπόρο διψασμένο
θάφτει στὸν κουρνιαχτό.

Ἐκεῖ τὸ σπίτι μου θὰ χτίσω
μὲ μιὰ βρυσούλα στὴν αὐλή,
πάντα ἡ γωνιά του νὰ καπνίζῃ
κι ἡ θύρα του ἀνοιχτή.

Κωστής Παλαμᾶς

72. Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ

‘Ο ‘Απόστολος ‘Αρσάκης εἶναι εἷς τῶν μεγάλων ἐθνικῶν εὐεργετῶν, οἱ ὅποιοι προσέφεραν μεγάλας περιουσίας εἰς τὴν πτωχὴν πατρίδα μας διὰ τὴν ἱδρυσιν σχολῶν, νοσοκομείων καὶ δι’ ἄλλους ἀγαθοεργούς σκοπούς.

‘Εγεννήθη, ὅτε ἡ πατρίς μας ἦτο ἀκόμη ὑπόδουλος, τὴν 6ην ‘Ιανουαρίου τοῦ 1792, εἰς τὸ μικρὸν χωρίον τῆς Βορείου ‘Ηπείρου Χοτάχοβον.

‘Ο πατὴρ του Κυριάκος ‘Αρσάκης ἦτο εὐπορος κτηματίας. Δι’ αὐτὸ ὅμως ἐκινδύνευε νὰ θανατωθῇ ὑπὸ τοῦ ‘Αλῆ πασᾶ τῶν ‘Ιωαννίνων καὶ νὰ χάσῃ ἡ οἰκογένειά του τὴν περιουσίαν του. ‘Ηναγκάσθη λοιπὸν νὰ παραλάβῃ τὴν σύζυ-

γον καὶ τὰ τέκνα του καί, χωρὶς νὰ ὑπολογίσῃ τὴν ἀπώλειαν τῆς περιουσίας, νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ὅπου εἶχον ἐγκατασταθῇ ὁ ἀδελφός του καὶ πολλοὶ συγγενεῖς καὶ πατριῶταί του.

Ὁ μικρὸς Ἀπόστολος μετέβη ἐκεῖ ὀκταετῆς μόλις. Ἀπὸ τὴν ἡλικίαν ὅμως αὐτὴν διεκρίνετο διὰ τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν ἀρετὴν του. Ὁ θεῖός του Γεώργιος τὸν ἡγάπησεν ἰδιαιτέρως καὶ ἀνέλαβε νὰ τὸν μορφώσῃ. Εἰς τὸ Βουκουρέστιον ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα. Κατὰ δὲ τὸ 1804 ἐστάλη ὑπὸ τοῦ θείου του εἰς τὴν Βιέννην, ὅπου ἐδιδάχθη τὰ ἑλληνικὰ καὶ τὰ ἄλλα γυμνασιακὰ μαθήματα προαγόμενος πάντοτε μὲ τὸν βαθμὸν « ἄριστα ».

Κατὰ τὸ 1810 ἐνεγράφη εἰς τὴν ἱατρικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς γερμανικῆς πόλεως Ἀλλης. Καὶ ἐκεῖ διεκρίθη καὶ ἔλαβε τὸ δίπλωμά του μὲ τὸν βαθμὸν « ἄριστα ». Ἐξέδωκε μάλιστα καὶ ἐπιστημονικὴν μελέτην, ἣ ὁποία ἐθαυμάσθη ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους σοφοὺς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1814 ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Βουκουρέστιον, ὅπου διεκρίθη ὡς ἱατρὸς καὶ ταχέως κατέλαβε μεγάλα δημόσια ἀξιώματα.

Ἐκτὸς τῆς μεγάλης ἐπιστημονικῆς ἀξίας του, ὁ Ἀρσάκης διεκρίθη καὶ ὡς τέλειος σύζυγος καὶ πατήρ. Ἐπίστευεν ὅτι τότε μόνον εὐτυχεῖ μία κοινωνία, ὅταν ἀποτελῇται ἀπὸ ἠθικὰς οἰκογενείας, τῶν ὁποίων τὰ μέλη ἀγαπῶνται μεταξὺ των. Αὐτὴ ὅμως ἡ οἰκογενειακὴ ἀρμονία ἐπίστευεν ὅτι ὀφείλεται περισσότερον εἰς τὴν μητέρα. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ ἀνατρέφωνται καὶ νὰ ἐκπαιδεύωνται μὲ μεγάλην προσοχὴν αἱ θυγατέρες, διὰ νὰ γίνουν μίαν ἡμέραν καλαὶ μητέρες.

Ἡ πατρίς μας εἶχε τότε ἐλευθερωθῇ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν. Ὅλα τὰ τέκνα της ἐπροσπαθοῦσαν μὲ κάθε τρόπον νὰ βοη-

θήσουν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς. Ἄλλ' ἄς μὴ λησμονῶμεν ὅτι τετρακόσια ἔτη δουλείας καὶ δέκα ἔτη ἐπαναστάσεως εἶχον προξενήσει μεγάλας καταστροφάς.

Τότε εἰς τὰς Ἀθήνας μερικοὶ μορφωμένοι καὶ φιλοπάτριδες πολῖται εἶχον ιδρύσει τὴν Φιλεκπαιδευτικὴν Ἑταιρείαν. Ὁ σκοπὸς τῶν ἦτο νὰ συγκεντρῶνουν εἰς σχολεῖα θηλέων τὰς νεαράς Ἑλληνίδας τοῦ ἐλευθέρου καὶ τοῦ ὑποδούλου Ἐθνους μας, διὰ νὰ μορφώνωνται διδασκάλισσαι, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐδίδασκον τὰ μικρὰ Ἑλληνόπουλα. Τὰ ἔσοδά τῶν ὅμως ἦσαν περιορισμένα. Ἐστήριζον πρόπαντός τὰς ἐλπίδας τῶν εἰς τὰς συνδρομὰς τοῦ ἔξω Ἑλληνισμοῦ. Μόλις συνεκέντρωσαν ἓν ποσὸν χρημάτων, ἤρχισαν τὴν οἰκοδομὴν τοῦ μεγάρου τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου. Ἀλλὰ μόλις ἐκτίσθησαν τὰ θεμέλια, εἶχον ἐξοδευθῇ τὰ ὀλίγα χρήματα τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας.

Ὁ Ἀρσάκης εἶδομεν ὅτι ἐσκέπτετο πῶς θὰ βοηθήσῃ τὴν μόρφωσιν τῶν Ἑλληνίδων, ἂν καὶ δὲν εἶχεν ἐπισκεφθῇ τὴν Ἑλλάδα. Ὅταν λοιπὸν ἐπληροφορήθη τὴν ἵδρυσιν τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας καὶ τὰς χρηματικὰς στενοχωρίας τῆς, μόνος του ἔγραψεν εἰς τὰ μέλη τῆς ὅτι ἀναλαμβάνει ὅλα τὰ ἔξοδα τῆς οἰκοδομῆς τοῦ μεγάρου. Καὶ πράγματι ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἦτο ἕτοιμον τὸ κτήριο, τὸ ὁποῖον σφίζεται μέχρι σήμερον καὶ φέρει τὸ ὄνομά του : « Ἀρσάκειον ». Ἐντὸς αὐτοῦ ἐκτίσθη καὶ μικρὸς ναός, ἡ Ἀγία Ἀναστασία, διότι Ἀναστασία ὀνομάζετο ἡ ἐνάρετος σύζυγός του.

Διὰ νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν μεγάλην αὐτὴν εὐεργεσίαν τοῦ Ἀρσάκη, πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν ὅτι χιλιάδες Ἑλληνίδες διδασκάλισσαι ἐμορφώθησαν εἰς τὸ Ἀρσάκειον καὶ ἐστάλησαν νὰ μορφώσουν τὰ Ἑλληνόπουλα ὅχι μόνον εἰς τὴν μικρὰν ἐλευθέραν Ἑλλάδα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὑπόδουλον.

Εἰς τὸ Ἀρσάκειον ἐμορφώθησαν καὶ αἱ περισσότεραι Ἑλληνίδες, αἱ ὁποῖαι κατόπιν διεκρίθησαν εἰς τὸν οἰκογενειακὸν καὶ κοινωνικὸν των βίον.

Καὶ εἰς τὸ Βουκουρέστιον διέθεσε πολλὰ χρήματα δι' εὐεργεσίας ὁ Ἀρσάκης. Ἐκεῖ ἐξελέγη καὶ βουλευτής. Εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς Ὁθων, διὰ νὰ τοῦ δώσῃ μεγάλα ἀξιώματα. Ἐκεῖνος ὅμως δὲν ἐδέχθη. Δὲν ᾔθελε νὰ πληρωθῇ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν, τὴν ὁποίαν προσέφεραν εἰς τὴν πατρίδα του.

Ἡ δὲ μεγαλύτερα χαρὰ τοῦ μεγάλου τούτου εὐεργέτου, ὅπως ὁ ἴδιος ὠμολόγησεν εἰς ἓνα φίλον του, ἦτο ἡ ἐπιστολὴ μιᾶς μικρᾶς μαθητρίας τοῦ Ἀρσακείου, ἡ ὁποία τοῦ ἔγραφεν ὅτι κατὰ τὴν καθημερινὴν προσευχὴν τῆς παρεκάλει τὸν Θεὸν νὰ τοῦ χαρίξῃ τὴν υἱείαν του.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀρσάκη ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλοι ἔθνικοι εὐεργέται καὶ ἐβοήθησαν μὲ τὰ χρήματά των τὸ ἐθνικὸν ἔργον τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας.

Σήμερον ἡ Φιλεκπαιδευτικὴ Ἑταιρεία ἔχει σχολεῖα καὶ εἰς τὰς Πάτρας καὶ εἰς τὴν Κέρκυραν. Εἰς τὰς Ἀθήνας πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἔκτισε νέα οἰκήματα εἰς τὸ ὠραῖον προάστιον Ψυχικόν, ὅπου φοιτοῦν μαθήτραι ἐκ τῶν καλυτέρων οἰκογενειῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἐξακολουθοῦν ὅμως νὰ διατηροῦν δικαίως ὅλα τὰ σχολεῖα τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας τὸ ὄνομα « Ἀρσάκειον ».

(Διοσκυλὴ Γ. Ν. Καλαματιανοῦ)

Ἀναστάσιος Γούδας

73. ΑΙ ΠΕΝΤΕ ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ

Βρέφος μόλις πρό ὀλίγου ἐγεννήθη εἰς τὴν μικράν του κούνιαν. Ἀφρὸς ἀπὸ πέπλους τὸ σκεπάζει. Ἦρεμα ἤρεμα καὶ ἐλαφρὰ ἀνασηκώνεται τὸ ἀπαλὸν του στῆθος. Εἰς τὰ χεῖλη του ζωγραφίζεται τὸ πρῶτον ἄθῳον χαμόγελον, τὸ ὁποῖον ἀνατέλλει εἰς τὴν χαραυγὴν τῆς ζωῆς του. -

Τότε παρουσιάσθησαν ἐκεῖ αἱ πέντε αἰσθήσεις, τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς ἐδώρει εἰς τὸν νεοελθόντα εἰς τὸν κόσμον καὶ ἡτοιμάσθησαν νὰ ἀναλάβῃ ἡ κάθε μία ἀπὸ αὐτὰς τὴν ὀρισμένην λειτουργίαν.

Πρώτη ἀπ' ὅλας ἐπροχώρησεν ἡ ὄρασις καὶ εἶπεν :

— Είμαι τὸ πολυτιμότερον ἀπὸ τὰ δῶρα, ποὺ σοῦ ἐχάρισεν ὁ Θεός. Εἶμαι ἡ βασίλισσα τῶν αἰσθήσεων. Δι' ἐμοῦ θὰ ἰδῇς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως. Δι' ἐμοῦ θὰ ἀπολαμβάνης τὰς ἐορτὰς καὶ τὰ θεάματα. Δι' ἐμοῦ θὰ γνωρίσης καὶ θὰ ἐκτιμήσης τὰ θαυμαστὰ προϊόντα τῆς ἀνθρωπίνης τέχνης. Τόσον θὰ σοῦ εἶμαι ἀγαπητὴ, ὥστε ὁ ἱερώτερος ὄρκος σου θὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν διατήρησίν μου.

Ἔπειτα ἤλθεν ἡ ἀκοή.

— Καὶ ἐγώ, εἶπεν αὐτῇ, δὲν θὰ σοῦ εἶμαι ὀλιγώτερον πολυτιμὸς ἀπὸ τὴν ἀδελφὴν μου. Χωρὶς ἐμέ ὁ λόγος, τὸ πολυτιμότερον χάρισμα εἰς τὸν ἄνθρωπον, θὰ ἦτο ἀνωφελές. Χωρὶς ἐμέ θὰ ζῆς ἀναίσθητος ἐν μέσῳ τοῦ πλῆθους καὶ θὰ σὲ περιβάλλῃ θλιβερά ἀπομόνωσις. Δι' ἐμοῦ θὰ ἀκούσης τὸ ἄσμα τῆς ἀηδόνος, τὸν ψίθυρον τῆς αὔρας, τὸν φλοῖσβον τῆς θαλάσσης καὶ τὴν ἐνθουσιώδη ἀρμονίαν τῆς μουσικῆς. Δι' ἐμοῦ θὰ γνωρίσης τὴν προσφιλεῖ φωνὴν τοῦ φίλου σου καὶ τῶν ἰδικῶν σου.

Τρίτῃ ἐπλησίασεν ἡ ὁσφρησις.

— Εἶμαι ἡ ποιητικωτέρα μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν μου, εἶπε. Τὸ κράτος μου εἶναι περιορισμένον, ἀλλὰ πόσον εἶναι εὐγενές. Ἄν ἔλειπον ἐγώ, τὰ ρόδα καὶ αἱ τσουκνίδαι θὰ εἶχον τὴν ἰδίαν ἀξίαν. Τὸ ἄρωμα τῶν ἀνθέων, τὴν μεθυστικὴν ὁσμὴν τῶν μύρων, τὴν εὖοσμον κνῖσαν, τὴν ὁποῖαν ἀναδίδουν τὰ ἐκλεκτὰ φαγητά, ἐγώ θὰ σὲ κάμω νὰ τὰ ἀπολαύσης.

Ἔπειτα ἀπὸ αὐτὴν ἔλαβε τὸν λόγον ἡ γεῦσις, ἡ ὁποία ἐπροχώρησε μὲ ὄψιν θαλεράν καὶ εὐχαριστημένην.

— Ὅ,τι παράγει τὸ ἀπέραντον βασίλειον τῆς φύσεως, ὅ,τι ἐφεῦρεν ἡ τέχνη τῶν λαιμάργων, ἐγώ θὰ τὰ δοκιμάσω καὶ θὰ ἐκτιμήσω τὴν ἀξίαν των. Καὶ ὅταν αἱ ἄλλαι εὐχαριστήσεις τῆς ζωῆς σὲ ἀποχαιρετίσουν, ἐγώ θὰ ἐξακολουθῶ νὰ σὲ παρηγορῶ καὶ νὰ σὲ εὐφραίνω.

Τελευταία ἐπροχώρησε δειλὴ καὶ συνεσταλμένη ἡ ἀφή.

— Νὰ ἀκούσωμεν καὶ σὺ τί θὰ ὑποσχεθῇς καὶ θὰ τοῦ χαρίσης, εἶπαν αἱ ἄλλαι ἐμπαικτικά.

— Τίποτε δὲν ἔχω νὰ χαρίσω, εἶπε μὲ μετριοφροσύνην ἡ ἀφή. Ὑπόσχομαι ὅμως νὰ τοῦ μείνω μέχρι τέλους ἢ πιστοτέρα ἀπὸ ὅλας σας.

Καὶ τὰ ἔτη ἐπέρασαν. Τὸ βρέφος ἔγινε παῖς, ἔγινε νέος, ἔγινεν ἀνὴρ. Ἀνέβη μὲ γοργὸν βῆμα τὸν ἀνωφερῆ δρόμον, τὸν ὁποῖον καταυγάζει τὸ φῶς τῆς ἐλπίδος. Ἐφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν γεμᾶτος σφρίγος καὶ ρώμην καί, χωρὶς νὰ σταματήσει οὔτε στιγμὴν, ἤρχισε νὰ καταβαίνει. Καὶ ὅσον κατέβαινε, τόσο ἡ ὁδὸς ἐγίνετο δύσκολος καὶ ἀκανθώδης. Ὅσον ἐπροχώρει, τόσο ὁ ὀρίζων τῆς ζωῆς του ἐγίνετο σκοτεινός. Αἱ ἀπολαύσεις ἤρχισαν νὰ γίνωνται σπάνιαι. Οἱ ἔως τώρα στιβαροὶ ὄμοί του ἤρχισαν νὰ κυρτοῦνται. Τὸ γῆρας ἤρχισε νὰ ἐπαργυρώνῃ τὴν κόμην του καὶ αἱ ρυτίδες νὰ ἀυλακώνουν τὸ λεῖον μέτωπόν του.

Καὶ ἐξηκολούθει νὰ καταβαίνει.

Αἱ πρότερον ἀκμαῖαι αἰσθήσεις του ἤρχισαν νὰ ἐξασθενίζουν. Πρώτῃ ἀπὸ ὅλας ἐκουράσθη ἡ ὄρασις.

— Ἦρχισα νὰ βαρύνωμαι, εἶπεν. Οἱ ὀφθαλμοὶ μου ἐθόλωσαν. Ποῦ εἶναι τὰ θεάματα, αἱ ἑορταὶ καὶ αἱ διασκεδάσεις ; Ὅλα τὰ βλέπω παρηλλαγμένα. Τίποτε δὲν μὲ εὐχαριστεῖ.

Αὐτὰ ἔλεγεν ἡ ὄρασις, ἔως ὅτου μίαν ἡμέραν ἐξηφανίσθη ἐντελῶς.

Ὁ γέρον ἐυρέθη ἔξαφνα εἰς τέλειον σκότος.

Ἐπειτα ἦλθεν ἡ σειρὰ τῆς ἀκοῆς, ἡ ὁποία τὸν ἐγκατέλειψε καὶ αὐτή. Μετ' ὀλίγον ἡ σειρὰ τῆς ὁσφρήσεως, τὴν ὁποίαν ἐπνίξεν ὁ γεροντικὸς κατάρρους, καὶ ἔπειτα καὶ τῆς

γεύσεως. Ὁ γέρων δὲν εἶχεν ὀδόντας καὶ ἔτρωγε μόνον χυλόν.

Μόνος πλέον μέσα εἰς ἓνα θάλαμον ἐκάθητο ἐπὶ ἐνὸς ἀνακλίντρου.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ δὲν ἔβλεπον τὸ ζωογόνον φῶς τοῦ ἡλίου. Τὰ ὠτά τοῦ δὲν ἤκουον τὴν ἐκ τοῦ κήπου προερχομένην φαιδρὰν συναυλίαν τῶν πρωινῶν ἀσμάτων τῶν πτηνῶν, τὸν βόμβον τῶν ἐντόμων, τὰς χαρμοσύνους κραυγὰς τῶν παιδιῶν.

Ἡ ρὶς τοῦ δὲν ὠσφραίνετο τὸ τερπνὸν ἄρωμα τῶν ἀνθῶν τοῦ κήπου.

Ἐπὶ μιᾷ τραπέζῃς ἀνέμενεν αὐτὸν τὸ πρωινόν τοῦ ρόφημα, τὸ ὁποῖον δὲν τοῦ ἐπροξένει καμμίαν εὐχαρίστησιν.

Εἰς τὸ ἐτοιμοθάνατον ἐκεῖνο σαρκίον μόνον ἡ μνήμη ἔζη ἀκόμη καὶ προσεπάθει νὰ διακρίνῃ μέσα εἰς τὴν ὀμίχλην τοῦ παρελθόντος τὰς παλαιὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας.

Ἐξαφνα ὥραϊον κοράσιον ἤνοιξε τὴν θύραν τοῦ θαλάμου. Ἐπροχώρησε πρὸς τὸν γέροντα καὶ ἀνερριχήθη εἰς τὰ γόνατά τοῦ. Ἦπλωσε τοὺς μικροὺς τοῦ βραχίονας καὶ περιέβαλε τὴν λευκὴν κεφαλὴν τοῦ. Ἐπειτα ἐπλησίασε τὰ μικρὰ ρόδινα χεῖλη τοῦ ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ μετώπου τοῦ γέροντος καὶ τὸν ἐφίλησεν.

Ὁ γέρων ἀντιληφθεὶς τὸν ἐναγκαλισμὸν τῆς ἐγγονῆς τοῦ ἀνεσκίρτησε. Καὶ ἐνῶ αἱ ἄτονοι χεῖρές τοῦ ἐπετίθεντο θωπευτικῶς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ παιδίου καὶ τὰ ἄχροα χεῖλη τοῦ ἐφίλουν τὰς ἀγνάς παρειάς τοῦ, ἄρρητος ἰλαρότης ἐχύθη ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ.

Ἡ ἀφή δὲν εἶχε φύγει ἀκόμη. Ἐκράτησε τὴν ὑπόσχεσίν της.

Χαράλαμπος Ἀννίος

74. ΟΙ ΔΥΟ ΠΤΩΧΟΙ

Σὲ μιὰ γωνιά περαστικὴ
γέρος πτωχὸς ἔχει καθήσει.
Κόσμος πολὺς περνᾷ ἀπ' ἐκεῖ
καὶ ἴσως θὰ τὸν ἐλεήσῃ
καμμιά ψυχὴ, ποὺ ἔχει μάθει
νὰ συμπονῇ τὰ ξένα πάθη.

Σὲ λίγο ὅλος προσοχὴ
ἔφερ' ἐκεῖ τὰ βήματά του
κι ἄλλος πτωχὸς — τὸ δυστυχῆ!
Μὲ ὅλη τὴ νεότητά του
ἔχει στὸ φῶς του μαύρη σκέπη·
εἶναι τυφλός ! τυφλός ! Δὲ βλέπει !

Ἄχ ! τί ζευγάρι θλιβερό !
Τὰ νιάτα τὰ δυστυχισμένα
κι ἀπὸ τὸν ἄγριο καιρὸ
τὰ γηρατειὰ τὰ μαραμένα
βλέπει ἐκεῖ ὅποιος περνάει
νὰ ζητιανεύουν πλάι πλάι.

“Όμως κανείς τὰ γηρατειά
τὰ χιονοσκεπέαστα λυπᾶται !
Στὸ γέρο ρίχνουν μιὰ ματιά,
τὸν ἐλεοῦνε οἱ διαβάται,
μὰ οὔτε ἓνας τους δὲ δίνει
καὶ στὸν τυφλὸ ἐλεημοσύνη.

Μὲ πονεμένη τὴν καρδιά
ἀνασηκώνεται νὰ πάη ...

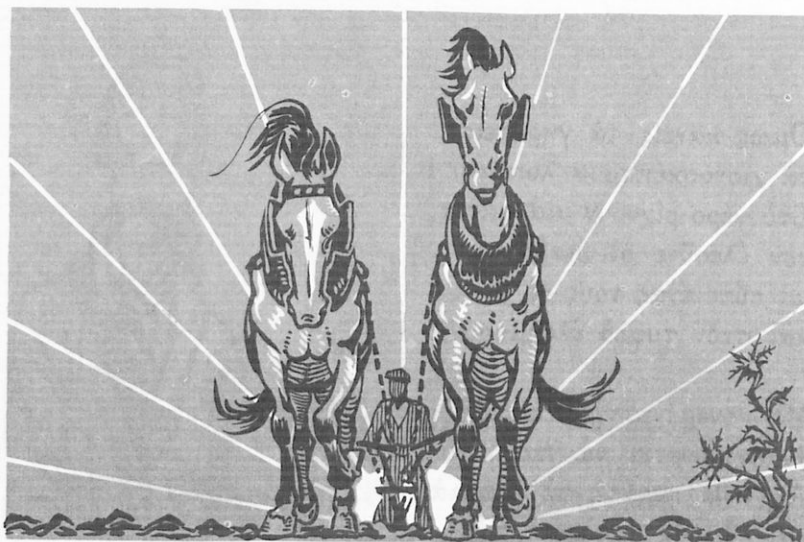
“Αχ ! θὰ περάσῃ τὴ βραδιά
καὶ σήμερα χωρὶς νὰ φάη ...
Γι’ αὐτὸ τοὺς ἄλλους τί τοὺς νοιάζει :
Καὶ ὁ τυφλὸς ἀναστενάζει ...

Μὰ ἔξαφνα κάποιος ζητᾷ
μέσ’ στὴν παλάμη νὰ τοῦ δώσῃ
χρήματα λίγα, μ’ ἄρκετά,
ἓνα ψωμὶ γιὰ νὰ πληρώσῃ.
— Σοῦ εὐχετ’ ἡ φτωχὴ καρδιά μου
τιμές καὶ δόξες, ἄρχοντά μου !

Εἶπεν ἐκεῖνος, ἐπειδὴ,
τυφλὸς ποὺ ἦταν, δὲν μπορούσε
μὲ δάκρυα χαρᾶς νὰ ἰδῇ
πῶς σπλαγχνικά τὸν ἐλεοῦσε
ὁ γέρος, ἐλεώντας πάλι,
καθὼς τὸν ἐλεῶσαν ἄλλοι.

Γεώργιος Δροσίνης

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ
ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

75. ΤΟ ΟΡΓΩΜΑ

Ὁ Πανάγος Ὁ ἥλιος λάμπει ἐπάνω ἀπὸ τὰ βρεγμένα
χωράφια καὶ τὰ φρεσκοπλυμένα πεῦκα.
Τοὺς χαμογελᾷ ὡς παλαιὸς βασιλεὺς εὐχαριστημένος ἀπὸ
τοὺς ἀνθρώπους του.

Ἀπὸ ἀπέναντι ἡ θάλασσα στέλλει τὴν μυρωμένην ἄλ-
μην τῆς νᾶ ἐνωθῇ μὲ τὸ ἄρωμα τῶν μύρτων καὶ τῶν σχίνων.
Μέσα εἰς τὴν γαλήνην τῆς ἐξοχῆς φλῶροι, καρδεῖναι
καὶ σπίνοι καθισμένοι εἰς τοὺς κλώνους τῶν θάμνων δοκι-
μάζουν νέα κελαδήματα. Καὶ πέραν εἰς τὰ πλάγια τοῦ βου-
νοῦ ὁ βοσκὸς βόσκει τὰ πρόβατά του καὶ παίζει τὴν φλογέ-
ραν του.

Ὁ κύρ Πανάγος φθάνει εἰς τὸν ἀγρόν του μὲ τὰ δύο ἄλογά του, τὸν Ψαρῆν καὶ τὸν Ντορῆν, καὶ μὲ τὸ ἄροτρον. Ἀφήνει εἰς τὴν ρίζαν τοῦ πεύκου, ποῦ ὑψώνεται εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀγροῦ, τὸ σακκίδιον μὲ τὸ λιτὸν φαγητόν του, τὴν στάμναν μὲ τὸ νερὸν καὶ τὸν σάκκον μὲ τὴν τροφήν τῶν ζώων. Δίπλα ἐξαπλώνεται ὁ σκύλος μὲ τὸ ρύγχος ἀνάμεσα εἰς τοὺς δύο πόδας του ἄγρυπνος φρουρὸς τῶν ἀγαθῶν τοῦ κυρίου του.

Πρὶν ἀρχίσῃ τὸ ἔργον ὁ Πανάγος, ἀφαιρεῖ τὸν σκοῦφον του καὶ κοιτάζει πρὸς τὰ οὐράνια κατὰ τὴν ἀνατολήν. Παρατηρεῖ μὲ θάρρος, ὥσάν νὰ βλέπῃ παλαιὸν φίλον καὶ γνώριμον ἐκεῖ ὑψηλὰ εἰς τὸν οὐρανόν. Κάμνει τρεῖς φορὰς τὸν σταυρόν του καὶ τὰ χεῖλη του ψιθυρίζουν μὲ συγκίνησιν τὴν ἀφελῇ προσευχὴν του :

—Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος !...

Καὶ τοποθετεῖ πάλιν τὸν σκοῦφον εἰς τὴν κεφαλὴν του. Ἐρευνᾷ ἔπειτα μὲ τὸ βλέμμα τὴν παλαιὰν γραμμὴν τῶν αὐλάκων τοῦ ἀγροῦ, διὰ νὰ ὀργώσῃ τῶρα σταυρωτά, καὶ ἀρπάζει τὴν χειρολαβὴν τοῦ ἀρότρου μὲ τὴν στιβαρὰν χεῖρά του.

"Ἐλα, Ψαρῆ μου ! "Ἐλα, Ντορῆ μου ! "Αἰντε, πουλιά μου ! . . Δίδει τὸ σύνθημα εἰς τοὺς δύο συντρόφους του μὲ τόνον πολὺ φιλικὸν καὶ ἀρχίζει τὸ ἔργον του.

Τὸ ἔργον Τὰ δύο ζῶα φιλότιμα καὶ ψυχωμένα προβαίνουν μὲ κόπον. "Οπισθέν των τὸ ὕνιον ἀναποδογυρίζει τοὺς βώλους καὶ αὐλακώνει βαθέως τὴν γῆν.

Κάθε τόσον ὁ Πανάγος κοιτάζει ὀπίσω του τὰ αὐλάκια, ποῦ ἀφήνει τὸ ἄροτρον του, ἐνῶ ἡ φωνὴ του γλυκεῖα ἐνθαρρύνει τὰ ζῶα :

—"Ἐλα, Ντορῆ μου ! "Αἰντε, Ψαρῆ μου ! . .

Τὰ δύο ἄλογα προχωροῦν, ἐνῶ λάμπουν ἀπὸ τὸν ἰδρω-
τα, τὸν ὅποιον χύνουν.

Πόσον θαυμάζω τὸ προαιώνιον ἔργον τοῦ κυρ Πανάγου. Μοῦ φαίνεται ἔξαφνα ὅτι ὁ γέρων μεγαλώνει καὶ ὅτι ἐγγί-
ζει τὸν θόλον τοῦ οὐρανοῦ· ὅλα τὰ ἄλλα φαίνονται μικρὰ
ἐμπρὸς εἰς αὐτόν. Μικρὰ εἶναι ἡ πολιτεία ἐκεῖ πέρα, με τοὺς
θορύβους της· μικροὶ οἱ κύριοι καὶ αἱ κυρίαι, ποὺ περνοῦν
αὐτὴν τὴν στιγμὴν με τὰ αὐτοκίνητα συζητοῦντες· μικροὶ
καὶ οἱ ἀργόσχολοι, ποὺ πηγαίνουν περίπατον εἰς τὴν ἐξοχὴν.

Μόνον ὁ γέρων γεωργὸς εἶναι πράγματι μεγάλος. Ὁ
ἥλιος χρυσώνει τὸ ἰδρωμένον καὶ ψημένον μέτωπόν του· ὁ
πρωινὸς ἄηρ εἰσέρχεται ἀπὸ τὸ ἀνοικτὸν εἰς τὸ στῆθος ὑπο-
κάμισόν του καὶ θωπεύει τὸ γεροδεμένον σῶμά του.

Καὶ αὐτὸς ἐπαναλαμβάνει συχνά:

— "Ἐλα, Ψαρῇ μου ! "Ἐλα, Ντορῇ μου ! "Αιντε, πουλιά
μου ! ...

Τὸ ὑψηλὸν πεῦκον τὸν καρτερεῖ τὴν μεσημβρίαν. Θὰ
καθῆσῃ εἰς τὴν σκιάν του, θὰ φάγῃ καὶ θὰ κατακλιθῇ ὀλί-
γον νὰ ἀναπαυθῇ· ὡς στρῶμα καὶ προσκέφαλον θὰ ἔχῃ μυ-
ρωμένους κλάδους ἀπὸ σχῖνα. Καὶ ὅταν γλυκὰ γλυκὰ θὰ
ἔλθῃ ὁ ὕπνος, θὰ ἀπλωθῇ ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια του ὀλόξαν-
θον ὄνειρον ἀπὸ στάχυα, ποὺ κυματίζουν μεστωμένα.

Στέκω νὰ τὸν θαυμάσω ἀκόμη μίαν φορὰν. . . Γυρίζει
καὶ με βλέπει· ἀποκαλύπτομαι.

— Γειά σου ! μοῦ λέγει με ἀφέλειαν νομίζων ὅτι τὸν
καλημερίζω.

Ἄλλ' αὐτὸ δὲν ἦτο μία ἀπλῇ καλημέρα. Ἦτο ὁ βαθὺς
σεβασμὸς πρὸς τὸν θεῖον γέροντα, τὸν ἐργάτην τῆς γῆς. Εἶ-
χον ἀποκαλυφθῇ ὅπως ἀποκαλυπτόμεθα εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Ἐφημερίς « Ἐλευθέρον Βῆμα »
(Διασκευὴ Ν. Α. Κοντοπούλου)

Σπύρος Μελάς

76. Ο ΖΕΥΓΑΣ

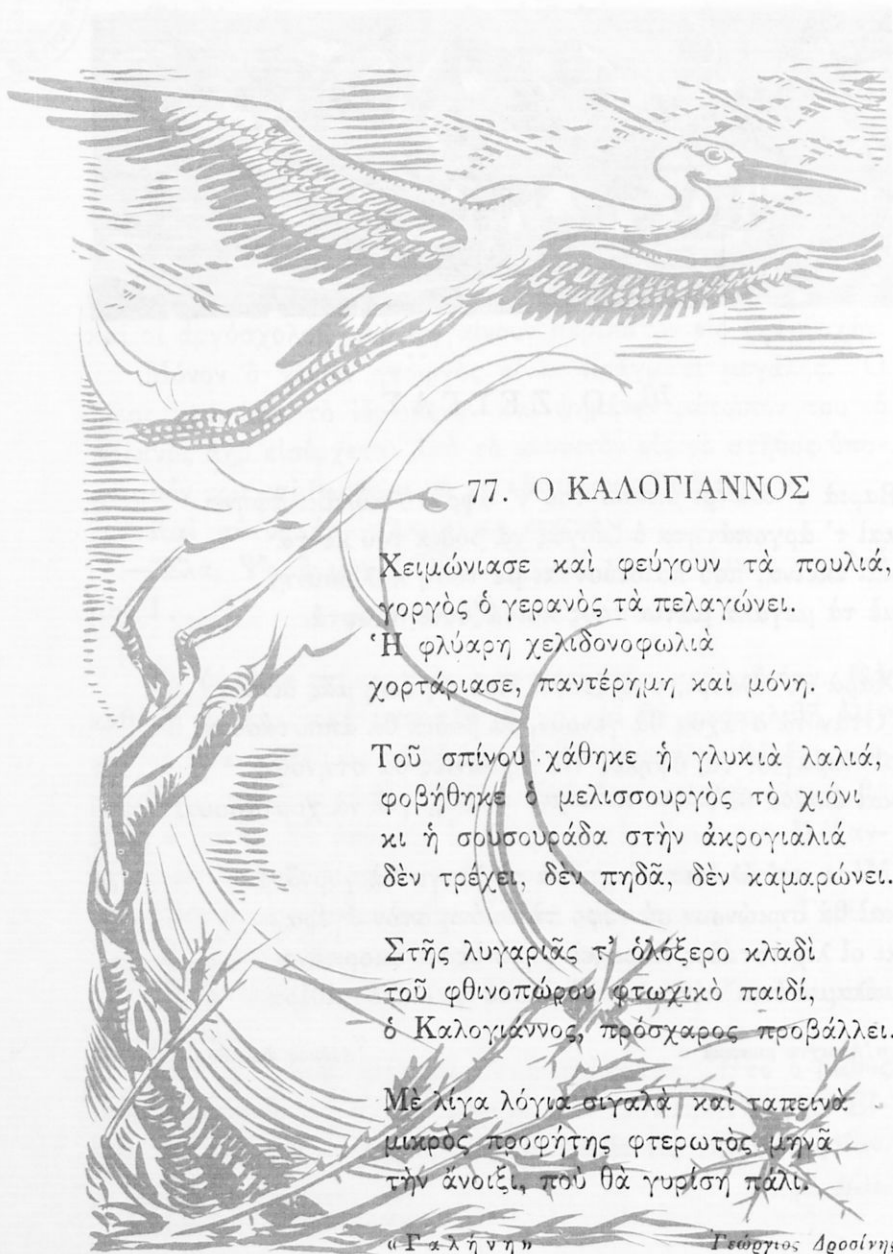
Βαριά τ' ἀλέτρι ὀπίσω του τ' ἀφράτο αὐλάκι ἀφήνει
καὶ τ' ἀργοπάτητα ὁ ζευγάς τὰ βόδια του κεντᾷ·
καὶ ἐκεῖνα, πού παιδεύονται μὲ τόση καλωσύνη,
μὲ τὰ μεγάλα μάτια τους κοιτάζουνε σκυφτά.

Χαρὰ στ' ἀλέτρι, στὸ ζευγά, πού τὴ ζωὴ μᾶς δίνουν.
"Όταν τὰ στάχυα θὰ γενοῦν, τὰ βόδια θὰ ἀποστάσουν,
οἱ παραγιοὶ τὶς ὑψηλὲς τὶς θημωνιὲς θὰ στήνουν
καὶ ἐκεῖνα θὰ βρουν καλαμιὰ πολλή, γιὰ νὰ χορτάσουν.

Μέσα στ' ἀλώνια τὰ χρυσὰ τ' ἄλογα θὰ γυρνᾶνε
καὶ θὰ σηκώνουν σύννεφο τὴ σκόνῃ στὸν ἀγέρα,
κι οἱ λιχιστάδες παρεκεῖ ψηλὰ θὲ νὰ σκορπᾶνε
μαλαματένια κότσαλα μέσ' στὸ γαλαζιο αἰθέρα.

« Ἀνοιχτὰ μυστικά »

Ἀλέκος Φωτιάδης

77. Ο ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΟΣ

Χειμώνιασε καὶ φεύγουν τὰ πουλιά,
γοργὸς ὁ γερανὸς τὰ πελαγώνει.
Ἡ φλύαρη χελιδνοφωλιά
χορτάρισε, παντέρμη καὶ μόνη.

Τοῦ σπίνου χάθηκε ἡ γλυκιὰ λαλιά,
φοβήθηκε ὁ μελισσουργὸς τὸ χιόνι
κι ἡ σουσουράδα στὴν ἀκρογιαλιά
δὲν τρέχει, δὲν πηδᾷ, δὲν καμαρώνει.

Στῆς λυγαριᾶς τ' ὀλόξερο κλαδί
τοῦ φθινοπώρου φτωχικὸ παιδί,
ὁ Καλογιάννος, πρόσχαρος προβάλλει.

Με λίγα λόγια σιγαλὰ καὶ ταπεινὰ
μικρὸς ποιητὴς φτερωτὸς μὴνᾶ
τὴν ἀνοιξί, ποὺ θὰ γυρίσῃ πάλι.

«Γ α λ ή ν η»

Γεώργιος Δροσίνης

78. ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

**Ἀπροσδόκητος
ἐπισκέπτης**

Τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς χιονιᾶς ἤκουσα ἓνα μικρὸν θόρυβον, ὥς νὰ ἔρριπτον λιθά-
ρια εἰς τὸν ὑαλοπίνακα τοῦ παραθύρου
μου. Στρέφω καὶ βλέπω ἓνα σπουργίτην νὰ κάθεται εἰς τὸ
κατώφλιον τοῦ παραθύρου.

Ἐγνώριζον ἀπὸ ἀναγνώσεις ὅτι τὰ πτηνὰ κάμνουν
τοιαύτας ἐπισκέψεις εἰς τὸν καιρὸν τῆς χιονιᾶς. Ἀληθῶς
ὅμως αὐτὸς μοῦ ἐκτύπησε μὲ τὸ ράμφος του τὸν ὑαλοπί-
νακα; Τὴν ἀμφιβολίαν μου διέλυσε νέον ράμφισμα, τὸ ὁποῖον
εἶδα τώρα μὲ τὰ μάτια μου. Καὶ τὸ πρᾶγμα μὲ συνεκίνησε
καὶ μάλιστα, ἂν θέλετε, μὲ ἐκολάκευσεν. Ὁ καημένος ὁ
σπουργίτης μοῦ ἔκαμνε μίαν τιμητικὴν διάκρισιν νὰ μὲ
θεωρῇ ὡς ἀνίκανον νὰ τοῦ κάμω κακὸν καὶ ἱκανὸν νὰ τὸν
λυπηθῶ.

Ἐπλησίασα σιγὰ σιγὰ εἰς τὸ παράθυρον.

Ὁ σπουργίτης, ἀφοῦ ἐτίναξε τὰ πτερὰ του, ἔκαμε μικρὸν κίνημα πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἐπειτα ἐστάθη καὶ μὲ παρετήρησε μὲ τὴν μεγάλην περιέργειαν, τὴν ὁποῖαν ἔχει κάποτε τὸ βλέμμα τῶν πτηνῶν.

Ἀπεῖχον τώρα ἀπὸ τὸ παράθυρον δύο βήματα.

Ὁ σπουργίτης ἐξηκολούθει νὰ μὲ παρατηρῇ. Ἐπειτα ἔκαμε κίνημα τῆς κεφαλῆς του ὡς χαιρετισμόν. Ἄλλ' ὅταν ἔφθασα εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἤπλωσα τὴν χεῖρα πρὸς τὸν σῦρτην, ὁ σπουργίτης ἐπέταξεν. Ἀδύνατον νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀγαθότητα.

Συμφιλίωσις Ἐρριψα ψίχουλα εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ παραθύρου, τὸ ὁποῖον ἐκαθάρισα ἀπὸ τὴν χιόνα, καὶ ἔκλεισα τὸ παράθυρον. Μετ' ὀλίγον εἶδα τὸν σπουργίτην νὰ ἐπανερχεταί εἰς τὸ παράθυρον καὶ ν' ἀρχίζῃ νὰ τρώγῃ λαϊμάργως τὰ ψιχία.

Καὶ ἀφοῦ ἐτελείωσεν, ἔκαμε νέον χαιρετισμόν· ἔπειτα ἐρράμφισε τὸν ὑαλοπίνακα καὶ ἐκίνει δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὴν κεφαλὴν, ὡς νὰ προσεπάθει νὰ διακρίνῃ τί ἐγίνετο μέσα εἰς τὸ δωμάτιον. Ἄλλ' ὅταν ἐπλησίασα ν' ἀνοίξω, ἐπέταξε πάλιν φοβισμένος.

Ἐρριψα νέα ψιχία εἰς τὸ μάρμαρον τοῦ παραθύρου, ἔρριψα καὶ ἄλλα εἰς τὸ πάτωμα κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρον καὶ ἐκάθησα εἰς τὸ βάθος τοῦ δωματίου ἀφήσας ἀνοιχτὸν τὸ παράθυρον.

Δὲν ἐπέρασαν πολλὰ λεπτά καὶ ὁ σπουργίτης ἐπανῆλθε. Μετὰ διαφόρους δισταγμοὺς ἐπήδησε καὶ μέσα εἰς τὸ δωμάτιον καὶ ἐξηκολούθησε νὰ τρώγῃ τὰ σκορπισμένα εἰς τὸ

πάτωμα ψιχία· ἦτο ὅμως ἀνήσυχος πάντοτε καὶ ἑτοιμὸς νὰ πετάξῃ.

Ἐπειτα μὲ ἐν πτερύγισμα ἀνέβη εἰς τὸ γραφεῖόν μου καὶ ἐκεῖθεν ἐστράφη καὶ μὲ παρετήρει· μὲ παρετήρει σχεδὸν πέντε λεπτά. Καὶ μοῦ ἐφάνη ὅτι εἰς τὰ μάτια του ὑπῆρχε μία λάμψις μειδιάματος.

Ἀλλὰ μόλις ἐκινήθην, ἐπέταξε καὶ δὲν ἐπανῆλθε πλέον. Οὔτε καὶ ἐγὼ ἠδυνάμην νὰ ἔχω τὸ παράθυρον περισσότερον ἀνοιχτόν.

Ἀνέμενον τὴν ἐπομένην· ἀνέμενον καὶ τὴν μεθεπομένην ν' ἀκούσω τὸ ράμφισμά του εἰς τὸ παράθυρον. Ἐπεθύμουν νὰ συνεχίσωμεν τὰς σχέσεις μας, νὰ γίνωμεν φίλοι. Τὰ στρουθία, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἔχουν τὴν χάριν ὅλων τῶν μικρῶν πτηνῶν, ἐνθυμίζουν καὶ τὴν πραότητα καὶ ἀγαθότητα Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος συχνὰ τὰ ἀνέφερεν εἰς τὰς παραβολὰς του.

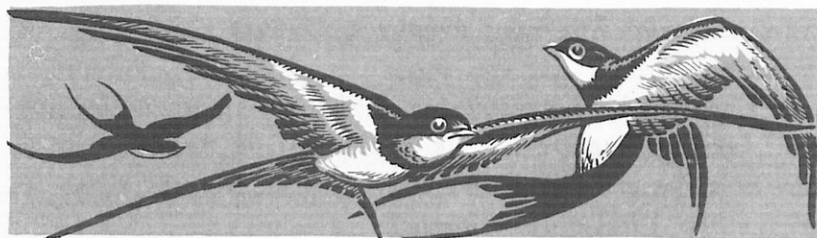
Ἀλλὰ δὲν ἦλθεν...

Ἐφημερίς « Ἐμπρὸς »

Ἰωάννης Κονδυλάκης

(Διόσκου Ν. Α. Κοντοπούλου)

79. ΑΙ ΧΕΛΙΔΟΝΕΣ

**Προάγγελοι
τῆς ἀνοιξέως**

Τὰ πρωινὰ κελαδήματα, τὰ ὅποια χαιρετίζουν τὸν ἥλιον καὶ δοξολογοῦν τὸν Πλάστην, ἀντηχοῦν ἀπὸ τινος ζωηρότερα, πολυπληθέστερα. Ἡ συναυλία των μὲ εὐφραίνει κάθε αὐγὴν, ὅταν ἐξυπνῶ καὶ ἀνοίγω τὸ παράθυρόν μου.

Ἀπέναντι ἔχω ἓν δένδρον ὑψηλόν, τοῦ ὁποίου οἱ κλάδοι τώρα ἤρχισαν νὰ φουντώνουν καὶ νὰ πρασινίζουν. Ἐπὶ τοῦ δένδρου τούτου τονίζουν τὸν πρωινόν των ὕμνον οἱ πτερωτοὶ ψάλται τῆς περιοχῆς μας. Καὶ γύρω πρασινίζουν τὰ φυτὰ καὶ τὰ δενδράκια τῆς αὐλῆς καὶ εἶναι μία μικρὰ εἰκὼν ἀνοιξέως αὕτη, ἡ ὁποία παρουσιάζεται ἐμπρὸς μου κάθε πρωί, ὅταν ἀνοίγω τὸ παράθυρον.

Ναί, ἡ ἀνοιξίς ἦλθεν ! Μᾶς τὸ λέγει ὁ γαλανὸς οὐρανὸς, μᾶς τὸ ἐπαναλαμβάνει τὸ πράσινον τῆς γῆς, μᾶς τὸ βεβαιώνει τὸ κελάδημα τῶν πτηνῶν.

Ἦλθεν ἡ ἀνοιξίς καί, ὅπως πάντοτε, τὸ ἀνθοστόλιστον ἄρμα της τὸ ἔσυραν αἱ χελιδόνες. Ὡ, τὰ ἀγαπημένα, τὰ λατρευτὰ πτηνά, οἱ προάγγελοι τῶν ὡραίων ἡμερῶν !

Τὰς εἶδατε, τὰς εἶδατε πάλιν νὰ διασχίζουν μὲ τὴν χαριτωμένην των πτῆσιν τὸν γαλάζιον ἄερα καὶ νὰ τὸν γε-

μίζουν με τὴν ἁρμονίαν τῶν τερετισμῶν των ; Καὶ ἐπληρώθη ἀπὸ χαρὰν ἡ ψυχὴ σας εἰς τὴν συνάντησιν τῶν καλῶν καὶ πιστῶν φίλων, αἱ ὁποῖαι ἐπανέρχονται εἰς τὰς παλαιάς των φωλεάς, διὰ νὰ μείνουν μαζί μας ὅσον θὰ διαρκέσῃ ἡ ὥραία ἐποχὴ ;

Ναί· δὲν ὑπάρχει ἀγαπητότερον πτηνὸν ἀπὸ τὴν χελιδόνα ! Ἐρχεται μαζί με τὴν ἀνοιξιν καὶ εἶναι τὸ σύμβολον τῆς ἀναγεννήσεως τῆς ζωῆς.

Ἀρεταί της Ἡ χελιδὼν εἶναι φίλη τοῦ ἀνθρώπου καὶ κατὰ προτίμησιν στήνει τὴν φωλεάν της πλησίον εἰς τὰς κατοικίας τῶν ἀνθρώπων καὶ πολλάκις μέσα εἰς αὐτάς.

Δίδει τὸ μέγα παράδειγμα τῆς φιλοπονίας, τῆς οἰκογενειακῆς ἀγάπης, τοῦ κοινωνικοῦ αἰσθήματος, διότι εἶναι πολὺ φιλόπρονος, φιλόστοργος καὶ κοινωνική. Ἡ παρουσία της θεωρεῖται ὡς καλὸς οἰωνὸς καὶ γίνεται παντοῦ δεκτὴ ὡς εὐλογία Θεοῦ.

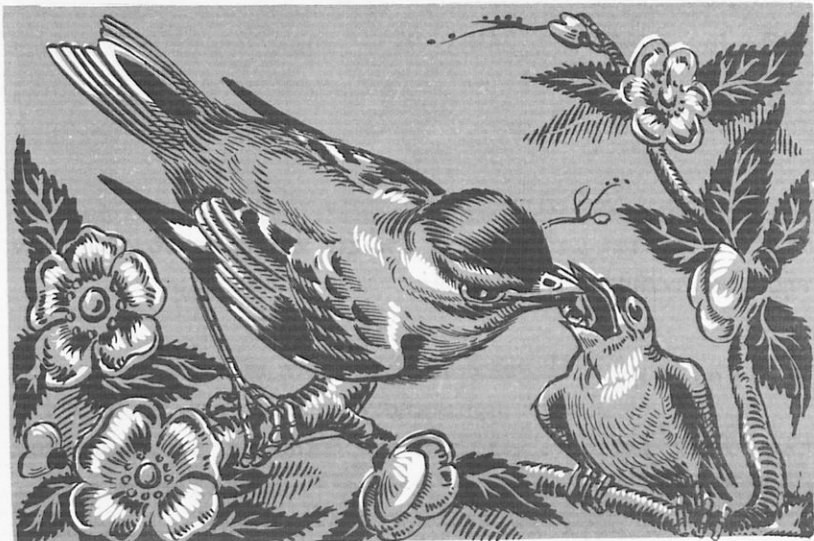
Καὶ δὲν εἶναι μόνον στολισμός· δὲν μᾶς εὐχαριστεῖ ἀπλῶς με τὴν χάριν τῆς πτήσεώς της καὶ με τὴν γλυκύτητα τοῦ ἄσματός της. Εἶναι καὶ εὐεργέτης τοῦ ἀνθρώπου· διότι καθαρίζει τὴν ἀτμόσφαιραν ἀπὸ τοὺς κώνωπας καὶ τὰ ἄλλα βλαβερὰ ἔντομα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν κυρίως τὴν τροφήν της.

Ἐπειτα χρησιμεύει κάποτε καὶ ὡς εἶδος βαρομέτρου. Οἱ χωρικοὶ μάλιστα, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἄλλο, μεταχειρίζονται τὴν χελιδόνα· ὅταν πετᾷ χαμηλά, προμηνύει βροχὴν· ὅταν πετᾷ ὑψηλά, προμηνύει καλοκαιρίαν.

Αἱ χελιδόνες εἶναι ὅχι μόνον εὐχάριστοι φίλοι, ἀλλὰ καὶ ὠφέλιμα καὶ εὐεργετικὰ πτηνά.

Γρηγόριος Ξενόπουλος

« Διάπλασις τῶν Παίδων »

80. Ο ΜΑΙΟΣ

Ἦλθεν ὁ Μάιος.

Μεγάλη ἐορτὴ εἰς τὸν δροσερὸν καὶ ἀνθοστόλιστον κήπον. Ἄνθη εἰς τὰ δένδρα, ἄνθη εἰς τοὺς θάμνους, ἄνθη εἰς τὴν χλόην, ἄνθη παντοῦ. Τὰ χρώματα συνδυάζονται ἐναρμονίως μὲ τὰ ἀρώματα. Αἱ κατακόκκιναι παπαροῦναι ἀδελφώνονται μὲ τὰς λευκὰς μαργαρίτας καὶ τὸ βαρὺ ἄρωμα τῶν κρίνων μὲ τὴν λεπτὴν εὐωδίαν τῶν ρόδων. Καὶ ἡ πρωινή δρόσος κατακοσμεῖ τὰ φύλλα καὶ τὰ πέταλα μὲ ἀδάμαντας, μὲ τοὺς ὁποίους παίζουν παιδρῶς αἱ πρῶται ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου.

Εἰς τὴν καθαρὰν, τὴν γαλανήν, τὴν εὐώδη ἀτμόσφαιραν τοῦ κήπου πετοῦν ἀναρίθμητα ἕντομα καὶ πτηνὰ βομ-

βοῦντα, τερετίζοντα, κελαδοῦντα. Ἡ συναυλία των ἡ πανηγυρική, συμπληροῖ τὴν ὄψιν τοῦ κήπου τὴν ἐορτάσιμον· ἀντὶ τῶν ἀφθόνων ἀνθέων, τὰ ὁποῖα κοιτάζουν μὲ ἀγάπην καὶ θαυμασμόν, ψάλλουν τὰ πτηνὰ τὸν ὕμνον τοῦ Μαΐου. Καὶ ἐνῶ πετοῦν μὲ κελαδήματα, πλησιάζουν τὰ ἄνθη, ὥς διὰ νὰ αἰσθανθοῦν αὐτὰ τὴν εὐωδίαν των, ὥς διὰ ν' ἀκούσουν ἐκεῖνα τὸ ἄσμα των.

Καὶ λέγουν τὰ ἄνθη πρὸς τὰ πτηνὰ :

— Σᾶς ζηλεύομεν καὶ σᾶς μακαρίζομεν. Πόσον εἴσθε εὐτυχισμένα, ποὺ ἔχετε λάρυγγα μουσικὸν καὶ ἡμπορεῖτε νὰ τονίζετε ἄσματα πρὸς τὸν Δημιουργόν μας ! Ἡμεῖς εὐωδιάζομεν καὶ αἰσθανόμεθα· ἀλλὰ δὲν ἡμποροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν ὅ,τι αἰσθανόμεθα μὲ ἄσματα.

Καὶ ἀπαντοῦν τὰ πτηνὰ πρὸς τὰ ἄνθη :

— Ἡ εὐωδία σας ἐκφράζει τὰ αἰσθήματά σας. Ἡμεῖς προσευχόμεθα μὲ ἄσματα εἰς τὸν μέγαν αὐτὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ ! Ἀλλὰ σεῖς εἴσθε τὰ θυμιατήρια, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκπέμπεται πρὸς τὸν οὐρανὸν μαζὶ μὲ τὴν προσευχὴν ἡ εὐωδία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης !

Καὶ τὸ ἄγνον παιδίον, τὸ ὁποῖον ἔρχεται τὴν πρωινὴν ἐκείνην ὥραν, διὰ νὰ δρέψῃ τὰ ἄνθη τοῦ Μαΐου, ἀκούει, ἐννοεῖ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθέων καὶ τῶν πτηνῶν καὶ λέγει :

— Νά, ὁ κήπος αὐτὸς εἶναι ναός, εἰς τὸν ὁποῖον δοξάζεται καὶ ὑμνεῖται ὁ Δημιουργός. Σήμερον εἶναι ἡ μεγίστη τῶν ἐορτῶν. Ἐορτάζει ἡ φύσις. Τὰ πτηνὰ διηγοῦνται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ θυμιατήρια τῶν ἀνθέων ἐκπέμπουν πρὸς Αὐτὸν τὸν λιβανωτὸν τῆς λατρείας καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης.

Γρηγόριος Ξενόπουλος

81. ΠΡΩΤΗ ΜΑΪΟΥ

Τοῦ Μαγιοῦ ροδοφαίνεται ἡ μέρα,
ποῦ ὠραιότερη ἢ φύσι ξυπνάει,
καὶ τὴν κάνουν λαμπρὰ καὶ γελάει
πρασινάδες, ἀχτῖνες, νερά.

Ἄνθη κι ἄνθη βαστοῦνε στὸ χέρι
παιδιὰ κι ἄντρες, γυναῖκες καὶ γέροι·
ἄσπροντύματα, γέλια καὶ κρότοι,
ὅλοι οἱ δρόμοι γεμάτοι χαρά.

Ναί, χαρῆτε τοῦ χρόνου τῇ νιότη,
ἄντρες, γέροι, γυναῖκες, παιδιὰ !

« Ἀ π α ν τ α »

Διονύσιος Σολωμός

82. ΟΙ ΑΣΤΑΚΟΙ

—'Αστακοί ! 'Αστακοί ! Ζωντανοί ἀστακοί !

Εἶναι πολὺ φυσικὸν ἐγώ, ὁ ὅποῖος κατάγομαι ἀπὸ ἀσταχοφόρον νῆσον, νὰ συγκινοῦμαι περισσότερον ἀπὸ τὰς φωνὰς τῶν πλανοδίων πωλητῶν τῶν ἀστακῶν. Ἀφῆνω τότε τὴν ἐργασίαν μου καὶ σπεύδω πρὸς τὸ παράθυρον, ἵνα ἀπολαύσω διὰ τῶν ὀφθαλμῶν μου τὰ θαλασσινὰ τῆς πατρίδος μου.

Καὶ φαντάζομαι τότε τὸ ἐκλεκτὸν αὐτὸ ὀστρακόδερμον ὄχι εἰς τὴν ἀθηναϊκὴν ἰχθυαγοράν, ἀλλ' εἰς τὴν μοσχοβολοῦσαν ἀκτὴν τῆς νήσου μου, εἰς τὴν πρῶραν ἀλιευτικοῦ πλοιαρίου. Βλέπω μὲ τὴν φαντασίαν μου διαφόρου ἡλικίας καὶ μεγέθους ἀστακοὺς, ἐφήβους, νεοσυλλέκτους ἢ γηραιούς, ὁλόκληρον λόχον. "Οἱ εἶναι ὀπλισμένοι, ὅλοι μοῦ φαίνονται ὅτι ἀναπαύονται, ὥς νὰ ἤρχοντο ἀπὸ μεγάλα στρατιωτικὰ γυμνάσια, ἐπάνω εἰς τὴν πρῶραν τοῦ πλοίου. Θαυμάζω τοὺς ἀγκυλωτοὺς καὶ γαμψωνύχους ἀμετρήτους πόδας των — δέκα ἕκαστος !

"Οἱ εἶναι ὀπλισμένοι μὲ τὸν ἀκανθώδη ὀπλισμόν, τὰ πιστόλια των, τὰ μαχαίρια των, τὰ γιαταγάνια των ! Καὶ

ὅλοι εἶναι θωρακχοφόροι προστατευόμενοι ἀπὸ ἀκανθωτὸν θώρακα, ὁ ὁποῖος περιβάλλει ἰσχυρῶς τὰ νῶτά των, ἀπὸ οὐρανὸν ὀστρακοειδῆ καὶ δύο ἀεικινήτους κεραίας ἐμπρὸς μακρὰς ὡς δύο δόρατα.

“ὦ ! ἐκεῖνος ὁ χρωματισμός των ! Τί μαγεία ! “Ὅλαι αἱ εὐγενέστεραι ἀποχρώσεις τοῦ πορφυροῦ.

— ‘Ἀστακοί ! ‘Ἀστακοί ! Ζωντανοὶ ἀστακοί !

Πάρετῆρησα ὅτι αἱ φωναὶ αὐταὶ τῶν πλανοδίων πωλητῶν ἀντηχοῦν συνήθως κατὰ Παρασκευὴν. Διότι τὴν ἡμέραν αὐτὴν καταπλέει τὸ ἀτμόπλοιο ἀπὸ τὴν Σκυῖρον, τὴν κατ’ ἐξοχὴν ἀστακοτρόφον νῆσον.

Ἰσως νὰ ὑπῆρχεν ἀρχαῖος μῦθος περὶ γενεαλογίας τῶν ἀστακῶν, ὁ ὁποῖος νὰ ἐλησμονήθη. Ἀσφαλῶς ὁ μῦθος αὐτὸς θὰ ἔλεγεν ὅτι ὁ Κίμων, καθυποτάξας ποτὲ τὴν νῆσον Σκυῖρον ὑπὸ τὴν ἀθηναϊκὴν κυριαρχίαν, ἔπνιξεν ὅλους τοὺς ἀρχαίους τῆς νήσου κατοίκους, τοὺς ἀγρίους Δόλοπας, παραδοθέντας ἐνόπλιως εἰς αὐτόν. Ἰσως οἱ Δόλοπες οὗτοι, κατὰ τὸν μῦθον, νὰ εἶναι οἱ σύγχρονοι ἀστακοί». Ἐκεῖθεν θὰ διεδόθη τὸ ὀστρακόδερμον τοῦτο θαλασσινὸν εἰς ὅλας τὰς Σποράδας, εἰς ὅλας τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους καὶ εἰς τὰς λοιπὰς τῆς Ἑλλάδος παραλίας.

Ἄλλ’ εἰς τὴν Σκυῖρον ἡ ἀλιεῖα τῶν ἀστακῶν εἶναι πλουσιωτάτη. Εἰς τὴν ἐρημικὴν ἐκείνην θάλασσαν τῆς νήσου διαιτῶνται χιλιάδες χιλιάδων ἀστακοί. Γίνεται δὲ ὡς ἐξῆς ἡ ἀλιεῖα των :

Οἱ ἀλιεῖς ἔχουν ἐκεῖ ἐπίτηδες δίκτυα δι’ ἀστακοὺς μετέλας ὁπὰς, διὰ τῶν ὁποίων συλλαμβάνονται τὰ θαυμάσια αὐτὰ θαλασσινὰ εὐκολώτατα, ὅταν ἐξέρχονται εἰς βοσκὴν. Τὰ δὲ ὅπλα των ἐκεῖνα τὰ πολλὰ καὶ φοβερά, οἱ γαμφοὶ ὄνυχες καὶ αἱ ἄλλαι ἀκανθοὶ τοῦ θώρακος των, χρησιμεύουν μόνον διὰ τὴν ἀσφαλεστέραν σύλληψίν των.

Τοὺς αἰχμαλώτους των αὐτοὺς τοὺς μεταφέρουν οἱ ἀλιεῖς καὶ τοὺς ρίπτουν εἰς θαλασσίας μάνδρας, τὰς ὁποίας ἐπίτηδες ἔχουν εἰς τοὺς πλέον ἡσυχούς ὄρμους τῆς νήσου, ἵνα διατηρῶνται ζωντανοὶ μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ ἀτμοπλοίου. Τότε δὲ τοὺς τοποθετοῦν μὲ προσοχὴν ἐντὸς καλάθων μεγάλων, τοὺς ὁποίους σκεπάζουν διὰ κλώνων σχίνων ἢ ἄλλων θάμνων.

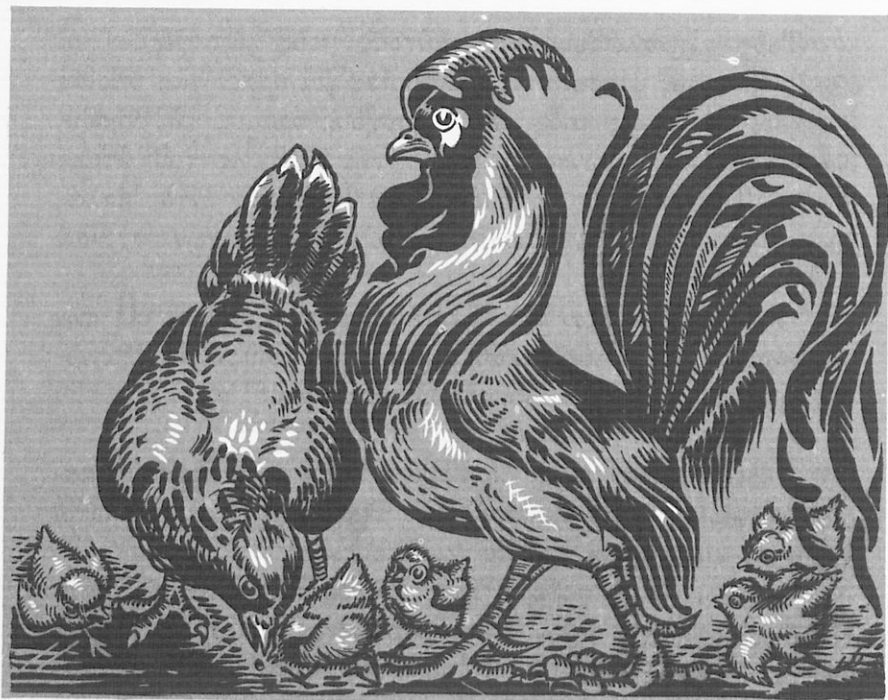
Ὅσοι τῶν ἀλιέων δὲν ἔχουν μάνδρας κρεμοῦν εἰς τὴν θάλασσαν αὐτοὺς τοὺς καλάθους, τοὺς ἐτοιμοὺς πρὸς ἐξαγωγὴν, μέχρι τοῦ κατάπλου τοῦ ἀτμοπλοίου.

Περιεργότερον εἶναι τὸ θέαμα, ὅταν ἐντὸς τῆς θαλασσίας μάνδρας, ὅπου φυλάσσονται ἐλεύθεροι οἱ αἰχμάλωτοι ἀστακοί, εἰσχωρήσῃ κανεῖς ὀκτάπους.

Οὗτος εἶναι ὁ φοβερώτερος ἐχθρὸς τῶν ἀστακῶν. Αὐτὸς ὁ πάνοπλος, ὁ ἔχων τόσον βαρύτατον ὀπλισμόν, ὁ ἔχων θώρακα ἰσχυρότατον μὲ ἀναριθμήτους ἀκάνθας, καταλαμβάνεται ἀμέσως ὑπὸ ἀνεξηγήτου φόβου πρὸ τοῦ μαλακοῦ καὶ ἀόπλου ὀκτάποδος. Κάνει βιαιοτάτας κινήσεις ἐντὸς τῆς θαλασσίας μάνδρας. Ἀναταράσσει τὸ ὕδωρ, κινεῖ ἀπελπισμένος τοὺς πελωρίους ἐκείνους μύστακάς του καὶ κτυπᾷ ἀστραπιαίως τὴν τόσον δεινῶς θωρακισμένην οὐράν του.

Τόσα δὲ ἄλματα αἰφνίδια κάνει ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὥστε διὰ ζωηροτάτων τιναγμῶν ἀνατινάσσεται ἔξω εἰς τὴν ξηράν, ὅπως σωθῇ ὁ δυστυχὴς στρατάρχης ! Διότι ὁ εἰσχωρήσας εἰς τὴν μάνδραν φοβερὸς ἐκεῖνος ἐχθρὸς του μὲ τὴν πλαδαράν καὶ ὡς ζύμην μαλακὴν σάρκα του ἔχει τὴν ἐπιτηδεϊότητα νὰ περισφίγγῃ τὸν δυστυχῆ ἀστακὸν μὲ τοὺς πλοκάμους του καὶ νὰ τὸν φονεύῃ ἀπομυζῶν τὰς σάρκας του.

Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης

83. ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΕΙΣ ΟΡΝΙΘΟΤΡΟΦΕΙΟΝ

Εἰς μίαν ὠραίαν νῆσον τῶν Κυκλάδων, εἰς τὸ γυμνασιον τῆς ὁποίας πρωτοδιωρίσθην Καθηγητῆς, ἐπληροφορήθην ὅτι ἐλειτούργει ἐν ὀρνιθοτροφείῳ. Δύο μορφωμένοι ἐντόπιοι εἶχον συνεταιρισθῇ καὶ εἶχον ἀγοράσει πλησίον τῆς πόλεως ἐν κτῆμα ὀλίγων στρεμμάτων, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπὸ τινων ἐτῶν ἐγκατέστησαν τὴν ἐπιχείρησίν των.

Μίαν ἡλιόλουστον ἡμέραν ἀπεφασίσαμεν μὲ ὀλίγους φίλους νὰ ὑπάγωμεν ἐκεῖ πρὸς ἐπίσκεψιν. Οἱ ἰδιοκτῆται των μᾶς εἶχον πολλάκις προσκαλέσει καὶ τοὺς εἶχομεν ὑποσχεθῇ.

Ἡ πρώτη ἐντύπωσίς μας, μόλις εἰσήλθομεν εἰς τὸ μικρὸν κτῆμα, ἦτο ὅτι ἐπεκράτει τάξις καὶ καθαριότης. Πυκνὸν συρματόπλεγμα τὸ περιέφρασσεν ὁλόκληρον, ὥστε νὰ ἐμποδίζωνται αἱ ὄρνιθες νὰ ἐξέρχωνται. Πυκνὰ δενδρύλλια φουντουκιῶν καθίστων ἀδύνατον τὴν ἐπίθεσιν ἱεράκων, διότι θὰ ἐπέπιπτον μὲ ὀρμὴν εἰς τοὺς κλάδους των καὶ θὰ ἐφονεύοντο. Αἱ ὄρνιθες πάλιν, βόσκουσαι ὑπὸ τὰ δενδρύλλια, προεφυλάσσοντο ἀπὸ τὸ ψῦχος τοῦ χειμῶνος καὶ ἀπὸ τὸν καύσωνα τοῦ θέρους. Καὶ οἱ ἱέρακες δυσκόλως τὰς διέκρινον ἀπὸ μέγα ὕψος. Εὐτυχῶς δὲν ὑπῆρχε φόβος ἀπὸ τὰς ἀλώπεκας, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἄγνωστοι εἰς τὰς μικρὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου.

Περιποιητικώτατοι καὶ προθυμότατοι οἱ ἰδιοκτῆται πρῶτον μᾶς προσέφερον εἰς τὴν καθαρὰν τραπεζαρίαν τῆς μικρᾶς κατοικίας των γλύκισμα καὶ καφὲν καὶ μετ' ὀλίγον μᾶς περιέφερον εἰς τὰς ἐγκαταστάσεις τοῦ ὀρνιθοτροφείου.

Εἰς ἓν εὐρύχωρον ἐπίμηκες ὑπόστεγον, διηρημένον εἰς ἀρκετὰ διαμερίσματα, εἶδομεν μὲ εὐχάριστον ἔκπληξιν πολλὰ διαφέροντα πράγματα. Ἐδῶ εἶχεν ἐγκατασταθῇ ἡ ἐκκολαπτική μηχανὴ καὶ ἀμέσως κατόπιν ἦτο τὸ διαμέρισμα τῶν νεοσσῶν, οἱ ὁποῖοι ἐτρέφοντο μὲ φιλοκομμένην τροφὴν καὶ ἐχοιμῶντο εἰς θερμὴν φωλεάν. Εἰς ἄλλο διαμέρισμα ἐτρέφοντο αἱ ὄρνιθες, αἱ ὁποῖαι ἐγέννων σχεδὸν καθημερινῶς ᾧά, διότι ἡ ποσότης, ἡ ποιότης καὶ ἡ ὥρα τῆς τροφῆς των ἦσαν ἐπιστημονικῶς ὠρισμένοι. Ἐντύπωσιν μᾶς ἐπροξένησε τὸ μέγεθος τῶν ὀρνίθων, διότι ἦσαν ἐκλεκτοῦ καὶ καρποφόρου εἶδους. Εἰς ἰδιαίτερον διαμέρισμα ἐτρέφοντο οἱ πετεινοί, οἱ προωρισμένοι πρὸς πώλησιν. Τὸ βάρος τῶν μεγαλυτέρων ἐκ τούτων δὲν ἦτο κατώτερον τοῦ βάρους τῆς γαλοπούλας.

Οἱ ὀρνιθοτρόφοι μᾶς ἔδιδον πληροφορίας διὰ τὸν τρό-

πον τῆς διατροφῆς τῶν ὀρνίθων. Μεγάλην προσοχήν, μᾶς εἶπον, πρέπει νὰ καταβάλλουν διὰ τὴν προφύλαξιν ἀπὸ τὰ ζῴφια καὶ τὰς πολλὰς ἀσθενείας, αἱ ὁποῖαι ἀπειλοῦν τὰ πουλερικά, δηλαδή τὴν ψεῖραν, τὴν διφθερίτιδα, τὴν χολέραν κλπ. Διὰ τοῦτο διετῆρουν πάντοτε μεγάλην καθαριότητα καὶ ἑκαμνον συχνὰς ἀπολυμάνσεις. Ἐπίσης, μᾶς εἶπον, καὶ ἡ τροφή πρέπει νὰ δίδεται συμφώνως πρὸς ἐπιστημονικὰς ὁδηγίας. Μᾶς ἐπέδειξαν δὲ καὶ μερικὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα εἶχον γράψει εἰδικοὶ πτηνολόγοι. Ἄν δὲν ἐφαρμόσῃ ὁ πτηνοτρόφος αὐτὰς τὰς ὁδηγίας, προσέθεσαν, ματαιοπονεῖ.

— Καὶ ἀπὸ ποῦ προμηθεύσθε τὰς τροφάς; τοὺς ἠρώτησα.

— Μερικὰς καλλιεργοῦμεν εἰς ἄλλα κτήματά μας οἱ ἴδιοι. Τὰς περισσοτέρας ὅμως τὰς ἀγοράζομεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, διότι, ὅπως βλέπετε, ἡ νῆσός μας εἶναι μᾶλλον ἄγονος.

— Καὶ συμφέρει ἡ ἐπιχειρήσις σας, ἐὰν ἀγοράζετε τὰς τροφάς ;

Μᾶς ἐξήγησαν μὲ ἀριθμοὺς ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ ἐκμετάλλευσις τῶν ὀρνίθων ἀφήνει σημαντικὸν κέρδος. Βεβαίως εἰς εὐφορώτερα μέρη τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἡ καλλιέργεια ὄλων τῶν τροφῶν εἶναι δυνατόν νὰ γίνεται ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς ὀρνιθοτρόφους, τὸ κέρδος εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερον. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀγρόνους νήσους συμφέρει. Κεφάλαια πολλὰ δὲν ἀπαιτεῖ ἡ ἐπιχειρήσις οὔτε μεγάλην προσωπικὴν ἀπασχόλησιν. Ἐπομένως δὲν τοὺς ἐμποδίζει νὰ ἀσχολοῦνται καὶ μὲ τὰς ἄλλας γεωργικὰς ἐργασίας των.

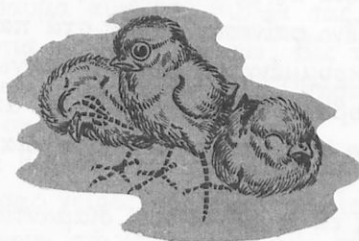
Χρειαζόμεθα πολλὰ ἀκόμη ὀρνιθοτροφεῖα εἰς τὴν πατρίδα μας, μᾶς ἐπληροφόρησαν, διότι πληρῶνομεν κατ' ἔτος πολλὰ ἑκατομμύρια δραχμῶν διὰ τὴν εἰσαγωγὴν ὧν καὶ πουλερικῶν. Καὶ ὅμως τὸ κλῆμά μας εἶναι θαυμάσιον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὀρνιθοτροφίας εἰς τοιοῦτον σημεῖον, ὥστε καὶ νὰ ἐξάγωμεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Τὸ Κράτος σήμερον προσπαθεῖ νὰ ἐνισχύσῃ κάθε σχετικὴν προσπάθειαν. Ἔχει ιδρύσει πτηνοτροφικὰς σχολὰς, παρέχει εὐκολίας εἰς τὴν προμήθειαν τροφῶν καὶ ὀργανώνει ἐτησίας πτηνοτροφικὰς ἐκθέσεις εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, εἰς τὰς ὁποίας ἀπονέμει βραβεῖα χρηματικά καὶ μετὰλλια. Καὶ οἱ ἴδιοι εἶχον βραβευθῇ εἰς μίαν τοιαύτην ἐκθεσιν.

Συνεχάρημεν τοὺς ὀρνιθοτρόφους διὰ τὸ τόσον ὠφέλιμον ἔργον των καὶ ἀνεχωρήσαμεν διὰ τὴν πόλιν.

Καθ' ὁδὸν ὑπελογίζαμεν πόσα θὰ εἶχε νὰ κερδήσῃ ἡ ἐθνικὴ μας οἰκονομία, ἂν εὕρισκοντο καὶ πολλοὶ ἄλλοι ὅμοιοί των !

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

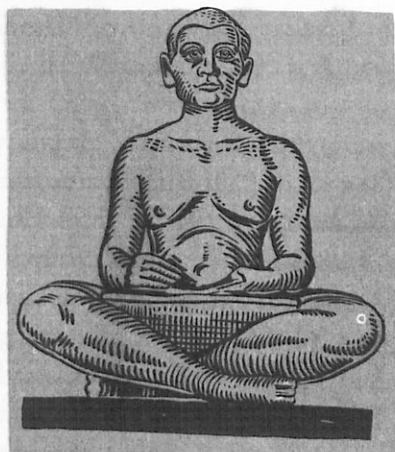

84. ΥΜΝΟΣ ΤΟΥ ΠΗΛΙΟΥ

Ἡ πλάσι ἢ παντοδύναμη κι ἀπόνετη μητέρα
γιὰ σένα δὲν ἐστάθηκε καθόλου ἀκριβοχέρα.
Ἄν ἔδωσε σ' ἄλλο βουνὸ ψῆλος καὶ περηφάνεια,
κι ἄλλο βουνὸ ἂν τὸ σκέπασε μὲ λόγγους καὶ ρουμάνια,
κι ἄλλο βουνὸ ἂν στεφάνωσεν ὀλοχρονὶς μὲ χιόνια,
μάζεψε ἀπ' ὅλα τὰ βουνὰ τὴ μοιρασμένη χάρι,
τὴν ἔσμιξε καὶ σ' ἔπλασε, βουνό, βουνῶν καμάρι !

Κι ὅταν ἀτόφιο καὶ βαρὺ καὶ παγωμένο χιόνι
ἀπὸ τὰ πόδια ὡς τὴν κορφή πέφτη καὶ σὲ πλακῶνῃ,
μαρμαρωμένο φαίνεσαι καθὼς στὰ παραμύθια.
Μὰ ἔχεις κρυμμένη τὴ ζωὴ στὰ παγωμένα στήθια
κι ἅμα προβάλλῃ ὀλόφεγγος ὁ ἥλιος ἀπ' ἀγνάντια,
τὸ μάρμαρο σπᾶ καὶ γεννᾷ σμαράγδια καὶ διαμάντια.

Σμαράγδια τὰ ρουμάνια σου, διαμάντια τὰ νερά σου
ἀπλώνονται, σκορπίζονται, χύνονται ὀλόγυρά σου,
χαρίσματα ἀξετίμητα καὶ δῶρα εὐλογημένα
στὰ εἰκοσιτέσσερα χωριά, πού κρέμονται ἀπὸ σένα.
Καὶ δίνεις στὶς ζωὲς ζωὴ, φέρνεις στὶς χάρες χάρι,
περήφανο καὶ σπλαγχνικὸ βουνό, βουνῶν καμάρι !

Ε'. ΑΠΟ ΤΑΣ ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ

85. ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τυπογραφία — 'Επάνω εἰς τὰ θρανία σας, φίλοι μου, εἶπε μίαν ἡμέραν ὁ διδάσκαλος, βλέπω τὰ βιβλία σας. "Ω, τί θαῦμα αὐτὰ τὰ βιβλία σας, τί ώραῖα εἰς ἐμφάνισιν, τί πλούσια εἰς περιεχόμενον! Εἰς τὰς εἰκονογραφημένας σελίδας των συσσωρεύονται ὡς θησαυρὸς αἱ καλύτεραι ἀνθρώπινοι σκέψεις.

'Εν τούτοις τὰ βιβλία σας, τὰ τόσον πολύτιμα καὶ εὐθηνά, αἱ παιδικαὶ σας χεῖρες πολλάκις, χωρὶς νὰ προσέχετε καὶ πολὺ, τὰ ζαρώνουν, τὰ καταρρακώνουν, τὰ σχίζουν. Λησμονεῖτε, φαίνεται, τὴν μεγάλην ἀξίαν των. Καὶ ὅμως μὲ ἐν βιβλίον, τὸ βιβλίον π.χ. τῆς γεωγραφίας σας, δύνασθε νὰ ταξιδεύσετε εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ νὰ γνωρίσετε τοὺς κατοίκους, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰ προϊόντα τῆς μακρινῆς αὐτῆς χώρας.

Οἱ μαθηταὶ ἔμειναν ἐκπληκτοί. Ἦκουον πράγματα, ποὺ δὲν τὰ εἶχον ἕως τώρα σκεφθῇ. Καὶ ὁ διδάσκαλος ἐσυνέχισεν:

— Παλαιότερα τὰ βιβλία τὰ ἀντέγραφον οἱ ἀντιγραφεῖς μὲ τὴν χεῖρα. Ὅλα τὰ βιβλία ἦσαν χειρόγραφα καὶ δι' αὐτὸ ἐπωλοῦντο πολὺ ἀκριβά. Μόνον οἱ πολὺ πλούσιοι ἄνθρωποι ἠδύναντο νὰ ἔχουν βιβλία.

Ἄν ἦσαν καὶ σήμερον τὰ βιβλία χειρόγραφα, ἐλάχιστοι ἀπὸ σᾶς θὰ εἶχετε τὸ Ἀναγνωστικόν σας, διότι θὰ ἦτο πανάκριβον. Τί δυστυχία διὰ σᾶς, τὴν οἰκογένειάν σας, τὴν πατρίδα μας ! Θὰ ἐμένατε ἀγράμματοι !

Ἄλλ' ὅχι δὲν μένετε. Πρὸ 500 ἐτῶν ἐφευρέθη ἡ τυπογραφία καὶ τὰ βιβλία πλέον εἶναι εὐθηνά, διότι τυπώνονται πολλὰ συγχρόνως. Ὅλοι σήμερον ἠμποροῦν νὰ ἀποκτήσουν βιβλία, καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ πτωχοί. Ἀλλὰ γνωρίζετε ποῖος ἐφεῦρε τὴν τυπογραφίαν ;

— Ὁ Γερμανὸς Γουτεμβέργιος, εἶπον πολλοὶ μαθηταί.

Καὶ γνωρίζει κανεὶς σας περὶ τῆς ζωῆς τοῦ μεγαλοφυοῦς αὐτοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς ἐφευρέσεώς του ;

— Ἐγώ, Κύριε..., εἶπεν ὁ Δημοσθένης. Ἐχω διαβάσει τὸ βιβλίον «Οἱ μάρτυρες τῆς ἐπιστήμης» τοῦ Συλλόγου Ὁφελίμων Βιβλίων, τὸ ὁποῖον πραγματεύεται καὶ περὶ τοῦ Γουτεμβέργιου. Μοῦ εἶπεν ἀκόμη πολλὰ περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ ἀδελφός μου, ὁ ὁποῖος εἶναι τυπογράφος. Θέλετε νὰ ἐπαναλάβω ὅ,τι ἐνθυμοῦμαι ;

— Μάλιστα, λέγε μας.

Ὁ ἐφευρέτης — Ὁ Ἰωάννης Γουτεμβέργιος, ἤρχισεν ὁ Δημοσθένης, ἐγεννήθη ἀπὸ εὐγενεῖς γονεῖς εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1400 εἰς τὴν Μαγεντίαν τῆς Γερ-

μανίας. Νέος ἐξωρίσθη ἀπὸ τὴν πατρίδα του διὰ πολιτικούς λόγους καὶ κατέφυγεν εἰς τὸ Στρασβοῦργον.

Ἐκεῖ, διὰ τὴν ζήσιν, ἔγινεν ἀδαμαντουργός, δηλαδὴ ἡσχολεῖτο μὲ τὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἀδαμάντων. Χάριν ὅμως τοῦ ἐπαγγέλματός του ἐταξιδευσεν εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Γερμανίας, τῆς Ἑλβετίας καὶ τῆς Ὀλλανδίας.

Ἀλλὰ μία διαρκὴς σκέψις τὸν ἐβασάνιζε, πῶς δηλαδὴ νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν βιβλίων μὲ ἓν μέσον ταχύτερον καὶ εὐθηνότερον. Δι' αὐτὸ ἤλλαξεν ἐργασίαν καὶ ἔγινε χαράκτης.

Ὅπως χαράσσονται καὶ τυπώνονται τὰ σχέδια καὶ αἱ εἰκόνες — αὐτὸ ἐγίνετο τότε — ἐσκέπτετο, θὰ ἔπρεπε νὰ χαραχθοῦν καὶ τὰ γράμματα καὶ νὰ τυπωθοῦν. Ὁ ἐφευρετικὸς του νοῦς εἶχεν εὑρεῖ τὸν δρόμον του.

Ἐπειτα ἀπὸ ἀδιάκοπον ἐργασίαν καὶ συνεχεῖς δοκιμὰς κατῴρθωσε νὰ κατασκευάσῃ ξύλινα στοιχεῖα, τὰ ὅποια παρίστανον ἀπὸ ἓν γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου. Βραδύτερον ἀντικατέστησε τὰ ξύλινα στοιχεῖα, ποὺ ἔσπαζον, μὲ μεταλλικά, ποὺ εἶναι στερεά.

Ἀφοῦ ἐφεῦρε τὰ στοιχεῖα, ἐπροχώρησεν ἔπειτα εἰς τὴν τυπογραφίαν. Ἔθεσε τὰ στοιχεῖα τὸ ἓν πλησίον τοῦ ἄλλου, ὥστε νὰ σχηματίζῃ λέξεις, στίχους, σελίδας. Τὰ ἐσκέπασε τέλος μὲ μελάνην καὶ μὲ τὴν βοήθειαν μιᾶς ἀπλῆς μηχανῆς ἡ ὁποία ὀνομάζεται πιεστήριον, ἐπίεζε τὰ στοιχεῖα δυνατὰ ἐπὶ τοῦ χάρτου. Τοιοῦτοτρόπως ἐπέτυχε τὴν ἐκτύπωσιν.

Τὰ πρῶτα βιβλία, τὰ ὅποια ἠθέλησε νὰ τυπώσῃ εἰς τὸ Στρασβοῦργον, ἦσαν θρησκευτικά· γρήγορα ὅμως ἐτελείωσαν τὰ χρήματά του. Ἐπῆρε λοιπὸν κατ' ἀνάγκην συνεταίρους· ἀλλὰ ἡ ἐπιχείρησις δὲν ἔφερε κέρδη.

Τοῦναντίον ἔφερε ζημίας καὶ οἱ συνεταῖροι ἔχασαν τὰ χρήματά των καὶ ἀπέθανον κατεστραμμένοι. Καὶ ὁ

πατήρ τῶν σημερινῶν πολυσυνθέτων, τὰ ὅποια ἐντὸς μιᾶς ὥρας ἐκτυπώνουν χιλιάδας ἀντίτυπα τόσον εὐθηνά.

Μὲ τὴν τυπογραφίαν καὶ τὰ βιβλία σκορπίζεται παντοῦ ἡ μόρφωσις καὶ φθάνει καὶ εἰς αὐτὴν τὴν καλύβην τοῦ χωρικοῦ. Ἀντιθέτως ἡ ἀμάθεια ὑποχωρεῖ ὀλίγον κατ' ὀλίγον καὶ μαζί της αἱ προλήψεις καὶ αἱ κακίαι.

Μὲ τὴν μόρφωσιν οἱ ἄνθρωποι ἀποκτοῦν καλυτέρους τρόπους, γίνονται εὐγενέστεροι. Ἐνῷ ἡ πρόοδος αὐξάνει, τὰ ἐγκλήματα βαθμηδὸν ἐλαττώνονται. Ἡ ἀγάπη τοῦ Εὐαγγελίου ριζώνει εὐκολώτερον καὶ περισσότερον εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων.

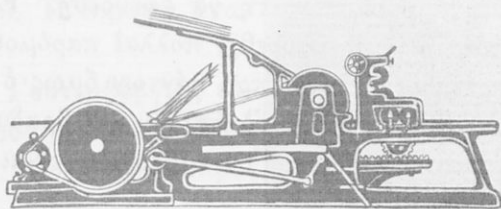
Χάρις εἰς τὰ βιβλία γνωρίζομεν ὅλην τὴν ἱστορίαν, ὅλους τοὺς σοφοὺς, ὅλους τοὺς ἐπιστήμονας, ὅλους τοὺς σπουδαίους ἄνδρας, ὅλον τὸν κόσμον. Ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἀρχιμήδης μᾶς εἶναι φίλοι καὶ γνωστοί, ὅπως καὶ ὁ διδάσκαλός σας.

Χάρις εἰς τὴν τυπογραφίαν καὶ τὰ βιβλία ταξιδεύομεν μὲ πολὺ μικρὰν δαπάνην εἰς ὅλον τὸν κόσμον, χωρὶς νὰ μετακινούμεθα κἄν. Ἔτσι γνωρίζομεν, ὅπως εἶπον εἰς τὴν ἀρχὴν, τὰ προϊόντα τῆς γῆς καὶ τῆς βιομηχανίας, τὰς φυσικὰς καλλονὰς καὶ τὸν ὀρυκτὸν πλοῦτον, τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν πρόοδον ἐκάστης χώρας.

Ἀλλὰ καὶ τί δὲν γνωρίζομεν. Γνωρίζομεν καὶ αὐτὸν τὸν οὐρανὸν μὲ τὰ ἄστρα του !

Ὁ Γουτεμβέργιος προσέφερε πράγματι μίαν ἀνεκτίμητον ὑπηρεσίαν εἰς τὸν κόσμον. . .

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

86. ΚΑΤΟΡΘΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

‘Ο ‘Οδοντωτός ‘Ο συρμός ἐπερίμενε μίαν θερινήν ἡμέραν τὸν ἐκδρομικὸν μας ὅμιλον εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Διακοπτοῦ. Μία μικρὰ ἀτμομηχανή καὶ ἓν μικρὸν ὄχημα ἦτο ὅλος ὅλος.

— Τί εἶναι αὐτὰ πάλιν ; Θὰ ταξιδεύσωμεν ἢ θὰ παίξωμεν μαζί των ; Τὰ πρωτοχρονιάτικα σιδηροδρομάκια τῶν παιδιῶν εἶναι μεγαλύτερα ! Εἶπε καὶ ἐγέλασε δυνατὰ ὁ ἀστεῖος τοῦ ὁμίλου.

— Μὴ γελᾷς, ἀπήντησε σοβαρὸς ὁ πρόεδρος τῆς ἐκδρομῆς. Εἶναι μικρὸς βέβαια ὁ ‘Οδοντωτός· ἀλλὰ εἶναι μαχητῆς καὶ εἶναι ὁ μόνος ὀδοντωτός, πού ὑπάρχει εἰς τὴν ‘Ελλάδα. Λειτουργεῖ 60 περίπου ἔτη καὶ κάνει τὸ δυσκολώτερον ταξίδι. Ἀναβαίνει εἰς ὕψος 700 μέτρων περίπου ἀπὸ τὸ

Διακοπτὸν ἕως τὰ Καλάβρυτα ἢ ἀντιθέτως καταβαίνει. Καὶ ὅμως δὲν ἐσημειώθη ποτὲ δυστύχημα. Μάτια λοιπὸν χρειάζεται κανεῖς, διὰ νὰ βλέπῃ καὶ νὰ χαρῇ τὸ τοπίον, ἀπὸ τὸ ὅποιον θὰ περάσωμεν. Νοῦν καὶ καρδίαν, διὰ νὰ θαυμάσῃ τὰ κατορθώματα τοῦ ἀνθρώπου !

Ἄνέβημεν. Μᾶς ἐκλείδωσαν τὰς θύρας.

— Διατί μᾶς τὸ ἔκαμες αὐτό, κύριε ἐλεγκτά ; Δὲν εἴμεθα οὔτε ἄτακτοι οὔτε φυλακισμένοι.

— Πρὸς ἀσφάλειάν σας. Ὁ συρμὸς περνᾷ δίπλα καὶ μέσα εἰς τοὺς βράχους. Εἶναι μεγάλος κίνδυνος νὰ ἀνοίγουν αἱ θύραι.

— Τώρα μάλιστα. Σύμφωναι.

Γρήγορα ἀφήσαμεν ὀπίσω τὴν πεδιάδα μὲ τοὺς κήπους, τὰ ὀπωροφόρα καὶ καρποφόρα καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὴν χαράδραν, ὅπου ρέει ὁ Βουραϊκὸς ποταμός. Εἰς τὰ νερά του τὰ μισότολα βρέχουν τὸ φύλλωμά των πλάτανοι, πεῦκα καὶ πικροδάφνη ἀνθισμένοι. Πόσον ἡμερώνουν τὸ τοπίον μὲ τὰ κόκκινα καὶ ρόδινα ἄνθη των !

— Δὲν σᾶς τὸ ἔλεγα ; Ἀνοίξατε τὰ μάτια σας νὰ χαρῇτε...

Ὅσον προχωροῦμεν, ἡ χαράδρα στενεύει καὶ ἡ ἀνωφέρεια αὐξάνει. Μᾶς ἐγκαταλείπει ἡ γελαστὴ πικροδάφνη καὶ τὸ τοπίον γίνεται σιγὰ σιγὰ ἄγριον, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ χάνῃ εἰς ωραιότητα. Ἀγρία βλάστησις μᾶς περιβάλλει καὶ βράχοι, βράχοι !

Ὁ σιδηρόδρομος ἀναβαίνει τώρα παραπλεύρως εἰς τοὺς βράχους ἀσθμαίνων καὶ μεταπηδῶν ἐπάνω εἰς γεφύρας πότε δεξιὰ καὶ πότε ἀριστερὰ τοῦ ποταμοῦ, ποὺ χρησιμεύει ὡς ὁδηγός του. Καὶ ὅμως θὰ ἐπροτιμῶμεν νὰ ἦτο ἡ γραμμὴ του ὀλίγον μακρότερον. Ἄν ὀλισθήσῃ ὁ συρμὸς εἰς τὴν βαθεῖαν κοίτην τοῦ ποταμοῦ, τί θὰ γίνωμεν ;

— Μὴ φοβεῖσθε ! Ὁ συρμὸς δὲν ὀλισθαίνει. Γνωρίζει ποῦ τρέχει. Ἐχει ἐκλέξει μὲ προσοχὴν καὶ ἀκρίβειαν τὰ ἀσφαλῆ μέρη. Δὲν ἤμπορεῖ νὰ περάσῃ ἀπ' ἄλλου.

Ἔτσι προχωρεῖ μεταξύ ὄχθης καὶ βράχων ἢ καὶ μέσα εἰς τοὺς βράχους, εἰς σκοτεινάς σήραγγας, ἀδιάφορος διὰ τὸν φόβον τῶν κοινῶν ἀνθρώπων.

Κράκ κράκ ! ἤκούσαμεν ἔξαφνα. Μικροπανικὸς εἰς . . . τοὺς γενναίους. Εὐτυχῶς, ποῦ αἱ θύραι ἦσαν κλειδωμέναι. . .

— Τί συμβαίνει ; Τί τρέχει ; Κίνδυνος ;

— Τίποτε ἀπολύτως. Ἡ ἀνωφέρεια εἶναι πολὺ μεγάλη. Ὁ Ὀδοντωτός, διὰ νὰ μὴ παρασυρθῇ πρὸς τὰ ὀπίσω, ἔβαλε πρὸς ἀσφάλειαν τὰ δόντια του, ποῦ τοῦ χρησιμεύουν ὡς τροχοπέδαι. Μᾶς ἐξήγησεν ὁ ἐλεγκτὴς τῶν εἰσιτηρίων.

Γύρω μας οἱ θάμνοι, τὰ δένδρα, οἱ βράχοι, ὁ ἄνεμος, τὰ πουλάκια ἀλλάσσουν κάθε τόσον μορφήν, σχήματα, χρώματα, μέγεθος, φύσημα, τραγούδια. Μόνον οἱ πλάτανοι παραμένουν οἱ ἴδιοι. Ριζωμένοι εἰς τὴν βαθεῖαν κοίτην καὶ τὰς ὄχθας τοῦ Βουραϊκοῦ ἐκτείνουν τοὺς φυλλωμένους κλώνους των ἕως τὰ παράθυρά μας. Τί ἀνακουφιστικὸν ὄραμα!

Νά τώρα καὶ ὁ μεγάλος καταρράκτης κάτω ἀπὸ τὴν μεγαλυτέραν γέφυραν τοῦ σιδηροδρόμου. Χύνεται λαμπαδωτὸς καὶ ἀφρισμένος ἀπὸ βράχον ὕψους 15 περίπου μέτρων. Γύρω καὶ κάτω βράχοι. Τί μαγεῖα ! Ἡ βοή του ὁμοιάζει μὲ τὸ μδύγκρισμα κάποιου στοιχειωμένου δράκοντος τῶν παραμυθιῶν· φρουρεῖ ἡμέραν καὶ νύκτα ἄγρυπνος τὴν ἐρημίαν ἐκείνην, διὰ νὰ μὴ περάσῃ κανεὶς !

Θαυμάζομεν κατάπληκτοι τὸν καταρράκτην, ποῦ ἔκαμεν ὁ Θεός.

— Ὡς θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου, Κύριε !

‘Αλλ’ εὐλογοῦμεν καὶ τὸν ἄνθρωπον, ποὺ ἔκαμε τὴν γέφυραν. Μόνον ἐπάνω ἀπ’ αὐτὴν δύναται νὰ παρατηρήσῃ καὶ νὰ ἀπολαύσῃ κανεὶς τὸ μεγαλεῖον τοῦ καταρράκτου.

Ἡ ἀξία του Ἐξαφνα εἰς μίαν καμπήν, ἐνῶ ἐπροχωροῦμεν, τὰ δύο βουνά, ποὺ ἠπείλουν νὰ μᾶς συνθλίψουν μὲ τὸν ὄγκον των, ἀπομακρύνονται. Ὁ ὀρίζων ἐλευθερώνεται. Ἡ χαράδρα ἐτελείωσε.

Ὁ συρμός μας σταματᾷ εἰς τὴν ἔξοδον· ἐδίψασεν ὁ καημένος ἀπὸ τὸν μέγαν ἀνήφορον καὶ θέλει νὰ πῇ νερόν. Ἀνοίγονται αἱ θύραι καὶ κατερχόμεθα.

Ἡ ἀτμομηχανὴ πλησιάζει εἰς τὴν δεξαμενὴν, ποὺ ἔχει ἀνεγερθῇ ἐκεῖ ἐπίτηδες, καὶ καταπίνει μὲ ἀπληστίαν ἀπὸ τὸ ἀποθηκευμένον εἰς αὐτὴν ὕδωρ. Καταπίνει, καταπίνει, χωρὶς νὰ φαίνεται ὅτι πρόκειται νὰ χορτάσῃ. Τόσον εἶναι διψασμένη ! Ἐχει ἐξαντλήσει κατὰ τὴν ἄνοδον ὅλην τὴν δεξαμενὴν τοῦ ὕδατός της.

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν περιεργαζόμεθα καὶ ἡμεῖς τὰ δόντια τοῦ Ὀδοντωτοῦ.

— Βλέπετε, μᾶς εἶπεν ὁ κύριος πρόεδρος, τὴν ὀδοντωτὴν γραμμὴν, ποὺ εἶναι εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τῶν δύο ἄλλων συνηθισμένων σιδηροτροχιῶν; Τὰ δόντια της μᾶς ἐνθυμίζουν τὰ δόντια ἐνὸς ἀνεστραμμένου πριονιοῦ καὶ αὐτὰ μᾶς παρέχουν τὴν ἀσφάλειαν.

Εἰς ἐκάστην ἀτμομηχανὴν τοῦ Ὀδοντωτοῦ ὑπάρχει καὶ ἓνας τρίτος τροχός, ὀδοντωτός, μὲ δόντια ὅμοια μὲ τῆς γραμμῆς ποὺ βλέπομεν. Οὗτος παραμένει ἐφεδρικός καὶ κρεμασμένος εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τῶν συνηθισμένων τροχῶν της. Ὅταν λοιπὸν εἶναι ἀνωφέρεια ἢ κατωφέρεια, ὁ μηχανοδηγὸς μὲ ἐν μηχανήμα καταβιβάζει καὶ τοποθετεῖ εἰς τὴν ὀδοντωτὴν γραμμὴν τὰ δόντια τοῦ τροχοῦ τῆς μηχανῆς. Τοιοῦτο-

τρόπως με τὴν ἀρπάγην αὐτὴν δεσμεύει ἢ ἐπιτρέπει τὴν κίνησιν.

Οἷονδῆποτε ἀπρόοπτον καὶ ἂν συμβῇ, δὲν ὑπάρχει κα-
νεὶς φόβος πλέον νὰ παρασυρθῇ ὁ συρμὸς πρὸς τὰ ὀπίσω, ὅταν
ἀναβαίνει, ἢ πρὸς τὰ ἐμπρός, ὅταν καταβαίνει. Εἶναι δεμένος
με τὴν γῆν με τὰ δόντια του. Ἐπιβάται καὶ σιδηροδρομικοὶ
εἶναι ἀπολύτως ἐξησφαλισμένοι.

Ὅταν ὁ πρόεδρος μας εἶχε τελειώσει τὴν σύντομον δι-
δασκαλίαν του περὶ Ὀδοντωτοῦ, ἡ ἀτμομηχανὴ εἶχε καὶ αὐ-
τὴ ἀποθηκεύσει τὸ ἀναγκαῖον ὕδωρ. Ἀνέβημεν εἰς τὰς θέ-
σεις μας. Μᾶς ἐκλείδωσαν καὶ πάλιν. Ὁ συρμὸς ἐξηκολού-
θησε τὸν δρόμον του.

Ὁ ἀνήφορος εἶναι ἀκόμη μεγάλος καὶ ὁ σιδηρόδρομος
τρέχει ἀκόμη ἀσθμαίνων με τὰ δόντια του. Ὅταν ἐφθάσα-
μεν εἰς τὸν σταθμὸν Ζαχλωροῦς — Μεγάλου Σπηλαίου, ὁ
συρμὸς ἦτο κατὰκοπος ὡς ὁδοιπόρος, ποὺ ἐπέρασε τὸν τε-
λευταῖον δύσβατον ἀνήφορον.

Ἀπ' ἐδῶ ὁ συρμὸς τρέχει εἰς τὴν μικρὰν κοιλάδα χω-
ρὶς δόντια πλέον. Δὲν τὰ χρειάζεται. Ἡ ἀνωφέρεια εἶναι πο-
λὺ μικρά. Καὶ διὰ νὰ μᾶς ἀποζημιώσῃ διὰ τὴν βραδύτητά
του καὶ νὰ μᾶς δείξῃ ὅτι εἶναι καλὸς δρομεύς, διπλασιάζει
καὶ τριπλασιάζει τὴν ταχύτητά του !

Ὁ Βουραϊκὸς πότε δεξιὰ καὶ πότε ἀριστερά μας· δὲν ἤλ-
λαξε γνώμην· μᾶς συνοδεύει ὡς πιστὸς σκύλος ἢ μᾶλλον
ἡμεῖς τὸν ἀκολουθοῦμεν, ὅπως οἱ τυφλοὶ τὸν ὁδηγόν των.
Οἱ ρωμαλέοι πλάτανοί του, τοὺς ὁποίους θὰ ἐξήλεψε καὶ ὁ
πλέον ζηλωτὴς τοῦ πρασίνου δήμαρχος, σείουν τὸ παχὺ φύλ-
λωμά των εἰς χαιρετισμὸν μας. Ἡ ἀγράμπελη μᾶς γεμί-
ζει με μύσχους καὶ τὰ ἔλατα μᾶς στέλνουν τὸν δροσερὸν καὶ
ζωογόνον ἀέρα των νὰ μᾶς καλωσορίσουν. . .

Νὰ τέλος καὶ τὰ Καλάβρυτα, ὁ ἀκραῖος σταθμὸς τοῦ Ὀδοντωτοῦ καὶ τὸ τέρμα τῆς ἐκδρομῆς μας.

Τὸ βράδυ μετὰ τὸ φαγητὸν εἶπε κάποιος ἀπὸ τὸν ὅμιλον :

—Ὡραία καὶ θαυμαστὴ εἶναι, κύριε πρόεδρε, ἡ θεὰ τοῦ τοπίου καὶ ἡ διαδρομὴ του μὲ τὸν Ὀδοντωτόν. Εἶναι ἀπὸ τὰς ὠραιότερας τῆς πατρίδος μας. Ἀλλὰ τί νὰ σᾶς εἰπῶ. . . Ὁ Ὀδοντωτὸς δὲν μοῦ φαίνεται καὶ σπουδαῖος !

—Ὁ Ὀδοντωτὸς, ἀπήντησεν ὁ κ. Πρόεδρος, δὲν εἶναι σήμερον μεγάλον καὶ ἐντυπωσιακὸν τεχνικὸν ἔργον· ἦτο ὅμως τοιοῦτον διὰ τὴν ἐποχὴν του· ἦτο τὸ δυσκολώτερον σιδηροδρομικὸν ἔργον εἰς τὴν πατρίδα μας καὶ πραγματικὸν κατόρθωμα τοῦ ἀνθρώπου. Ἄς μὴ εἴμεθα ἀγνώμονες καὶ ἀπρόσεκτοι, φίλε μου, δι' ὅ,τι σπουδαῖον καὶ ὠφέλιμον μᾶς ἐκληροδότησε τὸ παρελθόν. Τούναντίον ἄς εὐλογῶμεν καὶ ἄς θαυμάζωμεν τοὺς κόπους καὶ τὰς προσπάθειάς τοῦ ἀνθρώπου, διὰ νὰ βελτιώσῃ τὸν πολιτισμόν.

Ἀπὸ τὸν δρόμον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον διέρχεται σήμερον ὁ Ὀδοντωτὸς, ἄλλοτε ὄχι ἄνθρωπος, ἀλλ' οὔτε αἶγες δὲν ἠδύναντο νὰ περάσουν. Ὁ στοιχειωμένος δράκων, ἡ φύσις δηλαδὴ ὁλόκληρος, δὲν ἐπέτρεπε τὴν διάβασιν. Καὶ ὅμως ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου καὶ αἱ χεῖρές του ἤνοιξαν δρόμον διὰ σιδηρόδρομον !

Ἀνώρυξαν καὶ ἔσκαψαν τοὺς βράχους, ἔκαμαν σήραγγας μέσα εἰς τὰ βουνά, ἀνήγειραν τείχη μεγάλα, διὰ νὰ συγκρατήσουν τὰ χώματα καὶ τοὺς βράχους, ἔκαμαν γεφύρας καὶ ἐγεφύρωσαν τὰ κενά, ἔκαμαν ὁδοντωτὴν γραμμὴν εἰς τὴν ἀνωφέρειαν, διὰ νὰ μὴ ὀλισθαίνῃ ὁ συρμός, καὶ τί δὲν ἔκαμαν !

Ὅφειλεται μεγάλη εὐγνωμοσύνη εἰς τοὺς εὐσυνειδήτους,

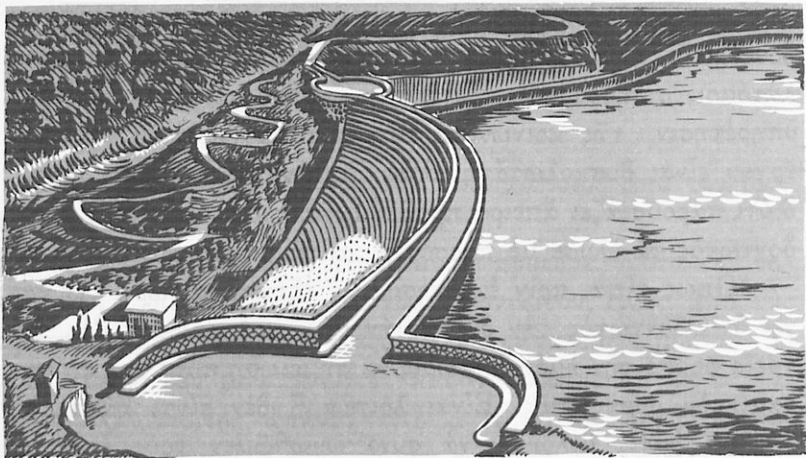
ἀλλὰ λησμονημένους καὶ ἀγνώστους κατασκευαστάς τοῦ Ὀδοντωτοῦ. Ὅλοι, μηχανικοί, ἀρχιτεχνῖται, τεχνῖται, ἐργάται, λατόμοι, σιδηρουργοί, ἐξετέλεσαν ἐν ἔργον τέλειον πρὸς ἐξ-
 υπηρέτησιν τῆς κοινωνίας. Καὶ ἡ τελειότης ἐνὸς τεχνικοῦ
 ἔργου εἶναι δυσκολωτάτη, ὅσον μικρὸν καὶ ἂν εἶναι τοῦτο,
 διότι παρουσιάζει ἄπειρα προβλήματα πρὸς λύσιν. Καὶ ὁ Ὀ-
 δοντωτὸς τὰ ἔλυσε μὲ προσοχὴν καὶ ἀκρίβειαν.

Ὅπως εἶπα, πρὶν ἐκκινήσωμεν, ἐξήκοντα τώρα ἔτη κά-
 νει ὁ Ὀδοντωτὸς τὴν διαδρομὴν του, καὶ μάλιστα δύο καὶ
 τρεῖς φορές τὴν ἡμέραν, χωρὶς νὰ σημειωθῇ ποτὲ καὶ τὸ πα-
 ραμικρὸν δυστύχημα. Εἶναι λοιπὸν ἢ δὲν εἶναι τέλειος ;

Ἄν ἡμεῖς θέλωμεν νὰ συναγωνισθῶμεν τοὺς ἐργάτας
 τοῦ κατορθώματος τούτου καὶ νὰ παρουσιάσωμεν, ἀναλόγως
 μὲ τὴν ἐποχὴν μας, ἔργον σπουδαιότερον, πρέπει νὰ ἡλε-
 κτροκινήσωμεν τὸν γηραιὸν Ὀδοντωτόν. Τότε καὶ μόνον θὰ
 φανῶμεν ἄξιοι διάδοχοί των. Ἀλλὰ δὲν τὸν ἡλεκτροκινή-
 σαμεν ἕως τώρα· καὶ ὅμως φωνάζομεν ὅτι δὲν εἶναι σπου-
 δαῖος! Τί νὰ εἶπω!

Νικόλαος Α. Κοντόπουλος

87. Η ΛΙΜΝΗ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΟΣ

Οἱ μαθηταὶ ἑνὸς ὄρειοῦ μακεδονικοῦ χωρίου μετὰ τῶν διδασκάλων τῶν κατώρθωσαν ἐπὶ τέλους νὰ πραγματοποιήσουν τὴν ἐβδομαδιαίαν ἐκδρομὴν τῶν εἰς τὰς Ἀθήνας, τὴν ὁποίαν ἐσχεδίαζον ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ σχολικοῦ ἔτους. Ἐδῶ ἐφιλοξενήθησαν εἰς τὸ κτήριον ἑνὸς δημοτικοῦ σχολείου καὶ ὅλας τὰς ἡμέρας τὰς διέθεσαν διὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν ἀρχαιολογικῶν τόπων, τῶν ὠραιότερων τοποθεσιῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν ἐργοστασιῶν καὶ τῶν λιμενικῶν ἐγκαταστάσεων τοῦ Πειραιῶς.

Ὁ θαυμασμὸς τῶν μαθητῶν καθημερινῶς ἐμεγάλωνεν. Αἱ Ἀθῆναι εἶναι ἡ ὠραία πρωτεύουσα τῆς πατρίδος μας, τὴν ὁποίαν ἀξίζει νὰ γνωρίσουν ὅλοι οἱ Ἕλληνες.

Τὴν τελευταίαν ἡμέραν οἱ ἐκδρομεῖς τὴν διέθεσαν διὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς λίμνης τοῦ Μαραθῶνος.

Εἶχον ἀκούσει πολλά διὰ τὸ μεγαλύτερον τεχνικὸν ἔργον τῆς πατρίδος μας καὶ εἶχον ἰδεῖ μερικὰς φωτογραφίας αὐτοῦ. Εἶχον μάθει ἐπίσης ὅτι περισσότεροι ἀπὸ ἓν ἑκατομμύριον κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Πειραιῶς καὶ τῶν προαστίων ὑδρεύονται ἀπ' αὐτὴν τὴν τεχνητὴν λίμνην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν λαμβάνουν ἐβδομήντα περίπου χιλιάδας κυβικὰ μέτρα ὕδατος ἐκάστην ἡμέραν.

Μόλις κατῆλθον ἀπὸ τὰ αὐτοκίνητα καὶ ἀντίκρυσαν τὸ μαγευτικὸν θέαμα τῆς λίμνης, ἓνα θαυμαστικὸν ἐπιφώνημα ὦ ! . . . ἤκούσθη. Καμμία περιγραφή καὶ καμμία φωτογραφία δὲν ἔφθανε τὴν ὡραιότητα τῆς λίμνης καὶ τοῦ γύρω τοπίου. Ἀσφαλῶς ἡ σημερινὴ ἐπίσκεψις θὰ τοὺς ἄφηνε μίαν ἀπὸ τὰς ζωηροτέρας ἐντυπώσεις τῆς ἐκδρομῆς των.

Ἀπὸ τὴν στάσιν τῶν αὐτοκινήτων ἐπροχώρησαν ἐν μικρὸν διάστημα εἰς τὰς στροφὰς τῆς ἀσφαλτοστρωμένης ὁδοῦ καὶ μετ' ὀλίγα λεπτά ἔφθασαν εἰς τὸ φράγμα. Τὸ ἔδαφος εἶναι λοφῶδες καὶ κατάφυτον ἀπὸ πεῦκα καὶ θάμνους.

Ἐμπρὸς των ἀπλώνεται ἀκύμαντος καὶ γαλανὴ ἡ λίμνη. Αἱ ὄχθαι τῆς εἶναι ὁμαλαὶ καὶ πράσιναι ἀπὸ τὴν βλάστησιν, ἀλλ' ἔχουν περιφραχθῇ μὲ συρματόπλεγμα, διὰ νὰ εἶναι ἀδύνατος ἡ προσέγγισις πρὸς τὸ ὕδωρ. Ὁ φόβος τῶν ἀτυχημάτων καὶ τῆς μολύνσεως τοῦ ὕδατος ἀναγκάζει τὴν Ἀνώνυμον Ἑλληνικὴν Ἑταιρείαν Ὑδάτων νὰ λαμβάνῃ αὐτὰ τὰ μέτρα.

Ἀφοῦ ἀπεθαύμασαν καὶ ἐκ τοῦ πλησίον τὴν ὡραιότητα τῆς λίμνης οἱ ἐκδρομεῖς, διὰ κατηφορικῶ καὶ ἐλικοειδοῦς μονοπατίου κατῆλθον εἰς τὴν ἐξωτερικὴν βάσιν τοῦ φράγματος.

Τὸ ὕψος τοῦ εἶναι πεντήκοντα μέτρα καὶ ὅλη ἡ ἐξωτερικὴ πλευρά του ἔχει ἐπενδυθῇ διὰ πεντελικῶ μαρμάρου.

᾽Ωραιότατος εἶναι ὁ συνδυασμὸς τοῦ λευκοῦ χρώματος τοῦ φράγματος καὶ τοῦ πρασίνου τῆς χαράδρας.

Εἰς τὴν βάσιν εὐρέθησαν ἐμπρὸς εἰς ἓν κομψότατον μικρὸν κτήριον ἀρχαίου ρυθμοῦ, πιστὸν ἀντίγραφον τοῦ «Θησαυροῦ τῶν Ἀθηναίων» εἰς τὸ Μαντεῖον τῶν Δελφῶν. Εἰς τὴν πρόσοψιν τοῦ κτηρίου ἀνέγνωσαν μὲ χρυσᾶ γράμματα τὸν χρόνον τῆς ἐνάρξεως καὶ τῆς περατώσεως τοῦ ἔργου καὶ τὰ ὀνόματα τῶν Ἑλλήνων καὶ ξένων, οἱ ὅποιοι συνετέλεσαν εἰς τὴν κατασκευὴν τούτου εἴτε ὡς κυβερνήται εἴτε ὡς μηχανικοί. Τὸ φράγμα ἐπερατώθη τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1929.

Πλησίον τοῦ μικροῦ κτηρίου ὑπάρχει ὠραία μαρμαρίνη κρήνη, τὸ ὕδωρ τῆς ὁποίας εἶναι δροσερώτατον. Οἱ ἐκδρομεῖς δὲν χορταίνουσι νὰ πίνουν. Κάπου ἐκεῖ πλησίον, κάτω ἀπὸ ἓν πεῦκον τῆς χαράδρας θὰ καθήσουν νὰ γευματίσουν. Ὁ ζωογόνος ἀὴρ τῆς ἐξοχῆς καὶ τὸ χωνευτικώτατον ὕδωρ τῆς κρήνης ἔχουν ἤδη ἀνοίξει τὴν ὄρεξιν των.

Εἶχον τὴν τύχην νὰ ἐπισκεφθῶ τὸ φράγμα πρὸ εἰκοσιπενταετίας περίπου, ὅταν εἶχεν ἀρχίσει ἡ κατασκευὴ του. Ἡ σημερινὴ λίμνη ἦτο ἀκόμη μία ξηρὰ χαράδρα, ἄλλοῦ πλατυτέρας καὶ ἄλλοῦ στενωτέρας, ἰδίως πρὸς τὸ μέρος τοῦ φράγματος. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἔμεινα τότε κατάπληκτος πρὸ τοῦ ὄγκου τοῦ κατασκευαζομένου φράγματος. Τὸ πλάτος του εἰς τὴν βάσιν ἦτο σαράντα ἑπτὰ μέτρα καὶ εἰς τὴν κορυφὴν ἔφθανε τρία μέτρα· θὰ εἶχε δηλαδὴ σχῆμα κωνικόν. Καὶ ὁλόκληρον, πλὴν τῆς ἐπενδύσεως, θὰ κατεσκευάζετο μὲ σιδηροκονίαμα.

Εἰς μηχανικὸς τῆς ἐταιρείας ὠδήγησε τότε τὸν ἐκδρομικὸν μας ὁμιλον διὰ τοῦ ξηροῦ ἀκόμη πυθμένος τῆς λίμνης εἰς τὴν εἴσοδον τῆς μεγάλης ὑδραγωγοῦ σήραγγος, διὰ τῆς

ὁποίας τώρα μεταφέρεται τὸ ὕδωρ ἐπὶ πολλὰ χιλιόμετρα μέχρι τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐπεριπατήσαμεν ἐντὸς αὐτῆς ἐπ' ἀρκετὸν ἐντελῶς ὄρθιοι μὲ τὴν βοήθειαν ἡλεκτρικῶν φανῶν.

Πολλὰ ἔχει νὰ εἴπῃ κανεὶς διὰ τὴν λίμνην τοῦ Μαραθῶνος, ἡ ὁποία θεωρεῖται τὸ μεγαλύτερον τεχνικὸν ἔργον τῶν Βαλκανίων. Ἡμεῖς ἅς περιορισθῶμεν νὰ εἴπωμεν ὀλίγα διὰ τὴν μεγάλην ὠφέλειάν της.

Ὅσοι ἐνθυμοῦνται τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ πρὸ εικοσιπενταετίας καὶ παλαιότερον, ἀναγνωρίζουν ὅτι ἡ ὕδρευσις διὰ τῆς τεχνητῆς λίμνης ἔχει ἔκτοτε μεταμορφώσει τὰς δύο πόλεις. Τὸ ὕδωρ τοῦ ἀρχαίου Ἀδριανείου ὕδραγωγείου, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐπισκευασθῇ κατὰ καιροῦς, ἦτο ἀνεπαρκέστατον, διότι ὁ πληθυσμὸς διαρκῶς ἠῤῥξανε. Καὶ οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῶν δύο πόλεων καὶ τῶν προαστίων ἤναγκάζοντο νὰ πίνουν ὕδωρ ἀπὸ φρέατα, τὸ ὁποῖον ἦτο λίαν ἐπικίνδυνον, ἰδίως κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ θέρους. Τότε ὁ κοιλιακὸς τῦφος ἦτο σχεδὸν ἐνδημικὴ ἀσθένεια εἰς τὰς δύο μεγαλόπολεις.

Ἡ σημερινὴ ἄφθονος χρῆσις τοῦ ὕδατος διὰ τὴν διατήρησιν τῆς καθαριότητος καὶ διὰ τὴν πότισιν μικρῶν κήπων ἦτο τότε πρᾶγμα ἐντελῶς ἄγνωστον.

Ἄς προσθέσωμεν καὶ τὰς σημερινὰς τελείας ὑδραυλικὰς ἐγκαταστάσεις, χάρις εἰς τὰς ὁποίας ἔχομεν τὸ ὕδωρ ἐντὸς τῶν οἰκιῶν μας.

Οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Πειραιεῖς πρέπει νὰ εὐλογῶμεν τὰ ὀνόματα ὅλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι συνετέλεσαν νὰ μᾶς χαρίσουν ἐν τόσον ὠφέλιμον ἔργον. Ἄς μὴ λησμονῶμεν ὅτι πολλοὶ σοφοὶ μετροῦν τὸν πολιτισμὸν ἐνὸς λαοῦ μὲ τὴν ποσότητα τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ σάπωνος, τὴν ὁποίαν ἐξοδεύει. Με-

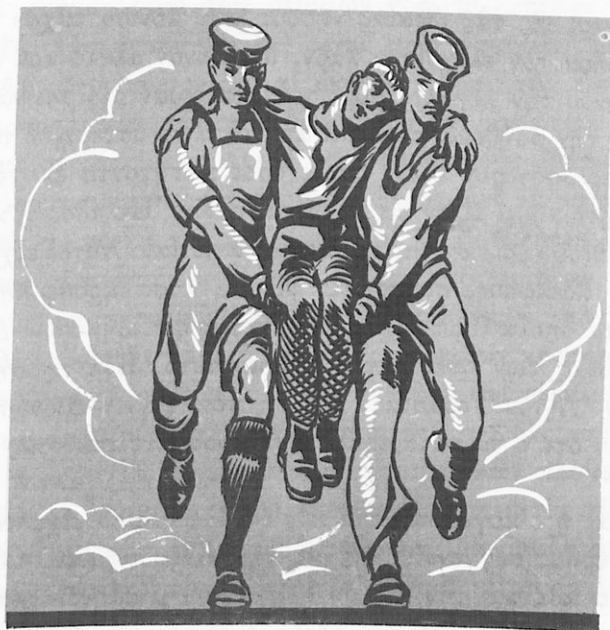
γάλη χρήσις ὕδατος καὶ σάπωνος μαρτυρεῖ πολιτισμένον λαόν.

Ἐδῶ εἰς τὴν βάσιν τοῦ φράγματος ἐγευματίσαν, ἔπαιξαν καὶ ἐτραγουδῆσαν ᾠσματα τῆς ἰδιαίτερας πατρίδος των τὰ Μακεδονόπουλα. Πρὶν δὲ ἀναχωρήσουν, ἀργὰ τὸ ἀπόγευμα, ἐφωτογραφήθησαν παρὰ τὴν κρήνην καὶ εἰς τὴν ὁδὸν ἐπὶ τοῦ φράγματος. Καὶ ὅταν ἤλθεν ἡ στιγμή τῆς ἀναχωρήσεως, τὸ βλέμμα των διὰ τελευταίαν φορὰν ἐστράφη πρὸς τὴν λίμνην, διὰ νὰ συγκρατήσῃ ζωντανὴν τὴν εἰκόνα της.

Πόσα καὶ πόσα θὰ ἔχουν νὰ διηγοῦνται δι' αὐτὸ τὸ θαῦμα τῆς μηχανικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀττικῆς φύσεως εἰς τοὺς ἰδικούς των ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸ χωρίον των !

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

ΣΤ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

88. ΟΙ ΛΑΟΙ ΑΔΕΛΦΩΜΕΝΟΙ ΒΟΗΘΟΥΝ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ ΣΕΙΣΜΟΠΑΘΕΙΣ

Ἡ οἰκογένεια τοῦ κυρίου Γερασίμου εἶχε συγκεντρωῇ πλησίον τοῦ ραδιοφώνου καὶ μὲ ἀγωνίαν παρηκολούθει τὰς νεωτέρας εἰδήσεις διὰ τοὺς σεισμούς. Ὁ οἰκοδεσπότης, ἡ σύζυγός του κυρία Εὐφημία καὶ τὰ δύο τέκνα των, ὁ Ἀνδρέας, ἑνδεκαετής, καὶ ἡ Ἑλένη, κατὰ δύο ἔτη μικροτέρα, ἀπὸ τῆς προηγουμένης πρωίας διὰ τίποτε ἄλλο δὲν ἐνδιέφεροντο.

Αἱ τρομακτικαὶ καταστροφαί, τὰς ὁποίας προεκάλεσαν

οἱ σεισμοὶ εἰς τὰς ὠραίας νήσους τοῦ Ἰονίου, εἶχον συνταράξει ὅλον τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Μὲ πόνον ἀδελφικὸν ὅλοι ἐσκέπτοντο τὴν μεγάλην συμφορὰν καὶ ἦσαν ἔτοιμοι νὰ προσφέρουν τὴν βοήθειάν των καὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ ὑστέρημά των.

Περὶ σσότερον ὅλων ὅμως ὅσοι κατήγοντο ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων καὶ ἔζων εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος ἢ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ εὐρίσκοντα εἰς διαρκῆ ἀγωνίαν. Αὐτοὶ εἶχον ἐκεῖ γονεῖς, ἀδελφούς, συγγενεῖς, φίλους, τόσα προσφιλῆ πρόσωπα, τὰ ὅποια ἴσως εἶχον χάσει καὶ τὴν ζωὴν των. Διὰ τὰς περιουσίας των οὐδεὶς πλέον ἐσκέπετο. Καὶ προσηύχοντο εἰς τὸν Ἅγιον Γεράσιμον καὶ εἰς τὸν Ἅγιον Διονύσιον καὶ ἠλπίζον ὅτι ἡ θεία Χάρις θὰ εἶχε προστατεύσει τοὺς ἀνθρώπους.

Καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ κυρίου Γερασίμου εἶχε τοὺς περισσοτέρους συγγενεῖς τῆς εἰς τὴν Κεφαλληνίαν. Οἱ γονεῖς καὶ δύο ἀδελφαὶ τοῦ κυρίου Γερασίμου μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των, ἡ μήτηρ καὶ εἰς ἀδελφὸς τῆς κυρίας Εὐφημίας καὶ πολλοὶ ἄλλοι μακρινώτεροι συγγενεῖς εὐρίσκοντο τώρα εἰς τὴν κόλασιν τῶν συνεχῶν σεισμῶν. Καὶ νὰ μὴ δύνανται νὰ ἐπικοινωνήσουν μαζὶ των καὶ νὰ τοὺς βοηθήσουν!

— Αὐτὸ εἶναι ἀληθινὸν μαρτύριον, ἔλεγεν ἡ κυρία Εὐφημία μὲ δακρυσμένους διαρκῶς τοὺς ὀφθαλμούς.

— Εἰς αὐτὰς τὰς περιστάσεις χρειάζεται ψυχραιμία. Αἱ ἀρχαὶ θὰ λάβουν ὅλα τὰ κατάλληλα μέτρα διὰ τοὺς σεισμοπαθεῖς, τὴν παρηγόρει ψυχραιμότερος ὁ κύριος Γεράσιμος.

« Προσοχή ! Προσοχή ! Θὰ μεταδώσωμεν νεωτέρας πληροφορίας περὶ τῶν καταστρεπτικῶν σεισμῶν τῶν Ἰονίων νήσων ».

« Ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας συνεκράτουν καὶ αὐτὴν τὴν ἀναπνοὴν των !

« Αἱ καταστροφαὶ τῶν σεισμῶν τῶν τελευταίων ἡμερῶν (12 - 14 Αὐγούστου 1953) εἶναι πρωτοφανεῖς. Δὲν εἶναι ὑπερβολή, ἂν εἰπώμεν ὅτι αἱ ὠραῖαι πόλεις τῆς Ζακύνθου, τοῦ Ἀργοστολίου καὶ τοῦ Ληξουρίου δὲν ὑπάρχουν πλέον. Δυνάμεις στρατοῦ, ναυτικοῦ καὶ ἀεροπορίας διετάχθησαν νὰ σπεύσουν πρὸς τὰς μαρτυρικὰς νήσους, διὰ νὰ μεταφέρουν τρόφιμα, φάρμακα καὶ ἐνδύματα καὶ νὰ βοηθήσουν διὰ τὴν διάσωσιν τῶν ἀποκλεισθέντων ἐντὸς τῶν ἐρειπίων. . .

» Τοὺς σεισμοπαθεῖς καὶ ὅλον τὸν ἑλληνικὸν λαὸν συγκινεῖ βαθέως ἡ πολύτιμος συνδρομὴ τῶν φίλων κρατῶν. Μοῦρα Ἰσραηλιτικοῦ στόλου, ἡ ὁποία διεξήγε γυμνάσια πλησίον τῶν σεισμοπαθῶν νήσων, ἔσπευσε πρώτη εἰς τὰς καταστροφείσας πόλεις. Τὰ ἀγήματα τῶν Ἰσραηλιτικῶν πλοίων ἔσωσαν πολλοὺς τραυματίας καὶ ἀποκλεισθέντας ἐντὸς τῶν ἐρειπίων. Καὶ τὰ φάρμακα καὶ τὰ τρόφιμα, τὰ ὁποῖα προσέφερον, ἦσαν ἀνεκτιμήτου ἀξίας κατ' αὐτὰς τὰς κρίσιμωτάτας στιγμὰς.

» Ἀγγλικά πολεμικὰ κατάφορτα μὲ φάρμακα καὶ ἐφόδια διαρκῶς καταφθάνουν. Ἀμέσως ἀποβιβάζουν καὶ αὐτὰ ἀγήματα, τὰ ὁποῖα μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς των ἐκκαθαρίζουν τὰ ἐρείπια καὶ σῶζουν τοὺς ἀνθρώπους.

» Ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν, ἐκτὸς τῶν μεγάλων ἀγγλικῶν πολεμικῶν, καταπλέουν καὶ πολλὰ ἀμερικανικὰ πολεμικὰ μὲ ἄφθονα φάρμακα καὶ ἐφόδια.

» Ἀνηγγείλαμεν εἰς προηγουμένας ἐκπομπὰς μας ὅτι τὴν προεδρίαν τῆς μεγάλης πανελληνίου ἐπιτροπῆς ἐράνων ἀνέλαβεν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, ὁ ὁποῖος θὰ μᾶς καλέσῃ ὅλους, πλουσίους καὶ πτωχοὺς, νὰ ἐκδηλώσωμεν ἐμπράκτως τὴν ἀγάπην μας πρὸς τοὺς δυστυχεῖς ἀδελφούς μας.

» Αἱ εἰδήσεις περὶ τῶν τρομακτικῶν καταστροφῶν τῶν σεισμῶν συνεχίησαν ὅλους τοὺς λαοὺς. Ἀπὸ τὰς πρωτε-

ούσας πολλῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς τηλεγραφήματα ἀγγέλλουν ὅτι, ἐκτὸς τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ὁ ὁποῖος ἀποστέλλει ἀμέσως μεγάλην βοήθειαν, ὁργανώνονται παλλαϊκοὶ ἔρανοι. Ἐπὶ κεφαλῇς τῶν ἐπιτροπῶν διὰ τοὺς ἑράνους τούτους τίθενται μεγάλαι προσωπικότητες. Οἱ φίλοι λαοὶ δὲν λησμονοῦν αὐτὴν τὴν στιγμήν πόσα ὀφείλουν εἰς τοὺς ἥρωικούς ἀγῶνας τῆς πατρίδος μας.

» Τὰ μεγάλα ποσά, τὰ ὁποῖα ἀσφαλῶς θὰ συγκεντρώσῃ καὶ ὁ πανελλήνιος ἔρανος καὶ οἱ ἔρανοι τῶν φίλων λαῶν, θὰ βοηθήσουν ὅχι μόνον διὰ τὴν προσωρινὴν ἀνακούφισιν τῶν σεισμοπαθῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὀριστικὴν στέγασίν των ».

Ἀφθονα δάκρυα ἔρρεον ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς καὶ τῶν τεσσάρων μελῶν τῆς οἰκογενείας. Δάκρυα ἀνακουφίσεως, ἐλπίδος καὶ εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν ἐξεδήλωνον οἱ ξένοι λαοὶ πρὸς τοὺς συγγενεῖς των.

— Ὁ Θεὸς νὰ τοὺς τὰ πληρώσῃ πολλαπλάσια ! ηὐχήθη ἡ κυρία Εὐφημία.

— Πόσον καλύτερος θὰ ᾔτο ὁ κόσμος, ἂν πάντοτε οἱ λαοὶ παρουσίαζον αὐτὴν τὴν ἀδελφικὴν ἀλληλεγγύην ! Θὰ εἶχε πραγματοποιηθῇ ἡ ἐντολὴ τοῦ Χριστοῦ μας : « Καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη », ἀνεστέναξε μὲ ἀνακούφισιν ὁ κύριος Γεράσιμος.

Γεώργιος Ν. Καλαματιανός

89. Σ' ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ, ΘΕΕ ΜΟΥ !...

Όταν τριγύρω βλέπω τῆς φύσεως τὰ κάλλη,
τὸν ἥλιο, τὴ σελήνη, τ' ἄστρα τὰ φωτεινά,
τὴ θάλασσα, π' ἀφρίζει κι ἀπλώνεται μεγάλη,
τοὺς ποταμούς, τὰ δένδρα, τοὺς κάμπους, τὰ βουνά
καὶ τ' ἄνθη, ποὺ στολίζουν ἀγρούς καὶ μονοπάτια,
Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, ποὺ μοῦ 'δωκες τὰ μάτια.

Κι ὅταν ἀκούω τὸ φλοῖσβο στὴν ἡσυχὴ ἀμμουδιᾶ
κι ὅταν ἀκούω στὸ δάσος τὸ ζηλεμένο ἀηδόνι
κι ὅταν ἀκούω τ' ἀγέρι τοῦ δένδρου τὰ κλαδιὰ
κι ὅταν ἀκούω ἀκόμη τοὺς στεναγμούς τοῦ γκιώνη
καὶ τὴ φωνὴ τοῦ γρύλου στὴ σκοτεινὴ νυχτιά,
Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, ποὺ μοῦ 'δωκες τ' αὐτιά.

Κι ὅταν στὸ δρόμο βρίσκω γέρο, τυφλό, ζητιᾶνο
ἢ κι ὀρφανὰ παιδάκια, ποὺ τρέμουν καὶ πεινοῦν,
καὶ σταματῶ μ' ἀγάπη κι ἐλεημοσύνη κάνω
κρυφὰ ἀπ' τοὺς διαβάτες, ποὺ δίπλα μου περνοῦν,
κι εὐφραίνεται ἡ ψυχὴ μου κι ἀγάλλεται καὶ χαίρει,
Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου, ποὺ μοῦ 'δωκες τὸ χέρι.

Ἰωάννης Πολέμης

ΤΕΛΟΣ

Λ Ε Ξ Ι Λ Ο Γ Ι Ο Ν

ἀμπολή
ἀνάπλαχα
ἀντιτάσσω ἄμυνα
ἀπόσμηξι
γκέμια
γκρούμ
γρόσι (τὸ) πληθ. γρόσια
κ. γρόσα
δέκατα (τὰ)
δέος
ἐκστασι
ἐλικη
ἐντευκτήριο

ἔξαρι
καδῆς
καντούνι
καταληψία

κλέος
κλώθω
κονάκι
Κυναίγειρος

μάκκενα κ. μάκινα

μαίτρ
παρτέρι
περιδιαβάζω
πιρόγα

πουρνό
ρίπισμα
ρούγα
Σαρακατσαναῖοι

σέρα
σμάρια
σνομπισμός

συγκερασμένος
συναρπάζω

αύλακι.
τὸ ἀνάπλαγο = ἡ κλιτύς, πλαγιά μικροῦ βουνοῦ.
προβάλλω ἀντίστασι, ἀντιστέκομαι.
πλύσι, καθαρισμός, σμήχω (καθαρίζω).
τὸ γκέμι, χαλινός, ἡνία.
νεαρός ὑπηρέτης, ιδιαίτερα ξενοδοχείου, με στολή.

νόμισμα τουρκικό.
ὁ φόρος τοῦ ἐνὸς δεκάτου τοῦ εἰσοδήματος.
φόβος, σεβασμός.
θαυμασμός - κατάπληξι.
πληγές.
τόπος ὅπου γίνονται συναντήσεις, αἰθουσα ἀνά-
μονῆς ἢ υποδοχῆς.
ἀνύψωσι, μτφ. διανοητικὴ ἢ ψυχικὴ ἀνύψωσι,
πνευματικὴ ἀνάτασι.
κατῆς, τοῦρκος δικαστής.
στενός δρόμος.
ἄρρώστια κατὰ τὴν ὁποία παρατηρεῖται ὕπνος
καὶ βαθεῖα νάρκη.

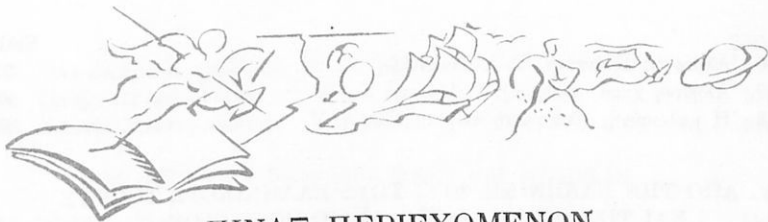
δόξα.
μτφ. χρονοτριβῶ, χασομερῶ.
κατοικία, κατάλυμα.
στρατηγός στὴ μάχη τοῦ Μαραθῶνος, ὅπου καὶ
σκοτώθηκε, ἀδελφός τοῦ ποιητοῦ Αἰσχύλου.
μηχάνημα = σύνθετος συσκευή γιὰ ὠρισμένη ἐ-
νέργεια.
ἐκεῖνος ποὺ διευθύνει ὑπηρέτες.
μέρος κήπου με ἄνθη.
σεργιανίζω, περιφέρομαι ἄσκοπα.
μονόξυλο σκάφος, ποὺ χρησιμοποιοῦν οἱ πρῶτο-
γονοὶ λαοί.

πρωινό, πρωί.
φύσημα.
πλατύς δρόμος χωριοῦ ἢ πόλεως, συνοικία.
Ἑλληνικὴ νομαδικὴ φυλὴ διασκορπισμένη σὲ
ὅλη τὴν Ἑλλάδα πλὴν τῶν νήσων.

θερμοκήπιο.
πολλά, πλῆθος.
ἡ ἰδιότητα τῶν σνόμπ. Σνόμπ εἶναι ἐκεῖνος ποὺ
μιμεῖται ἀπὸ ἐπιπολαιότητα καὶ ματαιοδοξία
τρόπους καὶ συνήθειες ἀνώτερης κοινωνικῆς
τάξεως.

ἐνωμένος, ἀνακατεμένος, ἀνάμιχτος.
καταγορητέω, ματαμαχεύω.

ΑΝΕΙΣΟΤΗΤΑ

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Α'. ΑΠΟ ΤΗ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

	Σελίς
1. Πρὸς τὸν Θεὸν (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	7
2. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	8
3. Τὸ θαῦμα, Χρυσ. Ζιτσαία	9
4. Ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος, Θ. Γιαννοπούλου	14
5. Προσευχὴ στὴν Παναγία (ποίημα) Σ. Μαρτζώκη	19
6. Τὸ χτίσιμο τῆς Ἀγίας Σοφίας, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	21
7. Χρονιάρες μέρες (ποίημα), Γ. Δροσίνη	25
8. Τὸ ναυτόπουλο, Α. Καρκαβίτσα	26
9. Ἡ μεγάλη καμπάνα, Α. Μωραϊτίδη - Π. Φινφίνη	30
10. Λαϊκὲς θρησκευτικὲς παραδόσεις, Ν. Πολίτου	34

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

11. Ὑψώνοντας τὴ σημαία, Π. Παλαιολόγου	39
12. Τί εἶναι ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Ι. Πολέμη	42
13. Οἱ τελευταῖες ἡμέρες τοῦ Κων/ντίνου Παλαιολόγου, Γ.Ν. Καλαματιανοῦ	43
14. Τῆς Ἀγίας Σοφίας (ποίημα), Δημοσικὸ	49
15. Τὸ πρῶτο «ΟΧΙ», Ν. Α. Κοντοπούλου	50
16. Ξανανθίσαν οἱ δάφνες (ποίημα), Σ. Παναγιωτοπούλου	53
17. Οἱ βάρβαροι ἔρχονται Δ. Κακλαμάνου - Εἰρ. Φωτεινοῦ	54
18. Ἡ δόξα τῆς Κρήτης, Λ. Ἀκρίτα	58
19. Ἡ σημαία (ποίημα), Ι. Πολέμη	63
20. Τὸ ἐλληνόπουλο τῆς Κύπρου, Ι. Μ. Παναγιωτοπούλου	64
21. Χῶμα ἐλληνικὸ (ποίημα), Γ. Δροσίνη	67
22. Ἡ Τσαβέλαινα, Γιάννη Βλαχογιάννη	69
23. Ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	71

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

24. Οἱ χωριανοὶ (ποίημα), Γ. Ἀθάνια	74
25. Τρεῖς συμβουλές, Γ. Δροσίνη	75

26. 'Αλβέρτος Σβαίτσερ, Τ. 'Αθανασιάδη	79
27. 'Αθηθινή χαρά (ποίημα), Ι. Πολέμη	85
28. 'Η καλωσύνη, (Διασκευή από τὸ Γαλλικὸ)	86

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΥΣΙ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΣΧΟΛΙΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

29. 'Η ἐξοχή (ποίημα), Σ. Μαρτζώκη	90
30. 'Η 'Αργώ, Ν.Α. Κοντοπούλου	91
31. 'Η ἐπιστροφή τοῦ ναυτῆ (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	94
32. Στὰ ἑλληνικά νησιά, Α. Καραντώνη	95
33. Οἱ ψαράδες (ποίημα), Γ. 'Αθάνη	99
34. 'Η πολιτεία τῆς λίμνης, Ι. Μ. Παναγιωτοπούλου	100
35. 'Απὸ τὸν 'Απόλλωνα στὸν Πλούτωνα, Π. Χάρη	104
36. Πίνδος, Σοφ. 'Αναστασιάδου	107
37. 'Ο πλάτανος, (κατὰ Ζ. Παπαντωνίου, Σ. Μυριβήλη, Γ. Ξενόπουλο, Γ. Γρηγοριάδη)	112
38. 'Ο κότσυφας, Α. Καρκαβίτσα	116
39. 'Η κυνηγημένη πέρδικα, Χρ. Χρηστοβασίλη	120
40. Τὸ ἀθάνατο πουλί, Ζ. Παπαντωνίου	124
41. Τὸ ἅγιο λάδι, Ν. Κατσίκαρα	128
42. Κέρκυρα, Π. Παλαιολόγου	132
43. Προσκύνημα στὸν Μυστρά, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	136
44. Τὸ παραδεισιακὸ Πήλιο, Κ. Οὐράνη	144
45. Προσκύνημα στὴν ἐλεύθερη Πάτμο, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	148
46. Δωδεκάνησα (ποίημα), Γιάννη 'Ιωαννίδη	156

Ε'. ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

47. 'Ερρίκος Ντυνάν, ὁ ἰδρυτὴς τοῦ 'Ερυθροῦ Σταυροῦ, Μ. Μικολαΐδη ...	157
---	-----

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Α'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

48. Θεοφάνεια, Ν. Α. Κοντοπούλου	163
49. Θεοφάνεια (ποίημα), Αἰμ. Δάφνη	167
50. 'Η Μεγαλόχαρη, 'Αγγ. Τανάγρα	168
51. Τὸ πανηγύρι (ποίημα), Γ. Στρατήγη	170
52. 'Ο "Άγιος Δημήτριος, προστάτης τῆς Θεσ/νίκης, Α. 'Αδαμαντίου ...	171

53. 'Αι - Δημήτρης (ποίημα), Γ. 'Αθάνα	175
54. Πάσχα εις την Σκιάθον, Α. Μωραϊτίδη	176
55. Χριστός 'Ανέστη (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	180

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

56. 'Η 'Αγία Σοφία, Ν.Α. Κοντοπούλου	181
57. 'Ο Βασίλειος Β' εις 'Αθήνας, Ν.Α. Κοντοπούλου	186
58. 'Ο Διγενής 'Ακρίτας, Γ.Ν. Καλαματιανού	192
59. Μία Βυζαντινή περιγέφυρα εκπολιτίζει την Δύσιν, Γ.Ν. Καλαματιανού	197
60. Πρὸς τὴν Λάρισαν, Γ. Τσοκοπούλου	202
61. Πρὸς τὸν στρατὸν μας (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	206
62. 'Η ἀποφασιστικότης τῶν 'Ελλήνων διὰ τὴν υπεράσπισιν τῆς πατρίδος των	208
63. 'Εμπρὸς (ποίημα), Τ. Μωραϊτίνη	212

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΝ ΖΩΗΝ

64. Τὸ ναυτόπουλον, Α. Κουρτίδου	213
65. 'Εκτωρ καὶ 'Ανδρομάχη, Ν.Α. Κοντοπούλου	218
66. Δάμων καὶ Φιντίας, Α. Μελά	223
67. Τὸ μάθημα τοῦ Αὐγερινοῦ, Ν. Α. Κοντοπούλου	226
68. Φιλοστοργία πελαργοῦ, Α. Κουρτίδου	229
69. 'Η μάνα (ποίημα), Γ. Μαρτινέλλη	231
70. 'Ο κοινοτάρχης, Π. Νιρβάνα	233
71. Θέλω νὰ χτίσω ἕνα σπιτάκι (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	236
72. 'Απόστολος 'Αρσάκης, Α. Γούδα	238
73. Αἱ πέντε αἰσθήσεις, Χ. 'Αννίου	242
74. Οἱ δύο πτωχοὶ (ποίημα), Γ. Δροσίνη	246

Δ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΦΥΣΙΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΑΣΧΟΛΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

75. Τὸ ὄργωμα, Σπ. Μελά	248
76. 'Ο ζευγάς (ποίημα), Α. Φωτιάδη	251
77. 'Ο καλογιάννος (ποίημα), Γ. Δροσίνη	252
78. Μία ἐπίσκεψις, Ι. Κονδυλάκη	253
79. Αἱ χελιδόνες, Γρ. Ξενοπούλου	256
80. 'Ο Μάιος, Γρ. Ξενοπούλου	258
81. Πρώτη Μαΐου (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	260
82. Οἱ ἄστακοί, Α. Μωραϊτίδη	261
83. 'Επίσκεψις εἰς ὀρνιθοτροφεῖον, Γ. Ν. Καλαματιανού	264
84. Ὕμνος τοῦ Πηλίου (ποίημα), Γ. Δροσίνη	268

Ε'. ΑΠΟ ΤΑΣ ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ

	Σελίς
85. Τὰ βιβλία, Ν.Α. Κοντοπούλου	269
86. Κατορθώματα τοῦ ἀνθρώπου, Ν. Α. Κοντοπούλου.....	275
87. Ἡ λίμνη τοῦ Μαραθῶνος, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	282

ΣΤ.' ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΝ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

88. Οἱ λαοὶ ἀδελφωμένοι βοηθοῦν τοὺς Ἑλληνας σεισμοπαθεῖς, Γ.Ν. Καλαματιανοῦ	287
89. Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου (ποίημα), Ι. Πολέμη	291
ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ	293

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΣΥΛΛΟΓΑΣ

1. ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ Γ. Ν. ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΥ, Θ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ,
Δ. ΔΟΥΚΑ, Δ. ΔΕΛΗΠΕΤΡΟΥ

	Σελίς
1. 'Ο 'Ακάθιστος "Υμνος, Θ. Γιαννοπούλου	14
2. Προσευχή στην Παναγία (ποίημα), Σ. Μαρτζώκη	19
3. Τὸ χτίσιμο τῆς 'Αγίας Σοφίας, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ.....	21
4. Τί εἶναι ἡ πατρίδα μας (ποίημα), Ι. Πολέμη	42
5. Οἱ τελευταῖες ἡμέρες τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, Γ.Ν. Καλαμα- ματιανοῦ	43
6. Χῶμα ἐλληνικὸ (ποίημα), Γ. Δροσίνη	67
7. 'Η Τζαβέλαινα, Γιάννη Βλαχογιάννη	69
8. 'Αληθινὴ χαρὰ (ποίημα), Ι. Πολέμη	85
9. Ψαράδες (ποίημα), Γ. 'Αθάνα	99
10. Προσκύνημα στὸν Μυστηρᾶ, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	136
11. Προσκύνημα στὴν ἐλεύθερη Πάτμο, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	148
12. Δωδεκάνησα (ποίημα), Γιάννη 'Ιωαννίδη	156
13. 'Ερρῖκος Ντυνάν, ὁ ἰδρυτὴς τοῦ 'Ερυθροῦ Σταυροῦ, Μ. Νικολαΐδη ...	157
14. 'Η Μεγαλόχαρη, 'Αγγ. Τανάγρα	168
15. Τὸ πανηγύρι (ποίημα), Γ. Στρατήγη	170
16. 'Ο "Άγιος Δημήτριος, προστάτης τῆς Θεσ/νίκης, Α. 'Αδαμαντίου ...	171
17. 'Αι - Δημήτρης (ποίημα), Γ. 'Αθάνα	175
18. Πάσχα εἰς τὴν Σκίαθον, Α. Μωραΐτιδη	176
19. Χριστὸς 'Ανέστη (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	180
20. 'Ο Διγενὴς 'Ακρίτας, Γ.Ν. Καλαματιανοῦ	192
21. Μία Βυζαντινὴ περιγίπισσα ἐκπολιτίζει τὴν Δύσιν, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	197
22. 'Η ἀποφασιστικότης τῶν 'Ελλήνων διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς πατρίδος των	208
23. 'Εμπρὸς (ποίημα), Τ. Μωραΐτινη	212
24. Τὸ ναυτόπουλον, Α. Κουρτίδου	213
25. Φιλοστοργία πελαργοῦ, Α. Κουρτίδου	229
26. 'Η μάννα (ποίημα), Γ. Μαρτινέλλη	231
27. 'Ο κοινοτάρχης, Π. Νιρβάνα	233
28. Θέλω νὰ χτίσω ἓνα σπιτάκι (ποίημα), Κ. Παλαμᾶ	336
29. 'Απόστολος 'Αρσάκης, Α. Γούδα	238

30. Αἱ πέντε αἰσθήσεις, Χ. Ἀννίνου	242
31. Οἱ δύο πτωχοὶ (ποίημα), Γ. Δροσίνη	246
32. Ὁ Μάιος, Γρ. Ξενοπούλου	258
33. Οἱ ἄστακοί, Α. Μωραϊτίδη	261
34. Ἐπίσκεψις εἰς ὀρνιθοτροφεῖον, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	264
35. Ἡ λίμνη τοῦ Μαράθωνος, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	282
36. Οἱ λαοὶ ἀδελφωμένοι βοηθοῦν τοὺς Ἑλλήνας σεισμοπαθεῖς, Γ. Ν. Καλαματιανοῦ	287
37. Σ' εὐχαριστῶ, Θεέ μου (ποίημα), Ι. Πολέμη	299

2. ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ Ν. Α. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΥ

1. Πρὸς τὸν Θεόν (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	7
2. Χριστούγεννα (ποίημα), Κ. Κρυστάλλη	8
3. Τῆς Ἀγίας Σοφίας (ποίημα), Δημοτικὸ	49
4. Τὸ πρῶτο «ΟΧΙ», Ν. Α. Κοντοπούλου	50
5. Ξανανθίσαν οἱ δάφνες (ποίημα), Σ. Παναγιωτοπούλου	53
6. Ἡ Σημαία (ποίημα), Ι. Πολέμη	63
7. Ὕμνος εἰς τὴν ἐλευθερίαν (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	71
8. Οἱ χωριανοὶ (ποίημα), Γ. Ἀθάνα	74
9. Ἡ ἐξοχή (ποίημα), Σ. Μαρτζώκη	90
10. Ἡ Ἀργώ, Ν. Α. Κοντοπούλου	91
11. Ἡ ἐπιστροφή τοῦ ναυτῆ (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	94
12. Θεοφάνεια, Ν. Α. Κοντοπούλου	163
13. Θεοφάνεια (ποίημα), Αἰμ. Δάφνη	167
14. Ἡ Ἀγία Σοφία, Ν. Α. Κοντοπούλου	181
15. Ὁ Βασίλειος Β' εἰς Ἀθήνας, Ν. Α. Κοντοπούλου	186
16. Πρὸς τὴν Λάρισαν, Γ. Τσοχοπούλου	202
17. Πρὸς τὸν στρατὸν μας (ποίημα), Α. Προβελεγγίου	206
18. Ἐκτωρ καὶ Ἀνδρομάχη, Ν. Α. Κοντοπούλου	218
19. Δάμων καὶ Φιντίας, Α. Μελά	223
20. Τὸ μάθημα τοῦ Αὐγερινοῦ, Ν. Α. Κοντοπούλου	226
21. Τὸ ὄργωμα, Σπ. Μελά	248
22. Ὁ ζευγάς (ποίημα), Α. Φωτιάδης	251
23. Ὁ καλόγιαννος (ποίημα), Γ. Δροσίνη	252
24. Μία ἐπίσκεψις, Ι. Κονδυλάκη	253
25. Αἱ χελιδόνες, Γρ. Ξενοπούλου	256
26. Πρώτη Μαΐου (ποίημα), Δ. Σολωμοῦ	260
27. Ὕμνος τοῦ Πηλίου (ποίημα), Γ. Δροσίνη	268
28. Τὰ βιβλία, Ν. Α. Κοντοπούλου	269
29. Κατορθώματα ταῦ ἀνθρώπου, Ν. Α. Κοντοπούλου	275

3. ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ Γ. ΚΑΛΑΜΑΤΙΑΝΟΥ

(Α' έπ. διά τὰ ἀναγνωστικά Ε' Δημοτικού, μόνη διάκρισις)

	Σελίς
1. Λαϊκές θρησκευτικές παραδόσεις, Ν. Πολίτη	34
2. Τρεις συμβουλές Γ. Δροσίνη	75
3. 'Από τὸν 'Απόλλωνα στὸν Πλούτωνα, Π. Χάρη	104
4. Πίνδος, Σ. 'Αναστασιάδου	107
5. Στὰ ἑλληνικά νησιά, Α. Καραντώνη	95
6. 'Ο κότσυφας, Α. Καραβίτσα	116
7. 'Η πολιτεία τῆς λίμνης, Ι.Μ. Παναγιωτοπούλου	100

4. ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ Ι. ΓΙΑΝΝΕΛΗ

(Β' έπ. διά τὰ ἀναγνωστικά ΣΤ' Δημοτικού, β' διάκρισις)

1. 'Η κυνηγημένη πέρδικα, Χρ. Χρηστοβασίλη	120
2. 'Η μεγάλη καμπάνα, Α. Μωραϊτίδη	30
3. Τὸ ἅγιο λάδι, Ν. Κατσίκαρα	128
4. Οἱ βάρβαροι ἔρχονται, Κακλαμάνου - Φωτεινοῦ	54
5. 'Η δόξα τῆς Κρήτης, Λ. 'Ακριτά	58
6. Τὸ ἀθάνατο πουλί, Ζ. Παπαντωνίου	124
7. Τὸ θαῦμα. Χρ. Ζιτσαία	9
8. 'Η καλωσύνη, (ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)	86
9. 'Ο πλάτανος, (κατὰ Ζ. Παπαντωνίου, Γ. Ξενόπουλο, Σ. Μυριβήλη, Ν. Γρηγοριάδη)	112

5. ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΧΡ. ΚΟΤΙΝΑ

(Α' έπ. διά τὰ ἀναγνωστικά ΣΤ' Δημοτικού, α' διάκρισις)

1. Τὸ ναυτόπουλο, Α. Καραβίτσα	26
2. 'Αλβέρτος, Σβάιτσερ, Τ. 'Αθανασιάδη	79
3. Τὸ 'Ελληνόπουλο τῆς Κύπρου, Ι. Μ. Παναγιωτοπούλου	64
4. 'Η Κέρκυρα, Π. Παλαιολόγου	132
5. Τὸ παραδεισιακὸ Πήλιο, Κ. Ουράνη	144
6. 'Υψώνοντας τὴ σημαία, Π. Παλαιολόγου	39

ΣΗΜ.: Αἱ τελευταῖαι τρεῖς συλλογαὶ ἐπληρέθησαν κατὰ τὸν τελευταῖον διαγωνισμόν συγγραφῆς ἀναγνωστικῶν Δημοτικοῦ, διεξαχθέντα ἐπὶ τῇ βάσει προκηρύξεως δημοσιευθείσης εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 198/27 Αὐγ. 1970 ΦΕΚ (Παράρτημα).

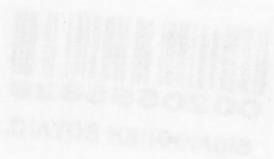

ΕΚΔΟΣΙΣ ΙΒ', 1973 (V) - ΑΝΤΙΤΥΠΑ 190.000 - ΣΥΜΒΑΣΙΣ : 2305/8-2-73

Εκτύπωσις : Ε.Π.Ε. ΚΟΥΣΕΝΤΟΣ - ΠΡΙΦΤΗΣ - ΔΑΒΕΡΩΝΗΣ, Α. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Γ. ΚΙΩΤΗ,
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΥ. Βιβλιοδεσία : Ο.Ε. Π. ΟΚΤΩΡΑΤΟΣ - ΚΑ. ΚΟΥΚΙΑΣ, ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΗΣΤΟΥ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΛΛΑΣ

21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

0020555629

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

44. ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΣΙΑΚΟ ΠΗΛΙΟ

.....

Τὸ μικρὸ τραῖνο ἀνηφορίζει τώρα στὴν πλαγιά τοῦ Πηλίου. Ἡ θεά, ὅσο πάει, γίνεται πλατύτερη, ὥσπου στὸ τέλος ἀπλώνεται ἀπὸ κάτω μας σὰν ἀπὸ ἀεροπλάνο. Ὁ Παγασητικὸς λάμπει ὁλόκληρος σὰν ἓνας χρυσὸς καθρέφτης· μιὰ γαλάζια ἄχνα κάνει τὰ βουνὰ καὶ τὰ νησάκια ποὺ τὸν φράζουν νὰ φαντάζουν ἀθέμελα καὶ ὄνειρώδη. Ἐνας ἀπέραντος ἐλαιώνας ροβολάει πρὸς τὴ θάλασσα γεμάτος ἀσημένια εἰρήνη. Ἀνάμεσα στὶς ἐλιές κοκκινίζουν σὰν παπαροῦνες οἱ στέγες διασκορπισμένων ἐξοχικῶν σπιτιῶν. Ἐνα μεγάλο εὐτυχισμένο φῶς ἐμποτίζει τὰ πάντα. Καὶ γύρω μας ξετυλίγεται ἀδιάκοπα ἡ βλάστησι τοῦ βουνοῦ: σφεντάμια, θυμάρια, ἀγριολούλουδα, ρόδινες ἀγριοχαρουπιές καὶ δροσερὰ πλατάνια, ποὺ φουντώνουν στὶς ρεματιές, ὅπου κατρακυλοῦν γάργαρα τραγουδιστὰ νερά. Ὁ γλυκὸς ἀέρας ἔχει ἓνα ἄρωμα θυμαριοῦ καὶ λεβάντας.

Θὰ ἔλθε κανεὶς νὰ μὴν τελειώσῃ ποτὲ μιὰ τέτοια διαδρομὴ. Μὰ τὸ μικρὸ τραῖνο, μόλο ποὺ μοιάζει νὰ περιδιαβάζῃ*, φτάνει πρὶν γρήγορα ἀπ' ὅ,τι θὰ θέλαμε. Μιὰ στερνὴ ρεματιά, ἡ ὠραιότερη καὶ μεγαλύτερη, μὲ νερὰ ποὺ κυλοῦν ἀφρισμένα καὶ βουερὰ μέσ' ἀπὸ μεγάλα κοτρώνια, καὶ νὰ 'μαστε στὸν μικρὸ σταθμὸ τῶν Μηλιῶν, ποὺ τὸν σκιάζουν πανύψηλα, αἰωνόβια δέντρα.

Οἱ Μηλιῆς δὲν ἔχουν μόνο τ' ὄνομα. Εἶναι καὶ γεμάτες ἀνθισμένες μηλιές, ποὺ ὑψώνουν τοὺς κατάλευκους κλώνους τους στὰ χωράφια, πάνω ἀπὸ τοὺς τοίχους αὐλῶν, στοὺς σερπετοὺςδρομάκους τοῦ χωριοῦ, δίνοντας παντοῦ ἓνα γιορταστικὸ τόνο. Τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ εἶναι ὅλα παστρικά, περιποιημένα, ὅπως ἄλλωστε σὲ ὅλο τὸ Πήλιο. Οἱ πλακοστρω-

μένες στέγες τους ἔχουν ἓνα μολυβὶ χρῶμα, ποὺ γυαλίζει σὰν ἀσήμι στὸν ἥλιο, καὶ ἀπὸ τὶς μισάνοιχτες πόρτες τους βλέπομε κατακάθαρες αὐλές, γεμάτες γλάστρες μὲ βιολέτες, γαρύφαλα καὶ ζουμπούλια, ποὺ εὐωδιάζουν μεθυστικά.

Προγευματίσαμε σ' ἓνα ἴσιο ὕψωμα, ποὺ τὸ σκίαζε ἓνας θεόρατος πλάτανος μὲ κάτι στριφτοὺς κλώνους ἀπλωμένους σὰν πλοκάμια χταποδιοῦ, στολισμένους μὲ γιρλάντες βαθυπράσινου κισσοῦ καὶ ἀνθισμένης κληματίδας. Δίπλα μας, ἀπὸ τοὺς τρεῖς παχεῖς κρουνοὺς μιᾶς βρύσης, ἔτρεχαν ἀδιάκοπα παγωμένα νερά, ποὺ τὸ βουητό τους συνόδευε τὶς τρίλιες ἀναρίθμητων ἀηδονιῶν...

Ἀπὸ τὶς Μηλιές, γιὰ νὰ κάμωμε τὸν γῦρο τοῦ Πηλίου, χρειάστηκε νὰ χρησιμοποιήσωμε τὸ κλασικὸ ἐλληνικὸ μεταφορικὸ μέσο, τὸ μουλάρι. Εἶναι βέβαια ἓνα μεταφορικὸ μέσο ἀρκετὰ σκληρό... γιὰ ὠρισμένα μέρη τοῦ σώματος, ἀλλὰ τὸ καλύτερο, γιὰ νὰ ἰδῇ καὶ νὰ χαρῇ κανένας αὐτὸ τὸν παράδεισο ποὺ λέγεται Πήλιο.

Ἡ λέξι παράδεισος δὲν εἶναι ὑπερβολικὴ. Τὸ Πήλιο εἶναι μιὰ συμφωνία ἀπὸ πράσινο, ἀπὸ καταρρακτώδη νερά, ἀπὸ πυκνότατους ἥσκιους, ἀπὸ τραγούδια ἀηδονιῶν καὶ ἀπὸ ἐξαίσια θεά πάνω στὸ ἀπέραντο, γαλήνιο καὶ φωτεινὸ Αἰγαῖο.

Ὁ δρόμος - κουραστικὸ, σκαλοπατητὸ καλντερίμι - δὲν παύει γιὰ ὥρες νὰ περνᾷ μέσ' ἀπὸ ἀνθισμένες βραγιές καὶ δάση ἀπὸ καστανιές, ἀνεβοκατεβαίνοντας ἀδιάκοπα βαθύτατες ρεματιές, ὅπου ὀργιάζει ἡ βλάστησι. Ὁ ἥλιος δὲν φτάνει ποτὲ ὥς τὸ βάθος τους. Χιλιόχρονα δέντρα μὲ κουφαλωμένους κορμούς, ἀγκαλιασμένους ἀπὸ τὸν κισσὸ ἀπλώνουν τὰ πυκνά τους φυλλώματα πάνω ἀπὸ πρόχειρες γέφυρες καμωμένες μὲ κλώνους, ποὺ δρασκελίζουν βουερὰ νερά. Ἡ σκιά ποὺ βασιλεύει ἔχει μιὰ δροσιὰ συναθροισμένη, θαρρεῖς, ἀπὸ